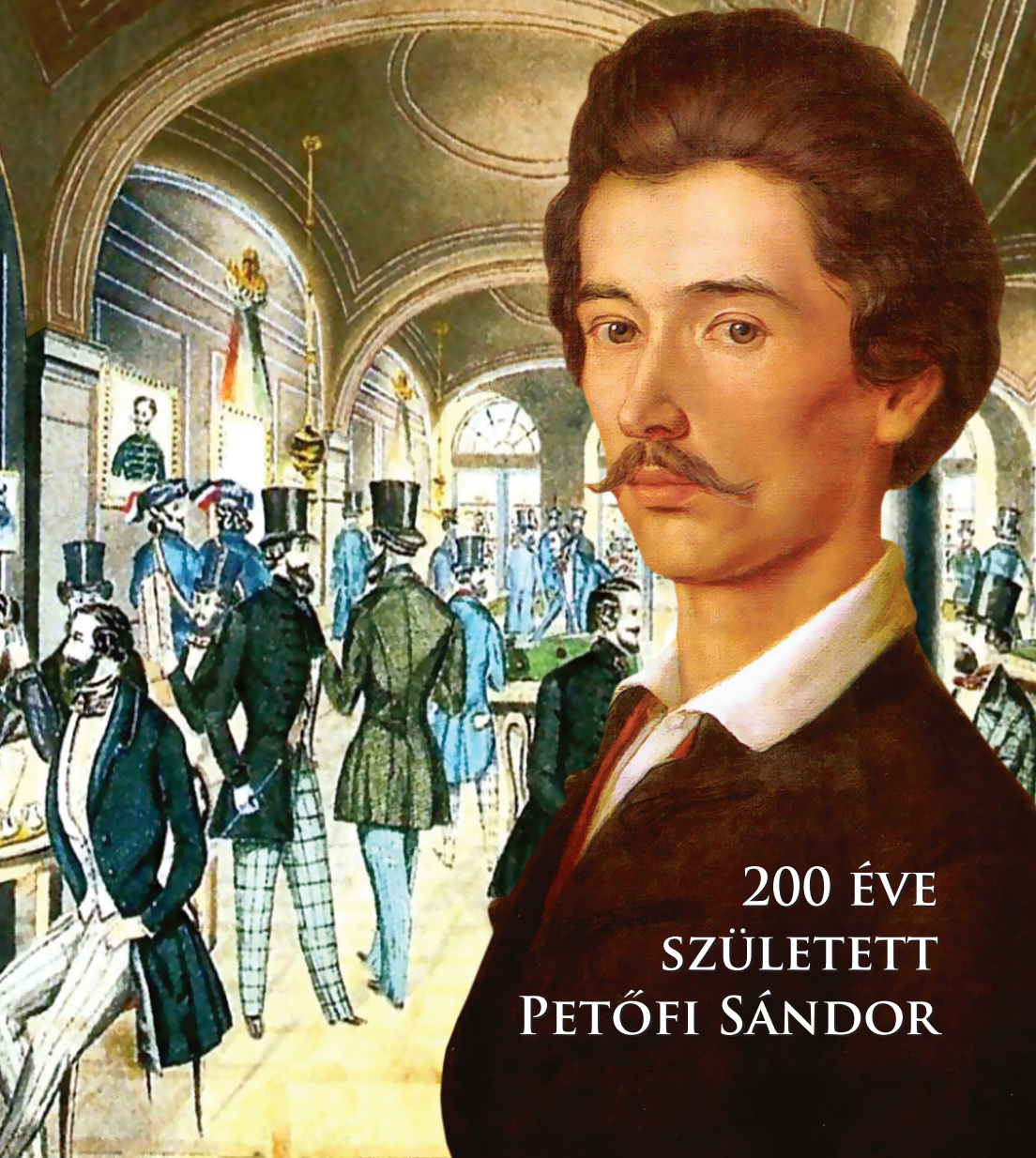

Kincses

Kalendárium • 2023

200 ÉVE
SZÜLETETT
PETŐFI SÁNDOR

Libri Ajándékkártyák

Gondolatolvasás
helyett

9-féle
Libri Ajándékkártya
környezetbarát tokban

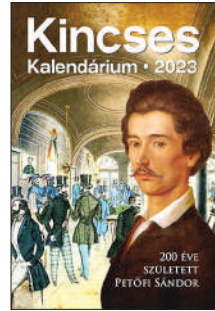
libri.hu/ajandekkartya

Libri

KINCSES KALENDÁRIUM

A **2023**-AS
ESZTENDŐRE

CENTAL KFT.
BUDAPEST

Főszerkesztő: **Jakobovits Anna**

Kiadja a **Cental Kft.**

1062 Budapest, Váci út 3.

Felelős kiadó: **Villás Károly**
ügyvezető igazgató

Kivitelezés: **NEXUX Kft.**

Műszaki vezető: **Lénárt Zsolt**

Címlapterv: **Dombrádi Norbert**

Nyomdai előkészítés: **M. Nagy Péter**

Nyomdai előállítás:

A Kincses Kalendárium adatkezelési és játékszabályzatáról
a www.kincses.hu/szabalyzatok.html weboldalon tájékozódhatnak.

Nyomtatva 60 000 példányban

A Kincses Kalendárium összeállítása során felhasználtuk
a Wikipédia (<http://wikipedia.org>) anyagait.

A szerkesztés lezárva: 2022. augusztus 31.

Előfizetésben terjeszti a Magyar Posta Zrt.

Belföldre és az EU tagországokon kívüli külföldi címhelyre megrendelhető a postákon,
a hírlapot kézbesítőknél, www.posta.hu webshopjában (eshop.posta.hu, közvetlen link:

kincses.hu/posta), e-mail-ben a hirlapelofizetes@posta.hu címen,
telefonon a 06-1-767-8262 számon, levélben a MP Zrt. 1900 Budapest címen.

Árus terjesztés: Lapker Zrt.

Külföldi terjesztés: Colorinterpress Kft.

Ára 1690 Ft, előfizetőknek 1490 Ft.

HU ISSN 0133-9613

Kedves Olvasóink!

Összeér ég és föld. Háború és béke. Könnyek és mosolyok. Aszály és árvíz. Ördög és angyal. Halál és élet. Egybefolyt minden. Már nem tudjuk, mikor van szerda, hova lett a hétfő, van-e élet, van-e halál, vagyunk-e még egyáltalán. Forog-e alattunk még a Föld? Európa-e ez még? Emberek vagyunk-e még?

Félünk a hidegtől. Nem bírjuk a hőséget. Lesz-e pénzünk gázzámlára, félpénzünk a vásárra? Félünk mindentől. Hogy becsap egy bomba, elárverezik az otthonunkat, nem lesz benzin az autóba, nem jut ebéd az óvodába, nem lesz földrajztanár az ötödikben. Nem lesz patikus a gyógyszerértárban, de minek is, ha nincs orvos, aki receptet ír. A mentő nem ér időben az infarktushoz, mert nincs a kocsiban benzin, a biciklis orvos pedig nem tud hordágyat szállítani. De mindegy is, mert nincs hova vinni.

Soha nem látott aszály van. Csatahajók merednek az ég felé a víz nélküli Duna medréből. A napraforgóban nem érett meg a mag, a búza nem nőtt elég nagyra. Csofadt a kukorica, nincsenek szemek a töpönye csőben. Maguktól, a hőségtől gyulladnak ki az erdők, a természetvédelmi területek, a lángok átcsapnak lakóházakra. A tűzoltók el sem indulnak. Spórolniuk kell. Benzinnel és vízzel. Ég az egész világ. Talán ez már a tisztítótüz. Talán a világ vége.

Mi állunk a sor végén.

Velünk nem kell spórolni. Bennünket nem vesz számba senki. Mi sokan vagyunk. Talán túl sokan. Minket lehet pazarolni. Mi magunkat pazaroljuk, s állunk be önként a sorba.

Annyit hagytunk magunknak, amennyiből emlékkönyvet írhatunk. Például egy Kincses Kalendáriumot, csöppnyi békét, ha van még, boldogságot, amilyen jut ma még, emberléptékű, lassan elfogyó életeket rajzolva a világvége első fölvonásába. Remélve, hogy a naplót valaki megtalálja. Legalább egy valaki. Egy dinoszaurusz, egy kiolvasztott mamut, egy eltévedt vámpír, egy husky. Egy vízcsöpp, egy napsugár, egy emberi DNS.

Hátha el lehet mesélni valakinek, mitől fosztottuk meg magunkat, őket, a világot, mindannyiunkat.

Mitől is?

Egy gumimatracos balatoni ugrabugrától, egy piaci, forró lángostól, egy vonatablakba csapódó mozdonyfüsttől, egy sógyurmába öntött kislánykéztől, egy óvodai anyák napjától, egy rokonoktól zsúfolt családi fotótól – a háttérben karácsonyfa –, egy csillagok alatt elcsattanó szerelmes csóktól, az erdő mentén egy folyóparttól, ahol a víz ki-kiloccsan a kavicsokra, a napfényben szivárványt rajzol.

Utolsó pillantásunk rögzítette a végső emlékképet: pancsoló, lubickoló gyereklábak fröcskölődnek.

Mi a dátum azon az évkönyvön?

Jakubovits Anna

TARTALOM

Kedves Olvasóink!.....	3
NAPTÁR.....	6
NÉVNAPTÁR.....	54
HAZAI FÖLDÖN	
Petőfi, a piperkőc.....	70
Valamivel jobb itt kint.....	77
A remény hajója.....	84
Elfogy az üzlet, a kenyér.....	87
A nyugdíjas katonás spájza.....	90
Belföldi krónika.....	94
GAZDÁLKODÁS	
A túlcsorduló aszály.....	100
Kecskének való vidék.....	106
Újrakezdések madárfüttyel.....	110
Ha le is cseppen a Nap.....	116
TUDOMÁNY, TECHNIKA	
Ősgabonák újratöltve.....	126
Északon lesz Dél.....	130
A múltat látjuk a jövőben.....	132
Csontvázak a kriptából.....	137
Emeletes erdők.....	144
HATÁRAINKON TÚL	
Ukrajnák a szomszédunkban.....	148
Dzsere madzsar!.....	154
Romantika, fagy, tenger.....	158
Ez történt a világban.....	162
SORSOK, EMBEREK	
A szép cigányő legendája.....	167
Lányanyák védője.....	172
A lópatkolás nem tréfadolog.....	176
A történelem gyermekei.....	180
CSALÁD, OTTHON	
Laknak, dolgoznak, élnek.....	182
Sajtból van a falu.....	186
Elölgombolós nagymamák.....	190
Mívesen, inyesen, gusztusosan.....	193

TARTALOM

KIKAPCSOLÓ

Karc.....	196
Írógép-történelem.....	198
Tesztelje tudását!.....	205
Horoszkóp 2023-ra.....	206
Keresztrejtvény.....	208
Vizes örületek a Balatonon.....	210
Szám szerint.....	214
A 2022.évi rejtvények nyertesei.....	215
Földről nézvést.....	216
A Parasztmerci karrierje.....	221

IRODALOM

Kassák Lajos: Munkásportré.....	227
Wesselényi Polixéna: Szent Péter temploma.....	228
Petőfi Sándor: Ha férfi vagy, légy férfi.....	230
Szomory Dezső: Falusi tájkép.....	230
Molnár Ferenc: Rettenetes álom.....	233
József Attila: Mikor az uccán átment a kedves.....	235
Kádár Erzsébet: A farsangról beszélnek.....	236

SPORT

A kék csíkos úton.....	238
A gombfocitól a szektorlabdáig.....	243
Szolidan, világcuccsal.....	247

KIS KINCSES

Petőfi Sándor: Ereszkedik le a felhő.....	249
Egyszer volt Budán kutyavásár (magyar népmese).....	249
Gergő juhász kanala (magyar népmese).....	251
Móricz Zsigmond: A török és a tehének.....	252
A kolbász, a béka és az egér (magyar népmese).....	253
Mikszáth Kálmán: Az esthajnali csillag.....	254
A kigyó koronája (horvát népmese).....	255
Gyermekrejtvény.....	256

HIRDETŐINK: Libri Könyvkereskedelmi Kft. (borító 2. oldal), Északi Szomszédok Közérdekű Nyugdíjas Szövetkezet (borító 3. oldal), KAVOSZ Zrt. (borító 4. oldal, 120–121. oldal, falinaptár), Aphrodite Hotel (109. oldal), Vállalkozók és Munkáltatók Országos Szövetsége (122. oldal), Hotel Piroska (122. oldal), Kis-Duna mente TDM Nonprofit Kft. (123. oldal), Atlantic Press Kiadó Kft. (123. oldal), Naturcomfort Kft. (125. oldal), új Ház és Kert Kiadó (147. oldal).

NAPTÁR

JANUÁR

Télló, Boldogasszony hava

Telihold: 7-én 0 óra 7 perckor

Harmadik negyed: 15-én 3 óra 10 perckor

Újhold: 21-én 21 óra 53 perckor

Első negyed: 28-án 16 óra 18 perckor

Nap	Névnap	Szentek napja	A Nap kel	A Nap nyugszik	A Hold kel	A Hold nyugszik
1 V	Újév, Fruzsina	Mária, Isten anyja	7.31	16.02	12.24	2.05
2 H	Ábel	Vazul, Gergely	7.31	16.03	12.46	3.16
3 K	Genováva, Benjámín	Genováva	7.31	16.04	13.12	4.28
4 Sze	Títusz, Leóna	Angéla, Renáta	7.31	16.05	13.45	5.36
5 Cs	Simon		7.31	16.07	14.26	6.39
6 P	Boldizsár	Vízkereszt	7.31	16.08	15.17	7.35
7 Szo	Attila, Ramóna	Bálint, Rajmund	7.30	16.09	16.17	8.20
8 V	Gyöngyvér	Szeverinusz	7.30	16.10	17.21	8.55
9 H	Marcell	Juliánusz, Marcella	7.30	16.11	18.29	9.23
10 K	Melánia	Vilmos	7.29	16.12	19.36	9.46
11 Sze	Ágota	Ágota, Honoráta	7.29	16.14	20.43	10.04
12 Cs	Ernő		7.28	16.15	21.50	10.20
13 P	Veronika	Veronika, Hiláriusz	7.28	16.16	22.58	10.36
14 Szo	Bódog	Félix	7.27	16.18	–	10.51
15 V	Lóránt, Loránd	Mór, Pál	7.27	16.19	0.08	11.08
16 H	Gusztáv	Marcell	7.26	16.20	1.22	11.28
17 K	Antal, Antónia	Antal	7.25	16.22	2.39	11.53
18 Sze	Piroska	Árpád-házi Szt. Margit	7.25	16.23	4.01	12.26
19 Cs	Sára, Márió	Márta, Máriusz	7.24	16.24	5.22	13.13
20 P	Fábián, Sebestyén	Sebestyén, Özséb	7.23	16.26	6.35	14.17
21 Szo	Ágnes	Ágnes	7.22	16.27	7.34	15.37
22 V	Vince, Artúr	Vince, Artúr	7.21	16.29	8.18	17.05
23 H	Zelma, Rajmund	Emerencia	7.20	16.30	8.50	18.34
24 K	Timót	Ferenc	7.19	16.32	9.15	19.59
25 Sze	Pál		7.18	16.33	9.35	21.20
26 Cs	Vanda, Paula	Timóteusz, Paula	7.17	16.35	9.53	22.38
27 P	Angelika	Angéla, Angelika	7.16	16.36	10.10	23.53
28 Szo	Károly, Karola	Tamás, Károly	7.15	16.38	10.29	–
29 V	Adél	Adél, Valér	7.14	16.39	10.49	1.06
30 H	Martina, Gerda		7.13	16.41	11.14	2.19
31 K	Marcella	Bosco Szt. János	7.11	16.43	11.45	3.28

TÚRATIPPEK

Csaroda szentjei

Lássuk be, a szenteket mind szigorúnak, komoly-nak képzeljük, hiszen ők olyan jók mindenben, ami mércéhez mi sosem érünk föl. Fölöttünk állnak, lenéznek ránk, tán sajnálnak, szánnak, olykor meg is bocsátanak.

Csarodára kell annak mennie, aki csudát akar látni. A beregi, középkori templom, Nyíregyháza felé menet föltétlenül megér egy megállót. Már kívülről is gyönyörűsége, facserepes tetőjével, szoknyás fadíszítésű tornyával ritka műemlékeink közé tartozik. Belül fakazettás mennyezet, az életfából kölcsönzött motívumok festve, szöve, faragva – az élet barátságos örökkévalóságát hirdetik.

A református templom falára mosolygó szenteket festettek. Péter, Pál és János apostolok, meg az orvosszentek: Kozma, a test és Damján, a lélek orvosa néznek le ránk, bűvölnek el vidámsággal, kedvességgel. Olyan bizalommal, békességgel néznek ránk a freskóról, ahogy ez az üdvösség, a föloldozás, a megbocsátás lesz egyszerre – szóval maga a békesség. Mert a szentek arra valók, hogy örüljenek nekünk. Hogy

Tarpa szomorú fája

Nem messze, úton visszafelé, például Vásárosnaményban, a tarpai temetőben rátalálunk lelkünk árnyékára és a szomorúságra.

Ott magasodik a sírok, kripták, fejfák fölött. Tél van, köd és hideg és üresség. A fa kopasz, segítségért kapaszkodva

a barátságunkat keressék, és biztassanak, belőlünk is a mosolyt csalják elő. Ők már tudnak mindent. S biztatnak minket arra, hogy így lesz jó nekünk is.

A mosolyukkal gyógyítanak. Mi a mosolyainkkal gyógyulunk. Térjenek be Csarodára egy léleksimogató mosolyra.

165 éve született Máté Olga

A XX. század elején egy új technikai-művészeti ág kezdte bontogatni szárnyait: a fotográfia. Egyidőben azzal, amikor a női öntudat kibontakozása is nagyobb sebességre kapcsol. A tanulás lehetősége mellett a nők hivatalviselését és szakképzését is szorgalmazta az 1914-ben megalakult Feministák Egyesülete, amely kifejezetten nőknek ajánlotta a fotográfusi foglalkozást. Noha a fizikában, vegytanban való elmélet, a nagy koncentrációt igénylő munka akkori vélemények szerint ellentétes volna a női természettel, A Nő és a Társadalom azt tanácsolta olvasóinak: „E pálya gyenge szervezetűeknek is alkalmas. Nálunk eddig a nőket nagyrészt csak részletmunkára alkalmazták, retusőrnek vagy másoló-nőnek. Ajánlatosabb azonban az egész szakmát elsajátítani.” Az 1878. január 1-jén szigetvári zsidó kereskedőcsaládba született, majd testvéreivel és szüleivel Pestre költözött és velük családnevét Mauthner-ről Mátéra változtatott Olga nevű ifjú hölgy megfogadta a tanácsot, és csakhamar kora egyik legnépszerűbb fényképésze lett. Németországban a szakma legjobbjainál iskolázódott. Pályája hamar felfelé ívelt, fotói rendre megjelentek Az Amatőr, majd A Fény című szakfolyóiratban. Első korszakában portréfotósként vált ismertté, a világháború előtti szellemi-művészeti élet majd minden fontos szereplőjét megörö-

kította. 1912-ben saját műtermet nyitott. Lefényképezte Lechner Ödönt, Szinyei Merse Pált, Osvát Ernőt, Babi tót, Balázs Bélát, Kaffka Margitot, és a két gyermekével özvegyen maradt filozófust, Zalai Bélát, akit férjül is fogadott, majd akit a világháborúban elveszített. Lefotózta Rippl-Rónai Józsefet, akinek modelljeit fotózza kidolgozta az aktfotózás művészetét. Indító csapatához sem lett hűtlen: ő volt az 1913-ban Budapesten megrendezett Feminista Kongresszus hivatalos fényképésze.

A háború után reklámfotózást kényszerült vállalni, közben pedig új technikákat tanult s szemléletében is megújult. Felfedezte a tárgyak világát, csendéleteket, városképeket készített, ötvenes éveiben pedig ismét új fejezetet nyitott munkásságában: a modern magyar építészet egyik legmarkánsabb megörökítője lett, de ipari objektumokat, elektromos és hőerőműveket is fényképezett. Műtermét tanítványaira hagyta, a II. világháborúban bujkálni kényszerült, s utolsó 25 évét egy szerény Üllői úti lakásban élte le, cukorbeteg, romló látással, mindenkitől elfeledve. 1961-ben halt meg.

nyúlnak ágai a szürke felhők felé. Nem érik el, de mégis összekötik a földet az éggel. A rögöt a léggel. A csupasz valót a reménybeli fényességgel.

Dermedt világ.

Alszik minden. A múlt, a jelen, a jövő.

Várakozás. A várakozás is alszik.

Néha jön egy piros csokor, egy zöld koszorú. Egy emlék. A sírokra pislákoló mécses tesz valaki. Gereblyéznek a sírok között.

Tisztán várja a temető a meleg, napfényes tavaszt.

A temető is jobb időkre vár.

NAPTÁR

FEBRUÁR

Télutó, Bőjtelő hava

*Telihold: 5-én 19 óra 28 perckor
Harmadik negyed: 13-án 17 óra 0 perckor
Újhold: 20-án 8 óra 5 perckor
Első negyed: 27-én 9 óra 5 perckor*

Nap	Névnap	Szentelek napja	A Nap kel	A Nap nyugszik	A Hold kel	A Hold nyugszik
1 Sze	Ignác	Brigitta	7.10	16.44	12.23	4.34
2 Cs	Karolina, Aida		7.09	16.46	13.12	5.31
3 P	Balázs	Balázs, Celerina	7.07	16.47	14.09	6.19
4 Szo	Ráhel, Csenge	András, Veronika	7.06	16.49	15.12	6.57
5 V	Ágota, Ingrid	Ágota, Etelka	7.05	16.50	16.19	7.27
6 H	Dorottya, Dóra	Pál, Dorottya	7.03	16.52	17.27	7.51
7 K	Tódor, Rómeó	Richárd	7.02	16.53	18.35	8.10
8 Sze	Aranka	Jeromos	7.00	16.55	19.42	8.27
9 Cs	Abigél, Alex	Apollónia, Erik	6.59	16.57	20.50	8.42
10 P	Elvira	Skolasztika, Elvira	6.57	16.58	21.58	8.57
11 Szo	Bertold, Marietta		6.56	17.00	23.09	9.13
12 V	Livia, Lídia	Lídia, Eulália	6.54	17.01	–	9.31
13 H	Ella, Linda	Katalin	6.53	17.03	0.23	9.53
14 K	Bálint, Valentin	Cirill, Metód	6.51	17.04	1.41	10.21
15 Sze	Kolos, Georgina	Georgina	6.49	17.06	3.00	11.00
16 Cs	Julianna, Lilla	Julianna	6.48	17.08	4.14	11.54
17 P	Donát	Donát	6.46	17.09	5.18	13.05
18 Szo	Bernadett	Bernadett, Simon	6.44	17.11	6.08	14.28
19 V	Zsuzsanna	Zsuzsanna	6.43	17.12	6.45	15.57
20 H	Aladár, Álmos	Leó	6.41	17.14	7.13	17.26
21 K	Eleonóra	Péter, Eleonóra	6.39	17.15	7.36	18.51
22 Sze	Gerzson		6.37	17.17	7.55	20.12
23 Cs	Alfréd	Polikárp, Alfréd	6.36	17.18	8.13	21.31
24 P	Mátyás	Mátyás apostol	6.34	17.20	8.31	22.48
25 Szo	Géza	Cézár	6.32	17.21	8.51	–
26 V	Edina	Viktor	6.30	17.23	9.15	0.04
27 H	Ákos, Bátor	Gábor, Leander	6.28	17.25	9.43	1.17
28 K	Elemér, Antónia	Oszvald	6.26	17.26	10.20	2.25

TÚRATIPPEK

A nyírbátori városháza

Könnyű annak, aki ott, vagy arra lakik. A többieknek oda kell utazniuk. De nem gond. A közhiedelemmel ellentétben, kiváló az ország tömegközlekedése. Csak el kell indulni.

Az ember csodákat lát. Ez a nyírségi kisváros a Báthoriak, Bethlenek, Rákócziak és Károlyiak áldásos tevékenysége révén kapott rangot hazánk atlaszán. És méltó örökösök írják tovább a helyi történelmet ma is.

A vándornak esik le az álla. Gyönyörű rend, tisztaság, bámulatos városháza – belül is. Minden működik. Van iskola, templom és étterem – a tényér pedig akkora, hogy lepipálja a kondért. Nem beszélve a pálinkáról! Ajjaj.

Télen a szemközti vendéglőből érdemes csodálni a városházát, mert a téren hideg van és hó. Az alföldi módra és stílusban épült torony messzire látszik. Volt az épületben minden, főjegyzőségtől fogdáig. A torony még tűztorony is volt, messzire láttak onnan. De még most is, az erkélyről szemmel tarthatjuk a vidéket. A Nyírséget, Szabolcsot meg Szatmárt. A vetést meg az aratást. Ma járási hivatal és városi önkormányzat lakik az épületben.

A karcsúságában is tekintélyes torony órája pontos, 18 harangocskájának játéka kedves a fülnek.

— Vásárosnamény fagyott folyója —

A Beregi Múzeum az Eötvös-család hajdani kastélyában kapott helyet Vásárosnamény központjában. Csöndes, kedves kis épület, mindjárt a Kraszna mellett.

A Kraszna kanyarog a városban, észnél kell lenni, hogy merre megy az ember, melyik hídon, mert aztán a folyók egymásra lelnek, a Szamos is a Tisza mellett fut – ennyi földi jószág ebben a beregi városkában.

Télen csöndesebb persze. A múzeum éppen zárva, a piac nyüzsgő csak mellette, és hidak, templomok, szállodák, fürdő.

Marad a tél, a természet, a fagy, a csupaszság, a jégtáblák.

130 éve született Blattner Géza

A bábozás útja az ősi szertartásoktól a vásári pavilonokon át a polgári városi színházhoz vezetett, s ennek az útnak végső állomásain képzőművészek kísérték lépteit. Magyarországon a fényképész Rónai Dénes, valamint három festőtanonc, Walleshausen Zsigmond, Detre Szilárd és az 1893. február 15-én Debrecenben született Blattner Géza. Ő müncheni festőtanulmányai során ismerkedett meg az 1910-es években divatos szecessziós árny-és marionettjátékokkal. A felülről irányított marionett és az alulról működő kesztyűsbáb mellett az ő figyelme a távol-keleti bábjátékokra jellemző pálcás bábokra irányult. 1919 márciusában a Belvárosi Színházban bemutatták a Wayang játékokat. A műsoron olyan egyfelvonásos darabok szerepeltek: Balázs Béla *A könnyű ember* című marionettkomédiája és *A fekete korszak* című árnyjátéka, az *Egyszer volt* című székely tárgyú mesejátéka és egy óflamand monda, *A lovag és kegyese*, melynek német szövegét „magyar versekbe szedte” – és minden bizonnyal alaposan átírta – Kosztolányi Dezső. A produkciót kritikai siker fogadta, de csak három előadást ért meg. Mivel azonban a Tanácsköztársaság megbízta Rónait egy művészi bábszínház létrehozásával, a munkát az Angolparkban folytatták. Blattner 1921-ben a Magyar

Gyermektanulmányi Társaság támogatásával tudott új estet tartani többféle technikát mobilizálva, majd saját találmányát, a billentyűs technikáját, alulról mozgatott marionettet egy nagyszabású Faust-bábjáték keretében üzemelte be.

1924-ben Párizsba ment szerencsét próbálni, ahol lámpaernyő-készítésből élt, és négy év előkészítés után a Montparnasse-on megnyitotta az Arc en Ciel, azaz Szivárvány Színházat. Munkatársai a helybeli képzőművészek és költők mellett időközben szintén kivándorolt egykori alkotótársai voltak. Avantgárd felnőtt produkcióival fellépett az 1929-es bábkongresszuson, az 1937-es párizsi világiállításán aranyérmert nyert. Az ember tragédiájába bábéledésével, amelyben minden szín díszleteit más tervezte, ezek egy nagy sorskerékre voltak rögzítve, amely minden álomnál tovább fordult.

Blattner a háború idején Dél-Franciaországban bábozott, a felszabadulás után színházát még 13 évig működtette, egyik hazalátogatása során, szülővárosában hunyt el 1967-ben. 2002 óta bábművészek kitüntetése őrzi a nevét.

Jó ez a hideg, a folyó nem folyik, torlódnak a jégvártyák, befagyott uszadék, korcsolyázó kacsák, partra vetett hajók várják a tavaszi szerelőket.

A hidakról messze látni, a jégfolyó messziről jön, messzire megy.

A szállodában szauna, marhapörkölt és jófajta beregi szilvapálinka melegíti az embert. Addig is, míg fölszáll a köd.

NAPTÁR

MÁRCIUS

Tavaszelő, Böjtmás hava

Telihold: 7-én 13 óra 40 perckor

Harmadik negyed: 15-én 3 óra 8 perckor

Újhold: 21-én 18 óra 23 perckor

Első negyed: 29-én 4 óra 32 perckor

Nap	Névnap	SzenteK napja	A Nap kel	A Nap nyugszik	A Hold kel	A Hold nyugszik
1 Sze	Albin	Leontina, Lea	6.25	17.28	11.05	3.26
2 Cs	Lujza	Ágnes, Henrik	6.23	17.29	12.00	4.18
3 P	Kornélia	Frigyes, Kornélia	6.21	17.31	13.02	4.59
4 Szo	Kázmér	Kázmér, Luciusz	6.19	17.32	14.08	5.31
5 V	Adorján, Adrián	Adorján, Kolett	6.17	17.34	15.16	5.56
6 H	Leonóra, Inez	Kolett	6.15	17.35	16.25	6.17
7 K	Tamás	Perpétua, Felicitász	6.13	17.36	17.33	6.34
8 Sze	Zoltán	János, Domonkos	6.11	17.38	18.41	6.49
9 Cs	Franciska, Fanni		6.09	17.39	19.50	7.04
10 P	Ildikó	Emil	6.07	17.41	21.00	7.20
11 Szo	Szilárd	Konstantin	6.05	17.42	22.14	7.37
12 V	Gergely	Gergely, Maximilian	6.03	17.44	23.30	7.57
13 H	Krisztián, Ajtony	Patrícia	6.01	17.45	–	8.23
14 K	Matild	Matild, Paulina	5.59	17.47	0.48	8.57
15 Sze	Nemz. ünn., Kristóf	Kelemen, Lujza	5.57	17.48	2.02	9.44
16 Cs	Henrietta		5.55	17.50	3.09	10.46
17 P	Gertrúd, Patrik	Patrik, Gertrúd	5.53	17.51	4.02	12.02
18 Szo	Sándor, Ede	Cirill, Sándor	5.51	17.52	4.42	13.26
19 V	József, Bánk	József	5.49	17.54	5.13	14.53
20 H	Klaudia	Alexandra	5.47	17.55	5.37	16.19
21 K	Benedek	Benedek, Miklós	5.45	17.57	5.57	17.42
22 Sze	Beáta, Izolda	Beáta, Katalin	5.43	17.58	6.15	19.03
23 Cs	Emőke		5.41	18.00	6.33	20.22
24 P	Gábor, Karina	Gábor, Karina	5.39	18.01	6.52	21.41
25 Szo	Irén, Irisz		5.37	18.02	7.14	22.57
26 V*	Emánuel	Emánuel	6.35	19.04	8.41	–
27 H	Hajnalka	Lidia	6.33	19.05	9.15	1.10
28 K	Gedeon, Johanna	Johanna	6.31	19.07	9.57	2.16
29 Sze	AugusZta		6.29	19.08	10.49	3.13
30 Cs	Zalán		6.27	19.10	11.49	3.58
31 P	Árpád	Benjámin	6.25	19.11	12.54	4.33

* A nyári időszámítás kezdete

Február 20-tól március 20-ig

Halak csillagjegy

Tavaszkézdete: március 20. 22.24

Határidőnapló

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

NAP-TÁR

1.

15 éve vonták ki a forgalomból Magyarországon az 1 és 2 forintos érmeiket.

2.

90 éve mutatták be New Yorkban az első King Kong-filmet.

3.

200 éve született gróf Andrássy Gyula, 1867 és 1871 között a Magyar Királyság miniszterelnöke, 1871 és 1879 között az Osztrák–Magyar Monarchia közös külügyminisztere.

7.

Hosszas politikai alkuk után 415 éve lépett trónra Báthory Gábor, a család utolsó erdélyi fejedelme.

10.

110 éve született Kovács Imre falukutató, politikus, író, A néma forradalom szerzője.

12.

410 éve született André Le Nôtre kertépítész, a franciakert típusának megalkotója, XIII. és XIV. Lajos főkertésze.

18.

100 éve született Vasvári Anna Munkácsy-díjas grafikus, karikaturista, a „Női dolgok” bensőségesen humoros megrajzolója.

21.

80 éves lenne Gyulai István atléta, sportriporter, a Nemzetközi Amatőr Atlétikai Szövetség főtitkára.

23.

40 éve állt pályára az orosz–francia közös vállalkozásban készült Astron nevű csillagászati műhold.

TÚRATIPPEK

Kékestető tornyai

Toronyba kell annak menni, aki messzire akar nézni. Bár ugye, tudjuk, az ország legmagasabb pontja Kékestető, de azért még ott is van egy kicsit följebb. Persze, a torony.

Onnan aztán látni a hegyeket, a fákat, a Bükköt, esetleg a Tátrát is, szerencse idején. Meg a zúzmarát, a jéggel burkolt túleveleket, a lejtőket, amik éppen nem működnek, se sí, se szán, csak a bakancsod talpa – és az sem semmi.

Ha nézni akarsz a toronyból, hát vigyél kesztyűt, sapkát, mindent, mert megfagyott ott fenn minden. A látszó, a lépcső, úgy fúj a szél, hogy komplett hadművelet kordyintani a butykosból. De a látvány mindent megér.

Könnyű odajutni, mennek buszok, jönnek vissza, az autósoknak van parkoló a szánkópálya alján, ám, aki fönt kezd, annak pacalpörkölt jár az étteremben. Frissen, roppanósan, fehér kenyérral, koviubival. Gyerekek fagyí, nagyinak mátrai bor.

És van itt nekünk a másik torony. Az első, a régi. Lenézünk rá az új, antennákkal

tűzdelt modernről, látszik, igazi műalkotás. Helyi terméskőből rakott, van benne anyag, munka, ízlés, szépség. Arányok, szolid szerénység.

Amilyenek alatt a dombok. Az erdő, a fák, az utak, a távlatok. Hiszen azért jó ilyen magason, hogy átlássuk a teret.

Tán az időt is.

A Mátra bükkje

Vannak váratlan fordulatok az életben. Nem föltétlenül szélviharra gondolok, nem elterített röpülőgépre, nem egy sarkon beforduló váratlan szerelemre – hanem épp most egy bükkfára.

A Mátra rengetegében kirándul az ember, békésen rakosgatja egyik bakancsát a másik elé, néz fölfelé a kristálykék égre, kápráztatja a szemét a levelek zúzmaráin – s akkor derül ki, hogy ez az égnek törő, csupasz törzsű fa bükk. Méltóságteljes, fenséges jelenség a javából.

És tényleg a Mátrában kell megismerkedni a bükkfával?

75 éves a Kossuth-díj

Miben hasonlít egymásra József Attila, Rajnák Mihály csóhajlító és Nagy Feró? Mindhárman Kossuth-díjasok. A magyar kormány az 1848-as forradalom centenáriumát méltó módon kívánta megünnepelni, így született meg az 1948. évi XVIII. törvénycikk a Kossuth-díj alapításáról „a magyar alkotó munka” jutalmazására. Alkotó munkán sok mindent értettek, ezért a Kossuth-díjat eleinte ipari és mezőgazdasági munkások is megkaphatták. Ahogy indokolták: „A Kossuth-díjat éppen úgy el lehet nyerni azzal, ha valaki a magasabb matematika kérdéseiről ír értekezést, vagy ha valaki hegedűszonátát ír, mint azzal, ha a kukorépa-termelést fokozza.” Ezért aztán az első évek díjasai között volt igen sok mérnök, de vájár, földműves, kábelmester, vasesztergályos, fejfőgulyás vagy fonónó is. Mindemellett a művészi alkotó munka és a tudomány érdemes képviselői is jelentékeny számban, mondhatni, azért túlnyomóan szerepeltek a díjazottak között. Az első Kossuth-díjakat 1948. március 14-én adták át, többek között Szent-Györgyi Albertnek, Fejér Lipótnak, Ferenczy Noéminek vagy Kodály Zoltánnak. Első alkalommal posztumusz díjat kapott többek között Bartók, József Attila, Derkovits Gyula, de ezzel a lehetőséggel később is éltek, csak halála után kapott díjat például Latinovits Zoltán,

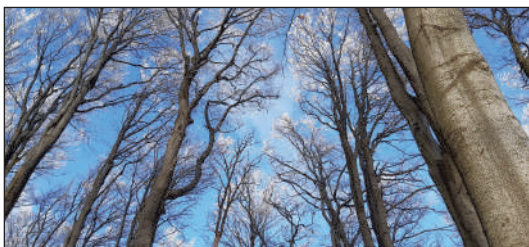
Huszárik Zoltán, Hamvas Béla vagy G. Dénes György.

A díjnak az első években 2 fokozata volt, 1951-től 3, 53-tól pedig 4, végül 1977-ben visszatértek a két fokozathoz. 1948-ban 110 Kossuth-díjat adtak át, a szám csak az ötvenes évek végétől kezdett csökkenni, mostanában általában a 10 és 20 között van a kiosztott díjak száma. Ugyancsak a díj súlyát kívánták emelni a 60-as-70-es években, amikor ritkábban adták ki, 1990 óta azonban újra évente kiosztják. A díjazottak között alig több mint 10% a nők aránya.

A tudományos és műszaki alkotások jutalmazására 1963-ban leválasztották az Állami Díjat, melyet 1990-től Széchenyidíjnak neveznek, ettől kezdve a Kossuth-díj kifejezetten művészeti kitüntetés. Az átadás 1965-től április 4-e évfordulójára került át, 1990 óta ismét márciusban adják, de 2020 és 2021-ben, a koronavírus-járvány miatt az átadást augusztus 20-ára halasztották. A kitüntetendők listáját mértékadó szakemberekből összeállított bizottság javaslatára a kormány, illetve a miniszterelnök terjeszti elő, a díjat a köztársasági elnök adja át.

Nem árt persze, ha az ember visz magával egy kertészmérnököt, aki beavat a titkokba. Tudja a bokor nevét, fölnyitja a szememet a fák mibenlétére... Jó az, ha nem csak néz, hanem lát is az ember. Mert ott az a rengeteg virág is – igen, tavasszal már nyílik ezaz ...

NAPTÁR

ÁPRILIS

Tavaszhó, Szent György hava

Telihold: 6-án 6 óra 34 perckor
Harmadik negyed: 13-án 11 óra 11 perckor
Újhold: 20-án 6 óra 12 perckor
Első negyed: 27-én 23 óra 19 perckor

Nap	Névnap	Szentelek napja	A Nap kel	A Nap nyugszik	A Hold kel	A Hold nyugszik
1 Szo	Hugó	Hugó	6.23	19.12	14.02	5.00
2 V	Áron	Virágvasárnap	6.21	19.14	15.11	5.22
3 H	Buda, Richárd	Richárd	6.19	19.15	16.19	5.40
4 K	Izidor	Izidor	6.17	19.17	17.28	5.56
5 Sze	Vince		6.15	19.18	18.37	6.11
6 Cs	Vilmos, Bíborka		6.13	19.19	19.48	6.26
7 P	Nagypéntek, Herman	Herman	6.11	19.21	21.02	6.43
8 Szo	Dénes	Dénes, Valér, Valter	6.09	19.22	22.19	7.02
9 V	Húsvét, Erhard		6.07	19.24	23.37	7.26
10 H	Húsvéthétfő, Zsolt		6.05	19.25	–	7.57
11 K	Leó, Szaniszló	Leó, Szaniszló	6.03	19.26	0.54	8.40
12 Sze	Gyula	Gyula	6.01	19.28	2.03	9.37
13 Cs	Ida		5.59	19.29	3.00	10.48
14 P	Tibor	Tibor	5.57	19.31	3.43	12.08
15 Szo	Tas	Anasztázia, Oktávia	5.56	19.32	4.15	13.32
16 V	Csongor	Bernadett	5.54	19.34	4.40	14.56
17 H	Rudolf	Izidóra, Dezső, Rudolf	5.52	19.35	5.01	16.17
18 K	Andrea	Apolló	5.50	19.36	5.19	17.37
19 Sze	Emma	Emma	5.48	19.38	5.36	18.56
20 Cs	Tivadar		5.46	19.39	5.54	20.15
21 P	Konrád	Anzelm, Konrád	5.44	19.41	6.15	21.33
22 Szo	Csilla, Noémi	Kájusz	5.43	19.42	6.39	22.49
23 V	Béla	Adalbert, Béla	5.41	19.43	7.10	–
24 H	György	György, Fidél	5.39	19.45	7.49	0.00
25 K	Márk	József	5.37	19.46	8.37	1.02
26 Sze	Ervin	Ervin, Klétusz	5.36	19.48	9.35	1.53
27 Cs	Zita, Mariann		5.34	19.49	10.39	2.32
28 P	Valéria	Valéria, Péter	5.32	19.50	11.47	3.03
29 Szo	Péter	Katalin	5.31	19.52	12.55	3.26
30 V	Katalin, Kitti	Piusz, Zsófia, Katalin	5.29	19.53	14.03	3.46

Március 21-től április 20-ig
Kos csillagjegy

Határidőnapló

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

NAP-TÁR

2.

90 éves lenne Konrád György Kossuth- és Herder-díjas író, szociológus, a rendszer-váltás egyik aktív résztvevője.

3.

75 éve indította az Egyesült Államok a Marshall-terv nevű gazdasági segélyprogramot az Európai Újjáépítési Program keretében.

11.

60 éve adta ki XXIII. János pápa „Pacem in terris” (Békét a földön) kezdetű szociális enciklikáját a békéről és az emberi jogokról.

12.

20 éve zajlott Magyarországon a népszavazás az ország EU-tagságáról, ahol a választók 83,76%-a a csatlakozás mellett foglalt állást.

13.

425 éve adta ki IV. Henrik francia király a szabad vallásgyakorlásról szóló nantes-i ediktumot.

15.

60 éve jelent meg a Magyar Televízióban az esti mese bevezetőjeként a TV-Maci.

16.

60 éves lenne Gesztesi Károly népszerű magyar színpadi, tévé-, film- és szinkronszínész.

25.

75 éves lenne Andorai Péter Jászai Mari- és Kossuth-díjas színész, a nemzet színésze, számos színpadi alakítása mellett szinte valamennyi magyar filmrendező, köztük Szomjas György, Grünwalsky Ferenc, Szabó István, Enyedi Ildikó filmjeinek főszereplője.

TÚRATIPPEK

Zsákutca a Bükkben

Persze, hogy el kell menni a Bükkbe. Viszszanézni a Mátrára, és meglátni, hogy mit láttunk onnan előre.

Hát itt aztán van bükkfa meg bükkfa. Aki nem szeret bele örökre a tekintélyes, büszke, magasra törő, egyenes fába – az ne is reménykedjen, hogy valaha valamibe.

Érdemes a lábunk alá is nézni, esetleg szemmagasságban a jelzéseket figyelve. Bár van, hogy hiába nézünk. Elfogyott a jelzés. Se jobbra, se balra, se semerre. Na jó, még vannak szénégetők, egy tanösvény, de az ötödik állomása után már nincs hatodik.

És akkor az ember gyanakodni kezd. Jól teszi. Elővesz térképet, okos kütyüt, ha van

térerő, akkor mázlija van, de csak kicsit. Észreveszi, hogy eltévedt.

Abból vette észre, hogy a bükkfák, vaddisznó lábnyomok, magányos erdő után egyszer csak véget ér az út. Zsákutca az erdőben. Ez komoly? Seholy egy jelzés, seholy egy tábla. Vadles, vadetető, szakadó eső – semmi jelzés.

Néhány telefon, s kimentik az embert a vadászok. Ők ismerik az erdőt. Minden fát, bokrot, etetőt. És most már minket is. Két kóbor öregasszony a Bükk vadonjában csápol egy terepjárónak.

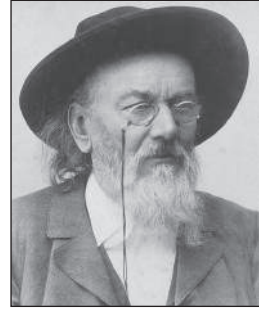
Ajánlom, ha a Bükkbe mennek kirándulni, vigyenek kenyérmorzsákat magukkal!

Pénzpataki víznyelő

Hosszadalmas neve jó nagy barlangot jelöl. Amikor a bükki kirándulásunkon még vannak jelzések, táblák, ismertetések, akkor az ember kővé dermed a kövek között. Alig venni észre, egy pöttyös szalamandra néz ránk. Reménykedve, ugye nem bántasz, ugye engedsz utamra? Nem ért a szóból, várja a mozdulatot, hogy arrébb menjél, hogy ne fenyegezd még a közelségeddel sem.

Amúgy baromi lassú. Ha veszélyben volna valaki, futna, rohanna, tiltakozna – ez a szépség meg csak néz és vár – olyan szép, lehet ebben valami lefegyverző. De aztán

195 éve született Zsolnay Vilmos

Nemigen van olyan, nagyjából a kiegyezés-től a millennium utáni időkig épült középület Budapesten, de tán az egész országban sem, amelyen ne találánánk Zsolnay-kerámiát. Várkert Bazár, Nagyvásárcsarnok, ELTE Bölcsészkar, Mátyás-templom, Iparművészeti Múzeum, Parlament, Zeneakadémia, Földtani Intézet, a Cifrapalota, a városházák: Kecskemét, Szabadka, Marosvásárhely, Debrecen, Zsolnay-nyegyed, Pécs... Tetőcserép, ablakdísz, fali csempe, oromzati és árkáddíszek, vázák, mennyezeti kazetták, szobrok, allegorikus figurák, portrék, minden díszítő és technikai elem, amelyekre mérnökök, építészek, szobrászok, festők és iparművészek a Zsolnay-kerámiát alkalmaznak találták. Az egykori Osztrák–Magyar Monarchia területén mintegy 250 épület visel ma is Zsolnay-kerámiát. És akkor a külföldi épületekről, továbbá a Zsolnay-gyár vázáiról, korsóiról, tálairól, kispasztikáiról nem is beszélünk.

Aki mindezt lehetővé tette, aki apja kerámia- és bátyja agyagárgyárából világmárkát csinált és a francia Becsületrendet, valamint Pécs városának díszpolgárságát is elnyerte, Zsolnay Vilmos 1828. április 19-én született Pécsen. Festőnek készült, kereskedő lett, borterjesztéssel és dinnyetermesztéssel foglalkozott, s kísérletező kedvű emberként a két rászállt gyárban modernizálta a termelést. Az annalesekbe

a porcelánfajansz és a fagyálló pirogránit feltalálásával került be, közreműködött az eoizinmáz kifejlesztésében

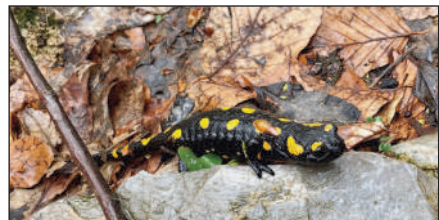
is, melyet gyakran alkalmazott dísz tárgyain. Gyárában bevezette a gőzgép használatát, beindította a kályha- és szigetelőporcelán-gyártást. 1885-ben építészeti részlegre nyitott, amely a kültéri kerámia gyártására koncentrált, a századfordulón pedig Budapesten szanitertermékeket és csempéket gyártó üzemet létesített. Termékeivel számos díjat nyert, a világ minden csücskéből kapott megrendeléseket.

1900-ban hunyt el. „Nemes alakja azonban élni fog a műtörténetben, mert ő teremtette meg azt az iparágat, amely a magyar műipar összes termelése között a legnemesebb magaslatokra emelkedett s a világon mindenütt elismerést szerzett a magyar talentumnak” – írta a Huszadik Század.

A gyárat fia vette át. A cég többrendbeli szerkezet- és tulajdonosváltásokon, államosításokon és privatizációkon esett át, de a márkanév állandó maradt, ma a Zsolnay Porcelángyár Rt., a Zsolnay Manufaktúra Rt. és a Zsolnay Örökségkezelő Kht. őrzi hírnevét a világban.

végül eltűnik a barlang bejáratánál, amit alig vennél észre egyébként – jön a víz, a szalamandra, aztán együtt tűnnek el a nyelőben.

Barlangász az, aki követni tudja őket. Mi állunk a köveken, és csak nézünk nagyokat.

NAPTÁR

MÁJUS

Tavasztó, Pünkösd hava

Telihold: 5-én 19 óra 34 perckor
 Harmadik negyed: 12-én 16 óra 28 perckor
 Újhold: 19-én 17 óra 53 perckor
 Első negyed: 27-én 17 óra 22 perckor

Nap	Névnap	Szente napja	A Nap kel	A Nap nyugszik	A Hold kel	A Hold nyugszik
1 H	Munka ünn., Fülöp	Fülöp, Jakab, József	5.27	19.55	15.11	4.02
2 K	Zsigmond	Atanáz, Zsigmond	5.26	19.56	16.20	4.17
3 Sze	Tímea, Irma	Fülöp, Jakab	5.24	19.57	17.30	4.32
4 Cs	Mónika, Flórián	Mónika, Flórián	5.22	19.59	18.43	4.48
5 P	Györgyi	Irén, Gotthárd	5.21	20.00	20.00	5.06
6 Szo	Ivett, Frida	Judit, Frida	5.19	20.01	21.20	5.28
7 V	Gizella	Gizella	5.18	20.03	22.40	5.57
8 H	Mihály	Mihály, Győző	5.16	20.04	23.54	6.36
9 K	Gergely	Gergely	5.15	20.05	–	7.29
10 Sze	Ármin, Pálma	Izidor, Ármin	5.14	20.07	0.56	8.37
11 Cs	Ferenc	Ferenc, Fábiusz	5.12	20.08	1.44	9.56
12 P	Pongrác	Pongrác	5.11	20.09	2.19	11.19
13 Szo	Szervác, Imola	Szervác, Imelda	5.09	20.11	2.45	12.42
14 V	Bonifác	Bonifác	5.08	20.12	3.07	14.03
15 H	Zsófia, Szonja	Zsófia	5.07	20.13	3.25	15.21
16 K	Mózes, Botond	János, Mózes	5.06	20.14	3.42	16.38
17 Sze	Paszkál	Paszkál	5.04	20.16	3.59	17.55
18 Cs	Erik, Alexandra	Alexandra	5.03	20.17	4.18	19.12
19 P	Ivó, Milán	Celesztin, Ivó	5.02	20.18	4.40	20.29
20 Szo	Bernát, Felícia	Bernát, Bernardin	5.01	20.19	5.08	21.42
21 V	Konstantin	András	5.00	20.21	5.43	22.49
22 H	Júlia, Rita	Rita, Júlia, Emil	4.59	20.22	6.28	23.45
23 K	Dezső	Dezső, Renáta	4.58	20.23	7.22	–
24 Sze	Eszter	Eszter	4.57	20.24	8.25	0.29
25 Cs	Orbán	Gergely, Orbán	4.56	20.25	9.31	1.03
26 P	Fülöp, Evelin		4.55	20.26	10.40	1.29
27 Szo	Hella	Pelbárt, Ágoston	4.54	20.27	11.47	1.50
28 V	Pünkösöd, Emil, Csanád	Vilma, Vilmos	4.53	20.28	12.55	2.07
29 H	Pünkösdhétfő	Magdolna, Ervin	4.53	20.29	14.02	2.23
30 K	Janka, Zsanett	Johanna	4.52	20.30	15.10	2.37
31 Sze	Angéla	Petronella	4.51	20.31	16.22	2.52

MÁJUS

Április 21-től május 21-ig

Bika csillagjegy

Határidőnapló

NAP-TÁR

8.

85 éves lenne Földi Imre olimpiai és ötszörös világbajnok, többszörös világcsúcsjavító súlyemelő és edző, a nemzet sportolója.

12.

II. Rákóczi Ferenc és Bercsényi Miklós híres Breznai kiáltványával 320 éve kezdődött meg a Rákóczi-szabadságharc.

14.

80 éves lenne Demján Sándor Állami-díjas üzletember, vállalkozó.

17.

80 éves lenne Kóbor János Liszt Ferenc- és Kossuth-díjas énekes, az Omega együttes frontembere.

24.

95 éve érte el Umberto Nobile léghajós expedíciója az Északi-sarkot.

27.

320 éve rakták le a Néva folyó deltájában Nagy Péter cár megbízásából a Péter-Pál erőd alapkövét, ezzel megalapítva a leendő orosz fővárost, Szentpétervárt.

28.

100 éve született Ligeti György Kossuth-díjas komponista, a XX. századi magyar zeneirodalom nemzetközi híró alkotója.

31.

115 éve alapította meg Lossinszky Imre a Cséry-telep öntartalmú hulladékainak kinyerése és értékesítése céljából a Magyar Önművek Fémkohó és Vegyipari Rt.-t, a Metallochemia vállalat őstét.

TÚRATIPPEK

Baja templomai

Nagyon jó hely a bajai főtér. Hol egy halászlé-verseny, hol egy kézműves piac, hol egy randi, egy vacsora, egy forró fekete valamelyik teraszon, séta a Sugovica partján, vagy átkelünk a hídon a Petőfi-szigetre, ott halászlé, harcsapörkölt, helybéli borok, árnyas folyópart, ahonnan hajó is indul olykor.

Ám, ha csak békésen pihenünk szállodánkban, harangzúgásban fürödhetünk reggelente.

Baja főterén annyi templom harangja zúg már reggel hatkor, hogy el nem lehet téveszteni a helyet. Akinek mégis sikerül, negyedóránként figyelmeztetik az órák. Van közben kicsi csilingelés, a városháza harangjátéka, amely körbelengi a Szentháromság-szobrot.

És zúg tovább a sétáló utcákon, például a Péter Pál-templom felé, kedves parkokon, szökőkutakon át, a városnéző kis vonatig, kis vonatot néző városlakókig... Kellemes, nyugodt, harangos, virágos városka.

No és a vízei persze. A Sugovica, amelyik végigkanyarog a város mellett, kajakosokat, strandolókat, hajósokat csábít magához, meg a Duna, amelyik a forgalmat viszi, köti be Baját az ország vérkeringésébe. Uszályok, szállodahajók, kikötők – forgalmas vízi országút. És mellékesen az öreg Duna, amelyik a csönd, a háborítatlan természet fokozottan védett otthona.

Jánoska-úsztatás

Gyűlnek a népek a Sugovica partján, telnek a teraszok, a parton végig családok, gyerekek ülnek, sétálnak, fogynak a fagyik, várjuk a sötétet. Amikor végre megjelennek a fáklyák, a csónakok, a vízen ringatózó mécsesek – s úsznak a főtér felé.

Nepomuki Szent János, népiesen Jánoska ilyenkor, nevenapján előjön a templomból, hívei vállán megmutatja magát. A vízi körmenet főszereplője ő, akit végül a főtérre visznek a hajóról, s fáklyás, zenés, táncos mulatsággal köszöntik a bajaiak, meg a turisták.

A vízi molnárok, hajósok, vízen járók védőszentje kicsit szomorú ábrázattal, fa testét pasztell színekkel, virágokkal díszítve figyeli a népeket, tán nem is nagyon érti, miért

225 éves a Rókus kórház

Élt a XIV. században Dél-Franciaországban egy fiatal ember, aki a nagy hírű montpellier-i egyetemen folytatott tanulmányok után itáliai zarándokútra indult, szegényházakat és ispotályokat látogatott, és a fekete halál támadása idején számos pestisest meggyógyított, végül ő maga is elkapta a betegséget, de kigyógyult belőle. A legenda szerint a XV. században már Rókus képmásától is megszűnt a járvány, ezért sok helyen templomot, kápolnát emeltek a tiszteletére. Az egyiket 1711-ben a pesti temető mellett, a Kerepesi (ma Rákóczi) út mentén. A rendszeresen jelentkező pandémiák miatt a betegek elkülönítésére barakkokat, majd szegényházat, zarándokszállást építettek a kápolna mellé, s mikor a XVIII. század közepére nyilvánvalóvá vált, hogy Pest egyetlen kórháza elégtelen a betegek ellátására, a szegényházból először 74, majd Haffner Mihály városi főorvos javaslatára 220 ágyas közkórház építését irányozták elő. Ez 1798. május 24-én kezdte meg működését, és a „Pesti Polgári Köz Ispotály” nevet kapta. „Más helyen pedig – tudósít a kórház történetírója – a »Szent Rókus-nál lévő betegbefogadó ház« elnevezést használják. A későbbi években [...], minthogy a kórház a Szent Rókus Kápolnával egy épületté olvadt össze, »Szent Rókus Kórház« elnevezést nyert.”

Bár a szegényházi, járványbeteg-elkülönítési és a gyógyítási funkció egy darabig még összefonódott, az orvostudomány, valamint Pest város fejlődése lehetővé tette, hogy a következő évtizedek a folyamatos bővülés és szakosodás jegyében teljenek. Egyre-másra nyíltak a fiókkórházak és a speciális osztályok, majd újabb önálló kórházak. A legnagyobb változás akkor következett be, amikor 1952-ben a Pest megyei Tanács Kórháza lett. Neves igazgatói voltak az intézménynek az alapító Haffner után többek között Windisch Mihály, Flór Ferenc, Gebhardt Lajos, Gerlóczy Zsigmond, itt működött Semmelweis Ignác, itt kezdte pályáját Ferenczi Sándor, a magyarországi pszichoanalízis megteremtője.

A Rókus is megszenvedte a háborús időszakokat, járványokat, az 1838-as és 1956-os árvizeket, közben többször le is akarták bontani, hogy teljesen újat építsenek helyette, ám az épület ma is áll. A nyolcvanas években teljes felújítást hajtottak végre, a kórház ma a Semmelweis Egyetem klinikája, az épület 2001 óta a Magyar Örökség része.

egy oldalkijáraton, egy tömegektől elzárt menekülőúton viszik a főtérre.

Ám a főtéren nem csalódik senki, az elkészült halászléket szívesen kínálják mindenkinek. Jánoska kicsit még szomorúbb.

NAPTÁR

JÚNIUS

Nyárelő, Szent Iván hava

*Telihold: 4-én 5 óra 41 perckor
Harmadik negyed: 10-én 21 óra 31 perckor
Újhold: 18-án 6 óra 37 perckor
Első negyed: 26-án 9 óra 49 perckor*

Nap	Névnap	Szentelek napja	A Nap kel	A Nap nyugszik	A Hold kel	A Hold nyugszik
1 Cs	Tünde	Jusztiniusz, Paulina	4.50	20.32	17.37	3.09
2 P	Kármén, Anita	Marcellinus, Péter	4.50	20.33	18.56	3.29
3 Szo	Klotild	Károly, Klotild	4.49	20.34	20.17	3.55
4 V	Bulcsú		4.49	20.35	21.36	4.30
5 H	Fatime	Bonifác, Reginald	4.48	20.36	22.46	5.18
6 K	Norbert	Norbert	4.48	20.37	23.40	6.23
7 Sze	Róbert	Fülöp, Róbert	4.47	20.37	–	7.40
8 Cs	Medárd	Medárd, Ágnes	4.47	20.38	0.20	9.05
9 P	Félix	Efrém	4.47	20.39	0.50	10.30
10 Szo	Margit, Gréta	Margit	4.46	20.39	1.13	11.52
11 V	Barnabás	Barnabás	4.46	20.40	1.32	13.11
12 H	Villő	János	4.46	20.41	1.49	14.27
13 K	Antal, Anett	Antal, Antónia	4.46	20.41	2.05	15.43
14 Sze	Vazul	Vazul	4.46	20.42	2.23	16.59
15 Cs	Jolán, Vid	Jolán, Viola	4.46	20.42	2.44	18.14
16 P	Jusztin	Jusztina, Auréliusz	4.45	20.43	3.09	19.28
17 Szo	Laura, Alida	Adolf, Laura	4.46	20.43	3.41	20.36
18 V	Arnold, Levente	Arnold	4.46	20.43	4.22	21.36
19 H	Gyárfás	Gyárfás, Romuáld	4.46	20.44	5.13	22.25
20 K	Rafael	Rafael, Florencia	4.46	20.44	6.13	23.02
21 Sze	Alajos, Leila	Alajos, Lujza	4.46	20.44	7.18	23.31
22 Cs	Paulina	Tamás	4.46	20.44	8.26	23.54
23 P	Zoltán	Etelka	4.46	20.44	9.34	–
24 Szo	Iván	Iván	4.47	20.45	10.41	0.12
25 V	Vilmos	Vilmos, Viola	4.47	20.45	11.47	0.28
26 H	János, Pál	Cirill, Dávid	4.47	20.45	12.54	0.42
27 K	László	László, Sámson	4.48	20.45	14.02	0.57
28 Sze	Levente, Irén	Iréneusz, Irén, Laura	4.48	20.45	15.14	1.12
29 Cs	Péter, Pál	Péter, Pál, Judit	4.49	20.44	16.30	1.30
30 P	Pál	Emília	4.49	20.44	17.50	1.53

Május 22-től június 21-ig
Ikkrek csillagjegye

A nyár kezdete: június 21. 16.57

Határidőnapló

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

NAP-TÁR

2.

70 éve koronázták meg Londonban a Westminsteri apátsági templomban II. Erzsébet brit királynőt, Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királyságának uralkodóját, a brit Nemzetközösség fejét.

6.

70 éve volt az Operaházban Ferencsik János vezényletével Ránki György Andersen meséje nyomán írt operájának, a Pomádé király új ruhájának ősbemutatója.

9.

95 éves lenne F. Nagy Angéla újságíró, gasztronómiai író, akinek szakácskönyveit máig tízezrek használják.

12.

80 éves lenne Benkő László Kossuth- és Liszt Ferenc-díjas előadóművész, billentyűs, zeneszerző, az Omega együttes tagja.

19.

110 éve született Gyurkovics Mária Kossuth- és Liszt Ferenc díjas érdemes és kiváló művész opera-énekesnő, a legnagyobb koloratűrszoprán szerepek előadója.

27.

40 éve hozta forgalomba a Magyar Nemzeti Bank az 1000 forintos bankjegyet.

30.

115 éve történt Szibériában a Tunguz- (vagy Tunguszka) esemény, melynek során egy nagy hang- és fényjelenség kíséretében becsapódó meteor akkora lökéshullámot okozott, hogy 30 km-es körzetben letarolta az erdőt és elpusztított minden élőlényt, 60-80 km-nyire is betörte az ablakokat, és még a 800 km-rel távolabb futó transzsibériai expresszből is látni lehetett a fénycsóvát.

TÚRATIPPEK

Hímzett Matyóföld

Igazából nem tudni, mi a matyóság lényege. Azt tudni, látni, hallani, érezni, hogy Mezőkövesden sok minden a hímzésről szól. Cégér, Trabant, utcanevek, viselet.

Népvisélet persze, amiket már csak a méltán híres Matyó Múzeumban lehet alaposan tanulmányozni – de ott aztán minden korszak, minden nemzedék, gyerekek, menyasszonyok, juhászok, özvegyek ruhái, különböző alkalmakra való viseletei helyet kaptak a vitrinekben, a tablókön, a fotókon.

Semmivel össze nem téveszthető barack, körte, tulipán. Szoknyán, felöltőn, de még vastag bundán is. Ezek a minták

és a piros, sárga, zöld, élénk színek adják az alapot.

Nem, az asszonyok tütől lyukas ujjá nem szerepel a vitrinek fotóin.

Vannak hímzésről szóló pályázatok, s be is mutatják a nyertes pályaműveket. Bár a hímzett csodaruhákat ma már csak sátoros ünnepeken veszik föl, sétáltatják meg a városban a népek, ám próbálkoznak divattervezők, hogy szolidabb formában, a lényegi motívumokat újraélesszék a modern ruhákban. Nem reménytelen vállalkozás.

Lehetne a matyóság lényege, mondjuk a változás.

Porsche kabrió

Hímesen a Trabi kellei magát a fészker alatt, de a piros Porsche kabrió veszi le a lábáról a látogatót. Még akkor is, vagy pláne akkor, ha a bizonyos jószág traktorból van. Na, ezt pipálja le a Forma-1!

A mezőkövesdi Hajdu Ráfis János Mezőgazdasági Gépmúzeumban sokan próbálkoznak az első helyre kerülni. Háromezer restaurált gép és tárgy között nehéz dolguk van. A Közép-Európában egyedülálló gyűjtemény lelkes és nagy tudású tárlatvezetője, Korpás Károly mindenről mindent tud, és azt elő is adja a látogatóknak. Nincs az az erőgép, az a HSCS motor, turbina, malomkő, jéggyártó alkalmazhatóság, autóbusz állomás, babakocsi,

110 éve született Gobbi Hilda

Mirigy a Csongor és Tündéből, Iluska mostohája a János vitézből, Aase a Peer Gyntből, Karyoné és Dorottya Csokonaitól, de tulajdonképpen még a két Gertrud, Bánk báné meg Hamleté is – csupa öregasszony szerep. Ezeket mind fiatalon játszotta Gobbi Hilda. Derűsen idézi önéletrajzi könyvében Molnár Gál Péter róla szóló sziporkáit: „Játszott ezüstös hajú dámákat, penészes szempillájú házasságosokat, loncsos toprongyrémeket, boszorkákat, idős hölgyeket, ütődött vagy ravasz mosónőket, bölcs és jó munkásszasszonyokat, lumpensatrafákat, mese-vasorrú bábákat és vérszívó kapitalistánékat, játszott arisztokrata nagymamákat és proletár nagyanyókat, ezüstkanáltolvaj reszketeg szeniliseket és örökfürge agyonnyúhetetleneket, agg delnöket és roskatag töpörődötteket, félelmetes spinéket és nevetséges szipirtyókat, méltóságteljes rémdémonokat és alkoholtól kiégett csölakókat. Volt vén és még vénebb...” Nem volt ezzel problémája, népszerű volt, a kritika is elismerte és a rendezők is szerettek vele dolgozni. Pedig nem volt könnyű ember, maga is az örökfürge agyonnyúhetetlenek körébe tartozott. A világháború előtt-alatt ennek a fűrgeségnek az ellenállási mozgalom kínált teret. Pedig az olasz muzsikás nagyapa, a gazdag vállalatba benősült link, csődöt okozó édesapa, a naiv, életképtelen, jóslásból kenyeret

kereső édesanya mellett nem volt feltétlenül kiszámítható az út már a Színiakadémiára sem, nemhogy az ellenállásba. A háború ellen viszont muszáj volt tiltakozni, muszáj volt művészeszteken fellépni, muszáj volt részt venni a munkásszínjátszásban, muszáj volt menteni az üldözötteket. És szavalni, szavalni, szavalni. A fűrgeség később új terepeket keresett magának: szervezett gyűjtést, s lett kollégium színészhallgatóknak, lett otthon színészeknek és színházi dolgozóknak, később pályakezdekőknek, s lett múzeum: a régi barátnő, Bajor Gizi házából, imádott hivatása, a pillanattal elmúló, nagybetűs Színház és a nemzedékek múltával a feledés homályába tűnő színészek emlékezetének megőrzésére. Közben folyamatosan játszott a Nemzetiben, a József Attilában, majd a fiatalok oldalán a Katonában régi szövetségeseivel-ellenségével, Major Tamással együtt, mellesleg pedig ő volt az ország Szabó nénije. – Ez volt Gobbi Hilda, aki 1913. június 6-án született.

szélkerék, autó, cséplőgép, amiről ne tudna mindent. És tud mindent a falakon sorakozó fotókon megörökített magyar fizikusokról, mérnökökről, gyáralapítókról, motorépítőkről, traktorok föltalálóirol. Több gép működik is, hát, pőfög és töfög és hú, de bűdös – nem egy matyóhímezés. De ezzel tudunk dicsekedni a gépiparban, s szerencsére van olyan muzeológus, aki bevonz minket ebbe a bűvkörbe.

NAPTÁR

JÚLIUS

Nyárhó, Szent Jakab hava

Telihold: 3-án 13 óra 38 perckor
Harmadik negyed: 10-én 3 óra 47 perckor
Újhold: 17-én 20 óra 31 perckor
Első negyed: 26-án 0 óra 6 perckor

Nap	Névnap	Szentek napja	A Nap kel	A Nap nyugszik	A Hold kel	A Hold nyugszik
1 Szo	Tihamér, Annamária	Olivér, Áron	4.50	20.44	19.11	2.23
2 V	Ottó	Ottó	4.51	20.44	20.26	3.04
3 H	Kornél, Soma	Tamás, Kornél	4.51	20.44	21.28	4.02
4 K	Ulrik	Erzsébet, Ulrik	4.52	20.43	22.15	5.16
5 Sze	Emese, Sarolta	Antal	4.53	20.43	22.50	6.41
6 Cs	Csaba	Mária	4.53	20.42	23.16	8.09
7 P	Apollónia	Apollónia, Vilibald	4.54	20.42	23.37	9.35
8 Szo	Ellák	Edgár	4.55	20.41	23.55	10.58
9 V	Lukrécia	Veronika	4.56	20.41	–	12.16
10 H	Amália	Engelbert	4.56	20.40	0.12	13.33
11 K	Nóra, Lili	Benedek	4.57	20.40	0.29	14.49
12 Sze	Izabella, Dalma	Eleonóra, János	4.58	20.39	0.49	16.05
13 Cs	Jenő	Henrik, Petronella	4.59	20.38	1.13	17.18
14 P	Örs, Stella	Kamil	5.00	20.38	1.42	18.28
15 Szo	Henrik, Roland	Bonaventura	5.01	20.37	2.20	19.30
16 V	Valter		5.02	20.36	3.07	20.22
17 H	Endre, Elek	András, Elek	5.03	20.35	4.04	21.02
18 K	Frigyes, Kamill	Hedvig, Frigyes	5.04	20.34	5.08	21.34
19 Sze	Emília	Emília	5.05	20.33	6.15	21.58
20 Cs	Illés	Illés, Margaréta	5.06	20.32	7.23	22.17
21 P	Dániel, Daniella	Lőrinc, Dániel	5.07	20.31	8.31	22.34
22 Szo	Magdolna	Mária Magdolna	5.09	20.30	9.37	22.48
23 V	Lenke	Brigitta, Apollinár	5.10	20.29	10.42	23.02
24 H	Kinga, Kincső	Kinga, Krisztina	5.11	20.28	11.49	23.17
25 K	Kristóf, Jakab	Jakab, Kristóf	5.12	20.27	12.58	23.33
26 Sze	Anna, Anikó	Joakim, Anna	5.13	20.26	14.10	23.53
27 Cs	Olga, Liliána	Natalia, Rudolf	5.14	20.24	15.26	–
28 P	Szabolcs	Ince	5.16	20.23	16.45	0.18
29 Szo	Márta, Flóra	Beatrix, Flóra	5.17	20.22	18.02	0.53
30 V	Judit, Xénia	Péter, Judit	5.18	20.21	19.10	1.42
31 H	Oszkár	Loyolai Szt. Ignác	5.19	20.19	20.05	2.47

TÚRATIPPEK

A Zene Háza

Megbújik a fák között, sőt, belébújnak a fák a városligeti Zene Házába. Nagyon kell figyelni, hogy a sétányok girbegurbái oda vezessenek minket. Mert vannak eltérítők is.

Ott van mindjárt a zenei játszótér. A lyukacsos, égre törő, arany színű, szolidan bokrok között megbújó épület előtt, afféle hangolásként, dobokat lehet verni, xilofonon sétálni, színes hangokon lépkedni, fűjtatóból hangot préselni.

Aztán belebotlunk a szabadtéri koncertek padjaiba, lesz egy büfé is arrébb, kijjebb meg újabb sétányok, padok, virágok, mókusok a fákon.

De bent se rossz. Vannak lépcsők gyerekek hancúrozásához, föld alatti múzeum a zene történetéhez, panorámás büfé kávéval töltökezéshez – de a legjobb, a leginkább sikeres, a leglátványosabb a csigalépcső.

Ugyan van lift, több terasz nyílik az emeleteken, de mindenki a csigalépcsőn

tolja. Kecsesen, szolidan, tekereg, kavargó, átlátszó meg légies, és tényleg csiga.

Persze, a zene se semmi. Már annak, aki jegyhez jut, mert állandó a teltház. A koncertterem szűkös a nagy érdeklődéshez képest, ám különleges. Üvegfalú, s így is hozta a japán tervező a tökéletes zenei élményt. Egy hang nem sok, annyi nem szökik ki az elvárások miatt kétszer gyártott üveglablakokon.

Bent a hangok, kint a látvány – itt a helyünk a köztesben.

Léghajó és sarazás

Nincs nagyobb buli a játszótérnél. Nem, a kamaszkori cigizős, éjszakai hintákból már kinőttél, most az unokádat viszed a trambulinos, csúszdás, homokozós placra. A hely lehet kicsi, éppen csak annyi játék, amennyi épp elég, de vannak paradicsomi birodalmak.

A Városligetben ilyen a léghajós játszótér. Van minden és minden is. A Szinyei Merse Pál festményéről ideröppent piros-csíkó léghajó bonyolult mászóka, magasra visz nagyon, a felhők felé – egészen kicsiknek csak akkor jó, ha lelkes szülő utána tud mászni.

De a legjobb az egész helyen, minden évjáratnak, a sarazó.

170 éve született Csontváry

1919 egy októberi estjén egy ifjú építész sétált a budai Fehérvári úton, amely ma Bartók Béla út. Egyszer csak szemébe tűnt egy „Mütermek kiadó” tábla. Mivel éppen műtermet keresett, felment az ötödik emeletre, ahol a falakon érdekes, egymást marcangoló madarakat ábrázoló képeket, a földön szétszórta papírokat és tekerceket, közöttük pedig vitatkozó embereket talált. „Nézegetés közben az egyik hengert véletlenül megrúgtam, és abból a Magányos cédrus bontakozott ki.” A műtermen már ki volt adva, ki kellett írítani, a hatalmas vásznak eladásáról éppen fuvarosokkal tárgyaltak, akik ponyvaként kívánták hasznosítani a kiváló anyagot. Gerlóczy Gedeon ekkor pénzzé tette örökségét, s az egyik Kosztkarokonnal felesben, később teljes egészében megvásárolta a hagyatékot: az 1853. július 5-én született Csontváry Kosztká Tivadar teljes életművét.

Csontváry életútjának minden állomását nehéz lenne felsorolni. Volt tanára szavát ájultan hallgató természetmegfigyelő, szatócsbolti eladó, majd főnök, patikussegéd, egyetemet végzett önálló gyógyszerész, az emberiség jövőjén rágódó, megmentésére terveket szövő álmodozó. Mikor egyik állomáshelyén pihenésképpen lerajzolt egy ökrös szekeret, jólelkű principálisa kijelen-

tette: „Hisz maga festőnek született!”, megjött a tisztán hallott égi biztatás is: „Te leszel a világ legnagyobb napút-festője!” Mégis 14 év kellett, hogy saját gácsi patikájá-

ban annyi pénzt gyűjtsön, hogy elmelessen festeni tanulni, utazni, éhezést, szomjazást vállalva általa kidolgozott új technikával rögzíteni élményeit, különleges színvilágú hatalmas látomásait. Így született a Vihar a Hortobágyon, a Kocsizás újholdnál Athénban, a Tarpatak a Tátrában, A taorminai görög színház romjai, A Panaszfal bejáratánál Jeruzsálemben, a két nagyszerű cédrusos festmény vagy utolsó műve, az 1909-es Sétalovaglás a tengerparton. Műveit többször kiállította, Párizsban ért is el némi sikert, Pesten azonban inkább kigúnyolták, lenézték, dilettánsnak bélyegezték. A 10-es évekből már nincs befejezett műve, ekkor főleg kultúrfilozófiával foglalkozott.

Vagyonát felemésztették az utazások, 1919-ben segélyért folyamodott a kommunához, de már nem tudta átvenni. 1973 óta Pécsen önálló múzeuma van, Huszárik Zoltán szép filmet forgatott róla.

Folyik a víz, vannak kutak, zsilipek, gátak, malomkerekek, ezeket irányítani lehet, barátságok szövődnek a gyerekek között a víz folyása irányában, a víz folyik a pancsoló medencébe, vannak vödrök, van homok és spriccelés, patakmederben gyaloglás, víz, napfény, mosoly. A gyermekek ázott mosolya.

NAPTÁR

AUGUSZTUS

Nyárutó, Kisasszony hava

Telihold: 1-jén 20 óra 31 perckor
 Harmadik negyed: 8-án 12 óra 28 perckor
 Újhold: 16-án 11 óra 38 perckor
 Első negyed: 24-én 11 óra 57 perckor
 Telihold: 31-én 3 óra 35 perckor

Nap	Névnap	Szentelek napja	A Nap kel	A Nap nyugszik	A Hold kel	A Hold nyugszik
1 K	Boglárka	Alfonz, Péter	5.21	20.18	20.45	4.09
2 Sze	Lehel	Őzséb	5.22	20.17	21.15	5.38
3 Cs	Hermína	Lídia, Hermína	5.23	20.15	21.39	7.08
4 P	Domonkos, Dominika	János	5.24	20.14	21.58	8.35
5 Szo	Krisztina	Krisztina	5.26	20.12	22.16	9.58
6 V	Berta, Bettina		5.27	20.11	22.34	11.18
7 H	Ibolya	Sixtus, Kajetán	5.28	20.09	22.53	12.37
8 K	László, Dominik	Domonkos	5.30	20.08	23.16	13.54
9 Sze	Emőd	Román	5.31	20.06	23.43	15.09
10 Cs	Lőrinc	Lőrinc, Blanka	5.32	20.04	–	16.21
11 P	Zsuzsanna, Tiborc	Klára, Zsuzsanna	5.33	20.03	0.18	17.26
12 Szo	Klára	Hilária	5.35	20.01	1.03	18.20
13 V	Ipoly	Ipoly	5.36	19.59	1.57	19.04
14 H	Marcell	Maximilian, Marcell	5.37	19.58	2.59	19.37
15 K	Mária		5.39	19.56	4.06	20.03
16 Sze	Ábrahám	Ábrahám, Rókus	5.40	19.54	5.14	20.23
17 Cs	Jácint	Jácint	5.41	19.53	6.22	20.40
18 P	Ilona	Ilona, Rajnald	5.43	19.51	7.28	20.55
19 Szo	Huba	Emília, Marián	5.44	19.49	8.34	21.09
20 V	Áll. ünn., István, Vajk	István	5.45	19.47	9.40	21.23
21 H	Sámuel, Hajna	Piusz, Sámuel	5.47	19.45	10.47	21.39
22 K	Menyhért, Mirjam	Menyhért	5.48	19.44	11.57	21.56
23 Sze	Bence	Róza	5.49	19.42	13.11	22.19
24 Cs	Bertalan	Bertalan	5.51	19.40	14.26	22.48
25 P	Lajos, Patrícia	Patrícia, Elvira	5.52	19.38	15.42	23.29
26 Szo	Izsó	Natália	5.53	19.36	16.53	–
27 V	Gáspár	Mónika, Cézár	5.55	19.34	17.53	0.25
28 H	Ágoston	Ágoston, Mózes	5.56	19.32	18.38	1.37
29 K	Beatrix, Erna	Beatrix	5.57	19.30	19.13	3.02
30 Sze	Rózsa	Félix, Rózsa	5.59	19.28	19.39	4.32
31 Cs	Erika, Bella	Arisztid	6.00	19.26	20.00	6.02

Július 23-tól augusztus 23-ig
Oroszlán csillagjegy

Határidőnapló

NAP-TÁR

2.

A Vatikán Ferenc pápa döntése alapján, a korábbi tanítást megváltoztatva, 5 éve elfogadhatatlannak nyilvánította a halálbüntetést.

4.

75 éves lenne Dinnyés József zeneszerző, előadóművész, „daltulajdonos”, a „magyar Bob Dylan”.

6.

180 éve született Heller Ágost mérnök, tudománytörténész, akadémikus, a Természettudományi Társulat könyvtárnoka, majd a Tudományos Akadémia főkönyvtárosa, számos tankönyv és ismeretterjesztő, elsősorban fizikátörténeti mű szerzője.

9.

60 éves lenne Whitney Houston amerikai énekesnő.

16.

95 éves lenne Juhász Ferenc Kossuth-, József Attila- és Magyar Örökség-díjas költő, a Nemzet Művésze, nagyszabású eposzok szerzője, a XX. század második fele magyar irodalmának jelentős alakja.

21.

25 éve Sólyom László köztársasági elnök és a magyar kormány nevében Hiller István kulturális miniszter bocsánatot kért Csehországtól és Szlovákiától az 1968-as magyar katonai beavatkozásért.

25.

85 éve jelent meg Hegedűs Gyula és Pethő Sándor szerkesztésében az általuk alapított Magyar Nemzet című polgári napilap első száma.

TÚRATIPPEK

Az óbudai gázgyár

Egy bokréta torony. Dundusok, a lábas pedig magas. Ő áll őrt, sőt, az időt is ő mutatja.

Most éppen a régmúltat, mert ma már nem működnek az óbudai gázgyár tornyai. A gyár sem, és azt is nehéz elképzelni, hogy ezek a szépen fölújított tornyok igazán hétköznapi munkát végeztek annak idején.

A maga korában – 1914-ben nyitották meg Óbudán a gyárat – a legmodernebb volt, és napi 250 ezer köbméter gázt termeltek itt. Légszeszt persze, ami a világításhoz kellett.

Mellékesen kokszot és kátrányt is előállítottak, a tornyokban történtek ezek a műveletek. Gondolná bárki, hogy a csinos tornyocskák kátránytárolók voltak egykor?

Lehet, hogy most jobb nekik.

Mielőtt műemlékké, múzeumná lettek volna, irodák voltak bennük, a Gázművek is nehezen engedte el ezeket a szép épületeket. Most a száraztisztító földszintes, nagy belmagasságú, csarnokszerű épületét, az óraházat, a gázmérő órák házát a villamos központot lehet itt találni.

Ám talán még érdekesebb a még ma is lakott telep. Az egyik a munkásoknak épült, kertes, emberi léptékű, komfortos, a másik a vezetők, mérnökök villasora a Duna-parton.

A sakkozóknak szobra

Na ilyen vékony soha nem leszel. Gyúrhat, koplalhat ezerrel. És növésben is le vagy maradván. Mikor leszel ekkora – pláne így, ültödben? Még, hogy a sakk nem igazi sport? No, lássuk csak, mire mész a futással, a kardióval, a szobabiciklivel?

Nemcsak a technika volt világszínvonalú. Emberekkel is méltón bántak. Tudták, hogy ők az igazi energia.

200 éve született Weszprémi István

A magyar orvoslás és orvostörténet egyik legfontosabb alakja, az Európaszerte elismert tekintélyű orvosdoktor szülővárosa nevét – némileg megváltoztatva – választotta családnevéül. „Nemes Tsanády István” és „Nemes Bíró Suzanna Asszony” István fia 1723. augusztus 13-án jött a világra. Pápa, Sopron, majd Besztercebánya után

Debrecenben folytatta tanulmányait, ahol „gyakran hiányzott az estvéli könyörgésekről, kibújt a kötelező fővegviselés alól, szívesen hordott illetlen színű csizmát, rövid tunikát. Ezért gyakran kapott intést.” Hamar megkomolyodott, az orvostudományt választva Bécsben, Zürichben és Utrechtben tanult. Ezután „kétszer vitorlázott át Angolországba” – írja önmagáról. Meglátogatta Oxfordot és Cambridget, s átböngészte az itteni egyetemek nyilvános és magánkönyvtárait. Másfél évig lakott Londonban, ahol belekóstolt az orvostudomány minden ágába, a bonctanba, a sebészetbe, a vegytanba, növénytanba stb. praktizált szülésként, látogatta a betegfogadókat, a londoni kórházat s a himlőoltó házat. 1756. július 15-én kapta meg Utrechtben

az orvosdoktori címet. Debrecenbe visszatérve orvosi praxisra kapott engedélyt, és hamarosan a város tisztiorvosa lett. Gyakorló orvosi pályáját végigkísérte tudományos és felvilágosító művek írása és magyarítása. Írt a védőoltások fontosságáról, a „kisedet gyermekek neveléséről”, fordított a gazdálkodásról szóló „könyvetskét”, lefordította

és praxisa alapján kibővítette Krantz Henrik Nepomuk János „Bába mesterségre tanító könyv”-ét, amivel kiérdemelte Mária Terézia gyémántokkal ékesített aranyérmét.

Debreceni háza az akkori értelmiség népszerű találkozóhelye lett – megfordult itt Kazinczy, Fazekas és Csokonai is –, levelezett Batsányival és számos külföldi tudóssal, munkássága alapján tagjai sorába hívta a göttingai, a lipcsei és a jénai tudós társaság.

Ha Weszprémi István konkrét orvosi tanácsai fölött el is járt az idő – nem mindenben! –, az utókor leginkább azért lehet hálás neki, mert sokéves munkával négy hatalmas kötetben megírta „Magyarország és Erdély orvosainak rövid életrajzát”, ezzel megalapította a magyar orvostörténet-írást.

Jöhetsz a Graphisoft parkba példát venni. Ez a két figura – Tóth Ernő Végjáték című szobrának bronz alakjai – úgy elmélyültek a játékban, hogy megnyúltak ujjai, lehámlott róluk hús, haj, puhányság, pocak – ők már csak játékosok. Nem, nem sportolók, hanem végső győzelemre ácsingózó porhüvelyek.

Tudnál te ilyet? Mindent földadni egyetlen játszmaért? Ha tiéd lehetne a matt? Legyőzve a másikat, aki olyan, mint te. Ugyanolyan elszánt, ugyanolyan elvetemült. Az is te lennél? Le tudnál győzni magadat?

NAPTÁR

SZEPTEMBER

Őszelő, Szent Mihály hava

Harmadik negyed: 7-én 0 óra 21 perckor

Újhold: 15-én 3 óra 39 perckor

Első negyed: 22-én 21 óra 31 perckor

Telihold: 29-én 11 óra 57 perckor

Nap	Névnap	Szentek napja	A Nap kel	A Nap nyugszik	A Hold kel	A Hold nyugszik
1 P	Egyed, Egon	Egyed, Noémi	6.01	19.24	20.19	7.29
2 Szo	Rebeka, Dorina	István, Renáta	6.03	19.22	20.37	8.53
3 V	Hilda	Gergely, Hilda	6.04	19.20	20.56	10.15
4 H	Rozália	Ida, Rozália, Róza	6.05	19.19	21.17	11.36
5 K	Viktor, Lőrinc	Lőrinc, Viktor	6.07	19.17	21.43	12.55
6 Sze	Zakariás	Zakariás, Beáta	6.08	19.15	22.16	14.10
7 Cs	Regina	Regina	6.09	19.13	22.58	15.19
8 P	Mária, Adrienn		6.11	19.10	23.50	16.17
9 Szo	Ádám	Ádám, Péter	6.12	19.08	–	17.04
10 V	Nikolett, Hunor	Miklós	6.13	19.06	0.50	17.41
11 H	Teodóra	Jácint, Igor	6.15	19.04	1.56	18.08
12 K	Mária	Mária	6.16	19.02	3.04	18.30
13 Sze	Kornél	János, Kornél	6.17	19.00	4.12	18.48
14 Cs	Szeréna, Roxána		6.19	18.58	5.19	19.03
15 P	Enikő, Melitta		6.20	18.56	6.26	19.17
16 Szo	Edit	Ciprián, Edit	6.21	18.54	7.32	19.31
17 V	Zsófia	Róbert, Zsófia	6.23	18.52	8.39	19.46
18 H	Dána	József	6.24	18.50	9.49	20.02
19 K	Vilhelmina	Januáriusz	6.25	18.48	11.01	20.23
20 Sze	Friderika	Zsuzsanna	6.27	18.46	12.15	20.49
21 Cs	Máté, Mirella	Máté, Jónás	6.28	18.44	13.30	21.24
22 P	Móric	Tamás, Móric	6.29	18.42	14.42	22.13
23 Szo	Tekla	Linusz, Tékla	6.31	18.40	15.44	23.17
24 V	Gellért, Mercedesz	Gellért	6.32	18.38	16.33	–
25 H	Eufrozina, Kende	Kleofás, Eufrozina	6.33	18.36	17.10	0.35
26 K	Jusztina	Kozma, Jusztina	6.35	18.34	17.39	2.00
27 Sze	Adalbert	Vince, Adalbert	6.36	18.32	18.01	3.28
28 Cs	Vencel	Salamon, Pelbárt	6.38	18.30	18.21	4.55
29 P	Mihály	Mihály	6.39	18.28	18.39	6.20
30 Szo	Jeromos	Jeromos	6.40	18.26	18.57	7.44

Augusztus 24-től szeptember 23-ig
Szűz csillagjegy

Az ősz kezdete: szeptember 23. 8.50

Határidőnapló

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

NAP-TÁR

2.

120 éve született Pertis Jenő cigányprímás – az utókor a budapesti VIII. kerületi Mu- zsikus cigányok parkjában domborművel tiszteleg emléke előtt.

7.

490 éve született I. Erzsébet angol királynő, Anglia és Írország uralkodója, a Tudor ház utolsó tagja.

12.

35 éve Budapesten mintegy húszezer fő részvételével hatalmas tüntetés zajlott a bős–nagygyarosi vízlépcső megépítése ellen.

17.

115 éve nyílt meg Medgyaszay István tervei alapján a Veszprémi Petőfi Színház szecessziós épülete.

19.

Új-Zélandon 130 éve a világon elsőként szavazati jogot kaptak a nők.

20.

75 éves lenne Baksa-Soós János, zenész, képzőművész, a Kex együttes alapítója és frontembere, a magyar rockzene egyik legendás alakja.

21.

Mária Terézia 250 éve hirdette ki XIV. Kelemen július 21-én kiadott bulláját a jezsuita rend feloszlatásáról – a rendet 1814-ben VII. Piusz helyezte vissza jogaiba.

24.

60 éve szállt fel Kairó célállomással a MALÉV első Európán kívüli járata.

TÚRATIPPEK

A Kolon-tó aszálya

Bokáig érő homoktengerben kell gyalogolni a Kiskunsági Nemzeti Parkban, ha vizet akarunk látni. Nádtenger és homokrengeteg partján, halott akácfa, burjánzó jukkapálmák között vezető úton jutunk el a kormoránok, ludak, récék otthonát adó tó mellé. Ahol végre van víz. A száraz nádasok, a szomjazó mocsarak mentén végre van élő víz.

Órák telnek el bokagyötrő gyaloglással, égi ragadozók nyugóznak le röptükkel, hogy a homokba süppedt lábunk elfelejtse a földi dolgokat.

A földi dolgok azok, hogy méretes az aszály. Nem éled a zuzmó a réteken, nem

ébred az árvalányhaj, nincs víz a nádas alatt, nincs helye békának, halnak, vagyis, van, de csak kevésé.

Víz csak a nagy vízben van. Na de ott aztán annyira, és olyan, hogy az ember csak nézi a vizet, a tóban a nádszigeteket, a madarakat, hallgatja a fülemülesítké, meg figyeli a macskabaglyot, és nem győzi követni a színcinkék gyűlésének eseményeit.

Ehhez az élményhez nagyon messzire kell menni. Ott gyűlt csak össze az a kevés víz, ami még hasonlít arra, ami régen volt. És ami még a jövőben lehetne.

Víz és világ.

Autóstop

Kedves Olvasó! Van olyan öreg, mint én, s emlékszik az autóstopos világra? Amikor még új volt az M7-es, a balatoni álomba vivő út, amelyen nagyon ritkán jött valami – hát innen nézve – járgány, akkor persze a luxust jelentette a Skoda, a Trabant, és némelyik meg is állt.

Akkor még lehetett inteni az út mentén.

Most ne gondoljunk a szelíd motorosokra, meg az Úton kábulataira, érzük be Csöpi üldözési jeleneteivel Tihany és Füred között.

Na de, most Izsákon vagyunk, ahol a húsz kilométeres Kolon-tói séta után lekés-tük az utolsó buszt, azt is pénteken. És akkor jön egy négygyerekes fiatal férfi, titura

15 éve *adták át a Megyeri hidat*

„Átadták a csodahidat” – tudósított 2008. szeptember 30-án az Index. Azaz a Megyeri híd, amely Újpestet Budakalással köti össze, átível két Duna-ág és a Szentendrei-sziget fölött, majdnem két kilométer hosszú, öt önálló hídszerkezetből áll. Azért „csoda”, mert egyrészt gyönyörű, másrészt rengeteg különleges mérnöki-technikai megoldást alkalmaztak építéskor.

A Budapestet az átmenő kamionforgalomtól megszabadító M0-ás körgyűrű bezárása máig megoldatlan. De nagy előrelépést volt, amikor a 2006-ban megkezdett építkezés után legalább a Hungária körgyűrű és az Árpád híd forgalmát lehetett csökkenteni. Hogy a dübörgés ne zúduljon a szigeti és jobb parti településekre, az érintett szakaszokon zajvédő falakat építettek. Annak is környezetvédelmi oka volt, hogy az útnak a Szentendrei-szigetre nincs lehajtója: a forgalom ártana a fővárosi vízbázisnak és az ott élő növényeknek.

Az öt egymásba kapcsolódó hídrész háromféle technikával készült. A leghosszabb ág, amely a Nagy-Duna fölött ível át, ferdekábeles acélhíd. A Szentendrei Duna-ágot átszelő szakasz acél gerendahíd, az árterek és a sziget fölött feszített vasbetonszerkezetek állnak.

A Nagy Duna-ági A betűt formázó, lendületesen égből meredő pilonokon alkalmazták először Magyarországon a ferdekábeles technológiát. A csodás kilátás miatt a 100 m magas pilonok tetején üvegezett látogatóteret is kialakítottak, ez azonban mindössze két méter széles, és a felvezető liftbe is csak két személy fér – leginkább a karbantartók használják. A tervezők gondoltak a gyalogosokra és a kerékpárosokra is: a déli oldalon sétaút, az északin biciklisáv létesült.

A híd máig nem kapott végleges használatbavételi engedélyt, mivel Szigetmonostor nem kapta meg az ígért autós lehajtót, így a Szentendrei-sziget négy keréken ma is csak Tahitófalu felől közelíthető meg.

nem csápolta még a Balcsi felé, s fölveszi a két poros, fáradt nagymamát, és örömmel elviszi őket az öt kilométerre lévő szállásukra.

Meg vagyunk mentve.
Lesz Kolon-tó, lesz jövő.
Lesz újra stoppolás.

NAPTÁR

OKTÓBER

Őszhó, Mindenszentek hava

Harmadik negyed: 6-án 15 óra 47 perckor

Újhold: 14-én 19 óra 55 perckor

Első negyed: 22-én 5 óra 29 perckor

Telihold: 28-án 22 óra 24 perckor

Nap	Névnap	Szentek napja	A Nap kel	A Nap nyugszik	A Hold kel	A Hold nyugszik
1 V	Malvin	Teréz	6.42	18.24	19.18	9.07
2 H	Petra		6.43	18.22	19.42	10.30
3 K	Helga	Évald	6.44	18.20	20.12	11.50
4 Sze	Ferenc	Ferenc	6.46	18.18	20.51	13.04
5 Cs	Aurél	Placid, Attila	6.47	18.16	21.40	14.09
6 P	Brúnó, Renáta	Brúnó, Renáta	6.49	18.14	22.39	15.02
7 Szo	Amália	Amália	6.50	18.12	23.44	15.42
8 V	Koppány	Simeon	6.51	18.10	–	16.12
9 H	Dénes	Ádám, János, Dénes	6.53	18.08	0.52	16.36
10 K	Gedeon	Ferenc	6.54	18.06	2.00	16.55
11 Sze	Brigitta, Gitta	Lajos	6.56	18.04	3.08	17.11
12 Cs	Miksa	Edvin	6.57	18.02	4.15	17.25
13 P	Kálmán, Ede	Kálmán, Edvárd	6.58	18.00	5.21	17.39
14 Szo	Helén	Kallixtus, Helén	7.00	17.58	6.29	17.53
15 V	Teréz	Teréz	7.01	17.56	7.38	18.09
16 H	Gál	Margit, Hedvig	7.03	17.54	8.50	18.28
17 K	Hedvig	Ignác, Rudolf	7.04	17.52	10.05	18.52
18 Sze	Lukács	Lukács, Jusztus	7.06	17.51	11.21	19.25
19 Cs	Nándor	János, Pál	7.07	17.49	12.34	20.09
20 P	Vendel	Vendel, Kleopátra	7.09	17.47	13.39	21.07
21 Szo	Orsolya	Orsolya, Celina	7.10	17.45	14.31	22.19
22 V	Előd	Szalóme	7.11	17.43	15.11	23.40
23 H	Nemz. ünn., Gyöngyi	János	7.13	17.42	15.41	–
24 K	Salamon	Salamon, Antal	7.14	17.40	16.04	1.05
25 Sze	Blanka, Bianka	Blanka	7.16	17.38	16.24	2.29
26 Cs	Dömötör	Armand	7.17	17.36	16.42	3.52
27 P	Szabina	Szabina	7.19	17.35	17.00	5.15
28 Szo	Simon, Szimonetta	Simon, Júdás, Tádé	7.20	17.33	17.19	6.37
29 V*	Nárcisz	Melinda	6.22	16.31	16.41	7.00
30 H	Alfonz	Alfonz, Zenóbia	6.23	16.30	17.08	8.22
31 K	Farkas	Wolfgang	6.25	16.28	17.44	9.42

* A nyári időszámítás vége. (Ha ez marad érvényben, akkor innen minden adathoz 1 órát hozzá kell adni.)

TÚRATIPPEK

Pécs tornyai harangokkal

Ilyen gyönyörű bazilika nincs még egy a világon. A pécsi székes-egyház karcsú, arányos négy tornya lepipálja a Mátyás-templomot, a Szent István-bazilikát, de a római bazilikát is ide vehetjük.

Éz a négy karcsú torony, a szimmetria, az égre törő, s oda el is jutó tornyok, éjszaka kivilágítva, nappal a Nappal beragyogva – kénytelen leszel fölászni a toronyba, hiába olyan magas.

Szép a kilátás, kicsit zavar a háló, ami a madarak ellen van, de azért a lyukakon át látod a tévétornyot, a Mecsek lejtőit, a város templomait, a házak piros cseréptetőit.

Mindent, amit valaha látni akartál.

És látni akartad a harangokat is. Nagyok, súlyosak, tekintélyesek, szépen faragottak. És veszélyesek. Ki van írva a lépcső alján, hogy mikor nem lehet fölmen-

ni. Mert szétzúzza a füledet, az agyadat.

Az a gyönyörű harangszó, amelyik az utcán utolér, megérinti a válladat, hogy hahó, negyed van, éjszaka bekúszik az ablakodon, éjfél ütök éppen, éppen neked, álmodj csak tovább...

Ők azok a harangok, akik veszélyesek, ha közel mész hozzájuk. Hangjuk messze hangzik.

Ézért kell messziről hallgatni. Érted szállnak messzire.

Csontváry magánya

Vannak fokozatai a magálynak.

Van, hogy egyedül vagy, mert a társad éppen leszaladt a boltba, a gyereked nyaralni ment, a barátnőd telefonja foglalt. Aztán, már tudjuk, van a karantén, amikor te nem jöhetsz ki, hozzád nem mehetnek be. Gangon van a parti, vagy agyonbabusgató kerted liliomait.

Aztán van úgy, hogy egyedül maradsz a lakásban.

Végleg. Még reménykedsz ugyan apró zajokban, véletlen fénysugarakban, de csak

110 éve született Robert Capa

„Ha nem elég jók a képeid, nem voltál elég közel!” – ez volt a jelmondata a világ legnagyobb háborús fényképészeként számon tartott Robert Capának, aki Friedman Endre néven 1913. október 22-én született Budapesten. Érettségi után újságírónak készült, megfordult Kassák Munka-körében, majd Berlinbe ment, ahol újságírást tanult, s közben fotólaboránsként dolgozott. Még innen kapott kiküldetést a koppenhágai szocialista kongresszusra, ahol lefényképezte Trockijt, ami senki másnak nem sikerült. 1933-ban zsidó származása miatt távozni kényszerült Berlinből, s rövid magyarországi kitérő után Párizsban telepedett le. Képriportjaival egyre ismertebb lett, ekkor változtatta nevét André Friedmanról az amerikai hangzású Robert Capára. 1936-ban tudósítónak akkreditálták a spanyol polgárháborúba, ahova élettársával, a szintén fotós Gerda Taróval érkezett, aki azonban hamarosan megsebesült és meghalt. Ezután a világon nem volt olyan hadszíntér, ahol Capa ne fordult volna meg. Tudósított a japán–kínai háborúról, a második világháború észak-afrikai és olaszországi hadjáratairól, ott volt a normandiai partraszállásnál, 1948-ban Jeruzsálem ostrománál. A háború után már amerikai állampolgárként járt Törökországban és a Szovjetunióban, 1948-ban hat hetet töltött Magyarországon, és mindig mindenhol fényképezett. Képeiből és emlékeiből több

albumot állított össze, melyek egyben történelemkönyvek. 1947-ben kollégáival megalapította a Magnum fotóügynökséget. 1954-ben a Life magazin Indokínába küldte, hogy tudósítson az ott folyó harcokról. Ezúttal túl közel ment: taposóaknára lépett, azonnal meghalt.

Leghíresebb képe A milicista halála. Ez az 1936-os fotó, amely végleg meghozta a világhírt Capa számára, minden háborúellenes tiltakozás emblémájává vált. Ugyanakkor évtizedek óta kételyek övezik: vitatják a szereplő nevét, az eset helyszínét és időpontját, s egyáltalán azt, hogy ez spontán, nem beállított kép volt.

Capa emlékéről elsősorban fivére, Cornell Capa gondoskodott, aki a rá maradt sok ezer negatívból kiválogatott 987-et, s ezekből három sorozatot mint őspéldányt elkészített. Ezek közül az egyiket a magyar állam megvásárolta, s gondozására, valamint a magyar fotográfia népszerűsítésére, 2013-ban létrehozta a Robert Capa Kortárs Fotográfiai Központot.

megcsalnak az érzékeid. Már legfeljebb az álmaidban van társad.

És van Csontváry Kosztká Tivadar. Ez a kitasztottságnak az a foka, ahonnan nincs tovább. Ha ide jutottál, ha érted, érzed a cédrust, az ő cédrusát, akkor böles lettél.

Végül cédrussá leszel.

NAPTÁR

NOVEMBER

Őszutó, Szent András hava

Harmadik negyed: 5-én 9 óra 36 perckor

Újhold: 13-án 10 óra 27 perckor

Első negyed: 20-án 11 óra 49 perckor

Telihold: 27-én 10 óra 16 perckor

Nap	Névnap	Szentek napja	A Nap kel	A Nap nyugszik	A Hold kel	A Hold nyugszik
1 Sze	Marianna	Mindenszentek	6.26	16.27	18.29	10.53
2 Cs	Achilles	Achilles	6.28	16.25	19.25	11.52
3 P	Gyöző	Márton, Szilvia	6.29	16.24	20.29	12.38
4 Szo	Károly	Károly	6.31	16.22	21.37	13.13
5 V	Imre	Imre, Zakariás	6.32	16.21	22.46	13.39
6 H	Lénárd	Krisztina	6.34	16.19	23.54	14.00
7 K	Rezső	Ernő, Florentin	6.35	16.18	–	14.17
8 Sze	Zsombor	Gottfrid	6.37	16.16	1.01	14.31
9 Cs	Tivadar	Teodor	6.38	16.15	2.07	14.45
10 P	Réka	Leó, András	6.40	16.14	3.14	14.59
11 Szo	Márton	Márton	6.41	16.12	4.23	15.15
12 V	Jónás, Renátó	Jozafát	6.43	16.11	5.34	15.33
13 H	Szilvia	Szaniszló, Szilvia	6.44	16.10	6.49	15.55
14 K	Aliz	Huba	6.46	16.09	8.06	16.25
15 Sze	Albert, Lipót	Albert	6.47	16.08	9.22	17.06
16 Cs	Ödön	Margit	6.49	16.07	10.32	18.01
17 P	Hortenzia, Gergő	Dénes, Hilda	6.50	16.05	11.29	19.10
18 Szo	Jenő	Jenő	6.52	16.04	12.12	20.29
19 V	Erzsébet, Zsóka	Erzsébet	6.53	16.03	12.45	21.52
20 H	Jolán	Zsolt	6.55	16.02	13.09	23.14
21 K	Olivér	Olivér	6.56	16.02	13.30	–
22 Sze	Cecília	Cecília, Filemon	6.58	16.01	13.47	0.36
23 Cs	Kelemen, Klementina	Kelemen, Kolumbán	6.59	16.00	14.04	1.55
24 P	Emma	Emma, Flóra	7.00	15.59	14.22	3.15
25 Szo	Katalin, Katinka	Katalin	7.02	15.58	14.42	4.35
26 V	Virág	Konrád, Viktória	7.03	15.57	15.07	5.56
27 H	Virgil	Virgil	7.04	15.57	15.38	7.17
28 K	Stefánia	Jakab	7.06	15.56	16.19	8.32
29 Sze	Taksony	Filoména	7.07	15.56	17.10	9.38
30 Cs	András, Andor	András	7.08	15.55	18.12	10.30

TÚRATIPPEK

Dunaföldvár Csonka-toronya

Ha csonka is, de torony. A település jelképe, történelmének védjegye.

Hiszen úgy van az, hogy Dunaföldvár igen jó helyre települt. Közlekedési csomópont, eljutni innen szinte bárhonnan bárhová.

Jön a 6-os út Pest felől, megy Pécsre. A 61-es a Kaposvár–Nagykanizsa vonal, aztán még Kecskemétről is belefut az 52-es út – és hát ott van a Beszédes József híd, amelyik összeköti az Alföldet a Dunántúllal.

S tán ez a legnagyobb erény errefelé.

Mert a Dunán, lássuk be, nincs túl sok híd. Ami van, az főleg Budapesten sorakozik, a folyó északi, déli szakaszain jóval ritkább az átkelési lehetőség.

Tehát, meg kell becsülni egy ilyen, hidat, ami ráadásul gyönyörű. Még akkor is, ha vonat nem megy át rajta, így Soltra, a szomszéd partra már csak busszal vagy bringával lehet átjutni.

Ezt a forgalmat figyeli a Csonka-torony a földvárból. Ezért is épült ide a XV. században, hogy szemmel tarthassák innen a dunai átkelőt. Aztán persze jött a török, meg az osztrák, meg a szabadságharcosok – sok csata, sok sérülés. Köré vár épült, a torony volt börtön, magtár, ám ha nem volt csata éppen, akkor leégett.

Ma tájékozási pont, fotózható emlékmű és szolid, szerény múzeum.

A földmérő szobra

Az se hiszi, aki látja.

Emelgeti a karját, mutat erre, arra, aztán a másik karjával is, majd a kettőt egyszerre, közben van neki nézőke, meg mérőke – hát, rejtélyes szakma a földmérőé.

És ha már jól összevissza mutogatta magát, akkor abból térkép lesz, mérték és lépték. Mint

Békés funkció, pedig ma is figyeli a Duna forgalmát. Látja, amit lát.

40 éve történt a nagy budapesti képrablás

1911-ben ellopták a Louvre-ból a Mona Lisát. 1990-ben a bostoni Gardner Múzeumból Rembrandt és Vermeert. 2010-ben egy kairói múzeumból Van Gogh Pipacsok című képét másodszer. A Mona Lisa előkerült, elsősre a Pipacsok is, de másodszorra már nem, és több itt fel nem sorolt műremeknek egyszer s mindenkorra nyoma veszett. Jelenthetjük, hogy a világraszóló képrablások közé hazánk is felsorakozott.

1983 egy sötét novemberi éjszakáján az örök két bejárása között három férfi felmászott a tatarozás alatt álló Szépművészeti Múzeum állványain, üvegágóval bejutottak az első emeleti kiállítóterembe, és leemelték a falról 7 festményt, az olasz reneszánsz és barokk remekeit. Ezt könnyen megtehették, mivel a riasztó üzemmódban volt. A képeket kiszerezték a keretektől, majd szállásukra vitték és társaikkal elcsomagolták őket. Másnap Letenyénél három, Hegyeshalomnál két olasz állampolgár lépte át az országhatárt.

Az ujjlenyomatok, valamint a múzeum erkélyén talált olasz gyártmányú csavarhúzó és zöld-fehér-piros színeket tartalmazó kötél okán a nyomozás olasz irányban indult el, és természetesen az Interpol is bevonták. Négy nappal később Százhalombattánál partra került egy jutazsák, amelyben megtalálták az üvegágót és az elloptott képek bizonyos alkatrészeit – később

kiderült, hogy ezt a magyar közvetítők dobták a betörők kérésére a Dunába.

Viszonylag hamar beazonosították a rablást elkövető személyeket, akik között büntetett előéletű és körözés alatt álló, valamint maffiatag is volt, december 15-e és március 1-je között valamennyiüket kézre kerítették. Egyikük vallomása alapján január 12-én kihallgatták azt a görög milliomost, aki a megbízójuk volt. De a képek még mindig nem voltak meg, kivéve egyet, amelyet az olaszok biztosítékként magyar segítőiknél hagytak, ők pedig elásták. Viszont január 20-án hajnalban a görögországi Aigion város csendőrségére bejelentés érkezett a képek lelőhelyéről, és rendben meg is találták őket egy ortodox kolostor kertjében. A képekre természetesen alapos restaurálás várt, a bűnösök elnyerték büntetésüket, a feltételezett megrendelőt bizonyíték híján felmentették, az igazgatónő nyugdíjba vonult, az épület azóta újra nagyszabású felújításon esett át, a műkincseket, Raffaello, Giorgione, Tintoretto és Tiepolo műveit ismét a Szépművészeti Múzeum őrzi, immár sokkal szigorúbb felügyelet alatt.

Képkönyv az egyik elloptott Raffaello.

Dunaföldváron például Beszédes József mérnök, aki a reformkor után most már Kligl Sándor szobrába öntve méri tovább a földet, a vizet, tán az eget is.

A szobor hű a szakmához. Itt van minden kellék, még a segítője is. Nézni is tereh, ahogy annyi mindennek kellett passzolnia annyi mindenhez. És stimmelt! Csak nézzük meg a Duna vonalát, a Siót, a Kapost, a Sárvíz szabályozott medreit – amelyek úgy már élethetővé tették a környezetüket.

Hogy mi nem éltünk a lehetőséggel, azt már egy új szobor meséli el. Ha.

NAPTÁR

DECEMBER

Télelő, Karácsony hava

Harmadik negyed: 5-én 6 óra 49 perckor

Újhold: 13-án 0 óra 32 perckor

Első negyed: 19-én 19 óra 39 perckor

Telihold: 27-én 1 óra 33 perckor

Nap	Névnap	Szentek napja	A Nap kel	A Nap nyugszik	A Hold kel	A Hold nyugszik
1 P	Elza	Blanka	7.10	15.55	19.20	11.10
2 Szo	Melinda, Vivien	Aranka	7.11	15.54	20.29	11.40
3 V	Ferenc, Olívia	Ferenc, Natália	7.12	15.54	21.38	12.03
4 H	Borbála, Barbara	János, Borbála	7.13	15.53	22.46	12.21
5 K	Vilma		7.14	15.53	23.52	12.37
6 Sze	Miklós	Miklós	7.15	15.53	–	12.51
7 Cs	Ambrus		7.16	15.52	0.57	13.05
8 P	Mária		7.18	15.52	2.05	13.19
9 Szo	Natália	Valéria, Natália	7.19	15.52	3.14	13.36
10 V	Judit	Eulália, Judit	7.20	15.52	4.27	13.56
11 H	Árpád	Damazusz	7.20	15.52	5.44	14.23
12 K	Gabriella	Johanna, Franciska	7.21	15.52	7.02	14.59
13 Sze	Luca, Otilia	Lúcia	7.22	15.52	8.16	15.50
14 Cs	Szilárda		7.23	15.52	9.20	16.56
15 P	Valér	Valér	7.24	15.52	10.10	18.14
16 Szo	Etelka, Aletta	Adelaida, Albina	7.25	15.53	10.46	19.38
17 V	Lázár, Olimpia	Lázár, Olimpia	7.25	15.53	11.14	21.03
18 H	Augusztá	Gracián	7.26	15.53	11.35	22.25
19 K	Viola	Anasztáz, Orbán	7.27	15.54	11.54	23.45
20 Sze	Teofil	Teofil, Liberátusz	7.27	15.54	12.11	–
21 Cs	Tamás		7.28	15.54	12.28	1.03
22 P	Zénó, Anikó	Flórián, Zénó	7.28	15.55	12.46	2.21
23 Szo	Viktória	János, Viktória	7.29	15.55	13.09	3.40
24 V	Ádám, Éva	Szenteste, Adél	7.29	15.56	13.36	4.59
25 H	Karácsony, Eugénia	Urunk születése	7.30	15.57	14.13	6.15
26 K	Karácsony, István	István	7.30	15.57	15.00	7.24
27 Sze	János	János, Teodor	7.30	15.58	15.57	8.21
28 Cs	Kamilla	Aprószentek, vértanúk	7.31	15.59	17.03	9.06
29 P	Tamás, Tamara	Tamás	7.31	16.00	18.13	9.40
30 Szo	Dávid	Libériusz	7.31	16.00	19.23	10.05
31 V	Szilveszter	Szilveszter, Donáta	7.31	16.01	20.31	10.25

TÚRATIPPEK

Ráckeve csónakos piaca

Amikor piaci nap van Ráckeven, akkor van minden. Na jó, csónakok már nincsenek, mint annak idején, amikor ily módon hozták ide a terményt, a húst, a gabonát, a tyúkokat, a halat, a kenyeret a városiaknak a parti sétányra, a rakpartra – még a malom is itt volt nekik a folyó partján, s nevezték ily módon a helyet csónakos piacnak.

Ma is így nevezik. Nincs senki a környéken, aki ne tudná, hogy a város alatt, a parton kell keresnie a kosaras, a hentes, a kolbászos, a műanyag edényes árust. Ám, a környék cégére, a város emblémája Imre sütödéje. Aki ezt keresi, azt mindenki útba igazítja. Ez a kolbászos, lángosos lakókocsi nem egy ötcsillagos gasztrocucc. Imre azt adja, amit kínál. Sült kolbász mustárral, lángos sajttal.

Sok mindent lehet venni a piacon. De mindenki, aki adott el és vett meg – az itt koronázza meg a műveletet. Imre olajsza-gú, zsírtól ragacsos lakókocsija a város ikonja.

Aki végigjárta a csónak nélküli csónakos piacot és evett szaftos kolbászt Imrénél, az volt Ráckeven.

Rianás a Dunán

Súlyos ködben tapogatózik a tekintet, még fölfedezi a szerb templom körvonalát, az élet fájának kopasz formáját, látni a csinos híd domborúságát, zöldjét, de a folyó fölött a madaraké a pálya. Ha megpihent a csapat a híd acélgerendáin, röppen föl az első neszre, feketébe burkolva a téli párárt.

S száll a madár után a tekintet is, végigpásztázza a befagyott Dunát. Hosszában vékony patakok keresik helyüket a jégtakaró alatt, afféle rianások. Integtetnek a Duna hullámai, mutatják eredeti homok színüket.

150 éve született Bánffy Miklós

Nagy baj, ha a Teremtő túl sok, ráadásul sokféle tehetséggel ruház fel valakit! S ha még sikeres is egymástól eltérő tevékenységeiben, soha nem fog lekerülni róla a bélyeg, hogy a másik tevékenysége miatt lehetett híres az egyikben. Mint Bánffy Miklós, aki grófnak született 1873. december 30-án, de ahelyett hogy nyugodtan ücsörgött volna a 60 000 holdján Erdélyben, politizált és a kultúrába is beleütközött az orrát, mégpedig nemcsak mecénásként, hanem alkotóként is!

Jogi tanulmányok után foglalkozott külkereskedelemmel, közgazdaságtannal, berlini szaktudósító, majd az új század első évében képviselő lett, végül Kolozsvár és Kolozs megye főispánja. Már jogi tanulmányai idején festeni tanult, 23 éves korától kezdve megjelentek novellái, a következő évtizedekben pedig – Kisbán Miklós néven – sikeres, máig játszott színpadi szerző lett. 1912 és 1918 között a Magyar Királyi Operaház és a Nemzeti Színház intendánsa volt, modernizálta a műsortervet, és munkatársaival megújította az operai színjátást. Folyamatosan tervezett díszleteket és jelmezeket. Mint színpadhoz értő embert felkérték IV. Károly koronázási ünnepségének megrendezésére – ennek keretében, nem kis botrányt keltve, felvonultatta az éppen zajló háború hadirokkantjainak seregét. 1918-ban Bethlen István a Székely Nemzeti Tanács képviselőjében külföldi

tárgyalásokra küldte a magyar ügy támogatásának előmozdítására, ez járt bizonyos

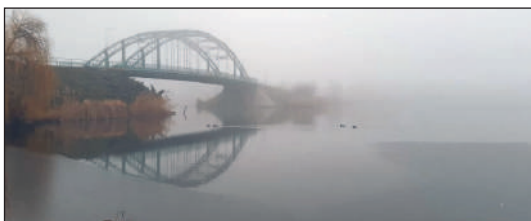
eredményekkel, de volt olyan fél éve, mikor Hollandiába visszavonulva portréfestéssel kereste a kenyerét. 1921–22-ben külügyminiszter volt, elérte, hogy Magyarországot felvegyék a Népszövetségbe. 1923-ban hazaköltözött Erdélybe, ettől kezdve az ottani magyar kultúra szervezésével foglalkozik, főszerkeszti az Erdélyi Helikon folyóiratot, tervez díszleteket, jelmezeket. Drámáit időről időre bemutatták, megrendezi 1934-ben a Szegedi Szabadtéri Játékokon Az ember tragédiáját, s megírja nagy regényét, az Erdélyi történet című trilógiát. A II. világháborúban újra politikai szerepet vállal, tárgyal Horthyval a kiugrásról, mialatt a németek felgyűjtják és kirabolják bonchidai kastélyát. Az új rendszer Romániában kizsákmányolóként kezelte, birtokait elvették, 1949-ben már betegen érkezett Pestre, a következő évben meghalt. Hamvait 1976-ban szállították haza szülőföldjére, a házsongárdi temetőbe.

**A rovatot írta és szerkesztette:
Lenkei Júlia**

A mélyben pedig folyik a folyó, ez a kicsi, vékony, itt ott szakadozott jég nem állja útját. Pláne, tudjuk ugye, azért a víz az úr.

**A rovatot írta és szerkesztette:
Jakubovits Anna**

NÉVNAPTÁR

NŐINEVEK

- Abélia VIII. 5.
 Abiáta II. 5.
 Abigél II. 9.
 Ada VII. 28., XII. 4.
 Adala I. 29., XII. 24.
 Adalberta IV. 23.
 Adalbertina IV. 23.
 Adél I. 29., XII. 24.
 Adela XII. 24.
 Adéla XII. 24.
 Adelgund I. 30.
 Adelheid II. 5., XII. 16.
 Adelina VII. 28., VIII. 28., XII. 4.
 Adelinda VIII. 28., XII. 4.
 Adeodáta VII. 31.
 Adina XII. 22., VI. 17.
 Admirá IX. 7., X. 22.
 Adolfiná VI. 17., VI. 30.
 Adria XII. 2.
 Adriána III. 4., III. 5., IX. 8.
 Adrianna VI. 26.
 Adrienn III. 4., III. 5., IX. 8.
 Áfra VIII. 5., VIII. 7.
 Afrodita VIII. 5., VIII. 7.
 Afrodité VIII. 5., VIII. 7.
 Agáta I. 11., II. 5.
 Aglája I. 1., V. 14.
 Agnella XII. 14.
 Ágnes I. 21., I. 28., III. 6., VI. 8., XI. 16.
 Ágota I. 11., II. 5.
 Agrippina II. 5.
 Aida II. 2., VIII. 31.
 Aina V. 10.
 Ainó V. 10.
 Ajándék II. 6., VII. 17., XII. 31.
 Ajna V. 10.
 Ajnácska IV. 25., XI. 15.
 Ajnó V. 10.
 Ajsa IV. 25., XI. 15.
 Ajtonka VII. 19., X. 4.
 Akilina II. 5.
 Alba XII. 16.
 Alberta VIII. 24., XI. 15.
 Albertin VIII. 24., XI. 15.
 Albertina VIII. 24., XI. 15.
 Albina III. 1., VI. 22., XII. 16.
 Alda V. 10.
 Áldáska VIII. 13., X. 8., XII. 29.
 Aléna V. 29.
 Aleszja I. 9.
 Alesszia I. 9.
 Alett XII. 16.
 Aletta XII. 16.
 Alexa III. 20.
 Alexandra III. 18., III. 20., V. 18.
 Alexia I. 9.
 Alfonza VIII. 2., X. 30.
 Alfonzina VIII. 2., X. 30.
 Alfréda II. 23., VII. 19., X. 28.
 Alica VI. 29., VIII. 24.
 Alicia VI. 29., VIII. 24.
 Alicia VI. 29., VIII. 24.
 Alida II. 5., VI. 17.
 Alina VI. 17., VII. 28.
 Alinda XII. 4.
 Alinka VI. 17., XII. 24.
 Alitta XII. 16.
 Alíz VI. 29., VIII. 24.
 Aliz VI. 29., VIII. 24., XI. 14.
 Aliza VI. 29., VIII. 24.
 Alízia VI. 29., VIII. 24.
 Alma VII. 10.
 Almira III. 9., V. 28., VIII. 25.
 Almiréna III. 24., V. 29.
 Alojzia VI. 21.
 Aloma VI. 21.
 Alóma VI. 21.
 Alvina VI. 22., XII. 16.
 Amábel VI. 11., VII. 11.
 Amadea I. 28., III. 30., VIII. 10.
 Amadii I. 5., II. 20., IX. 13.
 Amál I. 28., V. 4., VII. 10., X. 7., XI. 20., XI. 21., XI. 30.
 Amália I. 28., V. 4., VII. 10., X. 7., XI. 20., XI. 21., XI. 30.
 Amanda II. 6., X. 26.
 Amarant XII. 7.
 Amaranta XI. 7., XII. 7.
 Amarill V. 1.
 Amarilla V. 1.
 Amarillisz V. 1.
 Amáta I. 5., II. 20., IX. 13.
 Amázia I. 23., XII. 29.
 Ambrózia XII. 7.
 Amelda IX. 16.
 Ameli I. 28., V. 4., VII. 10., X. 7., XI. 20., XI. 21., XI. 30.
 Amélia V. 4., VI. 2.
 Amelita VIII. 16.
 Ametiszt X. 26.
 Amina VIII. 31., XI. 27.
 Aminta I. 30., VIII. 17.
 Amira VIII. 31.
 Amrita XII. 7.
 Anabel VI. 9., VII. 1.
 Anabella VI. 9., VII. 1.
 Anasztázia III. 10., IV. 17., XII. 25.
 Anatólia VII. 3.
 Ancilla III. 25., XII. 23.
 Anda II. 19.
 Andelin I. 27.
 Andelina I. 27.
 Andi II. 4.
 Andrea II. 4.
 Androméda II. 4.
 Anélia VII. 26.
 Anelma XII. 2.
 Anett VI. 13., VII. 26.
 Anetta VI. 13., VII. 26.
 Angéla I. 4., I. 27., V. 31., VI. 1., VII. 21.
 Angelika I. 4., I. 27.
 Angelina VII. 15., VII. 21.
 Angyalka I. 4., I. 27., V. 31.
 Anica VII. 26.
 Anicéta IV. 17.
 Aniella XII. 14.
 Anika VII. 26.
 Anikó VII. 26., XII. 22.
 Anilla VII. 26.
 Anina VII. 26.
 Anissza I. 21.
 Anita VII. 26.
 Anitra VII. 26.
 Anízia XII. 30.
 Anka VII. 26.
 Anna VII. 26.
 Annabel VI. 9., VII. 1.
 Annabell VI. 9., VII. 1.
 Annabella VI. 9., VII. 1.
 Annaliza VI. 9.
 Annamari VI. 9.
 Annamária VI. 9.
 Annaregina VII. 26.
 Annarita VI. 9.
 Annavera VI. 9.
 Annuciáta III. 25.
 Anriett I. 25., III. 2., III. 16., VII. 13.
 Antea II. 27.
 Antigóné II. 27.
 Antoanett II. 28.
 Antonella V. 3.
 Antónia II. 28., IV. 29., V. 3., V. 4., V. 10.
 Antoniett II. 28.
 Antonietta II. 28.
 Anzelma IV. 21.
 Apollinária I. 8., VII. 23.
 Apollónia I. 28., II. 9., III. 8., VII. 7.
 Aporka II. 2.
 Appia III. 23., XI. 22.
 Áprilka III. 23., XI. 22.
 Arabella III. 13., VIII. 7.
 Aranka II. 8., VII. 19., X. 4., X. 15., X. 16., XII. 2.
 Arany VI. 16., VII. 19., X. 4.
 Aranyka VI. 16., VII. 19., X. 4.
 Aranyos VI. 16., VII. 19., X. 4.
 Ariadna VI. 7., IX. 17.
 Ariadné VI. 7., IX. 17.
 Ariella IV. 11., XI. 10.
 Arika VIII. 17.
 Arikán VIII. 17.
 Arita III. 13.
 Arlett IV. 11.
 Armanda IV. 7.
 Armandina IV. 7.
 Armida IX. 14., IX. 22., XII. 4.
 Armilla IX. 14., IX. 22., XII. 4.
 Ármína VI. 2.
 Árnika IV. 17.
 Arnolda VII. 8., VII. 18.
 Árpádna XII. 11.
 Artemisz I. 22., VI. 6.
 Árvácska V. 5., VII. 27.
 Arzénia VII. 19.
 Asma IV. 17.
 Aszpázia I. 2., XII. 29.
 Asszunta IV. 7., VIII. 15.
 Asztéria VIII. 10.
 Asztrid XI. 12.
 Asztrida XI. 12.
 Atalanta III. 10., VII. 6.
 Atália XII. 3.
 Atanázia VIII. 14.

NÉVNAPTÁR

Aténa I. 18., VII. 16.	Berta V. 1., VII. 4., VIII. 6.	Celerina II. 3.	Dária X. 25.
Aténé I. 18., VII. 16.	Bertilla XI. 5.	Celesztina IV. 6., V. 19., VI. 27., VIII. 14., X. 14.	Darina II. 24., XII. 31.
Augusztia III. 27., III. 29., XII. 18.	Bertina IX. 5.	Célia VI. 3., XI. 22.	Darinka II. 24., XII. 31.
Augusztina III. 27., III. 29.	Bertolda III. 29., XI. 5.	Celina VII. 17., X. 11., X. 21.	Dea VI. 20., VII. 31.
Aura VII. 19., XII. 2.	Béta XI. 19.	Cezarina I. 12.	Debóra IV. 24., IX. 15.
Aurea VII. 19.	Betsabé XI. 19.	Ciklámen XI. 26., XII. 4., XII. 5.	Délia I. 22., VI. 6., X. 20.
Aurélia VII. 19., X. 15., X. 16., XII. 2.	Betta VII. 4.	Cinella I. 22., VI. 6., X. 20.	Délibáb VIII. 25., XII. 24.
Auróra X. 4., X. 15., X. 16.	Betti VII. 4.	Cilla VI. 3., XI. 22.	Delila XII. 9.
Avarka XI. 5.	Bettina VII. 4., VIII. 6., X. 8.	Cinella I. 22., VI. 6., X. 20.	Delinda III. 28.
Azálea XII. 24.	Bianka VIII. 10., XII. 1.	Cinna I. 22., VI. 6., X. 20.	Delinke XI. 10.
Azácseána IV. 7., VII. 30.	Bibiána XII. 2.	Cinnia II. 1., VI. 12.	Della I. 29., XII. 24.
Azura VI. 19.	Bíbor IV. 6.	Cintia I. 22., VI. 6., X. 20.	Demetria VI. 21.
Azurea VI. 19.	Bíbora IV. 6.	Cippóra VII. 5., IX. 26.	Denisza V. 15., XII. 6.
Babett VII. 4.	Bíboranna IV. 6.	Cipra VII. 5., IX. 26.	Denissza V. 15., XII. 6.
Babetta VII. 4.	Bíborka IV. 6.	Cipriána VII. 5., IX. 26.	Dezdemóna VI. 18., XI. 28.
Babiána XII. 4.	Birgit II. 1., VII. 23., X. 8., X. 11.	Ciprienn VII. 5., IX. 26.	Dézi V. 23.
Babita XII. 4.	Bítia XI. 19.	Cirilla VII. 5., VII. 7., X. 28.	Dezideráta V. 8.
Bagita V. 25.	Blandina V. 10., V. 18., VI. 2.	Csenge VII. 11., XI. 18.	Dezidéria V. 8.
Balbina III. 31.	Blanka VIII. 10., X. 25., XII. 1.	Csendike VII. 11., XI. 18.	Dia VI. 9., VI. 10., IX. 18.
Balda II. 27.	Blazsena II. 3.	Csenge II. 4., VII. 24.	Diána VI. 9., VI. 10., IX. 18.
Balzsam IV. 6.	Blondina XII. 1.	Csengele II. 4., VII. 24.	Diké X. 1.
Baranka I. 21.	Bóbita VI. 1., VI. 22.	Cseperke III. 1., VIII. 7.	Dina VI. 20., VIII. 12.
Barbara XII. 4.	Bodza V. 15.	Csepke III. 1., VIII. 7.	Dionizia V. 15., X. 9., XII. 6.
Barka IV. 17., VI. 13.	Bogárka V. 22.	Cserne V. 10.	Ditta V. 6., VI. 29., VI. 30., IX. 16.
Bársony V. 25., VI. 27.	Bogáta IX. 15.	Csilla III. 22., IV. 22., VI. 2., VIII. 10., XI. 22.	Diitte II. 6., IX. 16.
Bársonyka V. 25., VI. 27.	Bogi VIII. 1., VIII. 22.	Csillag III. 22., VIII. 10.	Doloresz VI. 18., IX. 15.
Baucisz XII. 4.	Boglár VIII. 1., VIII. 22.	Csinszka II. 3., XII. 6.	Dolorita V. 18., IX. 15.
Bea VII. 29., IX. 6.	Boglárka VIII. 1., VIII. 22.	Csobánka VIII. 6.	Doloróza VI. 18., IX. 15.
Beáta III. 8., III. 22., VI. 24., VI. 29., IX. 6., XII. 16.	Bogjána IV. 24.	Csobilla VIII. 6.	Domicella V. 12.
Beatrice I. 18., VI. 29., VIII. 29., X. 14.	Bolda VIII. 29.	Csöngé II. 4., VII. 24.	Dominika VII. 6., VIII. 4.
Beatrisz I. 18., VI. 29., VIII. 29., X. 14.	Bonita XII. 1.	Csőre XI. 19.	Dominka VII. 6., VIII. 4.
Beatrix I. 18., VI. 29., VIII. 29., X. 14.	Bóra XII. 4.	Dafna X. 25.	Domitilla V. 12.
Béda V. 25.	Borbála XII. 4.	Dafné X. 25.	Donáta VII. 7., VII. 17., XII. 31.
Begónia IX. 7., XII. 17.	Borbolya III. 11.	Dália X. 25.	Donatella VII. 30., VIII. 7.
Béke VI. 5.	Borcsa XII. 4.	Dalida V. 31., VII. 21.	Donna VII. 30.
Belinda II. 3., VIII. 13.	Bori XII. 4.	Dalla X. 25.	Dóra II. 6.
Bella VIII. 31., IX. 1.	Boris XII. 4.	Dalma V. 7., V. 12., VII. 12., XII. 5.	Dorina II. 6., IX. 2.
Benáta I. 4.	Boriska XII. 4.	Damarisz X. 4.	Dorinka II. 6., IX. 2.
Benedikta I. 4., VIII. 13., X. 8., XII. 29.	Borka XII. 4.	Damiána IX. 26., IX. 27.	Dorisz IV. 28.
Benigna VI. 20., XI. 1.	Boróka XII. 4.	Damira IX. 26., XII. 11.	Dorit II. 6.
Benita XI. 12.	Borostyán III. 11.	Damjána IX. 26., IX. 27.	Dorka II. 6.
Benjamina III. 31.	Borsika III. 11.	Dana VII. 21.	Dorkás II. 6.
Beriké II. 4., VII. 9.	Bozsena II. 11.	Danica VII. 21.	Dorkász II. 6.
Berill VII. 26., XI. 4.	Bozsóka VII. 15., XI. 9.	Daniela VII. 21.	Dormánka I. 22., XI. 30.
Bernadett II. 18., IV. 16.	Brenda V. 16., XI. 29.	Daniéla VII. 21.	Dorotea II. 6.
Bernadetta IV. 16., V. 19., V. 20.	Brigitta II. 1., VII. 23., X. 8., X. 11.	Daniella VII. 21.	Dorotj II. 6.
Bernarda IV. 16., V. 19., V. 20.	Brunella X. 6., X. 11.	Danila VII. 21.	Dorotina II. 6.
	Brunhilda XI. 17.	Danka VII. 21.	Dorottyia II. 6.
	Cecília VI. 3., XI. 22.	Danuta VII. 21.	Dörtyiz V. 15.
	Cecilia XI. 22.	Dára IV. 10.	Druzsziána VII. 11.

NÉVNAPTÁR

- Dulcinea VIII. 11., V. 13.
 Dusánka III. 26., IV. 9., IX. 7.
 Duszámata III. 26., IV. 9., IX. 7.
 Dzszenet V. 30.
 Dzszenifer I. 3.
 Dzsenna I. 3., V. 30.
 Dzsenni I. 3., V. 30.
 Dzsesszika VII. 17.
 Éda XII. 13.
 Eddainta II. 26.
 Edina II. 26.
 Edit IX. 16.
 Edmunda XI. 16., XI. 20.
 Edna II. 26.
 Édua III. 10., V. 9., VI. 23.
 Eduárd III. 18., X. 13.
 Edvarda III. 18., X. 13.
 Edvina X. 4., X. 12.
 Effi II. 8.
 Egberta IV. 24.
 Eija II. 19.
 Elektra III. 15., V. 26.
 Eleonóra II. 21., VII. 9., VII. 11., VII. 12.
 Életke XI. 4.
 Elfrida II. 8., VIII. 2.
 Eliána II. 16., VII. 20.
 Eliz V. 6., VI. 18.
 Eliz V. 6., VI. 18.
 Eliza II. 19., V. 24.
 Elizabeth II. 19.
 Elke II. 5., XII. 16.
 Ella II. 10., II. 13., III. 24., IX. 2.
 Ellina I. 7., XI. 4.
 Elma V. 4., VII. 10.
 Elmira III. 9., V. 28., VIII. 25.
 Elvira II. 10., III. 6., III. 9.
 Elza XII. 1., XII. 13.
 Emanuél III. 26.
 Emerencia I. 23.
 Emerita IX. 14., IX. 22., XII. 4.
 Emese I. 23., VII. 5.
 Emili I. 5., VII. 19., IX. 19.
 Emília I. 5., VII. 19., IX. 19.
 Emíliana I. 5., V. 19., VI. 30., VIII. 17., XI. 20.
 Emíra VIII. 31.
 Emma IV. 19., VI. 29., XI. 24., XI. 25.
 Emő III. 23., XII. 8.
 Emőke III. 23., XII. 8.
 Enciána VI. 9., XII. 11.
 Ené XI. 13.
 Enéh XI. 13.
 Enid VIII. 13., XII. 1., XII. 13.
 Enikő IV. 16., IX. 15.
 Enna IX. 8.
 Eper VII. 8., VII. 19.
 Eperke VII. 8., VII. 19.
 Epifánia I. 6., I. 21.
 Eponin II. 16., IX. 20.
 Era I. 24., II. 9., V. 18., VIII. 21., VIII. 31.
 Erátó II. 12., XII. 10.
 Erika I. 24., II. 9., V. 18., VIII. 21., VIII. 31.
 Erina VI. 28.
 Ermelinda X. 29.
 Erna I. 12., V. 5., VIII. 29.
 Erneszta I. 12., VIII. 29.
 Ernesztina I. 12., VIII. 29.
 Ervina IV. 25., IV. 26.
 Ervínia IV. 25., IV. 26.
 Erzsébet XI. 19.
 Esma III. 16., VIII. 8.
 Estilla VII. 8., VII. 15.
 Eszmeralda III. 16., VIII. 8.
 Esztella VII. 14., VII. 15., VII. 19.
 Eszténa VII. 15., VII. 19.
 Eszter V. 24., VII. 8.
 Etel II. 24.
 Etelka I. 29., II. 5., VI. 11., VI. 12., X. 8., XII. 16.
 Eudoxia III. 1., IX. 16.
 Eufémia VI. 18., VI. 27., IX. 16.
 Eufrozina I. 1., IX. 25.
 Eugénia IX. 16., XII. 25.
 Eulália II. 12., XII. 10.
 Eunika II. 24.
 Euniké II. 24.
 Euridiké X. 1.
 Eutímia V. 3.
 Euzébia III. 16., X. 29., XII. 16.
 Éva XII. 24.
 Evangelina XII. 27.
 Evelin V. 26.
 Evelina V. 26.
 Evetke V. 6.
 Evódia VI. 18.
 Fabiána I. 20., VI. 20.
 Fabricia XII. 27.
 Fáni I. 2., I. 16., III. 9., X. 30.
 Fanni I. 2., I. 16., III. 9., X. 30.
 Fáta II. 23.
 Fatima V. 13., VI. 4., VI. 5., X. 13.
 Fatime V. 13., VI. 4., VI. 5., X. 13.
 Fausztina I. 18., II. 15., VII. 9.
 Febrónia VI. 25.
 Fedóra IV. 28.
 Fédra V. 1., VII. 4., IX. 2.
 Fehér XII. 16.
 Fehéra XII. 16.
 Fehére XII. 16.
 Fehérke V. 9., XII. 16.
 Felícia V. 20., VI. 6., IX. 30.
 Feliciána VI. 9., VI. 20.
 Felicitás III. 6., XI. 23.
 Felicitás III. 6., XI. 23.
 Felicitás III. 6., XI. 23.
 Ferdinanda V. 30.
 Fernanda V. 30.
 Fiametta II. 1., V. 22.
 Fiamma II. 1., V. 22.
 Fidélia IV. 24.
 Filadelfia I. 3., V. 10.
 Filippa II. 16.
 Filoméla VIII. 11., XI. 29.
 Filoména VIII. 11., XI. 29.
 Filotea XI. 5., XII. 9.
 Fióna VIII. 11.
 Fiorella VII. 29.
 Fioretta VII. 29.
 Flávia X. 5.
 Flóra VII. 29., XI. 24.
 Floransz VI. 20.
 Florencia VI. 20., IX. 27., XI. 10.
 Florentina VI. 20., IX. 27., XI. 10.
 Florianna V. 1., V. 4.
 Florina V. 1., V. 4.
 Florinda VII. 29., XI. 24.
 Fortuna IV. 23.
 Fortunáta IV. 23.
 Franciska III. 9., VIII. 21., XII. 12.
 Franka X. 4.
 Frida V. 6., IX. 20., X. 19.
 Friderika V. 6., IX. 20., X. 19.
 Fruszina I. 1.
 Fulvia IV. 10., X. 5.
 Fürtike V. 15.
 Füzike II. 13.
 Gabriella II. 4., III. 24., IX. 29., XII. 12.
 Gájána I. 19., VII. 27.
 Galamb V. 20., IX. 17.
 Galatea IV. 19., VIII. 1.
 Galina X. 5., X. 11.
 Gardénia V. 10., XII. 9.
 Gemella VI. 2., XII. 10.
 Gemma IV. 11., V. 12., V. 14., VI. 20.
 Genována I. 3.
 Georgina II. 15., XII. 9.
 Gerda I. 30., V. 13., VIII. 13., IX. 24.
 Gerle III. 29., V. 20.
 Gertrúd III. 17., VIII. 13., XI. 16., XI. 17.
 Gertrúdisz III. 17., VIII. 13., XI. 16., XI. 17.
 Gilberta X. 24.
 Gilda IV. 19., IX. 1.
 Gina II. 15., XII. 9.
 Gismunda IX. 24.
 Gitta VI. 10., X. 8.
 Gizella V. 7.
 Glenda IV. 11., V. 13.
 Glória IV. 11., V. 13.
 Godiva IV. 11.
 Golda VII. 19., X. 4.
 Gordána V. 10.
 Grácia VI. 13., VIII. 21.
 Graciána VI. 1.
 Graciella VI. 1., XII. 18.
 Gréta I. 28., II. 22.
 Gréte I. 28., II. 22.
 Gréti I. 28., II. 22.
 Grzelda IX. 24.
 Gunda III. 3.
 Gvenda I. 3.
 Gvendolin I. 3.
 Gyémánt X. 4.
 Gyopár III. 1., XII. 6.
 Gyopárka III. 1., XII. 6.
 Gyöngy I. 18., V. 12., V. 14.
 Gyöngyi V. 12., V. 14., X. 23.
 Gyöngyike V. 12., V. 14., X. 23.
 Gyöngyös V. 12., V. 14., X. 23.
 Gyöngyvér I. 3., V. 26., X. 23.

NÉVNAPTÁR

Gyöngyvirág IV. 24., V. 12., V. 14.	Hiacinta I. 30.	Iluska IV. 23., VII. 31., VIII. 18., IX. 23.	Jarmila II. 4., III. 14.
Györgyi II. 15., IV. 24., V. 5., XII. 9.	Hieronima IX. 30.	Ilze XI. 19.	Jávorka II. 24., V. 10.
Györgyike II. 15., IV. 24., V. 5., XII. 9.	Hilária VIII. 12.	Imelda V. 12., IX. 16.	Jázmin II. 24., V. 10.
Hágár VIII. 9., XII. 4.	Hilda IV. 30., VIII. 12., IX. 3., XI. 17.	Immakulata XII. 8.	Jelena VII. 31., VIII. 13., VIII. 18.
Hajna VII. 9., VIII. 21., X. 10.	Hildegárd IX. 17.	Imola V. 13.	Jelina VII. 31., VIII. 13., VIII. 18.
Hajnácska IV. 25., XI. 15.	Hilka XI. 17., XI. 27.	Indira IV. 3., VII. 30.	Jelka VIII. 18.
Hajnal III. 27., VI. 19., X. 4.	Hippia VIII. 13.	Indra VII. 13., VIII. 4.	Jella III. 24.
Hajnalka III. 27., VI. 19., X. 4.	Hippolita VIII. 13.	Inez I. 21., I. 28., III. 6.	Jenni V. 30.
Hajni III. 27., VI. 19., X. 4.	Hófehérke V. 9., VIII. 5., XII. 16.	Inge II. 11.	Jerne VI. 28.
Hanga V. 18., VIII. 31.	Holda IV. 30., VII. 11.	Ingeborg VII. 30., X. 22.	Jeronima IX. 30.
Hanka V. 24.	Honóra IX. 10., IX. 30.	Ingrid II. 5., IX. 2.	Jerta VIII. 13.
Hanna III. 28., V. 20., V. 30.	Honoráta I. 11., IV. 5.	Innocencia II. 1.	Jetta III. 16.
Hannadóra III. 6.	Honória IX. 10., IX. 30.	Ippolita VIII. 13.	Johanna II. 2., II. 4., III. 28., III. 31., V. 12., V. 20., V. 30., VIII. 21., XII. 12.
Hanni III. 28., V. 20., V. 30.	Honorina IX. 10., IX. 30.	Irénn III. 25., IV. 3., IV. 5., V. 5., VI. 28., X. 20.	Jolán VI. 15., XI. 18., XI. 20.
Hargita VIII. 5.	Honorka IX. 10., IX. 30.	Iréne III. 25., IV. 3., IV. 5., V. 5., VI. 28., X. 20.	Jolanda VI. 15.
Hargitta VIII. 5.	Horácia VI. 22.	Irina III. 25., IV. 3., IV. 5., V. 5., VI. 28., X. 20.	Jolánta VI. 15.
Harmat VIII. 3., XII. 18.	Hortenzia VI. 1., XI. 17.	Iringó VI. 28., X. 20., XII. 24.	Jolina IX. 15.
Harmatka VIII. 3., XII. 18.	Hóvirág III. 21., IV. 3.	Írisz III. 25., IX. 22.	Jonka VI. 15.
Havaska VIII. 5.	Huberta III. 20., XI. 3.	Írma III. 3., III. 20., V. 3., VI. 2., IX. 8., IX. 12.	Jordána II. 15.
Hedda X. 17.	Hunóra IV. 24., IX. 10., IX. 30., IX. 30.	Isméria III. 25., IX. 28.	Jozefa II. 14., III. 19., X. 3.
Hédi X. 17.	Hunorka IV. 24., IX. 10., IX. 30., IX. 30.	Itala I. 15., III. 10.	Jozefina II. 14., III. 17., III. 19., X. 23.
Hedvig II. 24., VII. 18., X. 15., X. 16., X. 17.	Ibolya VIII. 7., VIII. 13., IX. 12.	Ivára V. 12., V. 13.	Józsa II. 14., III. 19., IX. 1.
Héla IV. 23., VII. 31.	Ibolyka VIII. 7., VIII. 13., IX. 12.	Ivett I. 13., V. 6.	Judit I. 13., V. 5., V. 6., VI. 29., VI. 30., XII. 10.
Helén VIII. 13., VIII. 18., VII. 21., VII. 31., X. 14.	Ica III. 13., IV. 13., V. 6., IX. 4., IX. 6., XI. 3.	Ivetta I. 13., V. 6.	Júlia IV. 8., V. 22., VII. 21.
Heléna VII. 31., VIII. 13., VIII. 18.	Ida III. 13., IV. 13., V. 6., IX. 4., IX. 6., XI. 3.	Ivica V. 12.	Julianna II. 16., IV. 5., V. 14., V. 22., VI. 19.
Helga VI. 8., VII. 11., IX. 11., X. 3.	Iduna V. 5., V. 6., V. 8.	Ivola V. 3., VI. 15., VI. 25.	Julietta VII. 30.
Helka VII. 11.	Ifigénia IX. 21.	Ivonn V. 19.	Julitta VII. 30.
Hella IV. 23., V. 27., VII. 31., X. 14.	Ignácia VII. 31.	Izabella I. 4., II. 26., VI. 8., VII. 4., VII. 8., VII. 12., VIII. 31., IX. 1.	Júnó II. 16., VI. 1.
Heni I. 25., III. 2., III. 16., VII. 13.	Ilá III. 10., IV. 30., IX. 17., IX. 21., IX. 23., XI. 17.	Izaura V. 1., V. 15.	Jusztícia VI. 16., IX. 26., IX. 28.
Henriett I. 25., III. 2., III. 16., VII. 13.	Ildikó III. 10., IV. 30., IX. 17., IX. 21., IX. 23., XI. 17.	Izidóra IV. 17.	Jusztina VI. 16., IX. 26., IX. 28.
Henrietta I. 25., III. 2., III. 16., VII. 13.	Ilka IV. 23., VII. 31., VIII. 18., IX. 23.	Izméne III. 25., IX. 28., IX. 30.	Jusztína VII. 16., IX. 26., IX. 28.
Héra VI. 24.	Ilka IV. 18., IV. 23., VII. 21., VIII. 18., X. 14., XI. 29.	Izolda VI. 15.	Jutta V. 5., VII. 30., XII. 22.
Hermia VIII. 28.	Ilona IV. 23., VII. 31., VIII. 18., IX. 23.	Izóra V. 1., V. 15.	Kalina VII. 11.
Hermína I. 3., IV. 13., IV. 18., VIII. 3., XII. 24.	Ilonka IV. 23., VII. 31., VIII. 18., IX. 23.	Jácinta I. 30.	Kalipszó VI. 8.
Herta VI. 14.	Iluska IV. 23., VII. 31., VIII. 18., IX. 23.	Jadviga X. 17.	Kalli VI. 8.
Hetti II. 24., VII. 18., X. 15., X. 16., X. 17.		Jáéel II. 8.	Kalliopé VI. 8.
		Jáhel II. 8.	Kallszta II. 6., IV. 25., V. 11., IX. 2.
		Jakobina II. 8., VII. 25.	Kámea III. 3., V. 18., VII. 18.
		Jana V. 24., V. 30.	
		Janina I. 16., III. 28., V. 30.	
		Janka II. 4., V. 30.	
		Jára II. 4., III. 14.	

NÉVNAPTÁR

Kamélia VIII. 3., IX. 16.	Klaudia III. 20., V. 18., VI. 6.	Leila II. 13., VI. 21.	Lizavéta XI. 19.
Kamilia III. 3., III. 10., V. 18., VII. 18., VII. 27., VIII. 29., XII. 28.	Klélia XI. 23.	Lejla II. 13., VI. 21.	Lizett XI. 19.
Kamília III. 3., III. 10., V. 18., VII. 18., VII. 27., VIII. 29., XII. 28.	Klemencia XI. 23.	Lelle X. 16.	Lizetta XI. 19.
Kamilla III. 3., III. 10., V. 18., VII. 18., VII. 27., VIII. 29., XII. 28.	Klementina X. 21., XI. 14., XI. 23.	Léna VII. 21., VII. 22., VII. 31.	Lola IX. 15.
Kandida III. 10., VIII. 29., X. 22.	Kleó VIII. 1., X. 20.	Léni VII. 21., VII. 22., VII. 31.	Lolita IX. 15.
Karen III. 24., XI. 7., XI. 25.	Kleopátra VIII. 1., X. 20.	Lenka VII. 21.	Lolla VI. 17., VI. 28., X. 19.
Karin III. 24., XI. 7., XI. 25.	Klió IV. 11., IX. 25.	Lenke VII. 22., VII. 23., VIII. 18.	Lora VI. 28., X. 19.
Karina III. 24., IV. 30., XI. 7., XI. 25.	Kloé VI. 21.	Lenke VII. 22., VII. 23., VIII. 18.	Loréna X. 8.
Karítás VII. 3., VII. 4.	Klotild VI. 3.	Lenóra II. 21.	Lorett VI. 17., VI. 28., X. 19.
Karla V. 9., XI. 4.	Kolett III. 6.	Leona I. 4., II. 20., II. 21., IV. 11., XII. 9.	Loretta XII. 10.
Karméla VII. 16.	Kolett III. 6.	Leonarda XI. 6., XI. 26., XI. 27.	Loriana X. 8.
Karmella VII. 16.	Kolomba V. 20., IX. 17.	Leonetta I. 17.	Lorin X. 8.
Karmen VI. 2., VII. 16.	Kolombina V. 20., X. 21.	Leonóra II. 21., III. 26., VII. 9., VII. 12., VII. 15.	Lorina X. 8.
Kármén VI. 2., VII. 16.	Konkordia I. 1., II. 18.	Leontina III. 1., XII. 6.	Lotte VII. 17.
Karola V. 9., XI. 4.	Konstancia IX. 19.	Leopoldina XI. 15.	Lotti VII. 17.
Karolin V. 9., XI. 4.	Konstantina IX. 19.	Leticia VIII. 12., VIII. 30.	Luca XII. 13.
Karolina II. 2., V. 9., XI. 4.	Kora X. 22.	Létó VIII. 12., VIII. 30.	Lúcia III. 25., IX. 16., XII. 13.
Karolt XI. 4.	Korália V. 12., V. 14.	Letta V. 3., VI. 15., VI. 25.	Luciana I. 7., XII. 13.
Kasszandra IV. 25., IX. 2.	Kordélya X. 22.	Lettí VIII. 12., VIII. 30.	Lucilla VII. 27.
Kata IV. 29., XI. 25.	Korall V. 12., V. 14.	Levendula VI. 18., VII. 22., VII. 24.	Lucinda VII. 27.
Katalin II. 13., III. 9., III. 22., III. 24., IV. 29., IV. 30., V. 9., IX. 15., XI. 25., XII. 31.	Korinna X. 22.	Lia III. 22.	Ludmilla IX. 16., IX. 17.
Katinka XI. 25.	Korinna X. 22.	Liana VI. 19.	Ludovika I. 31., III. 15., VI. 9., IX. 13., X. 1.
Kenza V. 27.	Kornélia III. 3., III. 31., IX. 16.	Licia I. 6., I. 9.	Lujza I. 31., III. 2., III. 15., VI. 21., VII. 24., VIII. 11., IX. 13.
Kerstin VII. 24.	Kozett III. 6.	Lida II. 12., III. 27., IV. 14., VIII. 3.	Lukrécia III. 15., VII. 9.
Kerubina VI. 4., VIII. 4.	Kozima IX. 26., IX. 27.	Lidia II. 12., III. 27., IV. 14., VIII. 3.	Mábel VI. 11., IX. 7.
Késa V. 7.	Kreszcencia IV. 5., IV. 7., V. 15.	Ligia III. 27., VIII. 3.	Mabella VI. 11., IX. 7.
Kiara IV. 17., VIII. 11., VIII. 12.	Krimhilda XI. 17.	Lili VII. 11.	Madlen V. 25.
Kiliána VII. 8.	Kriszta VI. 22., VII. 24., VIII. 5.	Lilia VII. 11.	Madléna V. 25.
Kimberli VIII. 3.	Krisztábel VI. 22., VII. 24., VIII. 5.	Lilian VII. 27., VIII. 11.	Magda V. 25., VII. 17., VII. 22.
Kincsó II. 1., VII. 24.	Krisztina VI. 22., VII. 24., VIII. 5.	Lilián VII. 27., VIII. 11.	Magdaléna V. 25., VII. 17., VII. 22.
Kinga VII. 24.	Krizant X. 14., X. 25.	Liliána VII. 27., VIII. 11.	Magdó V. 25., VII. 17., VII. 22.
Kira VII. 7., VIII. 3.	Kunigunda III. 3.	Lilianna VII. 27., VIII. 11.	Magdolna V. 25., VII. 17., VII. 22.
Kira VII. 7., VIII. 3.	Küllikki XII. 8.	Lilibell VII. 11.	Maja III. 28., V. 1.
Kiri VII. 24.	Küne III. 3.	Lilien VII. 27., VIII. 11.	Maléna V. 25., VII. 17., VII. 22.
Kirilla VIII. 3.	Ladiszla VI. 27.	Lilioróza VII. 11.	Malvin IV. 19., X. 1.
Kisanna VII. 26.	Lamberta IV. 16.	Lilla II. 12., II. 16., VII. 11.	Malvina IV. 19., X. 1.
Kisó VII. 26.	Lara III. 26.	Lilu I. 19.	Mályva V. 11., X. 17.
Kitti IV. 30., XI. 25., XII. 31.	Larcia X. 4.	Lina IX. 23., XI. 4.	Manda II. 6., VII. 22., X. 26.
Klára IV. 17., VIII. 11., VIII. 12.	Larissa III. 26.	Linda II. 13.	Manfréda I. 28.
Klarissza I. 15., VIII. 11., VIII. 12.	Laritia X. 4.	Linett IX. 23., XI. 4.	Manka III. 26., VII. 15.
	Laura VI. 17., VI. 28., X. 19.	Linetta IX. 23., XI. 4.	Manna IV. 7.
	Laurencia VI. 28., X. 8.	Lionella III. 1.	Manolita III. 26., VII. 15.
	Lavinia IV. 14.	Livia II. 12., X. 14., XII. 10.	
	Lea III. 22.	Liza VII. 8., XI. 25.	
	Léda II. 5., XII. 24.	Lizandra I. 18., III. 13.	

NÉVNAPTÁR

Manon VIII. 5.	Médi VII. 22.	Modeszt II. 5., XI. 4.	Ninett VII. 1., VII. 26.
Manszvéta II. 19.	Megán VIII. 20.	Mona VIII. 31.	Ninetta VII. 1., VII. 26.
Manuela III. 26., VII. 15.	Melani I. 10.	Móna VIII. 31.	Ninon VII. 26.
Manuella III. 26., VII. 15.	Melánia I. 7., I. 10., XII. 31.	Móni V. 4., VIII. 27.	Niobé IX. 15.
Mara IV. 26.	Melina VII. 10.	Mónika V. 4., VIII. 27.	Noa IV. 22.
Marcella I. 31., VI. 28.	Melinda X. 29.	Montika VIII. 14.	Noélia VII. 27., VIII. 26., XII. 1., XII. 9.
Marcellina VII. 17.	Melióra IV. 24., V. 29.	Morella VII. 6., VII. 19.	Noella VII. 27., VIII. 26., XII. 1., XII. 9.
Margarét VII. 20.	Melissza III. 10.	Morgána VI. 26., VIII. 28.	Noémi IV. 22., IX. 1., IX. 10., XII. 24.
Margaréta VII. 20.	Meliitta III. 10., IV. 24., IX. 15.	Muriel IX. 4.	Nona III. 16., III. 17., VIII. 5.
Margaretta VII. 20.	Melodi V. 29.	Múzsza IV. 2., IV. 3.	Nóna III. 16., III. 17., VIII. 5.
Margit I. 18., I. 19., I. 28., II. 22., VI. 10., VI. 20., VII. 9., VII. 20., VIII. 26., IX. 2., X. 16., X. 17., X. 25., XI. 16., XII. 30.	Melódia V. 29.	Nadett II. 18., IV. 9.	Nóra II. 21., VII. 9., XII. 1., XII. 9.
Mária I. 23., II. 2., II. 11., III. 25., IV. 2., IV. 7., IV. 26., V. 24., V. 29., V. 31., VII. 2., VII. 6., VII. 16., VII. 17., VII. 22., VIII. 2., VIII. 5., VIII. 15., VIII. 22., IX. 8., IX. 12., IX. 15., IX. 19., IX. 24., X. 3., X. 7., X. 8., X. 11., X. 22., XI. 21., XII. 8., XII. 15., XII. 18.	Meluzina IX. 15., XI. 10.	Nadia VIII. 1.	Norberta VI. 6.
Márián IV. 27., IV. 30.	Mendi II. 6., X. 26.	Nadin VIII. 1.	Nóri II. 21., VII. 9., VII. 11., VII. 12.
Marianna IV. 27., IV. 30., XI. 1.	Menodóra II. 6., IX. 10.	Nadinka VIII. 1.	Norina VII. 11., IX. 30.
Marietta II. 11.	Menta VIII. 14.	Nanett VII. 26.	Norma IV. 13., IV. 23., V. 23.
Marilla IX. 21.	Mercédesz IX. 24.	Nanetta VII. 26.	Nyeste III. 10., IV. 15., IV. 17., XII. 25.
Marina VII. 9., VII. 20.	Méta III. 14.	Naomi IV. 22., IX. 1., IX. 10., XII. 24.	Odetta IV. 20., X. 23.
Marinella III. 25., VII. 9., VII. 20.	Metella I. 24., V. 31., VII. 6., VIII. 31.	Naómi IV. 22., IX. 1., IX. 10., XII. 24.	Odett IV. 20., X. 23.
Marinetta VII. 9., VII. 20., VIII. 25.	Metta III. 14.	Napsugár III. 21., VII. 3.	Odilia IV. 20., X. 23.
Markéta VII. 13.	Mia VII. 2., VIII. 2.	Nárcisz III. 18., X. 29.	Odília IV. 20., X. 23., XII. 13.
Marléne V. 25., VII. 17., VII. 22.	Mihaéla VI. 19., VIII. 24.	Narcissza III. 18., X. 29.	Ofélia V. 13., IX. 5.
Márta I. 19., VII. 29.	Mikolt XII. 6., IX. 10., IX. 25.	Násfa V. 12., V. 14.	Oktávia VIII. 6., IV. 15., VII. 11., VII. 27.
Márti I. 19., VII. 29.	Milda VII. 13.	Nasztázia III. 10., IV. 17., XII. 25.	Olga VI. 21., VI. 27., VII. 11., VII. 27.
Martina I. 30.	Miléna I. 24., V. 24.	Natalia VII. 27., VIII. 26., XII. 1., XII. 9.	Olimpia XII. 17.
Matild III. 14., V. 31.	Miletta VII. 6.	Natasa XII. 9.	Olinda VII. 7., XI. 16.
Matilda III. 14., V. 31.	Milica IX. 16.	Nauszika VII. 28., XII. 16.	Oliva III. 5.
Mátka III. 25., XI. 10.	Milka VII. 18.	Nauszika VII. 28., XII. 16.	Olivia III. 5.
Maura II. 13., V. 3., IX. 21.	Milla VII. 18.	Nauzika VII. 28., XII. 16.	Olívia III. 5.
Maurícia IX. 22.	Mimóza VIII. 28.	Nedda VII. 6., VIII. 4.	Opika II. 2., VII. 15.
Maxima III. 26., VII. 30.	Mína IV. 13.	Nefejejs IV. 17., IV. 24.	Orália IV. 19., VIII. 12.
Maximilla VI. 25.	Mínea XII. 24.	Nefelejcs IV. 17., IV. 24.	Orchidea VIII. 1.
Medárda VI. 8.	Mínerva V. 2., VIII. 23.	Nelli VII. 11.	Orgona I. 30., IX. 9.
Médea V. 15., VIII. 1., IX. 30.	Minka IV. 13.	Nenszi VII. 26.	Oriána VI. 7., IX. 17.
	Minna IV. 13.	Nerina V. 12., XII. 25.	Orsi X. 21.
	Mira V. 10., IX. 21.	Neszta IV. 15., IV. 17.	Orsika X. 21.
	Míra V. 10., IX. 21.	Netta VI. 13.	Orsolya X. 21.
	Mirabel IX. 27., X. 22.	Niké IV. 25., XII. 23.	Oszvalda VIII. 5.
	Mirabell IX. 27., X. 22.	Niki III. 21., IX. 10., IX. 25., XII. 6.	Ottília XII. 13.
	Mirabella IX. 27., X. 22.	Nikodémia III. 27., VIII. 3.	Ottília XII. 13.
	Miranda V. 10.	Nikol III. 21., IX. 10., IX. 25., XII. 6.	Oxána I. 24., IV. 12.
	Mirandella V. 11.	Nikolett III. 21., IX. 10., IX. 25., XII. 6.	Örsi VII. 14., X. 26.
	Mirandolina V. 11.	Nikoletta III. 21., IX. 10., IX. 25., XII. 6.	Örzsze XI. 19.
	Mirella V. 21., IX. 21.	Níla IX. 10.	Őszike IX. 23.
	Mirella V. 21., IX. 21.	Nilla V. 31.	Őzike III. 16., VIII. 5., X. 29.
	Miriam VIII. 22.	Nimfa XI. 10.	
	Miriám VIII. 22.	Nina VII. 26., XII. 22.	
	Mirjam VIII. 22.		
	Mirjana VIII. 22.		
	Mírka V. 10., IX. 21.		
	Mirna V. 9.		
	Mirtill II. 23., VIII. 3.		
	Misell VI. 19., VIII. 24.		

NÉVNAPTÁR

- Pálma V. 10., VIII. 1., X. 5.
 Palmira V. 10., X. 5.
 Palóma V. 20., IX. 17.
 Pamela VI. 1., IX. 15.
 Paméla VI. 1., IX. 15.
 Pamína VIII. 31., IX. 6.
 Pandora VI. 1.
 Pandóra VI. 1.
 Panka VII. 26.
 Panna VII. 26.
 Panni VII. 26.
 Paszkália II. 11., V. 14.,
 V. 17.
 Pasztorella V. 17., VIII. 6.
 Patrícia III. 13., IV. 28.,
 VIII. 25.
 Paula I. 26., II. 20., VI. 11.
 Paulin II. 20., III. 14.,
 VI. 1., VI. 22.
 Paulina II. 20., III. 14.,
 VI. 1., VI. 22.
 Peggi VI. 10.
 Pelágia VI. 9., VIII. 28.,
 X. 8.
 Pénelopé VI. 26., VIII. 1.
 Peónia V. 1., VIII. 1.
 Peregrina IV. 26., V. 1.,
 V. 2., VIII. 5., X. 5.
 Perenna III. 15., VI. 24.,
 XI. 13.
 Perla VII. 13.
 Perpétua III. 6., III. 7.
 Petra VI. 29., X. 2.
 Petronella V. 31., VII. 13.
 Petrónia V. 31., VII. 13.
 Petúnia IV. 27., VI. 28.
 Pilár X. 12.
 Pintyöke IV. 27., X. 11.
 Piri I. 18.
 Pirit I. 18.
 Piros I. 18.
 Piroska I. 18.
 Placida VII. 11., X. 11.
 Platina IV. 4., X. 11.
 Poldá XI. 15.
 Polett II. 20.
 Pólika III. 14.
 Polina I. 8., VII. 23.
 Polixéna VII. 30., IX. 23.
 Polla I. 8., VII. 23.
 Pompília VII. 15.
 Pompónia IX. 19., X. 30.
 Poppea IV. 27.
 Priszcilla I. 16., III. 10.,
 VII. 8.
 Prudencia VII. 3., VII. 4.
 Psziché IV. 9., IX. 7.
 Ráchel II. 4., V. 2., VII. 11.,
 X. 24.
 Rafaéla I. 6., VI. 20.
 Rafaela I. 6., VI. 20.
 Ráhel II. 4., V. 2., VII. 11.,
 X. 24.
 Rajmonda VIII. 31.
 Rajmunda VIII. 31.
 Rákkel II. 4., V. 2., VII. 11.,
 X. 24.
 Ramóna VIII. 31.
 Rea IX. 7.
 Rebeka III. 3., IX. 2.
 Regina IX. 7.
 Réka II. 6., XI. 10.
 Relinda II. 13., III. 22.,
 VIII. 13.
 Rella X. 15.
 Relli X. 15.
 Renáta V. 22., V. 23., X. 6.,
 XI. 12.
 Réta VII. 9., X. 25.
 Rezeda V. 17.
 Rézi X. 15.
 Ríka IX. 25.
 Ríka IX. 25.
 Rikarda IX. 18., IX. 25.
 Rita V. 22., VIII. 26.
 Rítta V. 22., VIII. 26.
 Riza III. 11.
 Roberta IV. 29., V. 13.
 Robina IV. 29., V. 13.
 Rodelinda II. 26., VIII. 13.
 Romána II. 23., V. 22.
 Romi IX. 4.
 Romina II. 23., V. 22.
 Romola VII. 6., VII. 23.
 Rovéna VII. 30.
 Roxána I. 17., VI. 11.,
 IX. 14.
 Róza VIII. 23., VIII. 30.,
 IX. 4.
 Rozál VIII. 23., VIII. 30.,
 IX. 4.
 Rozália IX. 4.
 Rozalinda I. 17., VI. 11.,
 VIII. 30.
 Rozamunda IV. 30.
 Rozanna IX. 4., IX. 14.
 Rozi IX. 4.
 Rozina III. 13.
 Rozita VIII. 30., IX. 14.
 Rozmarin IV. 30.
 Rozmaring IV. 30.
 Rozvita VI. 22.
 Rózsa VIII. 23., VIII. 30.,
 IX. 4.
 Rózsi VIII. 23., VIII. 30.,
 IX. 4.
 Röné V. 23.
 Rubin VII. 10., VII. 19.
 Rubina VII. 10., VII. 19.
 Rubinka VII. 10., VII. 19.
 Rudolfina IV. 17., X. 17.
 Rufina VII. 10., VII. 19.
 Ruperta III. 27.
 Ruszlána VII. 17.
 Rut I. 4., III. 13.
 Ruzsinka I. 1.
 Sába IV. 12., IV. 24.,
 XII. 5.
 Sáfély VIII. 18., XI. 22.
 Salomé VI. 29., X. 22.,
 XI. 17.
 Salóme VI. 29., X. 22.,
 XI. 17.
 Samuella VIII. 20.,
 VIII. 21.
 Santál VIII. 21., XII. 12.
 Sára I. 19., VII. 13., X. 9.
 Sári I. 19., VII. 13., X. 9.
 Sarlott V. 9., XI. 4.
 Sarolt VII. 2., VII. 5.
 Sarolta I. 19., V. 9., VII. 5.,
 VII. 13., VII. 17., XI. 4.
 Sárón I. 19.
 Seherezáde V. 3., VI. 7.
 Seila VI. 3., XI. 22.
 Sejla VI. 3., XI. 22.
 Seron I. 19.
 Skolasztika II. 10.
 Stefánia I. 2., I. 16.,
 VIII. 20., X. 23., X. 30.,
 XI. 28., XII. 26.
 Stella VII. 14., VII. 15.,
 VII. 19.
 Sudár III. 15., VI. 18.
 Sudárka III. 15., VI. 18.
 Sugár III. 20., VIII. 12.
 Sugárka III. 20., VIII. 12.
 Szabella VIII. 8., VIII. 29.,
 X. 27.
 Szabina VIII. 29., X. 27.
 Szabrina VIII. 29., X. 27.
 Szalóme VI. 29., X. 22.,
 XI. 17.
 Szalvia I. 11., X. 28.
 Szamanta II. 6., X. 26.
 Szamira X. 26.
 Szandra V. 18.
 Szániva VII. 8.
 Szanna II. 19., VIII. 11.
 Szavéta V. 6., XI. 19.
 Szavina VIII. 29., X. 27.
 Szeder VII. 11., VII. 19.
 Szederke VII. 11., VII. 19.
 Szegefű VII. 17.
 Szelina X. 11., X. 21.
 Szelli I. 19., X. 9.
 Szellő IV. 6., VIII. 26.
 Szellőke IV. 6., VIII. 26.
 Szelma IV. 21.
 Szemira IV. 22., VI. 1.
 Szemirámisz IV. 22., VI. 1.
 Szemőke VII. 18., VII. 30.
 Szende VII. 11., X. 11.
 Szendi V. 18.
 Szendike VII. 11., X. 11.
 Szendile III. 2., X. 5.
 Szénia I. 24., VII. 30.
 Szentá IV. 7., VI. 15.
 Szerafína IX. 8., X. 12.
 Szeréna VII. 28., VIII. 16.
 Szerénke VII. 28., VIII. 16.
 Szeverina I. 8., X. 23.
 Szibilla X. 9.
 Zsidónia VIII. 23.
 Sziglind I. 7.
 Szilárda IX. 19., XII. 14.
 Szilvána VII. 10.
 Szilvesztra XII. 31.
 Szilvi XI. 3., XI. 13.
 Szilvia XI. 3., XI. 13.
 Szimóna V. 24., X. 28.
 Szimonett V. 24., X. 28.
 Szimonetta V. 24., X. 28.
 Szindi I. 22., VI. 6., X. 20.
 Szintia VI. 6., X. 20.
 Szirén I. 22., II. 23.
 Sziringa IX. 9.
 Szirom VIII. 16., VI. 28.
 Szironka VIII. 16., VI. 28.
 Szixtín III. 28., IV. 6.,
 VIII. 6.
 Szixtina III. 28., IV. 6.,
 VIII. 6.
 Szkarlett IV. 6.
 Szofi V. 15., IX. 17.
 Szofia IV. 30., V. 15.,
 V. 24., V. 25., IX. 17.,
 IX. 30.
 Szófia IV. 30., V. 15.,
 V. 24., V. 25., IX. 17.,
 IX. 30.
 Szofrónia III. 11.
 Szolanzs V. 10.
 Szona V. 31., IX. 14.

NÉVNAPTÁR

- Szonja V. 15.
 Szonóra V. 31., IX. 14.
 Szorina VI. 19.
 Szörénke V. 27., VII. 20.
 Sztella VII. 14., VII. 15., VII. 19.
 Szulamit VI. 29., X. 22., XI. 17.
 Szultána I. 19., VI. 23.
 Szvetlana V. 1., VII. 4., XI. 24.
 Tábíta IV. 22., VII. 1.
 Tácia I. 8., IV. 22.
 Taciána I. 30.
 Tália V. 20., VIII. 26.
 Tamara V. 6., IX. 1., XII. 29.
 Tánya I. 12., IV. 22.
 Tarzícia VIII. 15.
 Tatjana I. 12., IV. 22.
 Tavasz III. 21.
 Tavaszka III. 21.
 Tea VIII. 3., XII. 19.
 Tegza X. 15.
 Tekla IX. 23., X. 15.
 Telma IX. 23.
 Témisz XII. 21.
 Ténia V. 3.
 Teobalda V. 21., VII. 1.
 Teodolinda I. 22., II. 11.
 Teodóra II. 11., IV. 5., IV. 28., IX. 2., IX. 11.
 Teodózia IV. 2., V. 29.
 Teofánia II. 2., III. 12., XII. 22., XII. 27.
 Teofila V. 21., VI. 17., XII. 28.
 Teónia VIII. 23.
 Tercia IV. 16., IV. 30.
 Teréz X. 15.
 Tereza X. 15.
 Teréza X. 15.
 Terézia III. 11., VI. 17., VII. 8., VIII. 3., X. 1., X. 3., X. 15.
 Teri X. 15.
 Terka X. 15.
 Tertullia IV. 29., IV. 30.
 Tétisz II. 6., XII. 19.
 Tícia VIII. 11., VIII. 12., VIII. 30.
 Ticiána II. 6., III. 3.
 Tifani II. 2., III. 12., XII. 22., XII. 27.
 Tilda III. 14., V. 31., VI. 3.
- Tilla III. 14., V. 31., XII. 13.
 Tímea I. 20., III. 11., V. 3.
 Timótea VIII. 22.
 Tina VI. 16., VII. 24.
 Tira II. 20.
 Tirca IX. 3.
 Tíria VIII. 3., IX. 3.
 Tirza IX. 3.
 Titánia I. 26., II. 6., II. 11.
 Titanilla I. 26., II. 6., II. 11.
 Titti I. 26., II. 11.
 Tittina I. 26., II. 11.
 Tóbia III. 1.
 Tomázia IV. 14., VIII. 25.
 Toszka V. 18.
 Túlía II. 22.
 Tulipán VI. 11., VIII. 1., X. 5.
 Tullia IV. 27., X. 5.
 Tünde IV. 2., VI. 1., XI. 10.
 Tündér VI. 1.
 Tündi IV. 2., VI. 1., XI. 10.
 Tüzzvirág VII. 29., XI. 24.
 Uljana V. 22.
 Ulla V. 8., VII. 4.
 Ulrika V. 8., VIII. 6.
 Uránia V. 28., VIII. 7.
 Urbána V. 25.
 Urszula X. 21.
 Urzulina IV. 7.
 Uzonka VII. 12.
 Űdvöske VII. 13., XII. 9.
 Valencia VII. 25.
 Valentina VII. 25.
 Valéria IV. 28., VI. 5., XII. 9.
 Vanda I. 26., II. 25., XI. 14.
 Vanessza V. 24.
 Varínia XII. 4.
 Vaszília IV. 22., V. 30., VI. 11.
 Vélia IV. 28.
 Velmira X. 9.
 Vendelina X. 7., X. 20.
 Vénusz VI. 2., VIII. 7.
 Vera I. 13., I. 24., VII. 9.
 Verbéna VII. 9., VII. 22.
 Veréna VII. 22., IX. 1.
 Verita VIII. 9., VII. 22., IX. 1.
 Veronika I. 12., I. 13., I. 19., I. 24., II. 4., VII. 9.
- Veszta III. 1., VII. 17.
 Véta V. 24., XI. 19.
 Vetúria VII. 17.
 Viki XI. 17., XII. 23.
 Viktória XI. 17., XII. 23.
 Viktorina I. 26., IX. 5., XI. 26.
 Vilhelma V. 28., IX. 19.
 Vilja VIII. 27.
 Villő VI. 12., V. 31.
 Vilma I. 10., V. 28., VI. 25., IX. 19., X. 15., XII. 5.
 Vincencia I. 27., II. 1., IV. 20.
 Viola V. 3., V. 5., VI. 15., VI. 25., XII. 19.
 Violet V. 3., VI. 15., VI. 25.
 Violetta V. 3., VI. 15., VI. 25.
 Viorika V. 3., VI. 15., VI. 25.
 Virág I. 8., VII. 29., XI. 24., XI. 26.
 Virgília III. 5., XI. 27.
 Virgínia II. 1., II. 2., XI. 10.
 Víta VI. 15., VIII. 13., XII. 13.
 Vitália IV. 28., VIII. 13., XII. 13.
 Vitolda IV. 28.
 Víviana XII. 2.
 Vivien XII. 2.
 Vívika XI. 16.
 Vulfia I. 31., IX. 9., X. 31.
 Xavéria XII. 3., XII. 22.
 Xénia I. 24., VII. 30.
 Zádorka III. 16., VIII. 8., IX. 1.
 Zakária III. 15.
 Zalánka VII. 14.
 Zamfira VIII. 26.
 Zara I. 19., VII. 13., X. 9.
 Zdenka VI. 23., VIII. 23.
 Zeldá IX. 24.
 Zelina X. 11., X. 21.
 Zelinda IX. 22., X. 17.
 Zelinde IX. 22., X. 17.
 Zella I. 31., IX. 22.
 Zelli I. 31., IX. 22.
 Zelma I. 23., IV. 21.
 Zelmira II. 21., IV. 21.
 Zenina IV. 12., VI. 5.
 Zenóbia X. 30.
 Zenta IV. 7., VI. 15.
 Zeta IV. 27.
- Zetta IV. 27.
 Zia IV. 17.
 Zília VI. 3., IX. 16.
 Zille IX. 16.
 Zina III. 13., VI. 5., X. 11.
 Zinaida VI. 5., X. 11., X. 30.
 Zita IV. 27.
 Zoárda XII. 3., VII. 17.
 Zoé V. 2., VI. 15., VII. 5.
 Zohara VI. 19., VII. 29.
 Zolna VI. 23., X. 17.
 Zoltána VI. 23.
 Zomilla VII. 15., VII. 18.
 Zora VI. 19., X. 4.
 Zóra VI. 19., X. 4.
 Zorina VI. 19., X. 4.
 Zorinka VI. 19., X. 4.
 Zorka VI. 19., X. 4.
 Zöldike IX. 22.
 Zulejka I. 9., III. 1.
 Zsadayka VIII. 23.
 Zsaklin II. 8., V. 1., V. 3., VII. 25.
 Zsálya I. 11., X. 28.
 Zsanett V. 30., VIII. 21.
 Zsanin V. 30., VIII. 21.
 Zsanina V. 30., VIII. 21.
 Zsanna II. 19., VIII. 11.
 Zsazsa II. 19., VIII. 11.
 Zsella I. 31., IX. 22.
 Zselyke IV. 8., X. 21.
 Zseni IX. 16., XII. 25.
 Zseráldin IV. 19.
 Zseráldin IV. 19.
 Zseraldina IV. 19.
 Zsinett I. 3.
 Zsófi V. 15., IX. 17.
 Zsófia IV. 30., V. 15., V. 24., V. 25., VIII. 1., IX. 17., IX. 30.
 Zsóka XI. 19.
 Zsorzsett II. 15., XII. 9.
 Zsuzsa II. 19., VIII. 11.
 Zsuzsanna II. 19., VIII. 11., IX. 20.
 Zsuzsanna II. 19., VIII. 11., IX. 20.
 Zsuzsi II. 19., VIII. 11., IX. 20.
 Zsuzska II. 19., VIII. 11.
 Zsüliett IV. 8., V. 22., VII. 21., VII. 30.
 Zsüsztin IV. 14., IV. 1., IV. 16., VII. 18.

NÉVNAPTÁR

FÉRFINEVEK

- Aba XI. 12.
 Abád XI. 12.
 Abbás XI. 12.
 Abdiás XI. 19.
 Abdon XI. 19.
 Ábel I. 2., VI. 2., VIII. 5., XII. 5., XII. 9.
 Abelárd IV. 21.
 Abod XI. 12.
 Abony VII. 12.
 Abos XI. 12.
 Abosa XI. 12.
 Ábrahám VI. 15., VIII. 16., X. 9.
 Ábrám X. 9.
 Ábrán X. 9.
 Ábris III. 16., X. 9.
 Absa I. 19., III. 2., IX. 2.
 Absolon III. 2., IX. 2.
 Achilles IV. 23., V. 12., XI. 2.
 Achillesz IV. 23., V. 12., XI. 2.
 Acsád I. 2., V. 8.
 Adalbert IV. 23., IX. 27.
 Ádám IX. 9., XII. 24.
 Adelmár V. 29., VII. 29.
 Adeodát VI. 19., VI. 26., XI. 8.
 Adolár IV. 21., VIII. 26.
 Adolf II. 11., VI. 17.
 Adony VI. 26.
 Adorján IX. 8.
 Adrián IX. 8.
 Adriánó IX. 8.
 Agád I. 10., IV. 1.
 Agapion IV. 1.
 Agaton I. 10., VIII. 22., XII. 7.
 Agenor VIII. 18.
 Aggeus I. 4., VII. 4., XII. 16.
 Agmánd II. 6., V. 28.
 Ágost V. 28., VIII. 3., VIII. 8., VIII. 28.
 Ágoston V. 27., V. 28., VIII. 28.
 Ahillész IV. 23., V. 12., XI. 2.
 Áhim III. 20., IV. 16., VII. 26., VIII. 16.
 Ahmed I. 16.
 Ajád III. 9., IX. 15.
 Ajándok II. 17., VIII. 7.
 Ajtony III. 13., IV. 30., VI. 16., VII. 27.
 Akács II. 27., III. 31., V. 8., VI. 22.
 Ákos I. 2., II. 27., III. 31., VI. 22.
 Aladár II. 20., III. 11., IV. 18., IV. 20., V. 26.
 Aladin II. 9., IV. 20., VIII. 8.
 Alajos VI. 21., X. 17.
 Alán IX. 8., X. 14., XI. 25.
 Aláhd X. 19.
 Albert IV. 23., VIII. 7., VIII. 24., IX. 5., IX. 27., XI. 15.
 Albin II. 5., III. 1., VI. 22., X. 26.
 Aldán VIII. 31., IX. 6.
 Áldás VIII. 13., X. 8., XII. 29.
 Áldó I. 10., IV. 15., V. 31.
 Áldor II. 6.
 Alek II. 26., III. 18., V. 3.
 Alen IX. 8., X. 14., XI. 25.
 Alex II. 9., II. 17.
 Alexander II. 26., III. 18., V. 3.
 Alfonz I. 23., VIII. 1., VIII. 2., X. 30., X. 31.
 Alfréd I. 15., II. 15., II. 23., VII. 19., VIII. 15., VIII. 28., X. 28., XI. 16.
 Algermon I. 1.
 Ali VIII. 15.
 Almár III. 24.
 Álmos V. 1.
 Alpár III. 27., IX. 5.
 Alvián V. 19.
 Alvin V. 19.
 Amadé I. 28., III. 30.
 Amadeusz I. 28., III. 30.
 Amadó I. 28., III. 30.
 Amand II. 6., X. 26.
 Amator V. 1.
 Ambos VII. 19., X. 16., X. 18., XII. 7.
 Ambró VII. 19., X. 16., X. 18., XII. 7.
 Ambrus VII. 19., X. 16., X. 18., XII. 7.
 Ámer VII. 19.
 Ámon I. 14., X. 4.
 Amondó I. 28., III. 30.
 Ámos I. 14.
 Anasztáz I. 6., I. 8., I. 22., III. 10., IV. 21., IV. 27., XII. 19., XII. 25.
 Anatol VII. 3.
 Andor V. 17., X. 9., X. 11., XI. 30.
 Andorás II. 4., V. 21., XI. 10., XI. 30.
 András II. 4., V. 21., XI. 10., XI. 30.
 André X. 19.
 Andrej II. 4., V. 21., XI. 10., XI. 30.
 Andzseló V. 5.
 Angelus V. 5.
 Ángyán IV. 25., XI. 15., XII. 7.
 Anicét IV. 17.
 Anízus XII. 30.
 Antal I. 17., VI. 13., VII. 5.
 Antigon II. 23.
 Anton I. 17., VI. 13., VII. 5.
 Antónió VI. 13.
 Anzelm IV. 21.
 Ányos IV. 25., XI. 15., XII. 7.
 Apollinár I. 8., VII. 23., IX. 2., X. 5.
 Apolló III. 8., IV. 18.
 Apor II. 2., XII. 28.
 Apostol I. 25., VI. 30.
 Apród XII. 28.
 Archibald III. 27.
 Arétász X. 24.
 Arián III. 4.
 Ariel IV. 11., XI. 10.
 Arion II. 3.
 Árisz IV. 27., VIII. 31.
 Arisztid IV. 27., VIII. 31.
 Arkád I. 12., XI. 13.
 Árkád I. 12., XI. 13.
 Árkos I. 12.
 Armand IV. 7., V. 10., X. 26.
 Armandó IV. 7.
 Ármin IV. 7., V. 10., VI. 2., XII. 28.
 Arnó VII. 13., XI. 16.
 Arnold VI. 18., VII. 18., XII. 1.
 Arnót VI. 18., VII. 18., XII. 1.
 Áron IV. 2., VII. 1.
 Árpád I. 5., III. 31., IV. 7., XII. 11.
 Árszen VII. 19., X. 30.
 Arszlán VI. 23.
 Artemon X. 20.
 Artúr I. 7., I. 22., IX. 1., X. 20., XI. 15., XII. 11.
 Arvéd VIII. 31.
 Arvid III. 13.
 Arzén VII. 19., X. 30.
 Aszter I. 17., III. 3., IV. 28., VIII. 23., X. 30.
 Asztrik XI. 12.
 Ata XI. 12.
 Atád XI. 11.
 Atanáz V. 2., VIII. 14., XI. 26.
 Atilla I. 7., X. 5.
 Atlasz IV. 6.
 Atos III. 10., V. 22., XI. 11.
 Atosz III. 10., XI. 11.
 Attila I. 7., X. 5.
 Augusztusz VIII. 3., VIII. 8.
 Aurél I. 15., VI. 15., VII. 15., VII. 20., VII. 27., X. 5., XII. 2.
 Aurélián VI. 16., X. 20.
 Avenár VII. 30.
 Axel III. 2., IX. 2.
 Azár III. 20., III. 16.
 Bács I. 10., VI. 10., VI. 30., XI. 12., XII. 5.
 Bagamér II. 8., XI. 8.
 Baján IV. 24., XII. 20.
 Bajnok III. 4., VI. 24.
 Bakács X. 7.
 Baksa III. 29., X. 7.
 Balabán III. 23., V. 20.
 Balambér I. 26., II. 23., II. 27.
 Balár I. 24.
 Balassa II. 3.
 Balázs II. 3.
 Baldó II. 27.
 Baldwin IV. 12., VII. 15., VIII. 21., X. 26.
 Bálint I. 7., II. 14., III. 16., XI. 3.
 Balló VI. 11.
 Balmaz II. 3.
 Baltazár I. 6., I. 11., VI. 20.
 Bán II. 12., VI. 5., VIII. 28.
 Bandó VII. 7., XI. 30.
 Bánk III. 19., III. 21., IV. 16., V. 1., VII. 17.

NÉVNAPTÁR

- Bános I. 24., IV. 16.
 Barabás VI. 11.
 Baracs III. 29.
 Barakony VIII. 13.,
 VIII. 22.
 Bardó VI. 10.
 Barlám XI. 19.
 Barna VI. 11.
 Barnabás VI. 11.
 Barót VI. 15., VI. 16.
 Bars I. 30., VII. 28.
 Barsz I. 30., VII. 28.
 Bató VI. 17., VII. 31., XI. 2.
 Bátor I. 26., VI. 15.
 Bátor II. 27.
 Bazil I. 2.
 Bazsó I. 2., X. 1.
 Becse IV. 24., IX. 30.
 Bedecs V. 25., X. 16.
 Bedő V. 25., X. 16.
 Beke V. 14., VII. 10., X. 7.
 Bekény V. 14., VII. 10.,
 X. 7.
 Bekes V. 14., VII. 10.,
 X. 7.
 Bekő III. 21., XII. 29.
 Béla IV. 23.
 Belian V. 13.
 Belizár XII. 17.
 Ben III. 31.
 Bence III. 21., VII. 11.
 Bendé III. 21., VII. 1.
 Bendegúz V. 7., X. 10.
 Bene III. 21., IV. 14.,
 IV. 16., V. 1., VII. 11.
 Benedek III. 21., IV. 14.,
 IV. 16., V. 1., VII. 11.
 Benedikt III. 21., IV. 14.,
 IV. 16., V. 1., VII. 11.
 Benediktusz III. 21.,
 IV. 14., IV. 16., V. 1.,
 VII. 11.
 Benett III. 21., IV. 14.,
 IV. 16., V. 1., VII. 11.
 Béni III. 31.
 Benignusz II. 13., V. 1.,
 XI. 1.
 Benitő III. 21., IV. 14.,
 IV. 16., V. 1., VII. 11.
 Benjamin I. 3., III. 31.
 Benjámín I. 3., III. 31.
 Benke I. 12., XI. 1.
 Benkő I. 16., III. 11.
 Bennő VI. 16., VII. 27.,
 VIII. 3.
 Benő III. 31.
- Benvenútó VII. 15.
 Berárd V. 20., VI. 15.,
 VII. 3., VII. 24., VIII. 19.,
 VIII. 20., IX. 28.
 Bercel III. 29., VI. 3.
 Bere VIII. 14.
 Berec VI. 3.
 Berend XII. 3.
 Berengár V. 26., VI. 7.,
 X. 2., XI. 26.
 Berény X. 6., X. 15.,
 X. 19., XII. 3.
 Beriszló XII. 14.
 Bernárd V. 20., VI. 15.,
 VII. 3., VII. 24., VIII. 19.,
 VIII. 20., IX. 28.
 Bernát V. 20., VI. 15.,
 VII. 3., VII. 24.,
 VIII. 19., VIII. 20.,
 IX. 28.
 Bertalan VIII. 24.
 Bertin IX. 5.
 Bertold I. 2., II. 11., III. 29.,
 VII. 27., XI. 3., XII. 14.
 Berton IX. 5.
 Bertram I. 23., I. 24.
 Bese VI. 30., X. 27.
 Beten VII. 27.
 Boáz V. 22.
 Bocsárd VI. 25., X. 14.
 Bod V. 28., VI. 15.
 Bodó II. 2.
 Bódog I. 14., II. 21., V. 18.,
 VI. 9., VII. 7., XI. 20.
 Bodomér XII. 21.
 Bodony VIII. 30.
 Bodor X. 4., XI. 19.
 Bogát IX. 15.
 Bogdán IX. 2.
 Bogumil X. 7.
 Bohumil XI. 8.
 Bohus I. 27., X. 7.
 Boján IX. 5.
 Bojta IV. 24., XII. 20.
 Bojtorján IV. 24., XII. 20.
 Boldizsár I. 6.
 Boleszláv XII. 14.
 Bolivár II. 18.
 Bonaventúra VII. 15.
 Bonifác IV. 24., V. 14.,
 VI. 5., X. 25., XII. 19.
 Borbás II. 19.
 Borisz V. 2., VII. 24.,
 IX. 15.
 Boromir IX. 5.
 Boroszló XII. 14.
- Bors I. 12., III. 11.
 Botár I. 27.
 Botond V. 16., VII. 28.
 Bottyán I. 25.
 Bozsidiár XI. 9.
 Bozsó XI. 9.
 Bökény XII. 29.
 Böngér V. 12., IX. 7.
 Brájen IX. 6.
 Brendon XI. 13.
 Brúnó II. 2., II. 14., V. 17.,
 X. 6., X. 11.
 Brútság II. 2., III. 4.
 Buda II. 19., IV. 3., V. 19.
 Bulcsú IV. 28., V. 4., VI. 4.,
 XI. 13., XI. 20., XII. 12.
 Buzád IV. 30., X. 14.,
 XII. 8.
 Buzát IV. 30., X. 14.,
 XII. 8.
 Cecilián IV. 16., VI. 3.
 Celesztin IV. 6., V. 19.,
 VII. 27.
 Cézár I. 12., II. 25., III. 25.,
 IV. 15., VIII. 27.,
 VIII. 29., IX. 25.
 Ciceró II. 9.
 Ciprián IX. 16., IX. 26.
 Cirill II. 9., II. 14., III. 18.,
 III. 29., VI. 26., VII. 7.,
 VII. 17.
 Cirják III. 16., VIII. 8.
 Cirjék III. 16., VIII. 8.
 Círus I. 31., VI. 16., VI. 28.
 Csaba IV. 12., IV. 24.,
 VII. 6., X. 6., XII. 5.
 Csák III. 20., X. 11.
 Csanád IV. 12., V. 28.,
 IX. 6., XII. 5.
 Csát IV. 6.
 Csatád VII. 8., V. 25.
 Csatár VII. 8., VII. 29.
 Csató VII. 8.
 Csege VII. 15.
 Csegő VII. 15.
 Cseke VIII. 26., X. 31.
 Csekő VIII. 26., X. 31.
 Csenger XI. 7.
 Csépán IX. 2.
 Csepel V. 24., XII. 12.
 Cserjén X. 25.
 Csikó V. 10.
 Csobán VIII. 6., IX. 3.,
 IX. 8.
 Csolt III. 8., III. 13.
 Csoma I. 1., IV. 9.
- Csombor I. 1., IV. 9.
 Csomor I. 1., IV. 9.
 Csongor I. 13., IV. 16.,
 IV. 17.
 Csörsz I. 31., V. 10.
 Dagobert XII. 23.
 Dagomér XII. 23.
 Dalia I. 5., VI. 27.
 Dalibor VII. 25.
 Damáz XII. 11.
 Damír VI. 5.
 Damján IX. 26., IX. 27.
 Dániel II. 16., VII. 21.,
 IX. 26., X. 10., XI. 23.,
 XII. 11.
 Daniló XII. 17.
 Dárius X. 25., X. 19.
 Dáriusz X. 25., X. 19.
 Dávid III. 1., VI. 26.,
 XII. 29., XII. 30.
 Deján VI. 24.
 Dejte IV. 20.
 Deli I. 5., VI. 27.
 Demény IX. 26., IX. 27.
 Demeter X. 8., X. 26.
 Demjén IX. 26., IX. 27.
 Dénes IV. 6., IV. 8., X. 9.,
 XI. 17., XII. 2., XII. 26.,
 XII. 30.
 Denisz IV. 6., IV. 8., X. 9.,
 XI. 17., XII. 2., XII. 26.,
 XII. 30.
 Ders III. 25., XII. 14.
 Derzs III. 25., XII. 14.
 Dés V. 23., XII. 18.
 Detre VII. 1., VII. 9.,
 VIII. 24., XII. 15.
 Dévald V. 21., VII. 1.
 Dezsider II. 11., V. 23.,
 V. 30., XI. 15., XII. 15.,
 XII. 18.
 Dezső II. 11., V. 23.,
 V. 30., XI. 15., XII. 15.,
 XII. 18.
 Dienes IV. 6., IV. 8., X. 9.,
 XI. 17., XII. 2., XII. 26.,
 XII. 30.
 Dimitri X. 26.
 Dimitrij X. 26.
 Dioméd III. 29., VIII. 16.,
 IX. 11.
 Ditmár I. 2.
 Domán III. 9., III. 12.,
 VIII. 8.
 Dominik III. 9., VIII. 4.,
 VIII. 8., X. 14.

NÉVNAPTÁR

- Domokos III. 9., VIII. 4., VIII. 8., X. 14.
 Domonkos X. 14.
 Donald II. 9., VII. 7.
 Donát II. 17., VII. 7., VIII. 7.
 Dorián IX. 19.
 Dorion IX. 19.
 Dormán I. 22., XI. 30.
 Dormánd I. 22., XI. 30.
 Döme IV. 9., VIII. 4., IX. 27., X. 25.
 Dömön IX. 26., IX. 27.
 Dömös X. 9.
 Dömötör IV. 9., X. 8., X. 26.
 Dukász V. 19.
 Dusan III. 26., IV. 9., IX. 7.
 Dzsúlió I. 9., III. 8., V. 22.
 Ede I. 5., III. 10., III. 18., X. 13., XI. 17., XII. 1.
 Edgár VII. 8., IX. 10., X. 13.
 Edmond XI. 16., XI. 20.
 Edmund XI. 16., XI. 20.
 Edömér I. 14., II. 24.
 Eduárd III. 18., X. 13.
 Eduárdó III. 18., X. 13.
 Edvárd III. 18., X. 13.
 Edvin X. 4., X. 12.
 Efraim II. 1., VI. 9., VI. 18.
 Egbert III. 12., IV. 24.
 Egmont IV. 24.
 Egon IV. 23., VII. 15., IX. 1.
 Egyed II. 17., III. 13., IV. 23., IX. 1.
 Elek II. 11., II. 17., VII. 17.
 Elemér II. 20., II. 28., VIII. 25., VIII. 28., X. 9.
 Éliás II. 16., VII. 20., VIII. 20.
 Elígiusz XII. 1.
 Elizeus VI. 14.
 Ellák I. 5., VII. 8.
 Elmár V. 29.
 Elmó VII. 29.
 Előd VI. 9., VII. 1., X. 22., XII. 26.
 Emánuel III. 26.
 Emil III. 10., V. 22., V. 28., IX. 11.
 Emilián III. 10., IX. 11., XI. 12.
 Emőd II. 17., VIII. 5., VIII. 9., VIII. 13.
 Endre VII. 17., XI. 30.
 Éneás II. 27., X. 30., XI. 7.
 Engelbert VII. 10., XI. 7.
 Engelhard III. 12.
 Énók VI. 7.
 Énok VI. 7.
 Enrikó I. 16., I. 25., III. 2., III. 16., VII. 13., VII. 15.
 Erazmus VI. 2.
 Erhard I. 8., IV. 9.
 Erik I. 24., II. 9., V. 18., VIII. 21., IX. 10.
 Erk I. 24., II. 9., V. 18., VIII. 21., IX. 10.
 Ernák III. 25.
 Erneszt I. 12., VII. 12., VII. 13., XI. 7.
 Ernesztó I. 12., VII. 12., VII. 13., XI. 7.
 Ernik I. 16., I. 25., III. 2., III. 16., VII. 13., VII. 15.
 Ernő I. 12., VII. 12., VII. 13., XI. 7.
 Ernye III. 25.
 Erős II. 9., V. 18.
 Ervin IV. 25., IV. 26., XII. 24.
 Ete VIII. 1., VIII. 17.
 Etele I. 7., III. 10., VI. 2., X. 5.
 Etre III. 10., VI. 2.
 Eugén VI. 2., VII. 8., VII. 13., XI. 13., XII. 20.
 Euszták IV. 14., VII. 16., IX. 20.
 Eutim I. 20., I. 11.
 Évald VII. 7.
 Evariszt X. 26.
 Everard IV. 25.
 Ezékiel IV. 10., IV. 19.
 Ézsaiás VII. 6.
 Fábrián I. 20.
 Fábíusz V. 11., V. 17., VII. 31.
 Fabrícius VII. 31.
 Fabrícius VII. 31.
 Fajsz IX. 1., X. 31.
 Farkas VIII. 23., IX. 1., X. 31.
 Fausztusz II. 15.
 Fedor VII. 12., XI. 9.
 Felicián VI. 9.
 Félix I. 14., III. 1., V. 18., V. 30., VI. 9., VII. 7., VII. 9., VII. 11., VII. 12., VII. 29., VIII. 30., IX. 11., XI. 20.
 Ferdinánd V. 30., VI. 5., X. 19.
 Ferenc I. 24., I. 29., IV. 2., V. 11., VI. 4., VI. 16., VII. 14., X. 4., X. 10., XII. 3.
 Fernándó V. 30., VI. 5., X. 19.
 Fernadó V. 30., VI. 5., X. 19.
 Fidél IV. 24.
 Filemon III. 8., III. 22.
 Filep II. 16., V. 1., V. 3., V. 11., V. 26., VI. 6., VIII. 23., IX. 20.
 Filibert VIII. 20.
 Filip II. 16., V. 1., V. 3., V. 11., V. 26., VI. 6., VIII. 23., IX. 20.
 Filippó II. 16., V. 1., V. 3., V. 11., V. 26., VI. 6., VIII. 23., IX. 20.
 Filomén VIII. 11.
 Flavián II. 18., XII. 22.
 Flávió II. 18., XII. 22.
 Fláviusz II. 18., XII. 22.
 Florentin IX. 27., XI. 7.
 Flórián V. 4.
 Fodor VIII. 1., IX. 2., X. 4., X. 25.
 Folkus VI. 17., VII. 20.
 Fortunát VI. 1., VII. 12.
 Fortunató VI. 1., VII. 12.
 Fridolin III. 6.
 Frigyes III. 3., VII. 18.
 Fülöp II. 16., V. 1., V. 3., V. 11., V. 26., VI. 6., VIII. 23., IX. 20.
 Gábor II. 27., III. 24., IX. 29.
 Gabos II. 27., III. 24., IX. 29.
 Gábrriel II. 27., III. 24., IX. 29.
 Gál X. 16.
 Gallusz X. 16.
 Gara II. 6., IX. 9.
 Gáspár I. 5., I. 6., VIII. 27., XII. 28., XII. 29.
 Gaszton II. 6., IV. 24.
 Gécsa II. 25., II. 26., V. 8., VIII. 6.
 Gede III. 28., IX. 1., X. 10.
 Gedeon III. 28., IX. 1., X. 10.
 Gedő III. 28., IX. 1., X. 10.
 Gejza III. 28., IX. 1., X. 10.
 Gellén VII. 8., XI. 13.
 Gellért I. 30., IV. 23., V. 13., IX. 24., X. 16.
 Geminián I. 31., VI. 2., IX. 16.
 Geraszim III. 5.
 Geréb III. 16.
 Gergely I. 2., II. 13., III. 9., III. 12., III. 21., V. 9., V. 25., IX. 3., XI. 17.
 Gergő XI. 17.
 Gerhárd I. 30., IV. 23., V. 13., IX. 24., X. 16.
 Gerjén X. 9.
 Germán II. 21., V. 7., V. 12., V. 28., VII. 31., X. 11.
 Gerold IV. 19., X. 7.
 Gerváz VI. 19.
 Gerzson II. 22., VII. 12.
 Géza II. 25., II. 26., V. 8., VIII. 6.
 Gibárt VI. 15., VIII. 27.
 Gilbert II. 4., VI. 6., X. 24.
 Gilgames X. 24.
 Gobert I. 26.
 Godó I. 16., V. 26.
 Godvin V. 24.
 Gorán II. 21., III. 9., III. 12., IV. 23., IV. 24., V. 9., V. 25., VII. 27., XI. 17., XII. 9.
 Gordon V. 10.
 Gorgiás IX. 9.
 Gotárd V. 4., V. 5.
 Gotfrid I. 13., I. 14., I. 16., VII. 9., XI. 8.
 Gothárd V. 4., V. 5.
 Gotlib III. 6., VI. 7.
 Göncöl II. 14., II. 18., II. 19., IV. 20., IV. 21., VI. 1., XI. 26., XII. 14.
 Gracián VI. 1., XII. 18.
 Gregor I. 2., II. 13., III. 9., III. 12., III. 21., V. 9., V. 25., IX. 3., XI. 17.
 Guidó I. 12., I. 15., III. 30., III. 31., V. 11., IX. 12.

NÉVNAPTÁR

- Gúdjó I. 12., I. 15., III. 30., III. 31., V. 11., IX. 12.
 Gusztáv I. 16., III. 10., IV. 14., VIII. 1., VIII. 2., VIII. 8.
 Günter X. 9.
 Gyárfás VI. 19., VII. 6.
 Gyenes XII. 2.
 György II. 21., III. 9., III. 12., IV. 23., IV. 24., V. 9., V. 25., VII. 27., XI. 17., XII. 9.
 Györk II. 21., III. 9., III. 12., IV. 23., IV. 24., V. 9., V. 25., VII. 27., XI. 17., XII. 9.
 Gyözö II. 26., V. 8., VII. 28., XI. 3.
 Gyula IV. 12., V. 27., VI. 28., VII. 1.
 Hadúr VII. 3.
 Hamilkár XI. 12.
 Hannibál V. 16.
 Hannó VIII. 13.
 Harald X. 24.
 Harkány IX. 6.
 Harlám II. 10.
 Harri III. 2., VII. 13.
 Hartvig VIII. 8., VI. 14.
 Harun IV. 2., VII. 1.
 Hasszán II. 23.
 Hektor VI. 28.
 Heliodor VII. 3., X. 3.
 Héliosus VII. 3.
 Helmut III. 16.
 Henrik I. 16., I. 25., III. 2., III. 16., VII. 13., VII. 15.
 Herbert III. 16.
 Herkules VII. 14.
 Herman IV. 7.
 Hermész VIII. 28.
 Hermiás V. 31., VIII. 28.
 Herold X. 24.
 Hetény VIII. 17., IX. 15.
 Hiador VII. 3., X. 3.
 Hiláriusz I. 13., I. 14., III. 16., VIII. 12., X. 21.
 Hilmár I. 13.
 Hippolit VIII. 13.
 Hódos XI. 8.
 Holló II. 4.
 Honor I. 16.
 Honorát I. 16.
 Honorátusz I. 16.
 Honoriusz I. 16., IV. 24., IX. 30.
 Hont I. 9., X. 11., X. 20.
 Horác V. 3.
 Horáció V. 3.
 Horáciusz V. 3.
 Horka IX. 6.
 Huba VIII. 19., XI. 14.
 Hubert III. 20., XI. 3.
 Hubertusz XI. 3.
 Hugó IV. 1., IV. 29., VII. 27.
 Humbert III. 25.
 Hunor IV. 24., IX. 10., IX. 30., XII. 30.
 Hümér IV. 24., XI. 12.
 Ibrahim VI. 15., VIII. 16., X. 9.
 Ibrány X. 9.
 Ignác II. 1., VII. 31., IX. 1., X. 3., X. 17., X. 23., XII. 20.
 Igor IX. 11., XI. 1.
 Ilárior I. 14., X. 21.
 Ildefonz I. 23.
 Ilián VII. 3., X. 3., XI. 21.
 Illés II. 16., VII. 4., VII. 20.
 Ilmár II. 28., VI. 18.
 Imbert I. 15.
 Immanuel III. 26.
 Imre XI. 5.
 Ince I. 8., III. 12., IV. 17., VI. 19., VII. 4., VII. 28., VIII. 11., VIII. 13., XII. 28.
 Ipoly III. 10., III. 20., VIII. 13.
 Iréneusz VI. 28.
 Iriuk III. 25.
 István VIII. 3., VIII. 16., VIII. 20., IX. 2., IX. 7., XII. 26.
 Iván VI. 24.
 Ivó V. 19.
 Ivor IX. 7.
 Ixion III. 28.
 Izaiás VII. 6.
 Izidor I. 16., III. 30., IV. 4., V. 11., V. 15., XII. 21.
 Izmael IV. 25.
 Izrael II. 3., II. 5.
 Izsák V. 15., X. 19.
 Izsó VIII. 26.
 Jácint VIII. 17., IX. 11.
 Jáfet II. 5.
 Jagelló X. 13.
 Jakab V. 1., V. 3., V. 11., VII. 13., VII. 25., X. 13., XI. 27., XI. 28.
 Jákim III. 20., IV. 16., VII. 26., VIII. 16.
 Jákob V. 1., V. 3., V. 11., VII. 13., VII. 25., X. 13., XI. 27., XI. 28.
 János I. 23., I. 27., I. 31., II. 8., II. 24., III. 8., III. 27., III. 28., V. 6., V. 15., V. 16., VI. 12., VI. 24., VI. 26., VII. 12., VIII. 9., VIII. 13., VIII. 19., IX. 13., X. 8., X. 23., X. 25., XI. 24., XII. 27.
 Január VII. 10., IX. 19.
 Járed V. 1.
 Járfás VI. 19., VII. 6.
 Jávor VI. 19., VII. 6.
 Jázon III. 21.
 Jefte V. 1.
 Jelek III. 31., IV. 7.
 Jenő VI. 2., VII. 2., VII. 8., VII. 13., XI. 13., XI. 18.
 Jeremi V. 1., VI. 7.
 Jeremiás V. 1., VI. 7.
 Jermák VIII. 28.
 Jernő III. 25.
 Jeromos II. 8., VII. 20., IX. 30.
 Joachim III. 20., IV. 16., VII. 26., VIII. 16.
 Joáhim III. 20., IV. 16., VII. 26., VIII. 16.
 Joakim III. 20., IV. 16., VII. 26., VIII. 16.
 Joákim III. 20., IV. 16., VII. 26., VIII. 16.
 Jób V. 10.
 Joel X. 19.
 Jónás III. 29., IX. 19., IX. 21., XI. 12., XI. 18., XI. 20.
 Jonatán VIII. 24., XII. 29.
 Jordán II. 13., II. 15.
 Jozafát IX. 16., XI. 12., XI. 14.
 József III. 17., III. 19., IV. 7., IV. 16., V. 1., VIII. 25., VIII. 27., IX. 18.
 Júzsias II. 16., VI. 22., VII. 6.
 Józsva VI. 22., IX. 1.
 Józsvué VI. 22., IX. 1.
 Júda IX. 1.
 Jukundusz I. 8., V. 29.
 Julíanusz I. 9., III. 8., V. 22.
 Júliusz I. 9., III. 8., V. 22.
 Jusztin IV. 14., VI. 1., VI. 16., VII. 18.
 Jusztusz VII. 14., VIII. 6., X. 18., XI. 10.
 Juszuf II. 16., VI. 22., VII. 6.
 Jutocsa I. 8., II. 8.
 Juvenál V. 3.
 Kabos II. 19., XII. 25.
 Kada II. 4., III. 2., III. 8., III. 10.
 Kadicsa III. 10., III. 11.
 Kadisa III. 10., III. 11.
 Kadcoca III. 10., III. 11.
 Kadosa III. 10., III. 11.
 Kajetan VIII. 7.
 Kájusz IV. 22.
 Kál XI. 8.
 Káldor V. 19., VIII. 27.
 Káleb X. 13.
 Kálmán X. 13.
 Kamill VII. 14., VII. 18.
 Kamilló VII. 14., VII. 18.
 Kán III. 10., V. 29.
 Kandich III. 10.
 Kanut I. 19., VII. 10.
 Kapisztrán III. 28., X. 23.
 Kaplon I. 12.
 Kaplony I. 12.
 Kapolcs III. 24., IX. 29.
 Kara I. 16., V. 28.
 Karácson V. 13., XII. 18., XII. 25.
 Karád I. 16., V. 28., XI. 8.
 Karcsa I. 16., V. 28.
 Kardos I. 3., II. 23., IV. 24., VII. 15.
 Karim IV. 16.
 Karion I. 12.
 Kármán VIII. 17.
 Károly I. 28., III. 2., IX. 27., XI. 4.
 Karsa I. 16., V. 28.
 Kartal III. 23.
 Kászton IV. 24., VIII. 13.
 Kasszián VIII. 13.
 Kasztor VI. 7., XI. 8.

NÉVNAPTÁR

Katapan III. 28., X. 23.	Kornél III. 3., VI. 2., VII. 3., IX. 13., IX. 16.	Levente II. 13., VI. 18., VI. 24., VI. 28., XI. 12.	Márkó VI. 18.
Kazimir III. 4.	Korvin II. 6.	Lévi IV. 2., VII. 1.	Márkó VI. 18.
Kázmér III. 4.	Kósa IX. 7., IX. 27.	Liberátusz VIII. 17., XII. 30.	Márkus IV. 25., V. 25., VI. 18., IX. 7., X. 7.
Keled V. 1., III. 15.	Kozma IX. 26., IX. 27.	Libériusz XII. 30.	Márkus IV. 25., V. 25., VI. 18., IX. 7., X. 7.
Kelemen III. 15., IV. 22., XI. 23.	Kötöny III. 20., VIII. 7.	Libóriusz XII. 30.	Marót III. 27., IX. 22.
Kelemér III. 15., XI. 23.	Kövecs I. 8., II. 22., VI. 29.	Lionel III. 11.	Martin IV. 13., XI. 11., XI. 12.
Kelen III. 15., IV. 22., XI. 23.	Kristóf III. 15., III. 25., V. 9., VII. 25., X. 31.	Lipót VII. 22., XI. 15.	Márton IV. 13., XI. 11., XI. 12.
Kemenes VIII. 21.	Krisztján III. 13., VII. 27., XI. 12., XII. 20.	Lívó IX. 23., XI. 12.	Márton IV. 13., XI. 11., XI. 12.
Kende IX. 1., IX. 25., X. 21.	Krisztofer III. 15.	Liviusz IX. 23., XI. 12.	Marton IV. 13., XI. 11., XI. 12.
Kenese II. 15., VII. 10., XII. 13.	Krizosztom I. 27., IX. 13.	Líviusz IX. 23., XI. 12.	Máté IX. 21.
Kenéz I. 19.	Kund V. 29., IX. 1., IX. 25.	Lizander III. 13.	Mateusz II. 24., XII. 8.
Kerecsen XII. 5., XII. 20.	Kunó II. 19., V. 29., VI. 1.	Loránd I. 15.	Mátyás II. 24., XII. 8.
Kerény IV. 4., VI. 4.	Kurd VIII. 23., IX. 1., X. 31.	Lóránd I. 15.	Mauríció I. 15., III. 20., IX. 4., IX. 13., IX. 22., X. 25., XII. 4.
Keresztély IV. 3., VII. 27., XI. 12., XII. 20.	Kurszán XI. 24.	Lóránt I. 15., VII. 15., VIII. 10., IX. 15.	IX. 4., IX. 13., IX. 22., X. 25., XII. 4.
Kerubin VI. 4., VIII. 4.	Kürt II. 14., II. 19.	Lorenzó VII. 21., VIII. 10., IX. 5.	Mauró I. 15., III. 20., X. 25., XII. 4.
Keszi I. 12., VI. 29.	Laborc VII. 23., IX. 30.	Lotár I. 27., IV. 7., VI. 15., XII. 30.	Mauró I. 15., III. 20., X. 25., XII. 4.
Ketel I. 12.	Lád VII. 15., XI. 15.	Lőrinc VII. 21., VIII. 10., IX. 5.	Max IV. 14., V. 29., VI. 25., VIII. 13., XI. 19.
Keve I. 8., II. 22., VI. 9.	Ladomér VII. 15., XI. 15.	Lucián I. 7., V. 28.	Maxim IV. 14., V. 29., VI. 25., VIII. 13., XI. 19.
Kevin VI. 3.	Lajos VIII. 19., VIII. 25., X. 10.	Lúciusz III. 4., VIII. 5., X. 19., XII. 3.	Maximilián III. 12., VIII. 14., VIII. 21., X. 12.
Kilény VII. 8., XI. 13.	Lambert IV. 16., IV. 18., VI. 22., IX. 17.	Lukács II. 17., X. 18.	Maximusz IV. 14., V. 29., VI. 25., VIII. 13., XI. 19.
Kilián VII. 8., XI. 13.	Lantos II. 27., VII. 18.	Lüszen I. 7., V. 28.	Medárd VI. 8.
Kilit IV. 26., VII. 13.	Larion I. 14., X. 21.	Magnusz IX. 6.	Megyer IV. 17., XI. 13.
Klaudiusz VI. 6., XI. 8.	László II. 7., V. 4., VI. 27., VIII. 8., VIII. 28.	Magor X. 8.	Melchior I. 6.
Klausz III. 21., IX. 10., IX. 25., XI. 13., XII. 6.	Laurent VII. 21., VIII. 10., IX. 5.	Majlát V. 11.	Méliton IV. 24.
Kleofás IX. 25.	Lázár II. 23., XI. 7., XII. 17., XII. 27.	Makabeus VIII. 1.	Ménás XI. 11.
Kleon IX. 25.	Leander II. 22., II. 27., III. 13.	Makár I. 2., I. 15.	Mendel III. 26.
Klétus IV. 26.	Lehel III. 26., VIII. 2., X. 16.	Malakiás I. 14., XI. 3.	Ménróf IV. 28., VIII. 1., XI. 11.
Kocsárd IV. 19., V. 4., V. 5., VI. 7.	Lél III. 2., IV. 9., VIII. 2., IX. 7., X. 16.	Manassé I. 28.	Menyhért I. 6., VIII. 14., VIII. 22.
Kolja III. 21., IX. 10., IX. 25., XI. 13., XII. 6.	Lénárd XI. 6., XI. 26.	Manó III. 26.	Merse VIII. 22.
Kolos II. 5., II. 15., III. 10., VI. 6., X. 30., XI. 8.	Lénárt XI. 6.	Manszét II. 19.	Metód II. 14., III. 9., VI. 14., VII. 5., VII. 7., IX. 18.
Kolozs II. 5., II. 15., III. 10., VI. 6., X. 30., XI. 8.	Leó II. 18., II. 20., IV. 11., IV. 19., VI. 12., VI. 28., VII. 3., VII. 17., X. 10., X. 17., XI. 10.	Manuel III. 26.	Mihály V. 8., VI. 19., IX. 29.
Kolta XII. 6.	Leon II. 18., II. 20., IV. 11., IV. 19., VI. 12., VI. 28., VII. 3., VII. 17., X. 10., X. 17., XI. 10.	Mánuel III. 26.	Mikán III. 12.
Kolumbán XI. 21., XI. 23.	Leonárd XI. 6., XI. 26.	Marcel I. 9., I. 16., IV. 26., VIII. 14.	Mike I. 15., XII. 6.
Kolumbusz VI. 9.	Leónárdó XI. 6., XI. 26.	Marcell I. 9., I. 16., IV. 26., VIII. 14.	Mikeás VIII. 14.
Kond V. 29., IX. 1., IX. 25.	Leonidász IV. 22., VI. 28.	Marián II. 9., VIII. 19.	Mikes V. 23., IX. 29., XII. 6.
Konrád II. 14., II. 18., II. 19., IV. 20., IV. 21., VI. 1., XI. 26., XII. 14.	Lestár VII. 16.	Marinusz III. 3., IX. 4., XI. 15.	Miklós III. 21., IX. 10., IX. 25., XI. 13., XII. 6.
Konstantin III. 11., IV. 12., V. 21., VI. 27.	Levedi VI. 18., VI. 24.	Márió I. 19.	Mikó VI. 19., XII. 6.
Kont VII. 16., X. 17.		Márk IV. 25., V. 25., VI. 18., X. 7.	Miksa III. 12., VIII. 14., X. 12., XII. 6.
Koppány VI. 20., VI. 9., X. 8., X. 23.			
Koridon V. 10.			
Koriolán III. 6., IX. 8., XI. 20.			

NÉVNAPTÁR

Milán V. 19., VII. 18., IX. 11.	Odiló I. 1., I. 2., VII. 4., VII. 7., XI. 18.	Pamfil VI. 1.	Rafael VI. 20., IX. 29., X. 24.
Miló I. 25., XII. 18.	Odin III. 23., VII. 2.	Pantaleon VII. 27.	Ragnar X. 1.
Milos XI. 26.	Odisszeusz I. 2.	Páris III. 17., IV. 28., VIII. 5.	Rajmond I. 7., I. 23.
Mirkó III. 3., VII. 18.	Odó VII. 4., VII. 7., XI. 18.	Paszkaál II. 11., V. 14., V. 17., V. 27.	Rajmund I. 7., I. 23., VII. 4., VIII. 31.
Miron XII. 10.	Ódor VII. 4.	Patony II. 21., IV. 28.	Rajnald II. 9., VIII. 18.
Misa V. 8., VI. 19., IX. 29.	Oguz XI. 4.	Patrícius III. 17., IV. 28.	Ralf IV. 17., VI. 21., XI. 7.
Misel V. 8., VI. 19., IX. 29.	Oktáv III. 22., VIII. 6.	Patrik III. 17., IV. 28.	Ramón VII. 4.
Miske V. 8., VI. 19.	Oktávián III. 22., VIII. 6.	Pázmán VIII. 30.	Rápolt XI. 29.
Misó V. 8., VI. 19., IX. 29.	Olaf VII. 29.	Pelágusz V. 4., VI. 9., VI. 26., VIII. 28., X. 8., XII. 19.	Rátold XI. 2.
Modesztusz II. 5., VI. 15.	Olivér III. 5., VII. 1., VII. 11., XI. 21.	Pelbárt V. 27., VIII. 21., IX. 28.	Raul IV. 17., XI. 7.
Mór I. 15., III. 20., IX. 4., IX. 13., IX. 22., X. 25., XII. 4.	Omár IX. 9.	Pellegrin V. 2., V. 16.	Razmus VI. 2.
Morgan VI. 9., VI. 26., VIII. 28.	Ompoly V. 14.	Periklész VII. 8.	Rázsony IV. 17., VII. 23.
Móric I. 15., III. 20., IX. 4., IX. 13., IX. 22., X. 25., XII. 4.	Ond VII. 17.	Perjámos V. 28., VI. 9.	Reginald II. 12., VI. 5., XII. 4.
Mózes V. 16., VII. 26., VIII. 28., IX. 4., XI. 4., XI. 25.	Orbán V. 25., VI. 29., VII. 29., XII. 19.	Péter I. 25., I. 28., I. 31., II. 21., II. 22., II. 23., IV. 27., IV. 29., V. 8., VI. 2., VI. 16., VI. 29., VIII. 1., IX. 9., X. 19., XI. 16., XI. 18., XI. 26., XII. 4., XII. 9., XII. 21.	Regó VI. 5., VIII. 2.
Nándor V. 30., VI. 5., X. 19.	Orbó VI. 29.	Péter I. 25., I. 28., I. 31., II. 21., II. 22., II. 23., IV. 27., IV. 29., V. 8., VI. 2., VI. 16., VI. 29., VIII. 1., IX. 9., X. 19., XI. 16., XI. 18., XI. 26., XII. 4., XII. 9., XII. 21.	Remig X. 1.
Napóleon V. 7., VIII. 15.	Oresztész I. 14., XI. 9., XII. 13.	Péter I. 25., I. 28., I. 31., II. 21., II. 22., II. 23., IV. 27., IV. 29., V. 8., VI. 2., VI. 16., VI. 29., VIII. 1., IX. 9., X. 19., XI. 16., XI. 18., XI. 26., XII. 4., XII. 9., XII. 21.	Rémus X. 1.
Narccissusz III. 18., X. 29.	Orfeusz II. 27.	Petrík I. 25., I. 28., I. 31., II. 21., II. 22., II. 23., IV. 27., IV. 29., V. 8., VI. 2., VI. 16., VI. 29., VIII. 1., IX. 9., X. 19., XI. 16., XI. 18., XI. 26., XII. 4., XII. 9., XII. 21.	Rémus X. 1.
Nátán XI. 9.	Orion I. 14.	Petróniusz V. 31.	Renátó XI. 12.
Nátánael XI. 9.	Ormos II. 4.	Petróniusz V. 31.	Renátusz IX. 2., X. 6., XI. 12.
Nataniel XI. 9.	Oros I. 17., XII. 1., XII. 19.	Petróniusz V. 31.	Rézmán VI. 2.
Nemere XII. 19.	Oszkár II. 3., III. 3., VII. 31., XII. 1.	Petróniusz V. 31.	Rezsó IV. 17., X. 12., X. 17., XI. 7.
Nepomuk V. 16.	Oszlár II. 3.	Petróniusz V. 31.	Richard II. 7., IV. 3., IX. 18., XI. 15.
Nesztor II. 26., IX. 8.	Osztián II. 28.	Petróniusz V. 31.	Rihárd II. 7., IV. 3., IX. 18., XI. 15.
Nétus V. 2.	Oszvald II. 19., II. 28., VIII. 5.	Petróniusz V. 31.	Rikárdó II. 7., IV. 3., IX. 18., XI. 15.
Nétusz V. 2.	Oteló I. 16.	Petróniusz V. 31.	Róbert II. 4., IV. 29., V. 13., VI. 7., VII. 17., IX. 17.
Nikander VI. 17.	Otmár XI. 16.	Petróniusz V. 31.	Roberto II. 4., IV. 29., V. 13., VI. 7., VII. 17., IX. 17.
Nikétás I. 7.	Ottó I. 16., II. 23., III. 23., VII. 2., IX. 22., XI. 18.	Petróniusz V. 31.	Robin I. 30., VI. 7.
Nikodémus III. 27., VIII. 3., XII. 25.	Ottokár II. 26., IV. 2., V. 8., VII. 2.	Petróniusz V. 31.	Rodel III. 13., X. 30., X. 31.
Nikodémusz III. 27., VIII. 3., XII. 25.	Ovidius V. 6.	Petróniusz V. 31.	Roderik III. 13., X. 30., X. 31.
Nikolasz XII. 6.	Ozmin V. 21., VIII. 20.	Petróniusz V. 31.	Rodion X. 7.
Nimród IV. 28., VIII. 1., XI. 11.	Orzor I. 16.	Petróniusz V. 31.	Rodrigó III. 13.
Noé IV. 22., XI. 18., XII. 24.	Ödön XI. 16., XI. 20.	Petróniusz V. 31.	Rókus VIII. 16.
Noel V. 13., XII. 25.	Örkény VII. 15.	Petróniusz V. 31.	Roland VII. 15., VIII. 9., VIII. 10., IX. 15.
Nónusz III. 16.	Őrs VI. 26., VII. 14., IX. 30., X. 2.	Petróniusz V. 31.	Román II. 28., V. 22., VIII. 9., XI. 18.
Norbert VI. 6.	Őszéb I. 18., I. 20., III. 5., VI. 20., VIII. 2., VIII. 14., IX. 26., XII. 16.	Petróniusz V. 31.	Románó II. 28., V. 22., VIII. 9., XI. 18.
Norman VI. 6.	Pál I. 15., I. 18., I. 25., II. 10., II. 22., IV. 1., IV. 28., VI. 26., VI. 29., VI. 30., X. 19.	Petróniusz V. 31.	Rómeó II. 7., VI. 19., X. 1.
Norton VI. 6.	Pálos I. 15., I. 18., I. 25., II. 10., II. 22., IV. 1., IV. 28., VI. 26., VI. 29., VI. 30., X. 19.	Petróniusz V. 31.	Romuald II. 7., VI. 19.
Nyikoláj III. 21., IX. 10., IX. 25., XI. 13., XII. 6.	Pálos I. 15., I. 18., I. 25., II. 10., II. 22., IV. 1., IV. 28., VI. 26., VI. 29., VI. 30., X. 19.	Petróniusz V. 31.	Romulusz VII. 6., IX. 5., X. 13.
Oberon I. 26.	Pálos I. 15., I. 18., I. 25., II. 10., II. 22., IV. 1., IV. 28., VI. 26., VI. 29., VI. 30., X. 19.	Petróniusz V. 31.	

NÉVNAPTÁR

- Ron II. 9., VIII. 18.
 Ronald II. 9., VIII. 18.
 Ronaldó II. 9., VIII. 18.
 Roni II. 9., VIII. 18.
 Ruben IV. 6.
 Rúben IV. 6.
 Rudolf IV. 17., VII. 27.,
 X. 17., XI. 7.
 Rúfusz XI. 21., XII. 28.
 Rupert III. 7., III. 27.,
 V. 15.
 Ruszlán VII. 17.
 Ruztem X. 9., XI. 10.
 Ruven IV. 6.
 Salamon II. 8., III. 13.,
 IX. 28., X. 17., X. 24.
 Sámson VI. 27.
 Samu VIII. 21.
 Sámuel II. 16., VIII. 20.,
 VIII. 21., X. 10.
 Sándor I. 15., II. 26.,
 III. 18., IV. 23., V. 3.,
 X. 11.
 Saul I. 25., X. 20.
 Sebes II. 3., VI. 7.
 Sebestyén I. 20.
 Sebő I. 20., IV. 12., IV.
 24., VIII. 29., IX. 19.,
 XII. 5., XII. 30.
 Sebők I. 20., XII. 30.
 Semjén X. 8.
 Simeon I. 5., II. 18.,
 III. 24., IV. 21., V. 24.,
 VI. 1., X. 8.
 Simon I. 5., II. 18., IV. 24.,
 V. 16., V. 24., X. 28.
 Solt III. 13.
 Sóljom IX. 25.
 Som VII. 3., IX. 16.
 Soma VII. 3., IX. 16.
 Stefán VIII. 3., VIII. 16.,
 VIII. 20., IX. 2., IX. 7.,
 XII. 26.
 Surány I. 22., I. 24.
 Surd I. 22., I. 24.
 Süköld IV. 3.
 Szabin II. 9., VIII. 29.,
 XII. 7., XII. 11., XII. 30.
 Szaboles VII. 17., VII. 28.,
 IX. 19.
 Szalárd VII. 17.
 Szaléz I. 24., I. 29.
 Szalók I. 24., I. 29.,
 V. 17.
 Szalvátor III. 18., VIII. 5.
 Szalvusz X. 28.
- Szaniszló IV. 11., V. 7.,
 XI. 13.
 Szavér XII. 3.
 Szebáld VIII. 19.
 Szebasztián I. 20.
 Szecső III. 1., IV. 9.
 Szelemér II. 8., VII. 17.,
 IX. 12.
 Szelestény IX. 12.
 Szelim IX. 28.
 Szemere II. 23., V. 26.
 Szente XII. 23.
 Szeráf X. 12.
 Szerénusz VI. 28., VIII. 2.,
 VIII. 16., IX. 14.
 Szergiusz IX. 8., IX. 9.,
 X. 7., X. 8.
 Szervác V. 13.
 Szevér I. 8., II. 1.
 Szeveréd II. 15.
 Szeverin I. 8., X. 23.
 Szeverin I. 8., X. 23.
 Szidor I. 15., I. 16.
 Szigfrid II. 15., VIII. 22.
 Szilámér VI. 20.
 Szilárd III. 11., IV. 12.,
 XII. 14.
 Szilas VII. 13.
 Szilvánusz II. 6., II. 18.,
 II. 20., III. 8., V. 4.,
 VII. 10., VII. 13.,
 VIII. 24., XI. 12., XII. 2.
 Szilveszter XI. 26., XII. 31.
 Szilvusz XI. 3.
 Szindbád VII. 25.
 Szíriusz I. 22.
 Szixtus III. 28., IV. 3.,
 IV. 6., VIII. 6., VIII. 7.
 Szofron III. 11.
 Szókratész XI. 28.
 Szolón V. 17., XI. 13.
 Szórád VII. 13., VII. 17.
 Szovát VII. 13.
 Szörény I. 8., X. 23.
 Tacitusz II. 25.
 Tadeusz I. 24., VII. 26.,
 X. 28.
 Tádé I. 24., VII. 26., X. 28.
 Tadeusz I. 24., VII. 26.,
 X. 28.
 Taksony IV. 6., III. 29.,
 VIII. 24., XI. 29.
 Talabér VII. 25.
 Talabor VII. 25.
 Talamér I. 5., VII. 15.
 Táltos I. 5.
- Tamás I. 28., III. 7.,
 VI. 22., VII. 3., VII. 6.,
 VIII. 25., IX. 22., X. 2.,
 XII. 21., XII. 29.
 Tankréd V. 6., VII. 6.
 Taráz II. 25.
 Tarcal II. 25.
 Tarcsa II. 25.
 Tardos X. 10.
 Tarján VIII. 11., XI. 30.
 Tárkány IX. 5., IX. 28.
 Tarsa II. 25.
 Tarziciusz VIII. 15.
 Tas I. 8., II. 22., IV. 15.,
 IV. 27., VI. 8.
 Tasziló I. 11., X. 11.
 Tege II. 25.
 Teó IX. 2.
 Teobald V. 21., VII. 1.
 Teodor VIII. 16., IX. 2.,
 XI. 9., XII. 27., XII. 28.
 Teofil III. 5., III. 10.,
 V. 21., VI. 17., X. 13.,
 X. 29., XII. 20.
 Terestyén II. 7., XI. 28.
 Tétény V. 1., XI. 5.
 Tézeusz I. 11.
 Tibériusz VIII. 11.
 Tibor IV. 14., VIII. 11.
 Tiborc IV. 14., VIII. 11.
 Ticián I. 26.
 Tihamér IV. 20., IV. 26.,
 IV. 29., VII. 1., XI. 9.,
 XI. 12., XII. 16.
 Timon V. 3.
 Timóteus I. 24., I. 26.,
 V. 3., VIII. 22.
 Timóteusz I. 24., I. 26.,
 V. 3., VIII. 22.
 Timur VII. 25., IX. 18.
 Tirzusz X. 12.
 Titán II. 6.
 Titusz I. 4., I. 26., II. 6.
 Tivadar IV. 20., IV. 30.,
 VI. 28., IX. 19., XI. 9.
 Tiván VI. 22.
 Tóbiás I. 1., VI. 13.,
 IX. 12., XI. 2.
 Tódor II. 6., II. 7., IX. 19.,
 X. 11., XII. 28.
 Toma I. 28., III. 7., VI. 22.,
 VII. 3., VII. 6., VIII. 25.,
 IX. 22., X. 2., XII. 21.,
 XII. 29.
 Tomaj III. 7., X. 2.
 Tomor VII. 25.
- Tonuzóba XII. 11.
 Torda VI. 27.
 Tormás III. 26.
 Torna III. 26.
 Torontál III. 26.
 Töhötöm IV. 20., VI. 14.,
 IX. 2., IX. 15., XI. 5.,
 XII. 18.
 Tömör X. 28.
 Törtel VIII. 4.
 Trajánusz VIII. 11.,
 XI. 30.
 Trisztán II. 7., XI. 28.
 Tullió VIII. 11., XI. 30.
 Turul III. 26.
 Tuzvon V. 19.
 Ubul III. 7., V. 16., XII. 31.
 Údó III. 23., VII. 4.
 Ugocsa V. 22., XI. 9.
 Ugod V. 16.
 Ugor V. 3., VIII. 16.
 Ugron V. 22., XI. 9.
 Ulászló I. 27., VI. 27.,
 VI. 29.
 Ulisszesz I. 2.
 Ulpián IV. 3.
 Ulrik III. 11., VII. 4.,
 VII. 10., VII. 11., VIII. 7.
 Umbertó III. 25.
 Upor V. 15., VI. 26.
 Urbán IV. 1., V. 25.,
 VI. 29., XII. 19.
 Uriás I. 14.
 Uriel I. 14.
 Uros I. 14., I. 17., XII. 1.
 Uzon I. 15., I. 16., IV. 18.
 Uzor IV. 18.
 Üjlő III. 31.
 Vadony VIII. 30.
 Vajk VIII. 20.
 Vajta IV. 24., XII. 20.
 Valdemár II. 27.
 Valdó II. 27.
 Valentin I. 7., II. 14.,
 III. 16., VII. 25., XI. 3.
 Valentínó I. 7., II. 14.,
 III. 16., VII. 25., XI. 3.
 Valér I. 29., III. 10.,
 VI. 14., XII. 15.
 Valérió I. 29., III. 10.,
 VI. 14., XII. 15.
 Valter IV. 8., VII. 16.
 Várkony VII. 2., X. 22.
 Varsány VII. 19.
 Vászoly I. 2., V. 30.
 Vata IV. 24., XII. 20.

NÉVNAPTÁR

Vazul I. 1., I. 11., III. 22., V. 30., VI. 14.	Vitálj IV. 28., X. 20., XI. 4.	Zámor II. 16., II. 19. Zaránd VI. 8., X. 23.	Zobor V. 1., VII. 17., XI. 19.
Vázsony I. 19., V. 30.	Vitális IV. 28., X. 20., XI. 4.	Zdenkó XI. 14.	Zoltán III. 8., III. 13., VI. 23., XI. 20.
Velek IX. 28.	Vitéz IV. 28., XI. 2.	Zebulon VIII. 5.	Zombor VIII. 22., XII. 26.
Vencel IX. 28.	Vító I. 15., VI. 15.	Zekő IV. 21., VIII. 23., XI. 17.	Zorán III. 4.
Vendel X. 20.	Vitold IV. 28.	Zénó IV. 12., X. 29., XII. 22.	Zotmund III. 1.
Verner IV. 18.	Vitus I. 15., VI. 15.	Zente XII. 23.	Zsadány VIII. 23.
Verésény VII. 19.	Vladimír VII. 15., XI. 15.	Zerind I. 8., X. 23.	Zserald IV. 19., X. 7.
Viátor VIII. 5., X. 21.	Vojta IV. 23.	Zéta XI. 22., XII. 23.	Zsigmond V. 1., V. 2.
Vid VII. 15.	Volfram III. 20.	Zete XII. 23.	Zsolt IV. 10., X. 21., XI. 20.
Vidor I. 13., I. 14., III. 16.	Vulkán V. 19.	Zétény II. 22., XII. 23.	Zsombor IV. 21., XI. 8.
Viktor II. 26., V. 12., VII. 28., IX. 5., IX. 30., XI. 2.	Zádor III. 16., VIII. 8., IX. 1.	Zoárd VII. 17., XII. 3., XII. 30.	Zsülien I. 9., III. 8., V. 22.
Vilbald VII. 7., X. 22.	Zágon VIII. 23., XI. 17.		
Vilmos I. 10., II. 10., IV. 6., V. 23., V. 28., VI. 8., VI. 25., VII. 5.	Zajzon XII. 18.		
Vince I. 22., IV. 5., IV. 9., V. 24., VI. 19., IX. 27.	Zakariás II. 21., III. 15., IX. 6., XI. 5.		
Vincent I. 22., IV. 5., IV. 9., V. 24., VI. 19., IX. 27.	Zakeus VIII. 22., VIII. 23., XI. 17.		
Virgil III. 5., XI. 27.	Zala VII. 14.		
	Zalán III. 30., VII. 14., IX. 10., XII. 30.		

A névnapadatok forrása:

<http://corpus.nytdud.hu/utonevportal/>.

Ez a lista nem tartalmazza az összes, az ELKH Nyelvtudományi Kutatóközpont által anyakönyvi bejegyzésre alkalmasnak minősített utónevet, azok folyamatosan bővülő jegyzéke elérhető itt: <http://www.nytdud.hu/oszt/nyelvmuvelo/utonevek/index.html>.

Ezeket a keresztnéveket adták leggyakrabban a 2021-ben született gyermekeknek

(Forrás: https://www.nyilvantarto.hu/letoltes/statistikak/kozerdeku_ujszuloottutonev_2022.xlsx)

FIÚK	Első utónévként	Második utónévként	LÁNYOK	Első utónévként	Második utónévként
LEVENTE	1 332	180	HANNA	1 355	336
MÁTÉ	1 314	242	ZOÉ	1 138	420
DOMINIK	1 289	259	ANNA	1 133	500
BENCE	1 276	196	LÉNA	1 019	243
OLIVÉR	1 199	185	LUCA	940	128
NOEL	1 122	375	EMMA	783	145
MARCELL	1 083	153	BOGLÁRKA	682	98
DÁNIEL	1 057	248	LILI	646	96
ZALÁN	1 026	193	LILIEN	601	112
ÁDÁM	1 024	149	LARA	594	96
MILÁN	954	161	ZSÓFIA	588	175
BOTOND	934	68	LAURA	577	125
BENETT	880	164	MIRA	553	79
DÁVID	870	189	SÁRA	523	206
ZSOMBOR	813	78	OLÍVIA	518	96

A HŐSÖK HÉTKÖZNAPJAI

Petőfi, a piperkőc

Pilvax kávéház, Landerer és Heckenast nyomdája, Nemzeti Múzeum. 1848. március 15-ének emblematisz helyszínei Pest belvárosában, egymástól nagyjából 8-10 perces sétára. De tőlük hasonló távolságban volt egy kevésbé ismert, tisztes, bár nem különösebben fényűző polgári lakás, ahol 1847 novemberétől három fiatal ember osztozott a szobákon: egy huszonnégy éves költő, aki mézesheiteit élte öt évvel ifjabb nejevel és szingli barátjuk, egy huszonnégy éves író. Ez alapján joggal feltételezhetnénk, hogy a mai Dohány utca 16. helyén egykoron állt Schiller-ház első emeleti lakása holmi bohém bölcsészahajlékként működött, holott itt születtek március idusának legfontosabb szövegei: a Nemzeti dal és a 12 pont.

Az albérlők pedig – ezek alapján már könnyen kitalálható: Petőfi Sándor, Szendrey Júlia és Jókai Mór – korántsem éltek kicsapongó életet, többnyire polgári józanság jellemezte hétköznapjaikat. Nem utolsósorban azért engedhették meg maguknak a jó helyen található lakás bérletét, mert éjszakába nyúló dorbézolások helyett mindkét fiatalember keményen dolgozott. Petőfi a vándorszínészi évek nyomora és létbizonytalansága után Pesten elismert költővé vált, és számíthatott a verseiből (és azok gyűjteményes kiadásából) származó rendszeres jövedelemre. Ezzel az elsőként között volt, aki „a költői tevékenységet rendezett és szabályozott polgári foglalkozásként tudta működtetni” – fogalmaz Szilágyi Márton irodalomtörténész. Jókainak pedig, novellái és színikritikái mellett, a legfőbb (és bőséges) bevételi forrását akkortájt a jónevű divatlap, az Életképek szerkesztése adta.

EGY CSIPETNYIT SEM

A pesti Dohány utca 16. (akkor még a 373. szám) alatt a bérlők ehhez mérten éltek közös életüket. Az Arany Sas fogadóba hozatott ebédet rendszerint együtt költöt-

ték el, mivel „Júlia nem táplált gazdaszszonyi hajlamokat” – jegyezte meg Jókai 1872-es visszaemlékezésében. Az esték pedig többnyire beszélgetéssel, vagy aznap született írásaik felolvasásával teltek, „thea mellett”, mivel bort, akkoriban, egyikük sem ivott. Csendes életükről számolt be Szendrey Júlia 1848 februárjában egy barátnőjének címzett levelében is: „Én a fővárosi zajból, szórakozásokból egy csipetnyit sem tudok. Nem olyan a mi boldogságunk, mely idegen, rajtunk kívül eső eszközökre szorulna. Ha szép idő van, kísétálunk, egyszer-kétszer egy hónapban színházba megyünk, ebből áll az egész.”

Hol voltak ezek az esték azoktól a másfél évvel korábbi zaklatott napoktól, amikor 1846 novemberében Petőfi egyszerre két nőt akart feleségül venni? Pontosabban: Debrecenben hirtelen felindulásból megkérte az ünnepezt színésznő, Prielle Kornélia kezét, miközben valójában Júliába volt szerelmes, csak róla akkor éppen úgy tudta, máshoz menne hozzá. Ha a református és a katolikus papok eltekintettek volna a házassági szándék többszöri kihirdetésének kötetlenségétől, akkor Petőfi még az esti előadás után elveszi Korné-

A Pilvax kávéház belső tere, Preiszler József színezett tollrajza FOTÓ: WIKIPÉDIA

liát, a szép színésznő mellett pedig aligha teltek volna ilyen békességben 1848 tavaszának estéi. (A rövid hűtlenkedési epizódot Júlia és Sándor között kölcsönös magyarázkodás, majd pár hónappal később eljegyzés feleltette.)

Korántsem ez a kimért, már-már unalmas polgári tempó jellemezte azonban a kor fiatalságának a hétköznapjait, és a valóságban Petőfi és Jókai élete is jóval mozgalmasabb lehetett. Bár a nagyjából százezer lakosú Pest az 1840-es évek derekán meglehetősen kisvárosias településnek számított (több szarvasmarha róttá az utcákat, mint fiáker), a közösségi élet igencsak pezsgő volt, már csak azért is, mert villanyvilágítás és egyéb, modern (otthoni) szórakozási lehetőségek híján az embereknek a másik ember volt a fő ingerforrása, a társas együttlét volt a legkellemesebb időtöltés – tudható Fónagy Zoltán történész kutatásaiból.

Az értelmiség már akkor is számos kávéház, vendéglő és kocsmá közül választhatta ki törzshelyeit. A mai Március 15. tér környékén állt például az írók és

a Nemzeti Színház színészeinek egyik kedvenc találkahelye, a Csiga vendéglő. Vörösmarty Mihály és barátai is ide jártak az 1830-as évek végétől, de a forradalom előtti években sokszor futhattak itt össze a Pilvaxba járó forró fejű fiatalokkal. Élénk társasági élet zajlott a Nemzeti Színházban is az előadások szüneteiben, ahonnan, a műsor végeztével, Petőfi és társai a (mai Vörösmarty téren álló) Magyar Király szállóba vonultak vacsorázni. Jókai egyébként rendszerint nem vett részt a pilvaxosok zajosabb multságain, mert „megmaradt annak a szolid, kissé bátortalan, lányos fiatalembernek, akinek az erős akaratú özvegy Jókay Józsefné nevelte” – írta róla Fábri Anna irodalomtörténész A márciusi ifjak nemzedéke című kötetben.

Annál aktívabb résztvevője volt A kőszívű ember fiai alkotója azoknak a találkozónak, amelyeken a fiatal értelmiségiek művészetéről, irodalomról és persze közéletéről cseréltek eszmét. Az ifjú írók fontos szellemi központja volt a korabeli ellenzék egyik legjelentősebb

orgánuma, a Pesti Hírlap szerkesztősége a főszerkesztő, Csengery Antal lakásán. A teázással és szivarozással kísért vitadélutánokon Jókai mellett gyakori résztvevő volt Petőfi, Pálffy Albert, Irinyi József és Czákó Zsigmond. Az ide járók megrázó tragikus eseményt éltek át, amikor 1847. december 14-én a színész, drámaíró Czákó „vidám társalgás közepett, szájába vette egy pisztolynak a csövét s ezzel a halálcsővel átküldte magát a túlvilágba”. A szerencsétlen fiatalember állítólag nem tudta feldolgozni, hogy egy történeti tárgyú színművét a barátai meglehetősen kritikusan fogadták.

A FORRADALOM KÁVÉJA

Egy másik jelentős szellemi műhelyt az egyik legifjabb márciusi ifjú, a Teleki Blanka grófnő által szervezett leánynyelvelő intézet magyar-történelem szakos tanára, Vasvári Pál hozta létre. Ő a Jelenkor folyóirat szerkesztőségében szervezett politikai kört jogász és egyetemista barátaival 1847 végén. A mások mellett Nyáry Albertet, Bulyovszky Gyulát, Korányi Frigyeszt és Sűkei Károlyt is magában foglaló társaság nemsokára kintette a szűkös helyszínt, és áttette székhelyét a Pilvaxba. Itt kerültek szorosabb kapcsolatba a Petőfi és Jókai mellett például Vajda Jánost és Tompa Mihályt is tagjai között tudó Fialat Magyarország csoporttal – és váltak a későbbi forradalmi mozgalom motorjává.

Kellett persze ehhez a megfelelő helyszín, a márciusi ifjak legfőbb törzshelye: a Pilvax kávéház is. Az 1842-ben a tulajdonos, Pilvax Károly által saját magáról elnevezett kávézót négy évvel később Fillinger János vette át, így – bár a történelmi emlékezet elődje nevét őrizte meg – a forradalom idején már ő főzte a kávékat és tűrte az egyre zajosabb összejövete-

leket. Igaz, Fillinger tett is azért, hogy a jurátusok, egyetemisták és művészek szívesen járjanak a Pilvax kávéházba: a négy tekeasztalon (vagyis: biliárdasztalon) túl a falakat a francia forradalom nagyjainak portréival és a Bastille képével díszítette.

Nem utolsósorban a kávéház központi berendezési tárgya volt a közvélemény asztala, egy hatalmas, kör alakú márványasztal, amit ifjú jogászok Pozsonyból, az országgyűlés helyszínéről hoztak Pestre. Ekörül zajlottak a leghevesebb politikai viták, itt tárgyalták meg a nagyvilág és az ország eseményeit, elemezték a nevezetesebb politikai beszédeket. Ezek során pedig előszeretettel rúgták fel a társadalmi normákat, fejezték ki magukat egészen fesztellenül, a káromkodásig elmenő szabadossággal. A közvélemény asztala – amit 1848 elején körsugar alakban szabott, nemzetiszínű, piros-fehér-zöld posztóterítővel borítottak be – március 14-én is szerepet kapott. Ekörül vitatták meg a márciusi ifjak (ekkor Petőfi nem volt jelen) az előző napi bécsi forradalom híret, és döntötték el, hogy a korábban tervezett petíció helyett 12 pont formájában fogalmazzák meg másnapra a politikai követeléseiket.

De vajon milyenek voltak a hétköznapiakban ezek a forrófejű fiatalok, akikről mára többnyire ikonszerűvé merevedett, szoborba öntött vagy fekete-fehér metseteken ábrázolt illedelmes képet őriz a történelmi emlékezet? Mit lehet tudni arról, mit ettek, hogyan öltözködtek, milyen kapcsolatban voltak egymással, milyen bogaraik voltak?

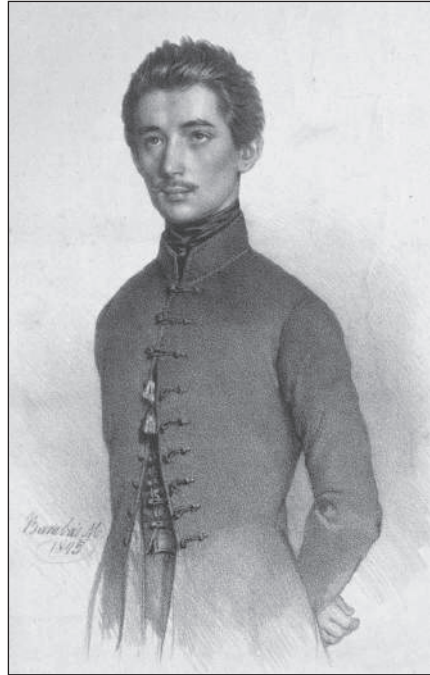
A HŐS ÉS A CSUSZA

Tudjuk például, hogy Petőfi kedvence a túrós csusza és a gulyás volt, Jókai pedig élt-halt a kapros-túrós lepényért, de

még inkább a bablevesért füstölt malackörömmel, tejföl nélkül. Ilyesmiket azonban a Pilvaxban aligha kaphattak. Nyáry Krisztián irodalomtörténész kutatásai szerint ugyanis a kávéházban – mai fogalmaink szerint – bisztróteleket kínáltak, köztük például az elmaradhatatlan virslit.

A visszaemlékezések szerint Fillinger János 1848. március 15-én reggel vilásreggelivel várta a nyolc körül érkező – többségében az előző estét is a kávéházban befejező – fiatalságot. A Pilvax fő vonzereje persze nem a virsli volt, hanem a helyben pörkölt szemekből főzött feketekávé, amihez, bármily furcsán hangzik, tejfölt is felszolgáltak. Úgy tudni, az étlapon szerepelt fűszeres mokka (azaz ánizzsal és egyéb fűszerekkel ízesített kávélikőr), valamint friss limonádé, Olaszországból hozott citrommal ízesítve. A forradalmi hangulatot viszont leginkább a krampampulival – vagyis mazsolával, aszalt gyümölcsökkel, datolyával, fűszerekkel, no meg egy kis rummal megbolondított forralt borral – lehetett megalapozni.

Amúgy a fiatalok közül nem is mindenkinek lett volna pénze mindennap vendéglőben jóllakni. Mikszáth Kálmán egy későbbi, némiképp maliciózus jellemzése szerint „bizony, csupa szegény ördögök voltak ezek, a hórihorgas Pállfy Albert, ki (...) rendszerint nem vacsorált, mert arra nem tellett, Pákh Albert, egy lutheránus pap fia, maga foltozta a ruháit, a gavalléros Bérczy Károly, egy Stand nevű vidéki doktor fia, búsan böjtölte ki külseje előkelőségét, Lisznyay Kálmán, a varsányi hét szilvafájából a nyolcadikat költötte, (...) a dadogó Sükeinek nem volt se pénze, se tehetsége; (...) a javíthatatlan gonosz csont Lauka Guszti, kiben nem volt tehetség, csak vidámság, egész nap az

Barabás Miklós: Petőfi Sándor, 1845. Jókai szerint: „A Barabás által körerajzolt s a Pesti Divatlapban megjelent hátratett kezű arczképe: ez a megszólalásig hű, nem kell jobbat keresni nála”

FOTÓ: WIKIPÉDIA

Újvilág utcai Arany Sas körül kóválygott, mint a pók, hogy az érkező dzsentríben legyet fogjon”.

Öltözködésükben korántsem voltak ilyen visszafogottak a márciusi ifjak, hiszen tudták, mennyire fontos az egyéniség, a kisugárzás. Petőfi például a Pestre érkezése utáni hónapokban, 1844 második felétől egyfajta retródivattal – a 40-50 évvel korábbi férfiviselet felelevenítésével – próbált feltűnést kelteni. Az akkori, „köcsögkalapos, frakkos és bönadrágos” ruházkodástól eltérően ő övön alul érő, prémes, zsinóros sötétzöld mentét, szűk szabású nadrágot és csizmát,

Petőfi és menyasszonyai: Szendrei Julianna és Prielle Kornélia

selyemzsinóros fekete nyakkendőt, kócsagtollas, alacsony, pörge kalapot hordott, az összeállítást pedig pirosra mázolt fehér gombocskájú nádpálcával egészítette ki. Nem véletlen, hogy öltözködését a kortársai jó esetben szokatlannak, nem mindennapinak titulálták, de például a vele kevésbé rokonszenvező pályatársa, Szemere Miklós szerint „lehetetlen idétlenebb figurát elképzelni, mint ő ez öltözetben volt”.

Hamarosan aztán Petőfi úgynevezett attiladolmányra cserélte felsőruházatát (ilyenben örököltette meg Barabás Miklós a Pesti Divatlapban 1845 júniusában megjelent metszetén), majd az emblemátikus kihajtott fehér ingnyakkal tűnt ki a korabeli városi közegből. Az akkoriban Schiller-gallérnak is nevezett viselet alighanem német írók, költők révén hódított teret Európában. Otthonában azonban az Egy gondolat bánt engemet... költője is leginkább fesztelenül, ingujjban, akkoriban korántsem szokatlan élénk mintás köntösökben járt-kelt – derül ki Ratzky Rita viselettörténeti tanulmányából. Egy ízben például egyik rokonának piros szí-

nű, sárga és kék virágokkal díszített házikabátban nyitott ajtót.

NEMZETISZÍN FŐKÖTŐ

Hasonlóképpen Petőfi kor- és harcostársai is kitértek a reformkori Pest átlagos polgárai közül. Felesége, Júlia például piros-fehér-zöld főkötővel „borzasztotta el a nemesi középosztály hölgytagjait”, de egyszer „főkötő helyett egy nemzetiszínű, csiga alakú frígiai pipkát csinált magának, abban ment színházba; Sándor el volt ragadtatva tőle; nekem pedig torkomon akadt a szó, mikor azt kérdezte tőlem a főkötőről: hát, hogy tetszik?” – idézte fel Jókai.

Sükei Károly keleti divatot követett, és hol piros fezt hordott kalapként, hol „olyan hosszú cilindert, amilyent akkoriban csak Bukaresztből lehetett hozatni”. Irinyi József „elegáns frakkot, fehér mellényt, fehér kasztor-kalapot viselt; de még az utcán is, csikorgó hideg télben semmi felöltőt, csak báli ruhát”. Vasvári bő, az ujjaiában rózsaszínnel bélelt, kívül füzöld zsinóros kabáttal, valamint lila bársony, nagyméretű kalapjával keltett

feltűnést, míg Lisznyay Kálmán darutolas turi süvegéhez „buzavirágszin, csipőig érő dolmányt, veres hajtókákkal és három sor ólompitykével” húzott. Legkevesbé talán Jókai tűnt ki nemzedéktársai közül: széles fekete „nyakravalóval” takarta el inggallérját, és vállán átvetve „carbonari” köpenyt hordott, „mint egy veronai nobili”.

Nem feltétlenül az öltözködés terén, de feltűnően sokszor és sokakkal kapcsolatban esik szó a márciusi ifjúság „utánzási” készletéről – hívja fel a figyelmet idézett tanulmányában Fábri Anna. Ezen az egyszerre „hasonulási és elkülönülési” törekvésen azt kellett érteni, hogy a fiatalok hol külsőségekben, hol stílusban, hol olvasmányaikban, szellemi irányultságaikban valamely külföldi nemzetre jellemző modort vettek fel. Így az „angol” Bérczy Károly vagy a „spanyol” Lauka Gusztáv mellett a legtöbben „franciák” voltak. Ez utóbbi szellemiség jellemezte például Petőfit is, akinél visszaemlékezések szerint „valóságos kultuszá fejlődött ki a franciamádás”, de Jókairól is azt mesélték, hogy „valóságos francia regényeket ír magyarul”.

Ennek a stílusnak legkövetkezetesebb képviselője azonban Irinyi József volt, aki mind öltözködésében, mind gondolkodásában oly hűen ragaszkodott ehhez, hogy kortársai hovatovább – családnevét franciás nemesi formára átírva – D’Irigny-ként emlegették. Más kérdés, hogy bár Jókai eszményítő jellemzése szerint ő volt a „legszebb férfi”, a személyisége nem volt igazán kellemes. Franciaországi és egyéb európai országokban tett utazásai olyan nagy hatást gyakoroltak rá (ezekről a reformkor legkiemelkedőbb útleírását jelentette meg), hogy amikor egy vitában valakivel nem értett egyet, általában kikötőan azzal vágott vissza: „Menjen ön

Párizsba, s meg fogja tanulni...”. Mint a márciusi ifjak másik vezéralakja, Degré Alajos ennek kapcsán megjegyezte: „addig küldözgetett bennünket Párizsba, míg valamennyi elidegenedett tőle, amihez nagyban járult az is, hogy feszes tartása, követelő beszéde, s külföldieskedése által akart hatni.”

SZERELMETES KOKÁRDA

Más miatt idegenedett el a két jóbarát, Petőfi és Jókai. A közös fedél alatt apróbb viták és feszültségek már korábban is voltak közöttük. Egy ízben például csak azon múltott, hogy nem vesztek komolyabban össze, hogy amikor közös lakásukon – Jókai emlékei szerint – valami apróságon elkezdtek vitázni, a mind ingerültebb szóváltás hevében a költő pipájából a kiegészített hamut szórakozottan a barátja asztalon heverő kalapjába szórta. Mikor ezt észrevették, olyan kacagásban törtek ki, hogy el is felejtették, mi volt az összezördülés oka.

Az igazi szakításukra már a forradalom után, 1848 nyarán került sor. Bár a nézeteltérés kiváltó oka „hivatalosan” egy Vörösmartyt támadó, és Jókai lapjában a szerkesztő tudta nélkül megjelentetett Petőfi-vers volt, irodalomtörténészek szerint a kibékíthetetlen ellentét sokkal inkább az író-szerkesztő menyasszonya, Laborfalvi Róza személye okozta. (Március 15. kronológiájának emlékezetes jelene, amikor sokak szeme láttára, a Nemzeti Színház színpadán, az esti előadást megszakító szónoklata közben a népszerű és szép színésznő saját kokárdáját tűzte az ifjú forradalmár mellére). Petőfi szerint barátja a veszébe rohant azzal, hogy egy nyolc évvel idősebb színésznőt akart elvenni, akinek ráadásul törvénytelen gyermeke is volt. Olyan indiszkrétén és erőszakosan igyekezett megakadályozni

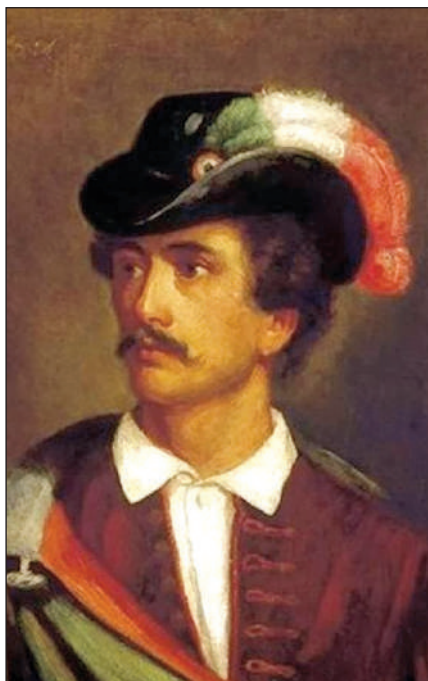
a házasságot, hogy Jókai inkább az elköltözést választotta – a barátságot később, levélben mondták fel.

A forradalmat megelőző napokban azonban nyoma sem volt ezeknek a feszültségeknek: a Dohány utcai lakásban nagy egyetértésben készültek az események irányítására. Március 13-án itt született meg a Nemzeti dal – még egy egészen más alkalomra, a hat nappal későbbre, Rákos mezejére tervezett reformlakomára –, amit azonban a felgyorsult történések következtében 15-én szavalt (vagy inkább: üvöltött) el négy helyszínen is Petőfi. 14-én este a lakótársak hármában éjfélig beszéltek meg a másnapi teendőket, a nagy nap reggelén pedig ugyancsak e falak között nyerte el végső formáját a 12 pont, amit Jókai és a Pilvaxból hajnalban odarángatott Bulyovszky szövegeztek – és tették az első helyre, Petőfi határozott javaslatára, a sajtószabadságot, valamint a cenzúra eltörlését. És eközben hadonászott Vasvári, fel-alá járkálva, Petőfi törös botjával, amiből egy óvatlan suhintásra kirepült a hegyes tör északnyugati irányba (vagyis Bécs felé) anélkül, hogy bárkit megsértett volna.

„Jó jel!” – vélekedett egyöntetűen a négy barát, és ennek tudatában indultak el a Pilvaxba, talán maguk sem sejtve, hogy milyen fordulatot hoznak a történelem menetébe.

SE RANG, SE KESZTYŰ

A márciusi ifjak elsősorban ennek az emlékezetes (és minden évben megünnepelt) napnak a hősei voltak. Bár az új érában többen is jutottak szerényebb hivatalhoz (minisztériumi fogalmazóságig, jegyzőségig, titoknokságig vitték), a forradalom és szabadságharc későbbi menetében nem kaptak főszerepet. Jókai a politikai újság-

Petőfi Sándor – Egerváry Potemkin Ágost festménye

írásban remekelt és szónoki képességeit csillogtatta meg, sőt kisebb diplomáciai feladatokat is rábíztak. Ő vihette el például Kossuth Lajos amnesztívelevét a hírhedt betyárnak, Rózsa Sándornak.

Sokkal göröngyösebb volt egykori barátja utolsó másfél éve. A Kossuthal és a Batthyány-kormánnyal sem igazán szimpatizáló Petőfit radikalizmusa már áprilismájus folyamán népszerűtlenné tette, a nemzetgyűlési választásokon is elbukott, végül a nemzeti hadseregben találta meg a helyét, bár Bem apón kívül a tábornokok többségével összeveszett. Mészáros Lázár hadügyminiszterrel például azon, hogy rossz néven vette, amiért kesztyű és nyakendő nélkül jelentkezett nála a divatban mindig is öntörvényű költő-százados.

Illényi Balázs

Valamivel jobb itt kint

A kádári 1963-as nagy amnesztia

Jut-e valami eszébe, ha azt hallja, hogy 1963-as év Magyarországa? Értelmeszerűen legfeljebb a hetvenes éveikben túliaknak hívódna elő egy-egy emlékfoszlány. Legtöbbjüknek talán az, hogy „ja igen: nagyszüleim, vagy szüleim abban az évben már, mint termelészövetkezetbe parancsoltak kezdték meg a tavaszi szántást-vetést.” Hivatalosan ez úgy hangzott, hogy „befejeződött a mezőgazdaság szocialista átalakítása”, illetve, hogy „az agrárszférában is a kollektív gazdálkodás vált meghatározóvá.”

S miután akkoriban még továbbra is a földműveléssel-állattenyésztéssel foglalkozók adták a társadalmi munkamegosztásban résztvevők legnépesebb hányadát, a lezárult tézesítés („kolhozosítás”) azt jelentette, hogy az egykori parasztság körébe soroltakat immár egyénileg, megélhetésüket tekintve is közvetlen állami függőség alá rendelték. (Amint az már korábban megtörtént az iparforgalmi szféra munkásaival, illetve az igazgatás, a kereskedelem és az oktatás–kultúra–egészségügy alkalmazottaival.) A szociológiai irodalom – több más életformabeli változás megjelenítésével együtt – erre találja ki később az irányított elparasztiatlanodás fogalmát.

EGYBŐL EGYET VÁLASZTHAT

Az említettnél kevesebben, de még mindig számosan lehetnek azok, akiknek egy sajátos korabeli „családegyesítés” jutna eszébe: „Ja igen, akkor szabadult ki férjem/fiam/apám/bátyám a börtönből. Volt is öröm, mert kiszabott ítélete szerint még évekig járhattunk volna a – ritkán engedélyezett – börtönbeszélőkre.” Akinek ez jut eszébe, talán még a korabeli elnevezés is a nyelvére jöhet: akkor volt a „nagy amnesztia”.

A régebbi évszázadokban amnesztiát – magyarul közkegyelmet – többnyire uralkodóváltások alkalmával hirdettek. Az új király az elődje idején vétkeseknek ítélték szabadon engedésével próbált sérelmeket orvosolni, hogy – úgymond – „tisztá lappal”, s ezáltal nagyobb támogatást remélve kezdhesse meg saját uralkodását. Később az államélet valamely nevezetes, korfordító dátumának kerek évfordulója kínált alkalmat nagyobb szabású közkegyelem hirdetésére.

Az 1956-os forradalom vérbe fojtása után a restaurált kommunista egyeduralkodó Kádár Jánosnak ekkorra sikerült megszilárdítania. Nem sokkal előbb deklarálták hivatalosan is, hogy „leraktuk a szocializmus alapjait”. A rendszer saját időszámításának, az 1948-as kommunista hatalomátvételnek „félkerek”, 15. évfordulója volt. De mert az szorosan kötődött az időközben nemkívánatosnak nyilvánított – és a Szovjetunióban házi őrizetben tartott – rosszemlékű Rákosi Mátyáshoz, erre aligha volt célszerű emlékeztetni. Még kevésbé Kádár elődjére, az '56-os forradalom éppen öt éve kivégezett miniszterelnökére, Nagy Imrére... A restaurációs rezsim tehát továbbra is 1956, illetve a rákövetkező tömeges

megtorlás hazai társadalmi és tágabb nemzetközi stigmáját nyögte, illetve attól próbált valamilyen látványos intézkedéssel szabadulni.

A hazai társadalmi respektus felmutatását segítették az ugyanezen év elején megejtett helyhatósági (tanácsi) választások. 1963. január végén az urnákhoz járulók 98 százaléka szavazott az alternatíva nélkül megválasztásra ajánlott jelöltekre. Akkoriban nem volt ildomos firtatni, hogy a szigorú pártirányítással szervezett jelöltállítások után megejtett voksolás menyiben volt ténylegesen választásnak tekinthető. Így is jól kihasználható és propagálható legitimitációt jelentett az ország kormányosai számára. Továbbra is gondot jelentett viszont Kádár János restaurációs rendszerének tágabb – szocialista táboron kívüli – nemzetközi elfogadottsága. Az Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ) 1957 óta folytatólagosan napirenden tartotta az úgynevezett magyar kérdést, ami visszatérő pertraktálásaiban értelemszerűen a forradalmat követő kiterjedt megtorlás kárvallottjainak a szabadon engedését szorgalmazta. Ennek visszatérő „kitüremkedései” voltak, hogy a forradalom után emigrációba menekült közel kétszázezer fős „nyugati magyarság” különböző szerveződései 1957-től egészen 1963 elejéig különböző manifesztumokat adtak közre, amelyekben számos világhírességnek számító külföldi irodalmárt, művészt, tudóst is támogatóként felsorakoztatva követelték közismert hazai kollégáik börtönökből való kiengedését. Az említett években a „kis októberi” forradalomra emlékező emigrációs rendezvényeken szerepet vállaltak az adott ország kormányzati figurái, beleértve a különböző ’56-os emlékművek reprezentatív köztereken történő felállí-

Tárgyalóterem a katonai bíróság épületében. A vádlottak védőügyvédjei a Nagy Imre és társai elleni perben

FOTÓ: FORTEPAN/MAGYAR NEMZET

tását is. Harmadik típusú jelzéseként úgy fejezték ki fenntartásaikat, hogy nem delegáltak újabb követet az adott országból budapesti külképviseletükre.

HÜVÖS TÁVOLSÁGTARTÁS

Magyarán, az ekkoriban itthon már „konzolidáltak” hirdetni szeretett kádári rendszer nemzetközileg még hűvös távolságtartást volt kénytelen elkönyvelni a hidegháború politikai világtérképén. Mindenekelőtt e diplomáciai karanténba zártságot kívánták oldani egy nagyobb méretű közkegyelem meghirdetésével, illetve foganatosításával.

Az 1963. évi 4. számú törvényerejű rendelet alapján néhány hét leforgása alatt több mint 4100, korábban politikai okokból elítélt személy kapta vissza személyi szabadságát, köztük olyanok, akiket az 1956-os forradalommal „terhelti kapcsolatba” hozva zártak rács mögé. Egyszeri alkalommal ilyen méretű szabadulás/szabadítás korábban nem történt. Ez főként a külföld irányába volt jól kommunikálható a rezsím imázsjavítását szolgáló. Azt viszont idehaza is csak kevesen tudhatták,

hogy mekkora is ez a négyezres nagysághoz az október utáni években meghurcoltak sokaságához képest. A Biszku Béla vezette Belügyminisztérium 1963 januárjában egy titkosított jelentésben tájékoztatta a pártvezetés szűkebb körét arról, hogy 36 584 – immár szabadlábban lévő – volt politikai elítélte tartanak számon. Ebben azok is benne foglaltattak, akik – a korábbi évek amnesztiáinak kedvezményezettjeként – úgynevezett „kisidős” elítéltekként, illetve büntetésüket kitöltve kerültek szabadlábra. Ha a fentebbi belügyi kvótához az ekkor szabadon bocsátandó 4100 főt hozzáadjuk, a végeredmény 40 684 meghurcolt. A rendszer tehát – 235 főn végrehajtott halálos ítéleten túl – ennyire kalibrálta azok számát, akiken elégtételt vett azért, mert Rákosi Máttyás közel egy évtizedes terroruralmát megelőzve 1956 őszén kezét emelt a – korabeli elnevezésekkel – proletárdiktatúrára, a munkáshatalomra.

POLITIKAI SZÁMTAN

A későbbi kor krónikásának ilyenkor óhatatlanul a – tévesen! – Winston Churchill egykori brit miniszterelnöknek tulajdonított szállóige jut eszébe: „csak annak a statisztikának hiszek, amit magam hamisítottam.” A fentebb említett BM-jelentés azt is bizonyítani igyekezett a pártvezetésnek, hogy az egykori rosszhírű Államvédelmi Hatóság (ÁVH) személyzetének 96 százalékaival reaktivált, továbbszolgáló politikai rendőrség mindent megtett „az ellenforradalom erőinek teljes és végleges megsemmisítéséért.” Az összesítő adat azt a közel 12 és félezer, a forradalom után internált (hivatalosan közbiztonsági őrizet alá helyezett) létszámot is magában foglalta, akik perrendtartásszerű bíróság elé állítást mellőzve, „közgazgatási eljárás” keretében lettek a megtorlás elszenvetői. Az internálás intézményét 1960-ban szün-

tették meg. Ezt levonva már közelítünk ahhoz a 22 ezerre rúgó létszámhoz, akiket a megelőző években politikai elítéltekként bírósági színjáték nyomán börtönöztek be. Tőlük viszont elkülönítendő azok kontingense, akiknek az ügyét a peres eljárás során köztörvényes büntetett elkövetők kategóriájába sorolták át. Az ő esetükben az elmarasztalás indoka „jogtalan robbanóanyag- vagy fegyverhasználat” volt, ennek minősítve nemzetőrségi tagságukat a forradalom napjaiban, vagy azt, hogy úgynevezett Molotov-koktélok készítésében vettek részt. A „politikai” amnesztiaként meghirdetett közkegyelem nem vonatkozott a köztörvényes cselekményekért elítéltekre.

A bíróságok által rácsok mögé utalt huszonnézezer elítélt létszáma azután négyezres nagyságrendre apadt a „nagy amnesztia” meghirdetésének idejére. Egyrészt azért, mert a négy év alatti büntetési idő elteltével az e körbe sorolható „kisidős” elítéltek „szabályosan” szabadulhattak, másrészt pedig azért, mivel az eltelt évek során közben is volt néhány kisebb amnesztia. A négy vagy hat évnél nem súlyosabb végzést kapók esetében például – ha annak felét már letöltötték –, egyéni mérlegelés nyomán megfelezték a büntetési tételt. Ilyen értelemben korlátozódott 1963 tavaszára a közkegyelem hatálya az úgynevezett „nagyidős” elítéltekre, akiknek „államrend elleni szervezkedésben való részvétel, vagy annak vezetése” címén hat évnél több, akár életfogytig tartó rabléttel honorálták forradalmi aktivitását. Egy másik korabeli bizalmas jelentés szerint 1963 elején 13 072 elítélte őriztek a büntetésvégrehajtó intézetek. Közülük köztörvényesnek jelölt volt 10 764, politikai minősítésű 2 308, s ennek valamivel kevesebb mint fele, 1 057 fő viselte '56 okán az „ellenforradalmi bűnöző” stigmát. (Külön szólnak arról, hogy az

Tévesztés, 1960

FOTÓ: FORTEPAN/MAGYAR RENDŐR

amnesztia keretében elengedni terveznek mintegy 2 800 javító-nevelő munkára kötelezett személyt is.)

MI MENNYI, HA 56?

Ez okból említettem fentebb, hogy a jelentések készítői mintha respektálták volna, hogy a számszaki összeállításoknak ki a címzettje, illetve mi célt szolgál az adatok publikus felhasználása. Esetünkben, a külföld megítélésének javulását remélve kívánatos volt egy látványos summával előállni, s csak sok évtizeddel később – a letűnt rendszer hagyatékaként levéltárakba került iratmaradékból – nyilott mód kibogarászni, hogy a „nagy amnesztia”, négyezres nagyságrendű adatoláshoz képest annak alig egynegyede, bő ezernyi egykori ötvenhatosnak kínált szabadulási lehetőséget.

A „mi, mennyi?” feladványnak van egy másik vetülete is. Mégpedig az a közel kétszázezer fős menekültkontingens, akik 1956/1957 fordulójának hónapjaiban keltek útra az időlegesen szakadozottá lett vasfüggönyön át. Többségük Ausztria, kisebb részben Jugoszlávia irányába, mert-

hogyan a Kádár János garnitúráját hatalomba ültető november eleji második szovjet intervenció után még idejében felmérték, hogy itthon maradvá igencsak sokukra várna számonkérés októberért. E disszidálók – ahogy a korban mondták – aligha tévedtek, ha figyelembe vesszük, hogy a megtorlás meginduló gépezete még a forradalmi napokban szerepet vállaló itthon maradtak második-, harmadvonalából is közel ötvenezret gyűjtött be az őszi napokban kiürült/kiürített börtöncellák megtöltésére.

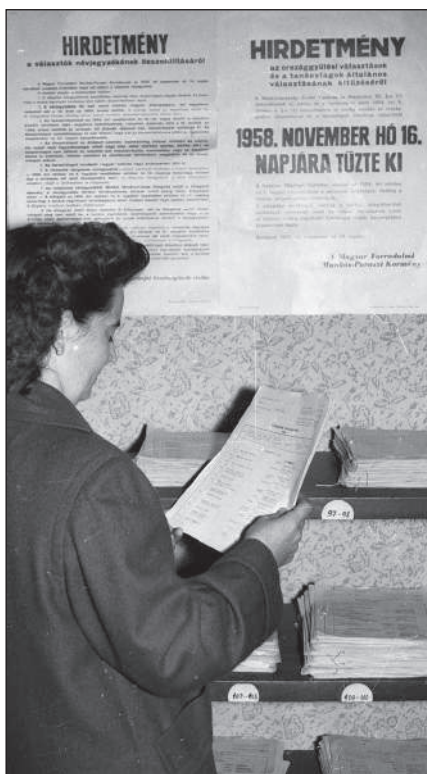
Őket szortírozták azután különböző büntetőkategóriákba sorozottan fegyházakba, börtönökbe, internálótáborokba, illetve javító-nevelő célzatú büntető munkahelyekre. Ez a rabruhási társadalomhányad fogyatkozott azután hét év elteltével – a közbeni szabadulások révén – a tizedére, merthogy az 1963. évi – részletesebben szemlélzett – „nagy amnesztia” sem jelentette a történet végét. Mintegy háromszázan – főként a már említett köztörvényes minősítésűek – továbbra is rabkoszton maradtak, de voltak egy tucatnyian olyanok is, akiket a köz-

kegyelmi szabadítás után pár héttel újra begyűjtöttek, mert – úgymond – téves besorolás miatt kerülhettek időlegesen szabadlábra. A megtorlás procedúrája az 1970-es évtized első éveiben zárult le. Az ötvenhatosok közül többen csak ekkoriban nyerték vissza szabadságukat.

DIPLOMÁS TRÓGEREK

A börtönök kapuinak megnyílásakor a szabadulók első útja több éve odahagyott egykori otthonaikba vezetett. Sokukat valóban család fogadott. Pólyásként odahagyott fia/lánya időközben iskolás lett, pár évjáráttal feljebb a gyerekből tanonc vagy ipari tanuló, merthogy „börtöntöltelék apa” csemetéjét ritkán fogadták a gimnáziumok. Ugyanez okból lehetett felesége a viszontlátáskor képesítése alatt foglalkoztatott betanított vagy segédmunkás. De olyan is volt, hogy időközben már nem volt meg az odahagyott család, mert munkahelyén azzal presszionálták a feleséget, hogy állását csak „bűnöző férjétől” való elválás esetén tarthatja meg. Vidéki környezetben nem volt ritka, hogy a szabaduló fiú hazatérésekor apját már nem a falubéliek által megbecsült tisztas gazdálkodóként, hanem az eltelt évek-nél jóval többet öregedett, barázdált arcú tsz-tagként látta viszont: „Hónapokon át jártak a nyakamra az agitátorok, s amikor nem, naponta rendelték be a tanácshoz, hogy írjam már alá a belépési nyilatkozatot. Nagynénéd, keresztapád se bírták tovább az állandó vegzálást.”

Mivel akkoriban általános munkakötelezettség volt Magyarországon, a szabadulónak ajánlott volt mielőbb állást keresnie, nehogy közveszélyes munkakerülés okán kerüljön ismét bajba. Szakmai képesítése, netán felsőfokú végzettsége szerinti munkakörbe viszont éppen rovott múltja miatt nem kerülhetett. Lehetett segédmunkás,

Szavazás 1958-ban

FOTÓ: FORTEPAN/SÁNDOR GYÖRGY

vasúti krampácsoló, építőiparban tróger. Portás, piaci fuvarozó-, rakodósegéd. Volt újságírónál a nyomdai korrektori poszt szinte fehér holló ritkaságú kedvezményzettségnek számított, éppúgy, mint az, ha egy mérnök lóti-futi figuráns lehetett egy földmérő csapatban. A tudós, egykori egyetemi tanár és exminiszter Bibó István szabadulás utáni könyvtári kezelői beosztása a Központi Statisztikai Hivatalban majdhogynem „rehabilitált” posztot jelentett, hiszen ugyanennyire vitte a forradalom előtt, Rákosi Mátyás regnálása idején is, akkor az Egyetemi Könyvtár raktárpolgai között. És ehhez jött a későbbiekben több visszaemlékező által elbeszél

tapasztalat: a rabtársi sorsközösség folytatólagosan vállalt szolidaritásához képest a meghurcolást megúszó szélesebb társadalmi közegben „1956 elfeledettsége”. Sokuk szerint sokkal volt az erre való emlékezni sem akarás, amit többen úgy éltek meg, hogy olyasmért vállalták a (legkevesebb fél évtizednyi) meghurcoltatást, ami időközben számottevően erodálódott a közemlékezetben.

SPICLI SPICLINEK...

Profánul szólva, közkegyelem ide vagy oda, a rendszer-restaurálás időszakának büntetőhadjárata a szabadon hagyottak társadalmának sokkal szélesebb körét félemlítette meg, alig túlbecsülhető eredményességgel. Amiről meg nem beszélünk – nem beszélhetünk –, az nincs, nem is volt. E közösségi amnézia, a kollektív elfojtás tartósításában bizonyult sikeres hipnotizőrnek, porondmesternek a korszak politikai rendőrsége. A bármilyen címszó alatt (akárcsak átmenetileg is) eljárás alá vontak ötvezres létszáma majd minden esetben felszorozható a család tagjaival, a szűkebb rokonsági, baráti körrel, jólétesült szomszédokkal, házmesterrel, utcabizalmival, vagy éppen a munkahelyi káderrel, hogy egy-egy őrizetbevettrel a nyomozati eljárás során minél elmarasztalóbb környezettanulmány legyen összefércelezhető. Ha az utóbb említettek kimaradtak is a büntető procedúrából, kellő tapasztalatot szerezhetek arról, hogy jobb, ha 1956 őszi napjait zárvánnyá aszalják emlékezetükben.

Arról már nem szólt a szigorúan ellenőrzött korabeli propaganda, hogy milyen mértékben gyarapították az 1963-as amnesztiát követően a politikai rendőrség besúgó hálózatát. Volt közöttük olyan, aki börtönbeli vamzerként (zárkatárs ügynök) lett továbbszolgáló spicli, éppen mert jó ismerőseivé vált vele szabaduló

rabtársainak. Kintről meg a szabadlábón is célszemélynek megmaradók egykori munkatársi, baráti köréből kerestek-találtak új, vagy éppen korábban szolgált, s ekkoriban reaktivált informátorokat. Nevesebb szabadon engedettekre igyekeztek több spiont is ráállítani, mert így nemcsak a megfigyelteteket hálózták be, hanem magukat a besúgókat is, egymás információinak összevetésével tudták ellenőrizni politikai rendőrségi tartóztisztjeik. Göncz Árpád író, Kopácsi Sándor Budapest '56-os rendőrfőkapitánya, Mérei Ferenc pszichológus, Bibó István jogász, tudós politikai gondolkodó, Obersovszky Gyula hírlapíró, Bali Sándor, Nagy Elek, Rác Sándor munkástanács-vezetők 1963 utáni életútja majdhogynem hetenkénti adalékokkal lenne gazdagítható a fennmaradt besúgójelentések több ezernyi oldalát átbogarászva. Nemkülönbén Fónay Jenő vagy Mécs Imre mérnökök esetében, akik azért lettek a börtönszengben „kegyelmes urak”, mert elsőfokú halálos ítéletük után a felbbiteli eljárásban kaptak „kegyelemből” életfogytig verdiktet.

A kevésbé neves elítéltek túlnyomó többsége pedig foglalkozását, korabeli politikai szempontú hovatarozását tekintve éppen abba a munkásosztályba, illetve parasztságba tartozott, amelyekről a restaurációs rezsim országkormányzó garnitúrája önnön elnevezését és legitimációját is kölcsönözte: „munkás-paraszt kormány”. Vagyis azt is mondhatnók, hogy az önkényuralom elleni felkelésben épp a rendszer saját legitimációs bázisaként hivatkozni szeretett társadalmi nagycsoportok tagjai vállaltak elsődlegesen tevéleges, exponált szerepet. Folytatólagos megfigyelésük a korábban eltávozottaknál valóban életfogytig tartó fürkész-gyakorlat volt, hogy nem szerveznek-e valami

Tanácsi választás Nyíregyházán

FOTÓ: FORTEPAN/PÉTERFFY ISTVÁN

„újabb összeesküvést” a rendszeralkonyig Kádár János által dirigált „legvidámabb barakk” államszocializmusa ellen. Töbükre oly módon is kiterjedt a belügyi apparátus megkülönböztetett figyelve, hogy október huszonharmadika előtti napokban „preventív biztonsági intézkedésként” begyűjtötték őket néhány napra, a belső elhárítás lankadatlan éberségét demonstrálva. Ezért maradt meglehetősen mértéktartó Bibó István, amikor egykori elítélttársa – egyben szabadlábon is ráállított fürkésző ügynöke – hogylétét firtató kérdésére úgy reagált, hogy csak „valamivel jobb itt kint, mint bent volt”.

SZADADLÁBON IS FOGSÁGBAN

Az 1956. évi októberi forradalom vérbe fojtását követő fél évtizedes megtorlási hadművelet szabadulásokkal, amnesztiákkal együtt – vagy ezek ellenére is – sötét, komor közérzésű árnyékként kísérte és kísértette végig a korabeli felnőtt társadalom mindennapjait. Épp

ezért igyekezett a regnáló hatalom a rá való emlékezést tiltani, feledtetni, a nyilvánosságból kiiktatni, s annak mindvégig persona non grata minősítésű közvetlen érintettjeit – titkosszolgálati zsargonnal szólva – állandósított „figyelőztetéssel” szabadlábon is fogságban, rendszerkaranténban tartani. Kell-e csodálkozni ilyen körülmények között az „alámerülni és kibekkelni” életvitel majdhogynem nemzeti sportággá válásán? S mert az 1956. októberi nemzeti szabadság-spartakiádra benevezők többsége valóban a korszak tízen-huszonéves fiatalok évjárataiból került ki, számosan megélhették még, hogy idő és rendszer múltával október 23. március 15. mellé emeltetett a nemzeti ünnepek sorában. Az pedig, hogy mindezek után a Kádár-korszakot időnként nosztalgiával emlegetik, leginkább a máig tartó legutóbbi rendszerátgazítás demokráciadeficitese mineműségét mutatja.

Gyarmati György

BAJÁN VETETT HORGONYT

A remény hajója

„A parasztnál nincs, és soha nem is volt nyoma semmiféle acsarkodásnak a más népekkel szemben. Békességben élnek egymás mellett, mindenki a maga nyelvét beszéli, a maga szokásait tartja, és teljesen természetesen találja, hogy más ajkú szomszédja is éppen így tesz. Ennek legmeggyőzőbb bizonyítéka a néplélek tükré: a lírai népdalok szövege. Ezekben alig található ellenséges érzület az idegen nemzetiségek iránt... A parasztek között békesség uralkodik. A más fajtájú emberek iránti gyűlölködést csak a magasabb körökben terjesztik.”

Bartók Béla állapította ezt meg dalkutatásai során. Békében élnek egymás mellett a nemzetiségek, s közülük egyre többen keresik gyökereiket, tudni akarják honnan, mikor, miért jöttek ide őseik, többek között miért svábok, bunyevácok vagy sokácok.

GIZELLA TELEPESEI

Legtöbben Németországból jöttek és telepedtek le nálunk. Már a X. századtól bizonyítható, hogy német telepések jelentek meg hazánkban, Gizella bajor hercegnő, Szent István király hitvese hozott magával német papokat, lovagokat és parasztokat.

Majd következett az 1150-től 1350-ig tartó középkori, valamint a törökök kiűzése utáni, 1686 és 1787 közötti német betelepítés. A török uralom után a falvak elnéptelenedtek, majd a kuruc-labanc háborúk is nagy pusztítást végeztek, a Rákóczi-féle szabadságharc után pedig Bécs stabil, katolikus német lakosságot akart betelepíteni hazánkba. Sok helyen a helyi földesúr hívta be a német telepeseket, hogy a kiürült területeken megműveljék a

földeket, máshol pedig az üldözött protestánsok letelepedésében segítettek.

A második hullám Mária Terézia (1740–1780) idején volt, aki a hétéves háborút követően rendelettel indította el a letelepülést. Mária Terézia toborzói különösen a Rajna vidékét járták be, s a birodalmának e túlnépesedett lakosságát hívták Magyarországra, a Bácskába.

Miért is indultak el a németek? Több okuk is volt útra kelni családostól, mindezüket összecsomagolva dereglyékre ülve hazájukat elhagyni. Több fejedelemiség túlnépesedett, a pusztító háborúk, a gyakori árvizek és a magas adóterhek miatt nagy volt az elszegényesedés és nyomorúság. A keleti országrészek jobbágycsoportjai szinte rabszolgasorsban sínylődtek. A földesúr szabta meg, hogy ki kivel házasodhat, tanulhat-e szakmát, sok földesúr élt az első éjszaka jogával. Sőt, még jobbágya halála után is igényt tarthatott annak legjobb ruhájára, jószágára.

A DUNÁN CSOROGVA

Hogy miért felénk vették az irányt? Ennek több oka is volt: Magyarország a letelepedni szándékozókra, mindkét korszakban többéves adómentességgel, örökölhető földtulajdonnal, csökkentett bérleti terhekkel és nagyobb szabadsággal csábította. Közben a régebben kivándoroltak is jó híreket küldtek hazánkba, kivándorlásra ösztönöztek a Magyarországról szóló hírek is. A több évig elhúzódó felszabadító háborúk idején sok német önkéntes járt nálunk, akik hazatérve lelkesen számoltak be arról, hogy milyen jó itt.

Lehorgonyozva a nemzetiségi iskola udvarán

A kivándorolni szándékozó németek pedig megragadták a kínálkozó alkalmat. A nem veszélytelen utazás két-három héttig is eltartott, nem csak a vámszedők, de gyakran járványok és más betegségek is megállásra kényszeríthették őket. Baja egyike volt azoknak a fogadóhelyeknek, ahonnan a beérkezőket az új lakóhelyükre irányították. Az egyes családok százötvenkétszáz forint tőkét kaptak, termőföldet, ami a régi hazából hozott családi örökséggel együtt elégnak bizonyult az induláshoz. A dereglyéből pedig házakat ácsoltak.

Mit köszönhetünk nekik? A németekkel benépesített települések alaposan megváltoztatták a mai Bács-Kiskun megye területének képét. A mezőgazdaságban termeltek egy részét a piacon értékesítve az abból nyert hasznot föld és telek szerzésébe fektették, amelyet a földesúr nem vett el tőlük. Bevezették a vetésforgót, a nehéz vasekét, a trágyázást, az istállózó állattartást és több új növény termesztését (kapásnövények, marharépa, káposzta, burgonya, dohány). Ezért a „halmazfalu” helyett megjelentek az egy- vagy többutcs, gyakran négyzet

alakú, a Bácskában és Bánátban a sakk-tábla formájú falvak, amelyeknek újonnan kimért, dülökre tagolt határai sok helyütt máig is fennmaradtak.

AZ ULMI DEREGLYE

A ma élő bajaiaiak az idevezető útnak állítottak emléket, a múltat őrizve és bemutatva a fiatal generációnak. Baján, a Magyarországi Németek Általános Művelődési Központja udvarán kezdődő tanösvény és az ulmi dereglye mutatja be hogyan indultak és érkeztek meg a telepések. A hajó most a tanösvény első állomásának – betelepülés – installációjaként is szolgál.

Megtudtuk, hogy az Ulmer Schachtel (ulmi dereglye) egy lapos folyami hajó, amely a Duna menti svábok 18. századi kivándorlásának szimbóluma lett. A hajó fedett fedélzete oktatási célokat is szolgál, a magyarországi németek történelmével, kultúrájával, nyelvvel kapcsolatos interaktív kiállítások formájában. A tárlat segít felidézni, milyen lehetett akár száz embernek együtt utazni a bizonytalan jövőbe.

Manz Alfréd, az Ulmer Schachtel projekt vezetője

A SZERŐ FOTÓI

A korábban bort és különféle árukat szállító hajókat csak egy irányba, a folyón lefelé használták. Érkezésüket követően a járműveket szétszedték, a fát pedig eladták vagy házépítéshez használták fel. A dereglyék hajófala nagyjából egy méter magas volt, lapos padlózatukkal közvetlenül a partig lehetett velük haladni. Nagyságuk és alakjuk folyton változott, attól függően, hogy mit szállítottak. A járművet nem hajtotta semmi, csak a sodrás, a hajóorrban és a hajófarban elhelyezett 2-2 rúddal, evezővel csak irányították.

A NÉMETSÉG TANÖSVÉNYÉN

Az eredeti ulmi tervek alapján készülő, 21 méter hosszú, 4 és fél méter széles, korhű hajó vörösfenyőből készült. Az építéséhez szükséges pénzt folyami kilométerjegyek értékesítéséből és adományokból, valamint pályázati forrásokból teremtették meg. Oldalán a büszke fölirat: Hoffnung (remény).

A dereglyével indul el a kilencedik német nemzetiségi tanösvény hazánkban, amely egy közösség értékeit, kultúráját,

történelmét mutatja be állomások segítségével. Ezek az információkat tartalmazó kétnyelvű tábla és valamilyen installáció (tárgy, interaktív játék, építmény) található, amely a bemutatott témát egészíti ki. A tanösvény bejárásához készült egy kísérfüzet az egyes témák elmélyítéséhez szükséges ismeretekkel. A többi tanösvénnyel ellentétben itt nem egy konkrét település értékeit mutatják be, hanem a teljes magyarországi németiséget. A területi, nyelvi eltérések miatt ez komoly feladatot jelentett.

Végül is a magyarországi németek közösségeit mutatják be a következő stációk segítségével: 1. „El, s tova” (betelepülés, közösségalkotás), 2. „Otthon, édes otthon” (család), 3. „Együtt” (faluközösség), 4. „Semmiből semmi sem lesz” (gazdasági közösségek, munka), 5. „Svábul és németül” (nyelvközösség), 6. „Isten a kezdet és a vég” (vallási közösségek), 7. „Magyarországi német vagy, vállald!” (modern közösségi formák, szervezetek), 8. „Hogy folytatódjon ...” (jövő).

Bódi Ágnes

A KISBOLTOK VÉGNAPJAI

Elfogy az üzlet, a kenyér

Aki időben jön...

– Reggel nyolckor elfogyott – tárja szét bocsánatkérően a kezét Papp Béláné a Somogy megyei Hetes egyik kisboltjában, amikor a betérő vevő kenyeret kér délelőtt fél tízkor.

– Mondanám, hogy próbálja meg a másikban, de már telefonáltam, nekik sincsen. Esetleg Jutában, de jobb, ha egyből Kaposvárra megy! – teszi hozzá segítőkészen.

A megyeszékhely viszont oda-vissza legalább 25 kilométeres út, vagyis az árstopos üzemanyaggal is 900 forinttal dobja meg a kiló kenyér árát. De ha nincs, menni kell, amit a helyiek már megszoktak.

– Kiszámíthatatlan, melyik nap miből, mennyi fogy – magyarázza Papp Béláné.

– Hús kiló kenyeret rendelek naponta, van, hogy megmarad a harmada-negyede, de látja, ma például kora reggelre elfogyott.

Utóbbihoz erősen hozzájárult, hogy a szomszédos Csombárdon csütörtökön

zárva tart az amúgy is csak napi hat órában működő kisbolt, így az alig több, mint 200 fős faluból mindenképpen utazni kell, ha valaki kénytelen éppen aznap bevásárolni.

– Még ennek is örülünk, hiszen heti öt nap helyben is meg tudjuk venni a legszükségesebbeket – mondja egy idős helybéli. – A többség ugyan a városban dolgozik, ők Kaposváron be tudnak vásárolni, de a hozzám hasonlóknak gondot jelent, ha be kell menni a városba.

Viszont falusi boltot üzemeltetni sem olcsó és jövedelmező, egy bizonyos lélekszám alatt, egyszerűen nincs akkora forgalom, hogy rentábilisan lehessen működtetni. Érthető, hogy a kistelepüléseken drasztikusan csökkent a boltok száma, a hivatalos statisztika alapján közel 300, kétezer főnél kisebb lélekszámú falu akad, ahol már nincsen élelmiszerüzlet,

Nem olcsó, nem jövedelmező

s 2005-től ötezer kisbolt zárt be éppen a legkiszolgáltatottabb településeken. A napi átlagos költség Pest megyében volt a legnagyobb, a legkisebb pedig Szabolcsban és Nógrádban 2200 forinttal.

Nem véletlen, hogy a kormány 2021 elején bejelentette: a Magyar Falu Program keretében 45 milliárd forintos támogatási keretet hoz létre a kétezer fősnél kisebb települések – ilyenekben körülbelül 1,5 millióan élnek – kisboltjainak támogatására, amit azonban komoly feltételekhez kötöttek. A pályázóknak igazolniuk kellett, hogy nincs semmiféle köztartozásuk, nyilatkozniuk kellett, hajlandók-e közösségi teret kialakítani a boltban, postai szolgáltatást nyújtani, vény nélküli gyógyszert árúsítani, és vállalniuk kellett, hogy öt éven át működtetik kereskedelmi egységeiket, valamint meghatározott árucikkeket is kötelező forgalmazniuk. A feltételek sokakat elriasztottak, ám tavaly év végén 121 településen kerültek ki a támogatást igazoló logók, matricák és táblák kisboltokra, igaz, ezek közül sok csak az előírt felújításon és átalakításon esett át.

– Az a boltos, aki garantálja, hogy öt év múlva is nyitva lesz, olyan, mintha biztosra venné, hogy ugyanennyi idő alatt meg-

nyeri a főnyereményt a lottón – mondta egy dél-somogyi településen két éve boltot nyitó vállalkozó. Neki eddig bejött a számítása, noha az ezerfős faluban a régi szövetkezeti bolt is működik még, a helyiek legalább hetven százaléka az új vegyesüzletben vásárol, így a járvány ellenére is félre tudott tenni valamicskét. Ehhez persze az is kellett, hogy az amúgy többszörösen hátrányos helyzetű település megfelelő távolságra – jelen esetben messze – essen az első olyan várostól, ahol a multiknál olcsóbban is be lehet vásárolni, mint egy átlagos falusi boltban.

– Havonta egyszer a többség ugyan felkerekedik, s bemennek Barcsra vagy Nagyatádra, de napi, sőt, sokaknak heti szinten is drága beutazni – magyarázza. – Persze akadnak a faluban, akiknek pedig éppen a „boltjárat” hoz megélhetést: összeszednek négy embert, mindenkitől elkérik 4000 forintot, s befuvarozzák őket a városba. Ha valaki sok mindent akar venni, még ez a mínusz is befér: magam ellen beszélek, de nem tudunk versenyre kelni a multik akciós áraival.

Egy falusi boltos ugyanis eleve drágábban rendel a nagykereskedőtől, hiszen kisebb mennyiségben gondolkodik, a

fuvardíj viszont nem lesz olcsóbb 30 kiló lisztnél, mint 500-nál. A minimálbér folyamatos növekedését viszont a korlátozott árukészletből nehéz kigazdálkodni, így a kistelepusi boltosok negatív spirálba kerültek: vagy meg kellett válniuk néhány alkalmazottól, vagy csökkentett munkaidőben alkalmazták őket, utóbbi viszont természetesen a nyitvatartási idő kárára ment, ami miatt vevőket veszítettek.

– A falusi bolt jellemzően drágább, mint egy nagyvárosi multi – jegyezte meg a délsomogyi boltos. – Éppen ezért általában az itt élők csak a napi szükségleteiket, pékárut, tejet, felvágottat vesznek meg nálunk.

ÁBÉCÉ A KERTKAPUBAN

Már, ha nem a mozgó boltokban, melyek üzemeltetői, kihasználva az üzleti rést, nemcsak ott jelentek meg, ahol végleg bezárt a kis ábécé, de azokon a településeken is, ahol még megpróbál életben maradni a kereskedő. És jól megélnék, ugyanis főként az időseknek már az is gond, hogy néhány száz métert elmenjenek a kisboltig, míg a mozgó ábécé a kertkapuban áll meg. S bár a városinál magasabb árakkal dolgozik, de sok esetben a falusi kisbolt sem olcsóbb.

– Egy ezerfősnél kisebb faluban rizikós boltot nyitni – mondta a másfélezres Kutas egyik kisboltjának tulajdonosa. – Nincs elegendő fizetőképes kereslet, s ha azt akarja a boltos, hogy nála vásároljanak, hitelt is kell adnia. Ami viszont állandó csődveszélyt jelent, hiszen, ha csak néhány adós megcsúszik a fizetéssel, már nem lesz pénze árut rendelni. Ráadásul a hitelezés azt jelenti, hogy amíg be nem zár, mindig lesz kintlévősége. Hosszú távon csak az olyan bolt életképes, ahol mindent lehet kapni, vagyis nemcsak a szokásos élelmiszert és vegyi árut, hanem tényleg mindent, ami kellhet egy háztartásban. Szöveget, csavart, szerszámot, mű-

Jellemzően drágább

anyag árut, illatszert, alkatrészeket, de akár még bicikligumit is.

A felkeresett falusi boltok jelentős többségében csak a szükséges minimumot találjuk a polcokon. Tejtermékből a legalapvetőbb fajtákat látni, a húsos pult pedig jellemzően üres, hiszen hetente csak egyszer érkezik csirke, ha valaki marhát vagy disznót akar, külön kell rendelni. Kenyérből, a legtöbb helyen azt állították, nagyjából napi hús kilót adnak el – a rendszer-váltás környékén még tízszer ennyi fogyott –, tejből dupla ennyit, igaz, hetente. Előbbi átlagban hús, utóbbi úgy negyven százalékkal drágább – bár láttunk 330 grammos tejfölt 800 forintért –, mint a városban, ahogyan a sajt is – 4000-es trappista köszönt vissza a pultból –, a gyümölcsjoghurt pedig másfélszer annyiba kerül, ahogyan – ha éppen nem árstopos – a liszt, a rizs és a cukor is. Ráadásul a kistelepusi boltok nyitva tartása sem vásárlóbarát: reggel ugyan kinyitnak, aztán vagy bezárnak dél előtt és délután húzzák fel a rácsot még néhány órára, vagy dél körül aznapra végleg lakat kerül az ajtóra. Az érintett falvak polgármesterei még ennek is örülnek, hiszen legalább van még bolt, nem kellett – a posta, a gyógyszertár, a fodrász, az iskola és az óvoda után – még ettől is elbúcsúzniuk.

V. A.

DISZKONTOS MÁJKRÉM, SZOCIÁLIS RIZSES HÚS

A nyugdíjas katonás spájza

A spájzban a polcokon katonás rendben néhány üveg lekvár, diszkontos máj-konzervek, liszt, cukor árválkodik, láthatóan gazdagabb időkre tervezték a konyhából nyíló helyiséget. A hűtő is könnyen átlátható: két liter, árfixált tartós tej, egy halvány-vékony csomag bontott felvágott, doboznyi tojás, szűkös lecsónak is kevés paprika és paradicsom, maréknyi meggy, valamint a piros zománcos lábosban rántott leves, egy virágmintásban pedig az előző napi szociális ebédből megmaradt rizses hús.

– A piacon találtam leértékelt csirkecombot farrésszel, vettem kettőt, hétvégére abból lesz a pörkölt, nokedlivel – magyarázza Burján Zoltánné Erzsike a kaposvári négyemeletes panel kétszobás lakásában a nyolcvanas évekbeli fotelba ereszkedve. – Elképesztő a drágaság, akartam barackot is venni, de 1100 forint kilója, ha három szemet veszek, a hó végén megbánom, mert nem lesz miből hétvégi ebédet főzni. Sajnos, az elmúlt években megtapasztaltam, igaz a mondás: mindent a szemnek, semmit a kéznek, vagyis hiába kívánok meg valamit, nem szabad a kosárba rakni...

RÉGEN FUTOTTA VACSORÁRA

A 78 éves asszony 37 év munkaviszony után – irodistaként dolgozott az egyik helyi nagy cégnél – havi 112 ezer forint nyugdíjat kap, ebből a lakás rezsije, meg a telefon elvisz 43 ezer forintot havonta, vagyis 69 ezer marad megélhetésre. Napi valamivel több, mint 2300 forint, ami a gyógyszerek kiváltása után – ami 14-15 ezer – már kevesebb, mint 1900.

– Két-három éve még sokkal többet ért, mint mostanság – állítja Erzsike asszony. – Élelmiszerből úgy a kétharmadát tudom megvenni a korábinak. Igazából nem is azt veszem, ami kell, hanem amit

meg tudok fizetni. Néhány éve vacsorára mindig jutott egy kis felvágott, hetente egyszer sajt is, ha más nem, akkor az az ömlesztett fajta, de ma már sokszor csak a vajjas pirítós marad. Illetve dehogyan vaj, azt az olcsó, főzni való kockamargarint veszem, az is ad valami ízt a kenyérnek. Tudja, valahol borzasztó, az ember végig dolgozza az életét, aztán jön a nyugdíj, ami nagyobb kihívás, mint felnevelni három gyereket. Sohasem gondoltam volna, hogy olyan helyzetben leszek, hogy nem fér bele egy szem alma naponta, de nézze meg, 600 forint kilója, talán, ha 5-6 szem, nekem ez már olyan luxusgyümölcs, mint a banán volt a nyolcvanas években.

Erzsikéhez hasonlóan sok hazai nyugdíjas számára az idős kor tényleg a túlélésről szól. Noha az átlagnyugdíj az idén év elején hivatalosan 164 ezer forint volt, közel 1,2 millió embernek ennél kevesebb a járandósága. Az ország boldogtalanabb vidékein, Baranyában, Somogyban, Borsodban, Nógrádban, Szabolcsban, Bácsban, Békésben az átlagnyugdíj 15-19 ezer forinttal alacsonyabb, mint az országos, ráadásul komoly szélsőségekkel. A statisztika szerint közel félmillió öregségi nyugdíjas még százezer forintot sem kap, s úgy 150 ezren lehetnek, akik 65 ezer fo-

A múlt és a jelen vesztesei

rintnál kevesebből vegetálnak. Mert ennyi pénzből élni nem lehet...

NŐTTÖN CSÖKKEN

A kormány 2011-ben alakította ki a jelenlegi nyugdíjrendszert, s noha a hatalom a nyugdíjasok életszínvonalának megőrzésével indokolta az inflációkövető nyugdíjmelés bevezetését, az azóta eltelt bő évtized bebizonyította, a legjobb esetben is csak befagyasztották a 2010-es szintet. Az átlag alatti járandóságot kapó emberek nyugdíjainak értékét nemhogy nem sikerült megőrizni, de a reálérték folyamatosan csökken.

– A számok azt bizonyítják, csak az átlagnyugdíj feletti ellátást kapók járnak jobban a mostani rendszerrel, a nagy többség, a nyugdíjasok úgy kétharmada, mely átlag alatti ellátásban részesül, vesztese az elmúlt 11 évnek – mondja Stikel

János, a Nyugdíjasok Szervezeteinek Somogy Megyei Szövetsége elnöke, aki szervezetével a Központi Statisztikai Hivatal adatait felhasználó szakmai anyagban mutatta be, hogy tíz év alatt hogyan alakult a nyugdíjasok és járandóságuk helyzete. Ebből kiderült, 2019-ig 20 százalékos infláció mellett 30,1 százalékkal emelkedtek a nyugdíjak, csakhogy a számok megmutatják, hogy az infláció másfélszeresét jelentő növekedés nyertesei az átlag feletti ellátásban részesülők. Minél többel kap kevesebbet valaki az átlagnyugdíjnál, annál nagyobb a vesztesége, vagyis éppen a legrászorultabbakat érintette legrosszabbul az inflációkövető nyugdíjrendszer bevezetése.

– Az idősek kétharmada szép folyamatosan elszegényedett – jegyzi meg Stikel János. – A járandóságuk reálértéken egyfolytában csökkent, a vásárlóerejük

Érdemben nem segít

romlott. Az inflációba ugyanis rengeteg olyan dolgot beleszámolnak, ami nem érinti az időseket, az élelmiszerek, a gyógyszerek ára viszont bőven az átlagos inflációt meghaladóan emelkedett.

Az említett megyékben a nyugdíjasok közel negyedének még ma sem éri el a nyugdíja a 100 ezer forintot, az ott élő idősök mintegy 60 százaléka pedig 120 ezer forintnál kevesebből kell, hogy gazdálkodjon. Az esetenként kapott nyugdíjprémium, vagy az idei választások előtt gyorsan bevezetett 13. havi nyugdíj pedig érdemben nem segít rajtuk, csak egy-két hétre kicsit „gazdagabbá tette” őket. Nem véletlen, hogy a nyugdíjas-szervezetek folyamatosan azt javasolják a kormánynak, hogy álljanak át a kétpilléres rendszerre, aminél nemcsak az infláció, hanem a bérek emelkedése is befolyásolná a nyugdíjak növekedését.

A Böhönyén élő Juliskának akár 8-10 ezer forintot, vagyis akár 10 százalékos emelkedést is hozhatna havonta a válto-

Kétpilléres rendszer lenne jó

Fáradt a láb, a derék – a gerincnek bírnia kell

A SZERZŐ FOTÓI

zás, a 81 éves, hajdan az állami gazdaságban dolgozó asszony jelenleg 107 ezer forintot kap nyugdíjként és a férje után özvegyként, ám ebből egy háromszobás házat is fenn kell tartania.

– Amíg lehetett, volt tyúk, kacsa, disznó, ám már nem bírja a lábam és a derekam, meg aztán szíves is vagyok – sóhajtozik. – Már alig eszem húst, a boltban egy egész csirke kétezer forint, ki tudja azt megfizetni? Legalább gyümölcsre nincs gondom, a kertben barack, alma, körte, meggy is terem, kiadtam bérbe, egy helyi asszony gondozza, terményben fizet, az alma a pincében sokáig eláll, a többiből lekvár lesz. Így is csoda, hogy kijövök a pénzből, a tűzifa maga a rablás, pedig a szobákban nem is rakom meg a kályhát, csak a sparheltbe dobok a konyhában, aztán ha érzem, hogy átfáztam, kijövök, s elüldögélek a rádió mellett.

Emellett ott van a rengeteg gyógyszer, a vizet, a villanyt és a tévét is fizetnie kell, állítja, ha a Nagykanizsára beköltözött

gyerekei nem vásárolnának be hetente egyszer a diszkontokban, biztosan nem lenne mit ennie a hó végén.

AJÁNDÉK HELYETT SZÁMLA

– A legutóbbi emelésből nem tudtam volna megebédelni egy közepes étteremben – legyint. – Persze eszembe sem jut ilyesmi, a legtöbbször kifőtt tésztát eszem darával vagy lekvárral, esetleg főzeléket magában, jobb napokon egy-egy tojással vagy virslivel. Desszertnek tortabevonót szoktam, mindennap megeszem egy kockát, két héttig kitarat a tábla. Ruhát tíz éve nem vettem, az újságokat is lemondtam már régen, de ez még nem is zavarna annyira, hanem hogy az unokáknak sem tudok semmit adni soha, az nagyon bánt. Egy-egy tábla csoki névnapra, születésnapra, karácsonyra, még egy árva könyvre sem futja, hiszen 3-4000 forint darabja. Ha mind a hatnak veszek, a következő három hónapban nem tudom kifizetni a villanyszámlát...

Vas András

Belföldi krónika

2021. SZEPTEMBER

A Fővárosi Közgyűlés döntése nyomán 14 éves korig ingyen lehet utazni a BKV járatain, ha a gyermek tanulói jogviszonnal rendelkezik. • Megérkeztek Magyarországra azok az Afganisztánból kimenekített családok, melynek tagjai korábban az Afganisztánban állomásozó magyar kontingensek és segítség szervezetek alkalmazásában álltak vagy azokkal együttműködtek, így a tálib hatalomátvételt követően életveszélybe kerültek. • I. Ferenc pápa tartotta a Budapesten rendezett 52. Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus zárómiséjét. Őszentsége előzőleg a Szépművészeti Múzeumban találkozott Orbán Viktor miniszterelnökkel, Áder János köztársasági elnökkel és egyházi vezetőkkel. • Döntött a kormány arról, hogy a felsőoktatásba jelentkező fiatalok akár 64 pluszpontot is kaphatnak a felvételin, ha előzőleg katonai szolgálatot teljesítettek. • Stop, Gyurcsány! Stop, Karácsony! címmel aláírásgyűjtést kezdett a Fidesz–KDNP. • Először döntöttek Magyarországon előválasztással az ellenzéki miniszterelnök-jelölt és a képviselőjelöltek személyéről; az első fordulóban a jelöltek közül Dobrev Klára kapta a legtöbb szavazatot. • Négy ember súlyosan, négyen pedig könnyebben megsérültek, amikor karbantartás közben robbanás történt a kiskörei vízerőműben.

OKTÓBER

Karácsony Gergely visszalépése után Márki-Zay Péter a szavazatok 56,7%-ával nyerte meg az ellenzéki előválasztás második fordulóját Dobrev Klárával szemben. • Bünszervezetben elkövetett emberiség elleni bűncselekmény elkö-

vetése miatt a feltételes szabadságra bocsátás lehetősége nélkül, tényleges életfogytiglanra ítélte a Fővárosi Ítéltábla F. Hassant, az Iszlám Állam egykori tagját. • Kisiklott egy Szegedről Békéscsabára tartó személyvonat egyik mozdonya és egy kocsija; a balesetben nem sérült meg senki. • A Nemzeti Választási Bizottság döntését felülvizsgálva a Kúria megsemmisítette az ún. gyermekvédelmi népszavazás egyik kérdését; indoklásuk szerint a kiskorú gyermekek számára is elérhető nemátalakitó kezelésekkal foglalkozó kérdésre adott nemleges válaszok győzelmével a mindenkit megillető önrendelkezési jog sérülne, az igenek győzelme pedig az Alaptörvény megsértését jelentené. • 480 forinton rögzítette a kormány a 95-ös benzín és a gázolaj árának felső határát; az üzemanyagok jövedéki adója nem változott, a kereskedői árrés csökkent. • Peren kívüli egyezség után jogerősen hat évre ítélte a velencei bíróság az öt évvel korábbi, 17 áldozatot követelő veronai buszbaleset ügyének vádlottját, aki a tragédia idején az autóbust vezetett.

NOVEMBER

A koronavírus-járvány miatt ismét a tervezhető műtétek elhalasztására és ágyak felszabadítására utasította a kórházakat az Országos Kórházi Főigazgatóság. • Magyarországot is elérte a madárinfluenza; először egy elhullott vadmadárban mutatták ki a H5N1 vírust, a következő hetekben viszont több, egymástól távol eső telepen is, ezért több ezer ludat és kacsát kellett elpusztítani. • Egy jogszabály-módosítás értelmében többé nem feltétele az állandó lakhely létesítésének, hogy az ember ott is

Az orosz–ukrán háború elől Ukrajnából menekülő embereknek szánt adományokat osztanak civilek Budapesten, a Nyugati pályaudvaron 2022 márciusában

FOTÓ: MTI/BALOGH ZOLTÁN

éljen. Az ellenzék szerint ez választási csaláshoz vezethet. • A kétoldalú kapcsolatok fejlődéséhez történt nagymértékű hozzájárulásáért Barátságrenddel tüntette ki Vladimir Putyin orosz elnök Szijjártó Péter külügyminisztert.

DECEMBER

Lemondott Völner Pál igazságügyi miniszterhelyettes, a Magyar Bírósági Végrehajtói Karral kapcsolatos feladatokat ellátó miniszteri biztos, akit vezető beosztású hivatalos személy által bünszövetségben, üzletszerűen és folytatólagosan elkövetett hivatali vesztegetés elfogadásával gyanúsítanak. Az ügyel kapcsolatban letartóztatták Schadl Györgyöt, a Magyar Bírósági Végrehajtói Kar elnökét. • Megemelte a kormány az ügyeletek és a túlmunkák kifizetésére szánt keretet, miután a Magyar Orvosi Kamara felhívta a figyelmet arra, hogy csak az orvosok önkéntes elhatározásából működnek még a kórházak, hiszen az

ügyeletes orvosok még a hétköznapi bérteket sem kapják meg az éjszakai és hétvégi ügyelet idejére. • Müller Cecília országos tisztifőorvos előírta, hogy minden házi orvos legalább egy hétvégén végezzen önkéntes oltómunkát. • 48 embert kellett kimenekíteni ammóniaszivárgás miatt egy gyöngyösi húsüzemből és a mellette álló épületből; a mérgező gáz áramlását a tűzoltók megszüntették.

2022. JANUÁR

Elkezdődött Magyarországon a koronavírus-járvány ötödik hulláma; a betegséget okozó omikron a vírus minden korábbi variánsánál gyorsabb terjedésre képes. • Meghalt egy fiatal nő, többen pedig füstmérgezést kaptak, miután tűz ütött ki a budapesti Szent Imre Kórházban egy detoxikáló helyiségben; a tüzeset következtében újra kellett szervezni a budapesti sürgősségi ellátást. • Kétórás figyelmeztető sztrájkot tartottak a pedagógusok annak

ellenére, hogy az Emberi Erőforrások Minisztériuma következményeket helyezett kilátásba; a sztrájkot korábban a bíróság első fokon jogszerűnek ítélte, utólag azonban jogerősen jogellenesnek nyilvánította.

- Elkészült Péterfalvi Attila adatvédelmi biztos jelentése a Pegasus-ügyről; a jelentés nyilvános része szerint a hatóságok jogszerűen használták a kémsoftvert, a nem nyilvános változatot azonban 2050. december 31-ig titkosították.
- Szlovákiában elszabadult és Magyarországra gurult egy 22 teherkocsiból álló vasúti szerelvény.

FEBRUÁR

Élelmiszerárstopot hirdetett a kormány: hat termék (a kristálycukor, a búzafinomliszt, a napraforgó-ételolaj, a sertéscomb, a csirkemell és a 2,8 százalékos tehéntej) árát a 2021. október 15-i szintre kell visszavinni, és a boltoknak erről információs táblákon is tájékoztatniuk kell a vásárlókat.

- A Fővárosi Törvényszék ítélete szerint jótalanul utasította ki a sajtót a kórházakból az Emberi Erőforrások Minisztériuma a koronavírus-járvány idején, ez a döntés ugyanis nem az EMMI, hanem a kórházigazgatók hatásköre. Válaszként a kormány rendeletileg vette el a kórházaktól ezt a jogot.
- Nem vette fel a munkát egy napra és polgári engedetlenségi mozgalmat indított a budapesti Szent László Gimnázium 12 tanára – így tiltakoztak a kormány új rendelete ellen, amely (válaszul a január végi figyelmeztető sztrájkra) a járványügyi vészhelyzet idejére ellehetetleníti a pedagógus-sztrájkokat.
- Áder János elítélte Oroszországot Ukrajna megtámadásáért; a köztársasági elnök a nemzetközi jog súlyos megsértésének és a Moszkva által eddig vállalt nemzetközi kötelezettségek megcsúfolásának nevezte a katonai akciót.
- 15 méter mély, használaton kívüli kútba esett egy négyéves kisfiú; a tűzoltóknak sikerült kimenteniük, majd mentőhelikopterrel szállították kórházba.

MÁRCIUS

A koronavírus-járvány lecsengése miatt megszűntek a járványügyi korlátozások: csak az egészségügyi és szociális intézményekben maradt kötelező a maszkviselés, és megmaradt az egészségügyi vészhelyzet miatti különleges jogrend is.

- Több ezer menekült érkezett a háború miatt Magyarországra Ukrajnából; megsegítésükre széles körű civil összefogás jött létre, valamint hozzáférhetnek ingyenes egészségügyi ellátáshoz, és ingyen közlekedhetnek a MÁV és a BKV járatain. A háborús helyzetre tekintettel a Mozdonyvezetők Szakszervezete elállt a hónap közepére tervezett sztrájk megtartásától.
- Kormányhatározatban rögzítették, hogy Magyarország nem enged át a területén fegyverszállítmányt Ukrajnába; engedélyezték ugyanakkor, hogy ezeket a szállítmányokat másik NATO-tagállamba juttassák el Magyarország területén keresztül szárazföldi vagy légi úton.
- 40 percig repült Magyarország légtérében egy orosz gyártmányú katonai drón, amely ezután Zágrábban zuhant le.
- Oknyomozó újságírók értesülése szerint orosz hackerek feltörték a magyar külügy belső informatikai rendszerét, és „bizalmas” minőségű állami és diplomáciai információkhoz fértek hozzá, minderről pedig a Külügyminisztérium jó ideje tudott; az ellenzéki képviselők az ügyben szerették volna meghallgatni az Alkotmányvédelmi Hivatal és a Nemzeti Kibervédelmi Intézet illetékeseit is, a Fidesz azonban lemondta a Nemzetbiztonsági Bizottság ülését.
- Kidobott és részben elégetett magyar levélszavakat találtak Marosvásárhely mellett egy szemétkrakónál; a román rendőrség nyomozást indított, a Nemzeti Választási Bizottság azonban nem vizsgálta

A kisadózó vállalkozók tételes adója (kata) tervezett módosítása ellen tiltakozók a Margit híd pesti hídfőjénél 2022 júliusában
FOTÓ: MTI/BALOGH ZOLTÁN

az ügyet, mert a választási eljárási törvény csak Magyarország területére terjed ki.

ÁPRILIS

Ismét kétharmados győzelmet aratott a Fidesz az országgyűlési választásokon. Az egyéni képviselőkre és a listákra leadott szavazatok összesített eredményeképpen a Fidesz-KDNP 135, a Márki-Zay Péter vezette ellenzéki összefogás pártjai összesen 57, a Mi Hazánk pedig 6 mandátumot szerzett. • Érvénytelen lett az országgyűlési választásokkal egy időben tartott ún. gyermekvédelmi népszavazás. • Hat idős édesanya és súlyos-halmozott fogyatékos-sággal élő gyermekeik állam ellen indított perében a Fővárosi Törvényszék kimondta, hogy az állami szervek súlyosan megsértették a felperesek emberi méltóságához, egyenlő bánásmódhoz és magánélethez fűződő személyiségi jogait. Az ítélet értelmében az Emberi Erőforrások Minisz-

tériuma, valamint a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság köteles a családok számára azonnal létre hozni támogatott lakhatási férőhelyeket és súlyos lelki szenvedés okozása miatt fejenként 5 millió forint nemvagyoni kártérítést fizetni. • A tiltó jelzés ellenére a sínekre hajtott és vonattal ütközött egy kisteherautó Mindszenten; a kisteherautó hét utasa közül öten életüket veszítették, a vonaton utazók könnyebb sérüléseket szenvedtek.

MÁJUS

Magyarországról rajtolt el a Giro d'Italia kerékpáros körverseny; a háromnapos esemény a várakozásokat felülmúlóan nagy sikert aratott, a versenyzőknek – elsősorban persze a három magyar indulónak, Valter Attilának, Peák Barnabásnak és Fetter Eriknek – mindhárom szakaszon rengetegen szurkoltak az utak mentén. • 13 kormánylap összesen 104 cikkéről mondta

ki a bíróság, hogy hazugságokat állítottak Juhász Péterről, az Együtt korábbi politikusról és három kiskorú gyermekéről.

- Döntött az Alkotmánybíróság az ellenzék népszavazási kérdéseiről, amelyeket a Nemzeti Választási Bizottság korábban hitelesített, és amelyekhez összegyűlt a szükséges kétszáz ezer aláírás: a döntés értelmében egyik kérdésről sem lehet népszavazást tartani, mert az álláskeresői járadék hosszabb ideig tartó folyósítása a költségvetést, a kínai egyetemi alapítványról szóló törvény hatályon kívül helyezése pedig közvetve egy nemzetközi szerződést érintene.
- Hivatalba lépett az új államfő: Novák Katalin az Orbán-kormány korábbi családügyi minisztere beiktatásán elmondta: „Azért fogok dolgozni, hogy mi, magyarok, a meg nem értéség romantikája mellett minél többször tapasztaljuk meg a megértettség és megbecsülés komfortos érzését”
- Véglegesítette, vagyis törvénybe iktatta az országgyűlés azt a korábbi rendeletet, amely kiüresíti a pedagógussztrájkot.
- 14 miniszterrel letette az esküt az ötödik Orbán-kormány; az új struktúrában a Miniszterelnöki Kabinetirodát vezető miniszterként továbbra is Rogán Antalhoz tartozik a kormányzati kommunikáció, de az ő hatáskörébe kerültek a koncessziók, a polgári titkosszolgálatok és a szerencsejátékok is, a közoktatásért és a szociálpolitikáért és az egészségügyért pedig Pintér Sándor felel.
- Elfogadta az országgyűlés a tizedik alkotmánymódosítást, melynek értelmében a kormány a szomszédos országban fennálló fegyveres konfliktus, háborús helyzet vagy humanitárius katasztrófa esetén is veszélyhelyzetet hirdethet; az új kormány eskütetele után nem sokkal Orbán Viktor bejelentette, hogy az ukrajnai háború miatt veszélyhelyzetet hirdet, amely rendeleti kormányzásra ad lehetőséget.
- Módosította a kormány a benzinár-

stoppra vonatkozó szabályokat; a módosítás értelmében csak magyar rendszámú autók tankolhatnak kedvezményesen.

JÚNIUS

Vadászok lőttek ki vaddisznókat és kismalacokat Budán; az esetnek több szemtanúja is volt, egy kisfiúhoz mentőt kellett hívni, mert sokkot kapott.

- Extraprofitadót vetett ki a kormány a pénzügyi szolgáltatókra, a légitársaságokra, a bankokra, a gyógyszer-forgalmazókra, a távközlési cégekre, a kiskereskedelmi cégekre és az olajipari cégekre.
- Elloptak egy ritka növényt a Fűvészkertből; az Anthurium wendlingerit piaci ára miatt pótolhatatlan veszteség a Fűvészkert számára.
- Lemondott a Jobbik elnöki posztjáról Jakab Péter.
- Meghalt egy négyéves kislány, miután a kánikulában 8 órára bent felejtették az óvodabuszban.
- Engedélyezte a kormány, hogy a NATO már nemcsak a Dunántúlon, hanem az ország területén bárhol telepítsen reagáló erőket.
- Szigorodtak a hatósági áras tankolás szabályai: 100-ról 50 literre csökkent a maximális mennyiség; az intézkedés a mentőautókra is vonatkozik.
- Négy kerékpárost gázolt el egy autós a magyar országúti bajnokságon; az egyik versenyző súlyos sérüléseket szenvedett.
- Négyen megsérültek, egyikük súlyosan, amikor leomlott egy társasház tetőszerkezete Budapesten a Jókai utcában; a lezuhanó törmelék leszakította az erkélyeket és az épület párkányát is.
- Pintér Sándor belügyminiszter azonnali hatállyal, indoklás nélkül felmentette pozíciójából Opauszki Andrást, a Nemzeti Nyomozó Iroda vezetőjét.
- A hőség és a túlzásfolt agglomeráció miatt vízhiány alakult ki több Budapest környéki településen, ahová lajtoskocsik vitték az ivóvizet, és locsolási tilalmat léptettek életbe.

JÚLIUS

Megszűnt minden meddősegi magánklinikák, így kizárólag állami intézményben lehet részt venni lombikbébi-kezelésben. • Határvadász egységek felállításáról döntött a kormány, a déli határ további megerősítése érdekében pedig egy méter magas biztonsági elemet helyeznek el a határkerítés tetején. • A tiltakozások ellenére elfogadta az Országgyűlés a kata (kisadózó vállalkozások tételes adója) szigorítását, aminek értelmében csak az az egyéni vállalkozó maradhat katas, aki kizárólag magánszemélyeknek nyújt szolgáltatást. • Tizenegyszer is módosította az Országgyűlés az Alaptörvényt: a módosítás értelmében vármegyéknek nevezik majd a megyéket, valamint meg lehet tartani egyszerre az európai parlamenti és az önkormányzati választásokat. • Elfogadta az Országgyűlés azt a törvényjavaslatot, melynek értelmében ismét bevezetik Magyarországon a főispáni tisztséget. • Energia-veszélyhelyzetet hirdetett és hétpontos intézkedési tervet fogadott el a kormány; az intézkedési terv tartalmazza a lignit- és gáztermelés fokozását, az energiahordozók kiviteli tilalmát és a gáz és az áram piaci árának visszavezetését az átlagosnál többet fogyasztó háztartások számára. • Módosította a kormány a hatósági áras üzemanyagra vonatkozó szabályokat: a módosítás értelmében csak magántulajdonú gépjárműveket, taxikat és mezőgazdasági gépeket szabad a kedvezményes árú üzemanyaggal tankolni. • Világszerte felháborodást keltett Orbán Viktor tusnádfürdői előadásával; szerinte lépéseket kell tenni, hogy Magyarországon ne történhessen meg az európai és Európán kívüli fajok keveredése.

AUGUSZTUS

Az energiaváltságra való tekintettel a kormány jelentősen megkönnyítette a faki-

termelést. • Néhány napos leállás után újraindult a magyarországi olajszállítás a Barátság vezetéken keresztül, mert Oroszország helyett a MOL kifizette az Ukrajnának járó tranzitdíjat. • Megerősítette az Állategészségügyi Világszervezet, hogy Magyarország ismét mentes a madárinfluenzától. • Kilépett a Jobbikból és megalapította A Nép Pártján Mozgalmat Jakab Péter; a Jobbik korábbi elnökéhez csatlakozott a párt tíz korábbi alapszervezete, melyek tagjai szerint a Jobbik új elnöksége „összekacsint a Fidesszel”. • 2800 hektáron égett az aljnövényzet Tatárszentgyörgy és Örkény között; személyi sérülés nem történt, de a természetben keletkezett kár jelentős. • Elhalasztották az augusztus 20-i tűzijátékot Budapesten, mert az Országos Meteorológiai Szolgálat (OMSZ) jelzése szerint nagy volt az eső és a szél valószínűsége; a vihar végül elmaradt, Palkovics László, technológiai és ipari miniszter pedig menesztette az OMSZ elnökét és szakmai elnökhelyettesét. • 715 milliárd forintért felvásárolja a magyar állam és a 4iG a Vodafone Magyarországot. • A gáz fűtőértékének ingadozása miatt módosította a kormány az új rezsiszabályok gázfogyasztásra vonatkozó részét: megemelték az átlagfogyasztás megajoule-ban megadott értékét, így a gyengébb fűtőértékű gáz használat esetén is elegendő a köbméterben megadott keret. • Éremeső hullott a magyar sportolókra a több sportágban egy időben megrendezett Európa bajnokságokon: a Rómában rendezett víz-es eb-n 5 arany-, 8 ezüst- és 3 bronzérmét szerzett a magyar csapat, a müncheni multisport eb atlétikai versenyt 2 ezüstéremmel, a tornaversenyt egy arany- és egy ezüstéremmel zárták sportolóink, a kajak-kenu versenyeken pedig Magyarország zárt az éremtábla élén 7 arany-, 4 ezüst- és 3 bronzéremmel.

A túlcsorduló aszály

Utcákat, kerteket elöntő felhőszakadások, szárazság, romboló árvizek, pusztító aszályok jellemzik napjainkat, az egyre szélsőséesebbé váló természeti körforgás rémisztő szélsőségeket produkál. A távolabbra tekintők pedig az elkerülhetetlennek tűnő környezeti katasztrófa részeként az emberiség ivóvízellátásáért aggódnak. Mik a kilátásaink? Erről kérdeztük a hazai és nemzetközi szaktekintélynek számító dr. Szöllősi-Nagy András egyetemi tanárt, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Víz- és Környezetpolitikai Tanszékének munkatársát.

■ *Mostanában – ahogy mondani szokás – kapunk hideget-meleget, pontosabban szólva romboló árvizet és pusztító aszályt. Mintha figyelmeztetésnek szánná a természet vagy a természet, hogy mi várhat ránk, ha nem jön meg az eszünk...*

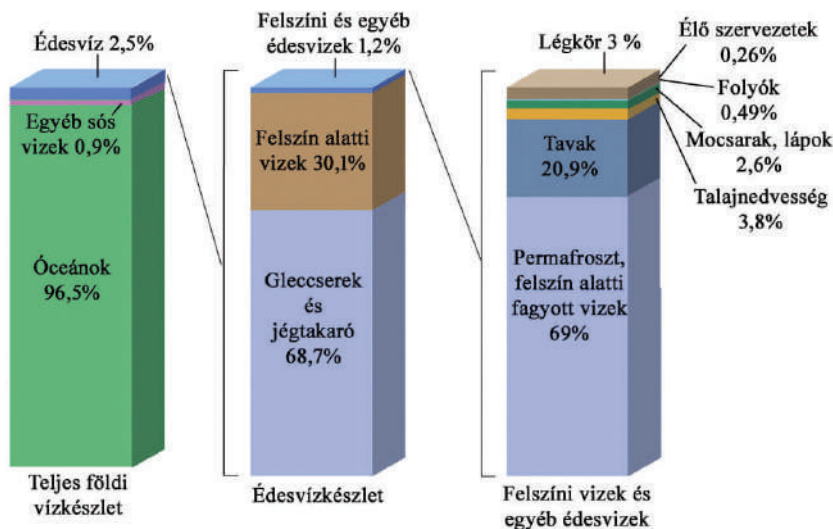
– Tényleg fölfoghatjuk akár jelzésnek is, noha már jó tizenöt éve mérni lehet, hogy gyakoribbak az árvizek, ugyanakkor több az aszály is. Ennek korántsem az az oka, hogy az emberek túlságosan pazarlóan bántak volna a vízzel – noha olykor tényleg azt teszik –, sokkal nagyobb hatású, ezáltal fontosabb tényezők játszanak ebben közre, amelyek persze nem függetlenek az emberi tevékenységtől. Lényegében egyetértés

van szakmai körökben abban, hogy a klíma változása – az ipari forradalom óta tartó lassú, lopakodó folyamat eredményeként – átalakította a víz körforgását. Nagyon leegyszerűsítve: az elmúlt 200-250 évben arányosan, azaz exponenciálisan növekvő mértékben kerültek üvegházhatású gázok, mindenekelőtt szén-dioxid és metán a légkörbe, mégpedig úgy, hogy annak a permén egyfajta határreteget képeztek. Korábban a Napról érkező hőmennyiségnek a 40 százaléka áthaladt az atmoszférán, elérte a Földet, majd visszapattant a világűrbe.

Felső kép: A Velencei-tó aszály idején

Fotó: MTI/Vasvári Tamás

A Föld vízkészlete

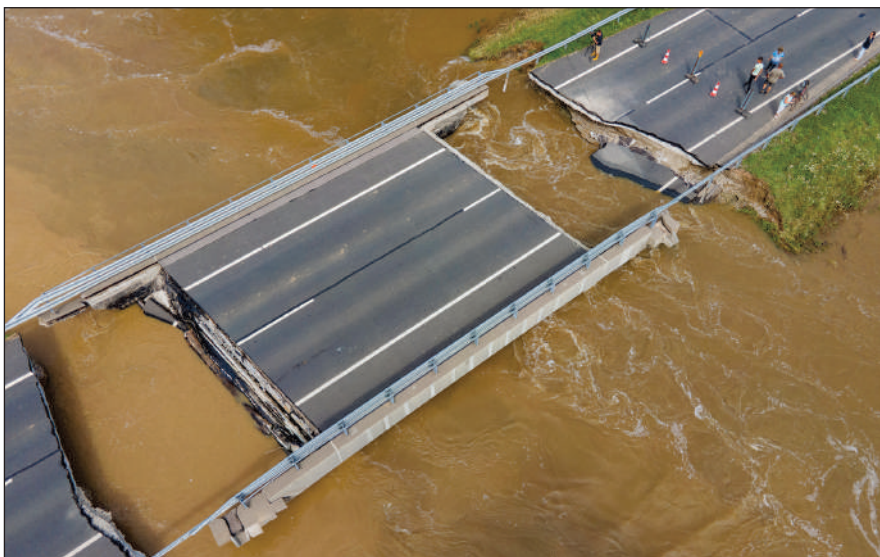

De emiatt a határreteg miatt ez a hó nem tudja elhagyni teljes mértékben a légkört, ezért akkumulálódik, felhalmozódik az atmoszférában. Ennek hatására a szabad vizekről és a növényekről megnő a párolgás, nő a légkör nedvességtartalma, fokozódik a felhőképződés. Minél több a felhő, annál nagyobb az esőzések esélye. Ez növekvő mértékű lefolyást, azaz árvizeket okoz. De, ismétlem, ez nagyon lassú folyamat, mintegy száz éve, az 1930-as években vették észre, hogy mintha valami megváltozott volna a hidrológiai ciklusban.

■ *A több csapadékból, vízből hogyan lesz szárazság?*

– Ha megnő a lefolyás mennyisége, azaz extrém árvizek keletkeznek, – mivel a földi vízkészlet mennyisége állandó, ma is annyi, mint tízezer évvel ezelőtt –, akkor máshol extrém szárazságnak kell kialakulnia, hogy az egyensúly fennmaradjon. A csapadékeloszlás idő- és térbeli válto-

zásával a felszínalatti vizek utánpótlódása is jelentős mértékben megváltozhat. Ezt a körforgást már egészen pontosan tudjuk modellezni, és látjuk, hogy mindez elsősorban a klímaváltozás következménye. Az, hogy a mezőgazdaság több vizet öntöz el (ez a vízfelhasználásnak globálisan 70, nálunk 40 százaléka), az természetes, és nincsen döntő hatása a körforgás szempontjából. Ahogy annak sem, hogy növekszik az ivóvíz fogyasztása, ami a teljes felhasználásnak mindössze 7-10 százaléka. Tehát nem az a legfontosabb cél, hogy ne csöpögjön a konyhai csap – azért persze érdemes kicserélni a tömítést –, sokkal fontosabb, hogy a klímaváltozás megállítható-e. Rossz hír: nem állítható meg, mert ez egy nagy tehetetlenségi folyamat. Sokan azt mondják, hogy a 200-250 év óta tartó klímaváltozásnak nagyjából a fele természetes folyamatok eredménye, aminek földtani okai vannak, a másik fele az em-

A Rinya-patak 2020-as villámárviztől leszakadt hídja Nagyatádnál

FOTÓ: MTI/VARGA GYÖRGY

beri tevékenység következménye. De, amit negyed évezred alatt elrontottunk, azt rövid távon nem lehet korrigálni. Legfeljebb alkalmazkodhatunk a körülményekhez. S mivel a klímaváltozás hatásainak mintegy a 80 százaléka a víz által következik be, ezért a vízgazdálkodás a leghatékonyabb eszközünk a káros hatások csökkentésére.

■ *Mennyire hatékony valójában?*

– Semmiképpen sem eléggé. Sajnos az elmúlt húsz évben nem sikerült azt elérni, hogy a politika ezt a szemléletet stratégiai szinten befogadja, sokan egyfajta úri huncutságnak tartották, a vészharangok indokolatlan kongatásának. Még akkor is így van ez, ha a 2015-ben megszületett párizsi éghajlatvédelmi egyezményt mintegy 200 ország írta alá. Ugyanakkor a világ legjelentősebb állama, az USA 2020-ban kilépett az egyezményből, igaz, egy évre rá Biden elnök visszaléptette az országot.

■ *Mennyire nagy a baj valójában?*

Tényleg lesz globális vízválság?

– Hát nem elég válság az, hogy naponta hatezer gyermek hal meg vízzel kapcsolatos betegségben a világon? Hogy évente 6-8 millió ember vesztí életét vízzel kapcsolatos katasztrófákban? Hogy a világ szennyvizeinek 85 százaléka tisztítás nélkül kering? Hogy 35 év múlva több mint kilencmilliárd ember él majd a Földön, akiknek víz kell, csatornázás és szennyvízkezelés. A válság valójában nem azt jelenti, hogy elfogy a vízünk, hanem azt, miként kormányozzuk intézményeinkkel vizeinket. A lényeg, hogy milyen jogi keretet hozunk létre, s az mennyire hatékonyan működik. Például mennyire eredményesen üzemeltetjük a hidrometeorológiai észlelérendszereinket vagy mennyire támogatja a tudományos kutatás a kormányzati döntéseket. Elsősorban tehát olyan politikai akarat kell, amely a fenntarthatóságot globálisan, régióként és országosan a legfontosabb dolognak tartja. A fenntarthatóságnak há-

rom pillére van, mint egy suszterszéknek: gazdasági, társadalmi és környezeti fenntarthatóság. Ha a suszterszéknek bármelyik lábát kirúgjuk, az felbillen. A baj az, hogy a környezeti lábát kezdjük kirúgni. A környezeti válság, a környezet védelmének, beleértve a klímavédelemnek a fontossága nem értelmiségi nyavalygás.

■ *Hogy állunk ezzel a politikai akarat-tal Magyarországon?*

– Sajnos hazánkban a vízgazdálkodás – amely, mint láttuk, a klímaváltozás legfontosabb válaszméchanizmusa – szétaprózott: külön van az árvíz-, külön a belvízvédelem, a harmadik helyen van a vízellátás, a negyedik a csatornázás, megint külön a mezőgazdasági vízgazdálkodás. Valamikor volt az Országos Vízügyi Hivatal, ahol minden egy kézben volt. Bizonyos elemeket, mint a vízügyi építés, az ellenőrzés, célszerű volt leválasztani, de hibának bizonyult széttagolni az egységes vízgazdálkodási rendszert. Ezt, még ha lenne is rá szándék, egyik napról a másikra nem lehet újjáépíteni, márpedig a modern politikának föl kell ismernie az említett három lábát, s egységben kezelni azokat. Hasonlóan hibás döntés volt a VITUKI – Vízgazdálkodási Tudományos Kutató Intézet – szó szerinti (az épület) és szimbolikus felrobbantása, amivel lényegében felszámolták a hazai vízügyi tudományos kapacitását, a kutatók szétszpricceltek szerte a nagyvilágba. Persze vannak ma is kutatóhelyek, tanszékek, mint a mi egyetemünkön is, de ez nem ugyanaz, mint egy nemzetközi hírvé és elismertségű intézet, amelynek a legfontosabb feladata volt (lenne), hogy a mindenkori kormányzat stratégiai döntéseit készítse elő interdiszciplináris módon. Tehát rövid távon elsősorban újjá kéne építeni a tudományos bázist, s egy rendszerbe kellene integrálni a vízgazdálkodás különböző ágazatait. De legalább létezik már egy nemzeti víz-

KINEK, MENNYI JUT?

A rendelkezésre álló egy főre jutó vízkészlet radikálisan csökken. 1900-ban 2 milliárd ember élt a Földön, a XX. század végére 6 milliárdan voltunk, de amíg a népesség megháromszorozódott, addig a vízkivétel hatszorosára emelkedett. Az egy főre jutó vízkészlet 1975 óta drámaian csökkent, a 15 500 m³/fő/év világlátlagról 5000 m³/fő/év átlagra.

Ezen az átlagon belül azonban nagy a szóródás: Kanadában 120 000 m³/fő/év, hazánkban 11 700 m³/fő/év, míg Jordániában mindössze 120 m³/fő/év. Ez a mennyiség tovább fog csökkenni, hiszen hamarosan átlépjük a 8 milliárdos népességszámot, a század közepére pedig 9,6 milliárdan leszünk. Ráadásul a népesség ott növekszik a legdinamikusabban, ahol már most is a legkevesebb víz jut: Ázsiában él a népesség 60 százaléka a globális vízkészlet 36 százalékával. Száz év múlva annyi ember él majd ebben a régióban, mint most az egész Földön.

stratégia, a Kvassay Jenő-terv, amelyet 2012-ben fogalmaztak meg és 2017-ben a kormány jóváhagyta. Ennek feladata a vizek kezelésével és állapotával kapcsolatos célok kijelölése, az ezek eléréséhez szükséges intézkedések azonosítása, valamint a végrehajtás feltételeinek és módjának a meghatározása. Már csak meg kellene valósítani a benne foglaltakat.

ASZÁLYTÉRKÉP

Az aszályhelyzet halasztást nem tűrő megoldást követel az európai mezőgazdaság súlyos helyzetére – figyelmeztetnek az ELTE kutatói, akik aszálytérképükön mutatják be Európa legkritikusabb területeit, amelybe Magyarország is beletartozik – adta hírül a Magyar Távirati Iroda, 2022 augusztusában.

A kutatók az *European Journal of Agronomy* című folyóiratban megjelent tanulmánya szerint a talajnedvesség legkomolyabb mértékű csökkenése Kelet-Európában, Ukrajnában, Moldovában és Romániában tapasztalható, míg Észak-Európa szenvedte el a legkisebb veszteséget. Legnedvesebb a talaj az alpesi, a balti és a nyugat-balkáni országokban, a mezőgazdasági területek a legszárazabbak a mediterrán és kelet-európai államokban. Magyarországot és az Észak-Balkán országait szintén a legszárazabb talajú országok között említik. Az Európa nagy részén 2015 óta szinte megszakítatlan aszályos periódus tapasztalható beavatkozást igényel – figyelmeztetnek a szerzők. Az elmúlt években hazánk még jórészt kimaradt ebből a kétezer éve nem tapasztalt aszályhullámból.

A kutatók a tanulmányban felsoroltak olyan hagyományos módszereket is, amelyek alkalmazásával csökkenthető az aszályhelyzet. Ilyen, hogy a szántóföldi művelést áthelyezik az aszályos régiókból a kevésbé száraz vidékekre. Például Dél-Európában és a Balkánon tömeges mértékben hagynak fel a gabonatermesztéssel, ugyanakkor Észak-Európában növekszik a gabonatermesztésbe fogott területek kiterjedése. Alkalmazható módszer még a nagyobb tőtávolság, a szántásmentes vagy minimális talajbolygatást alkalmazó gyakorlat és a mulcsozás.

A tanulmány szerint a felszíni vízvisszatartás különböző formái a klímaváltozás negatív hatásaival szemben való védekezés leghatékonyabb eszközei. Egy fenntartható földhasználati rendszer kulcselemeként a nagy területen talajba szivárogtatott víz révén hatékonyan lehet javítani a tájak aszályokkal szembeni ellenálló-képességét.

A napi meteorológiai adatok jól mutatják, hogy a rendszeres csapadékmérések kezdete óta nem tombolt ilyen mértékű aszály az országban, mint idén. Ezt az Alföldön élők érzik meg igazán. De látszik ez a Duna, a Tisza és számtalan kisebb folyó vagy állóvíz vízszintjén is, hiszen a vízutánpótlás éppen a csapadék hiánya miatt elmarad. 2022 első hét hónapjában országosan átlagosan 188 milliméter csapadék hullott. A megszokott átlag ebben az időszakban 342 milliméter, azaz a szokásos csapadékmennyiség csaknem fele hiányzik. A Duna vízgyűjtő területein az éghajlathoz képest 25 százalékos vízhiány alakult ki, a Tisza vízgyűjtőjén ez 31 százalék, miközben a Velencei-tónál 57 centiméteres vízmélységet lehet mérni.

A rendkívüli szárazság miatt 2022-ben csak kukoricából 300 ezer hektáryi, napraforgóból 200 ezer hektáryi ment tönkre, annyira, hogy ezeken a területeken nem takarítható be semmiféle termés.

■ *Leginkább mire kellene figyelnünk?*

– Ami várható, amit látunk, hogy a Nyugat-Dunántúl nedvesebb lesz. Jó példa erre a Rinya patak három évvel ezelőtti áradása, amely vasúti töltéseket mosott el, ilyen villámárvizekre a jövőben is számíthatunk. Ugyanakkor Kelet-Magyarországon a mostanihoz hasonló aszályra nem nagyon volt példa, ehhez szintén alkalmazkodni kell valahogy. Ráadásul ott a felszín alatti vizek felhasználása is elég bizonytalan, jelenleg hatósági engedély nélkül lehet vizet kitermelni. Ez annak tudatában érdekes, hogy a nem megfagyott édesvizeknek a 90 százaléka a felszín alatt van, ez elképesztő mennyiség. Ezeket a készleteket könnyen tönk्रे lehet tenni, ha a különböző rétegeket összefúrjuk, s az elszennyeződött felszíni vizeket így bevezetjük a még tiszta rétegekbe, s ezzel veszélyeztetjük a következő generációk készleteit. Itt az okoz fejtorést, hogy a mezőgazdaság pillanatnyi érdekeiért voltaképpen a hosszútávú fenntarthatóságot áldozzuk fel. Ezért kell olyan intézményrendszer, amely ezekkel a kérdésekkel integrált módon képes megküzdeni. Itt a Kárpát-medencében, ahová befolyának a folyók, most még nem kell attól tartanunk, hogy visszafordíthatatlan változások történnek. Szélsőséges helyzetek korábban is előfordultak már. Nem a kirívó események fontosak, hanem azok láncolata.

■ *A közvéleményt azonban éppen ezek a rendkívüli események foglalkoztatják. Például, hogy horgásztavak tűnnek el, hogy lassan száraz lábbal át lehet kelni a Velencei-tavon.*

– A Balatonnál és a Velencei-tónál is előfordultak már történelmi távlatokban ilyen helyzetek. Az utóbbinak a vízpótlására valamikor az 1970-es években építettek Pátkán és Zámolyon tározókat.

De ezeket karban kellene tartani – kotonni például –, ezt rendre elmulasztották, s miután ezeket a vizeket birtokba vették a horgászok, akiknek nem tetszett, hogy a vízszint időnként vészesen csökkent, az eredeti funkció kezdett feledésbe merülni. Az aszályok kapcsán pedig változtatni kell a vízgazdálkodással kapcsolatos elvárásokon. Ötven évvel ezelőtt az volt a mérnöki elv, hogy a fölös vizeket a lehető leghamarabb el kell vezetni. Pedig a normális paraszti logika mentén is belátható, hogy inkább fölfogni kellene, hogy szárazság idején használni lehessen. Tehát ezeket a vizeket gyűjtjük be tározókba, építünk ilyeneket. Főleg a hegyvidékeken, mert a vizet ott célszerű megfogni, ahol keletkezik. Ebben persze együtt kellene működni a környező országokkal. Ma már vannak arra jól használható módszereink, hogy ezek együttes hatékonyságát hogyan lehet növelni. Mióta az 1990-es évek elején lebomlott a számítástechnikai korlát, voltaképpen nincsen olyan probléma, amelyet ne tudnánk megoldani, olyan modelljeink vannak, amelyek nagyon nagy hatékonysággal jelzik előre a várható hatásokat.

■ *Akkor bízunk a tudományban?*

– A vízgazdálkodás elsősorban nem műszaki kérdés, hanem társadalmi. Ha pedig társadalmi, akkor politikai, sőt etikai. Ha ez így van, akkor döntési modelljeinkben megkerülhetetlen a társadalom lehetséges válaszmechanizmusainak modellezése, amely nagyságrendekkel bonyolultabb feladat, mint például egy műszaki számítgatás, hiszen a társadalmi válaszokban lényegesen több a bizonytalanság. Hogy ez mennyire sikerülhet, arra majd a gépi tanulás és a mesterséges intelligencia ad választ a nem túl távoli jövőben.

M. Nagy Péter

MEGHÖKKENSZ, HA DICSÉRNEK

Kecskének való vidék

– Panelban nőttem fel, társasági ember vagyok. Nem mondom, eleinte kicsit tartottam tőle, mi lesz a tanyán. Végül itt ébredtem rá, mennyivel jobb ez így. Akkor jöttem rá arra, ami addig nem is tűnt fel: mennyi fölösleges hadakozásban van része egy embernek a munkahelyén.

A Csongrád-Csanád megyei Felgyőn vagyunk, jóval a falun túl.

Felgyő Csongrád városától pár kilométerre fekszik. Iparkodó emberek lakják, az 1500 lelkes faluban rend van, valami mindig épül, valamire mindig pályáznak, agrárvállalkozások adnak munkát annak, aki dolgozni szeretne. Szeged felé vesszük az irányt, erdősávok, kukoricaföldek között kanyarog az út, arról egysávos aszfaltcsíkra fordulunk le. Többhektáros üvegháztelep mellett haladunk el, pár száz méter után omladozó, ablakukat vesztett egykori gazdasági épületek mutatják, hogy itt valaha virágzott a mezőgazdaság. Földútra térünk, azon lassan illik haladni, hogy ne verjük fel a port, bár nincs, akit zavarna, ember sehol, a távolban mindössze egyetlen tanya mutatja magát. Oda igyekszünk.

Veres Zoltán 47 éves vállalkozó birodalmába. Ő beszél arról, hogyan hoztak meg évekkal ezelőtt egy nagy döntést a családban, és miként kezdtek a nulláról felépíteni egy gazdaságot. A Felgyői kecskesajt nevű cég az állattartás mellett ma már sajtot, joghurtot, jégkrémet állít elő.

A PÁSZTOR ÉS A SAJTTÜNDÉR

Tizenévesen még el sem tudta képzelni, hogy az állattartáson kívül mással foglalkozzon. Állattenyésztőnek tanult

Veres Zoltán

a szakközépiskolában, továbbtanulni is ilyen területen akart. Pályaválasztás előtt mégis meggondolta magát, a családi vonalat követve rendőrtiszt lett belőle. Ahogy teltek az évek, valami mégsem hagyta nyugodni. Végül 2014-ban meggyőzte a párját, hogy vásároljanak 6 kecskét, indítsák be kis vállalkozásukat. A feladatköröknek neve is van náluk, ő a kecskepásztor, a párja a sajtűndér. Úgy mondja: ma már kétlaki életet élnek. A faluban megvan a ház, de a gazdaság

a tanyához köti őket, ha a család bent is van, neki a gazdaság miatt főleg odakint van dolga. Ketten dolgoznak a párjával, egy embernek adnak munkát, ő a fejésben segít.

Évről-évre emelkedett az állomány, most 36 fejős állat él náluk, alpesi fajta, ezt a létszámot nem akarják tovább bővíteni. Elérték a megálmódott határt, nem akarják ipari méretben csinálni. „Elveszne a varázsa, amitől mi mi vagyunk, személytelenné válna, nem érződne, hogy a szívem, és a kezem munkája van benne” – magyarázza. Reggel hatkor berreg fel a fejőgép, napi kétszer, csúcsidőben összesen 100 litert fejnek, a termékekből Bács-Kiskun és Csongrád-Csanád megyébe szállítanak.

ITT MINTHA SOSEM ESNE

– A hereföld miatt esett a választásom erre a tanyára. Az, hogy a félköríves kis erdősáv is milyen jól jön majd, azt akkor még csak sejtettem – magyarázza, amikor az idei évről beszél. – Amilyen aszály volt, ha most ez a kettő nem lenne, nem viccelek, lehet, hogy fel kellett volna számoljam az állományt. Nekem az az érzésem, hogy nemcsak idén, de itt egyébként sem esik soha. A föld bérrelt, annyi esőt kapott, hogy a lucerna meg tudott indulni. Egyszer sikerült lekaszálni, 36 bála lett rajta, nem panaszkodom, a körülményekhez képest ez nem rossz, ezt elteszem télre az állatoknak. Ami újra hajt, azt meg most legelik le. Nem tudom, mi lenne, ha nem tudnánk legeltetni, hiszen csak a széna 200 ezer forint lenne az állatoknak. Az erdősávban meg ott van egy kis csatorna, annak a partján mindig van egy kis gyomnövény. Szóval ez a kettő, a lucernaföld és a csatornapart segít ki most a bajból, erre a két területre járnak ki a jóságok.

Rendszeresen hívnak fel ismerősök teljesen jó szándékkal, hogy „Zoli, vigyázz, rámentek a kecskéid a lucernára”. Mindig szépen megköszönöm, hogy segíteni próbálnak, de tudom, hogy szerencsére az nem igaz, hogy az állatot nem szabad a hereföldön legeltetni.

Nagy fehérjetartalmú takarmánynövény, persze, ha egyszerre, hirtelen beza-babál, akkor felfújódik. Szépen, lassan kell hozzászoktatni. Először öt percre engedem fel őket, aztán tízre. Meg ha előtte mást is összeeszik, például szénával megrakja magát, az neki olyan, mint amikor mi a pörköltöz eszünk a kenyeret, hogy ne legyen baj – mesél a tapasztalatairól.

TÁNCOLA HÁZTETŐN

A kecske rendre szoktatja az embert, és a velük való élet egy állandó sakkjáték, vonjuk le közösen a tanulságot. Mind-egy, milyen fajta, legyen akár alpesi, mint a felgyői nyáj, vagy bármi más, egy biztosan közös ezekben a jóságokban: kíváncsi, szökik, mászik. Egy pillanatra nyitva marad egy kapu, vagy a bandából egy rájön, hogy éppen nincs áram a villanypásztorban, már mennek, ahogy a gazdájuk leírja, mint a Jurassic Park című filmben a velociraptorok. Így múlt ki a felgyői tanya udvarán a növendék fenyő, a banánfa, az ablakból a muskátli, a számtalan, fasornak szánt kínainyárcsemete.

– Majd, mint akik jól végezték dolgukat, visszamennek a helyükre. Bújik, dörgölőzik, de egy szemétláda – foglalja össze nevetve. – Ha megvan a saját területe, ahonnan semmilyen körülmények között nem tud kijutni, nincs probléma. A fák sem feltétlenül vannak tőle veszélyben, hiszen, ha jól van tartva, az öreg fa kéréget például nem bántja. Baj

A legelés a kiserdőben kezdődik. Indul a roham

abból lesz, ha valaki nem elég körültekintő, vagy bedől annak, hogy milyen aranyosan néz ki. Na, olyankor nagy kárt tud csinálni. Nemrég egy ismerősöm merő jó szándékból adott ajándékba kecskét egy rokonának. Egy hét múlva kérdezte, hogy elhozhatja-e hozzám, mert a jószág az autó tetején táncolt. Ha lehetőséget adsz neki, tényleg felmegy a ház tetejére. Jártam már én is hasonlóan. Véletlenül az udvari kemencénél hagytam egy raklapot, persze, hogy rámásztak, onnan még tovább, végül három sor téglát levertek a kéményből. Vagy nézem egyik reggel, hogy miért folyik a víz a kerti kútból. Aztán látom, hogy az egyik a szarvával addig piszkálja, amíg sikerül kinyitnia. Elzártam odalent a téli csapot, most már nem jön a víz, de akkor is próbálgatja. Oda ki kell valamit találnom,

mert addig fog vele szórakozni, amíg le nem törí az egészszet. Magamra vagyok mérges, ha hülyeséget csinálnak. Akinek kecskéje van, nem nyúlhat mellé – így foglalja össze.

A PÁSZTOR TÉLEN NYARAL

Közhelynek hangzik, de igaz: az állattartásban nincs leállás. Most, hogy már van a gazdaságban egy megbízható segítség, pár napra el tud szabadulni a család pihenni, de a két-három hetes szabadságok náluk elképzelhetetlenek. Nyáron meg főleg, a kecskepásztor nyári szünete a tél. Ahogy a gazdálkodás nem könnyű, és teljes életet kíván, úgy annak idején a két pálya közötti választás sem lehetett egyszerű. Zoltán előtt példaként az édesapja állt, aki rendőr volt, egy Bud Spencer-figura: megsüvegelték, és még

az is tisztelte, akit korábban fülön csípett. Végül, ha nem is egyenruhásként, de az elismertséget, az emberek szeretetét kecsképásztorként is kivivta.

– Érdekes módon a sikert sem mindig könnyű feldolgozni. Ha az ember két évtizedes, egyébként szakmailag sikeres munkája során ahhoz edződik hozzá, hogy főként a negatív kritikákat kapja, vállveregetést vagy kézfogást meg alig, szinte meghökken, ha egyszer dicsérni kezdik. Ismeretlenek jönnek oda a rendezvényeken, elismerően szólnak a munkánkról, azért felhívják, hogy gratuláljanak, ezek mind felejthetetlen pillanatok. Vagy látni azt az örömet, amikor az Erzsébet-táboros gyerekek jönnek hozzánk szétnézni. Ismerkednek az állatokkal, megegetetik akáccal, a szénabálából hirtelen tanyai ugrálóvár lesz, a magaslesből pedig kilátó, és aztán persze otthon nem

győzik mesélni az élményeiket. Így telik nálunk a nyár – néz szét a pusztában Veres Zoltán.

A villanydróton fecskék sorakoznak, ahogy lassan tanya benépesült, azok is visszaköltöztek – mutatja. Aztán lett megint gólya is, meg barna réti héja, amelynek ugyan nem örül, hiszen látja, hogy esténként az egyik oszlopra telepszik felmérni a terepet, tart tőle, hogy a csirkékre, vagy a pulikölykökre fáj a foga. Majd kitalál valami megoldást, mondja.

– Nem – feleli röviden, egy kis mosoly kíséretében amikor visszakérdezek: az előbb komolyan mondta-e, hogy megfordult a fejében: akár abba is hagyná a kecskézést. – Bizom a két kezem munkájában és a vevőink szeretetében. Amíg tudjuk, csináljuk.

Králik Emese

Aphrodite Hotel
ZALAKAROS
...ahol a Farmunk az élelkanránk...

35.000 Ft
értékű
ajándékutalvány
a KINCSES
olvasóinak

- ★ 10.000 Ft kedvezmény a szállás árából,
- ★ 10.000 Ft értékű gyertyafényes éjszakai fürdőzés kupon,
- ★ 2x5.000 Ft értékű wellness kupon,
- ★ 5.000 Ft kedvezmény a Kalandpark exkluzív belépőjéből

*Minimum 2 fő, 2 éjszakára történő foglalás esetén érvényes.
Egy alkalommal csak egy utalvány használható fel.
Egyéb kedvezményekkel, kuponokkal nem összevonható.
Készpénzre nem váltható, továbbértékesítése TILOS!*

8749 Zalakaros,
Sport u. 10.
0036 93/540-140
info@hotelaphrodite.hu
www.hotelaphrodite.hu

Újrakezdések madárfütytel

Emőből elege lett a családjának, a férfi kiköltözött egy hulladékokból gányolt kalyibába. Ferenc a bal lábát elveszítve tette ugyanezt. Zsuzsannának 52 évesen lett először otthona egy zártkerti kunyhóban. A 78 éves Mihály és felesége számára a gyümölcsösükben álló viskó jobb, mint a belvárosi lakás. Országszerte egyre több állandó lakója van a kerteknek. Az ott élők általában kiszolgáltatott anyagi helyzetük miatt sodródtak a település periferiájára, ám ez nem jelenti azt, hogy boldogtalanok. Sőt...

– Itt fogok én már megdőglenni... – sóhajtott Orsós Ferenc, amikor arról kérdeztem az ágyán ruhástól üldögélő, 66 esztendő, féllábú férfit, hogy meddig tudja saját erőből fenntartani magát a minden komfortnak híján levő, víz nélküli odújában.

Kicsit később viszont már azt morogta, hogy neki nagyon jó itt, főleg, hogy 35 évig az utcán lakott. Ahhoz képest ez palota! Orsós Ferenc a Pécs melletti Kozármislenyben nőtt fel, s bár az általános iskola után nem tanult szakmát, jól boldogult kubikusként. Szülei portáján bikákat, cocákat, szárnyasokat tartott, azok is szépen hozták a pénzt, így a férfi belefogott egy családi ház építésébe. Kész volt az alap, és hitelt vett fel építőanyag-
ra, ám akkor valahogy minden rosszra fordult. A jószágértartásba belefáradt, az adóssággal nem bírt, negyedkés házát elárverezték, kapcsolatai nem sikerültek (szerinte a nők mind „olyanok”), inni kezdett, kétszer is elvették a jogosítványát, a szülei halála után meg a nővére kitérta őt a felmenőiktől közösen örökölt viskóból. Továbbra is kubikolt, és az év

nagy részében Pécssett, Isten szabad ege alatt éjszakázott. Sokáig bírta, ám 60 évesen a bal lábát érszükülettel megműtötték. Az operáció nem hozott megváltást, amiben annak is szerepe lehetett, hogy továbbra is cigarettázott.

Tavaly tavasszal combközéptől levágták a bal lábát. Az egyik kocsmáros mondta neki, hogy Pécsen, a lőtériombok mögötti zártkertekben olcsón talál valamilyen kalyibát, ahol meghúzhatja magát. Talált is egy 600 négyzetméteres kertet, ahol nyolc négyzetméteres fabódé állt. A kertet az önkormányzattól bérelte addigi gazdája, a bérleti jogot Ferenc 50 ezer forintért vette meg tőle.

A faház egyetlen helyiségből áll, benne ágy, vaskályha, kicsi asztal, kamionból kiserelt hűtő, tévé, dvd-lejátszó. A kunyhó mellett vécé, előtte fedett, de oldalról nyitott terasz, itt dülöngélnek a férfi szegényes ruhatárát őrző szekrények. Ferencnek nincs anyagi gondja, nyugdíja és rokkantsága okán havi 180 ezer forintot kap. Abból telt arra is, hogy vegyen egy elektromos meghajtású, használt rokkantmotort 200 ezerért. Azal araszol a zártkertnegyed hepehupás, fűvel benőtt, építési törmelékkel megszórt földútjain.

Bár a kertjének három fűrt kútja is van, vizet egyik sem ad, így ásványvizet flakonokban hoz vizet a házába, fürdeni pedig a hajléktalanokról gondoskodó Tamasz alapítványhoz jár kétnaponta, ott kimossák a ruháit is. A fűtéshez egy raklapgyártó cégtől vesz hulladékot. Esténként kedvenc filmjeit rakja be a lejátszóba, jót tesz nyugtalan lelkének, ahogy Bud Spencer és Bruce Lee pusztá kézzel

Ferenc kalyibája az utcához képest palota

igazságot tesz. Barátai gyakran meglátogatják. Ha kéri, a fűvet négyezer forintért nyírják le neki.

A lőtéri domboktól nyugatra eső 4-600 négyzetméteres földparcellákat a pécsi önkormányzat adja bérbé a kertre vágyóknak, évi 5-6 ezer forintért. Csakis ideiglenes épületek emelhetők a kertekben, így az apró hétvégi házakat főképp fa-, műanyag- és fémhulladékokból gányolták össze a kevésbé pénzű bérlők. Az áramra ráköthetők a vityillók, ám vezetékes vize, burkolt útja nincs a negyednek. A nyolcvanas években csakis víkendnegyedként működött ez a városrész, az ezredforduló után viszont egyre több állandó lakója lett e kerteknek. Főképp az adósságuk, a válásuk és az állástalanságuk miatt anyagilag ellehetetlenülők kerestek itt maguknak menedéket. Mindeközben azért ma is azok vannak itt többségben, akik telekként használják bérleményüket. Ki kertként, ki meg bulihelyként.

KICSI, VÉKONY, KÓBOR TÁRS

Orsós Ferenc egyik szomszédja naponta kijár ide lakótelepi otthonából, és kapálja, öntözi a kertjében termelt paradicsomot, paprikát, uborkát, babot, borsót és a gyümölcsfákat, tőle kőhajításnyira viszont az egyik kertben csak gondosan nyírt fű és díszfa nő. A jól takaró léckerítés mentén négy, középkategóriás autó parkol, a gyeppel közepén öt méter átmérőjű műanyag körmedence, sikongó gyerekkel, pár lépéssel odébb, egy hosszú asztal körül vagy tíz felnőtt eszik-iszik-sztorizik-vígad egy enyhe lejtéssel kifeszített, színes ponyva árnyékában.

– Két-háromhetente hajnalig megy ott a dajdáj – tudom meg a kertjét öntöző középkorú férfitől –, Szent István-napján van náluk tűzijáték is.

Az állandó lakók közül is van, aki szereti a dajdáját. Bogdán Ernő kifejezetten ezért költözött ki az egyik lőtéri kertbe. Az 54 éves férfi lányával, vejével és unoká-

jával a meszesi lakótelep egyik kétszobás bérlakásában élt. Ám Ernő nem jött ki a fiatalokkal, gyakran beszóltak neki, hogy miért nem vállal munkát.

– Valaha misungot kevertem, téglát hordtam, de asztmás vagyok, és ma már öt kilót se bírok megemelni. Nem kellek sehová. Kapok 22 500 forint segélyt, meg kukázom, üveget gyűjtök. Néha mást is találok, egyszer egy zacskóban ékszer volt, 225 ezret ért. Az öröms nap volt.

A fiatalok azt se szerették, hogy Ernő mindennap a cimboráival volt együtt, ezért a férfi megvette az egyik kert bérelti jogát 2021-ben. A 400 négyzetméteres területen már állt egy hulladékokból összeszegelt, nyolc négyzetméteres tákolmány, az lett a családjától eljövő férfi otthona. Ernő azóta jól elvan. Hozzácsapódott egy kicsi, vékonyka, gyámoltalan kóborkutya, Kira, a barátok meg minden nap jönnek hozzá. Június elején jártam nála, akkor is ott voltak hárman, Ernő halászlét főzött nekik, tésztával, utána kannás bort ittak a szörnyűséges kinézetű bodega elé kitett, koszlott, rozoga székeken. Remekül érezték magukat, az elesett társaságot nem zavarta, hogy mellettük derékig erő kupacban állt Ernő háztartási szemete.

Pécs északnyugati végében, a város fölé magasodó Égertetőn, a zártkertek felét állandóan lakják. A hegyre meredeken kapaszkodó keskeny utcák aszfaltozottak, a személyszállítás megoldott, áram és gáz is van, vezetékes víz és csatorna viszont nincs a külterületnek minősülő városrészben. Így a kerteknek csak a három százaléka beépíthető, a ház alapterülete azonban nem haladhatja meg a 40 négyzetmétert.

KANYAROK, POFONOK

Imre húsz éve költözött Égertetőre. A most 69 esztendőös férfi vajúrként kezdte a pécsi István aknán, 1969-ben, de meghalt sújtó-

légrobbanásban anyai nagybátyja, s akkor anyja könyörgésére Imre otthagya a szénfejtést. Kitanulta a vendéglátást, megnősült, felesége mosodában dolgozott, a párnak két lánya született. Lakás kellett, ezért 1985-ben beállt börtönőrnek, s kapott is egy másfélszobás bérleményt. Közben vett egy Zsukot, és a kisteherautóval fuvarot vállalt. Beindult, ezért felmondott a büntetésvégrehajtásnál. Aztán a fuvarozás visszaesett, ezért Imre egy haverjával valutázni kezdett Pécs belvárosában. Imre társát két lány leitatta és kifosztotta, majd gyilkosság is történt a placcon, ezért a két férfi kiszállt a keményedő bizniszből, és bérbe vettek egy kocsmát az állomással szemben. Az ócska borokat kínáló üzlet szárnyalt, annyira, hogy valaki elirigyele tőlük, ráígért a bérre a tulajnál, és elvette tőlük a kocsmát.

Imre kiment Németországba építkezésre. A munkavállalási engedély csúszott, a magyar brigádot foglalkoztató vállalkozó viszont erőltette, hogy addig is dolgozzanak. Épp mielőtt megkapták volna az engedélyt, ellenőrizte az építkezést az „Arbeit Kommando”: Imrét és társait három évre kitiltották Németországból. A férfi elment Hollandiába, egy húsipari céghez, betanított munkásnak. Minimálbér volt a fizetése, de hazai viszonylatban jól keresett. Másfél év múlva hazaküldték, mivel a holland törvények szerint csak 18 hónapig lehetett valakit minimálbérrel foglalkoztatni, ezért a vágóhíd a munka-közvetítőtől újra olcsó kezdőket akart.

Imre itthon visszament a vendéglátásba, és 2002 nyarán kivett egy kocsmát a Balaton déli partján. Július-augusztusban a tó annyira leapadt, hogy a parttól 300 méterre bicikliztek a gyerekek a csontszáraz mederben. Imre vigasztalan környezetű kocsmájába egy vendég se tévedt be. Újra alkalmazott lett, majd 2007-ben

Orfűn, a tóparton vett ki egy büfét. Azon a nyáron az amuri kagylók 98 százaléka kipusztult Orfűn, s a vízen úszó tenyérnyi tetemektől bűdös tavat nagy ívben kerültek a turisták, amiképp Imre büféjét is.

REJTETT HIBÁK

A bukások után keljfeljancsiként felpatlanó férfi már az ezredfordulón elvált, s a feleségével közös lakást eladva hárommillió forinthez jutott. Abból a pénzből arra telt, hogy vegyen egy 40 négyzetméteres, felújításra szoruló hétvégi házat Égertetőn. Azóta ott lakik, fürdőszobát és központi fűtést épített a kétszintes, alacsony belmagasságú, csúnyácska házba. Imre hat éve nyugdíjba ment, 85 ezer a nyugdíja, igyekszik legalább ugyanennyit hozzákeresni, de amint van egy kis sikere, beüt a krach. 2016-tól utasokat szállított Pécsről a ferihegyi repülőtérre, ment is a dolog, ezért 2018-ban lecserélte 20 éves kisbuszát egy másik húszévesre, merthogy az utasoknak az kényelmesebb. Annyi rejtett hibája volt az „új” autónak, hogy kétféle kellett ráköltetni a kétféleért németföldön vett masinára. Mire kész lett az autó, leállt a repülőforgalom a járvány miatt. Most Imre egy villányi pincészetben felszolgáló, nyugdíjasként. Nem panaszkodik, a kényeszerű kertben-lakást pedig cseppet sem bánja. Két kutyájával naponta 6-7 kilométert sétál a Mecsekben:

IDEGESÍTŐ NYUGALOM

– Jó a levegő, a nyugalom már-már idegesítő, a kert meg az erdő tele madárfüttytel – mondja nevetve. – A nagyobbik lányom is itt akar lakni. Ő 43 éves, és kint él Ausztriában a párjával. Megvették a velem szemközti házat, ha elég pénzük lesz, idejönnek majd.

Az említett ház komfortosabb, mint Imréé. Egy professzor hétvégi háznak építette, bent amerikai konyha és nappali, két nagy szoba, tágas fürdő, 20 négyzetméteres terasz, saját kút, 10 köbméteres tárolóval, központi fűtés és klíma, két kocsibeálló. Az épület nagyobb az engedélyezettnél, de már húsz éve megkapta a fennmaradási engedélyt. Amúgy errefelé szinte mindenki engedély nélkül építkezett.

Az épület nagyobb az engedélyezettnél, de már húsz éve megkapta a fennmaradási engedélyt. Amúgy errefelé szinte mindenki engedély nélkül építkezett.

Ahogy a Komló melletti Határtetőn is sokan. Talán egy város külterületén sem mértek ki lakosságárányosan annyi hobibikertet, mint Komlón. A háború előtt másfélezer lelkes Komló falu a hatvanas évekre húszeszes várossá izmosodott a szénbányászat intenzív fejlesztése miatt. A falvakból jött bányászoknak hiányzott a föld, ezért a lakótelepek parkjait felásták veteményesnek. Ólakat is eszkábáltak a bányászok, és állatokat kezdtek tartani a Sztálin-barokk házak között. Ezért döntött úgy a városi tanács, hogy kerteket mér ki a bányászoknak, arra gondolván: így nem szántják fel a parkokat, és egyébként is jobb, ha kapálnak a vajúrok műszak után, mintha a kocsmában mulatják az időt. Tizenöt év alatt 2500 telket adtak bérbe az igénylőknek, s az egyik ilyen negyed volt Határtető.

PARTIZÁN VÍZVEZETÉK

A kilencvenes évek elejétől viszont a fél-ezer határtetői kert 10-15 százaléka állandó lakhellyé vált. Áram és vezetékes víz nagyjából húsz éve jutott el valamennyi utcába, igaz, utóbbinak a hálózata saját kezűleg, partizán módon épült. Eleinte azok jöttek Határtetőre, akik a bánya és az asszonyokat foglalkoztató ipari cégek bezárása után, munkát nem találva nem bírtak lakótelepi otthonuk rezsijével. Később az idősebbek néha azért költöztek ki, mert nem volt önálló lakása a gyermeküknek, ezért átadták a sajátjukat, és – önfeláldozón vagy a természeti környezethez

Zsuzsanna első otthonában Boszival

vonzódva – kimentek a vikendházukba. Felfedezték a nevelőintézetből kilépő fiatalok is a városrészt, és az állami gondozás éve alatt összegyűlő pénzükből apró házat vettek Határtetőn. Volt, aki a házasságából, vagy erőszakos társától esetleg a börtönből szabadulva próbált itt új életet kezdeni.

Unti Zsuzsanna februárban vette meg egy 500 négyzetméteres kert bérleti jogát 1,6 millióért. Az efféle kertek esetében ez sok pénznek számít, ám itt áll egy engedéllyel épített, 27 négyzetméteres, alapincézett téglaház. Zsuzsanna Komlón nőtt fel, kétéves volt, amikor szülei elváltak. Vegyész végzettségű anyja és építőiparban dolgozó nevelőapja erősen ivott, ezért Zsuzsanna néha nevelőintézetbe került. Az általános iskola után hazaköltözött és egy kesztyűvarrodában dolgozott, ám azt érezte, hogy anyja csak a fizetése miatt fogadta be. 16 évesen belemenekült egy házasságba. Férje, aki szintén intézetben nőtt fel, a bányában dolgozott, s a pár albérletben lakott. Fél

év múlva Zsuzsanna otthagyta agreszív, sűrűn félrelépő férjét. Találkozott egy férfival, aki az uránbányánál volt fűrómester, az asszony hozzáköltözött, szült egy lányt, és 23 évig együtt élt a háromtagú család. Akkor a férfi beleszeretett egy sokkal fiatalabb rokonlányba, ezért Zsuzsannának mennie kellett párja lakásából. Az asszony társkeresőn megismerkedett egy férfival, aki udvarosként dolgozott Pécs patinás szállodájában, és beköltözött az ő lakásába. Tíz év után ez a kapcsolat is tönkrement, és Zsuzsannának megint mennie kellett. Akkor ajánlották neki a határtetői házat. A 21 éve ugyanannál cégnél siklósernyőket varró, teljesen vagyontalan asszony kétmillióshitelből vásárolta meg a kert bérleti jogát. Hat évig kell törlesznie tartozását, 170 ezer forintos fizetését havi 40 ezres részlet terheli.

Az 52 esztendőss asszony elégedett a házával. Érthető, Zsuzsannának először van saját otthona. Ami egy hét négyzetméteres lakófülke, egy kicsit nagyobb konyha, nappali, fürdőszoba és előtér. A bútorok viharvertek, de az asszony azokra is büszke, mert szinte mindet kapta valakitől, féltestvér húgától, barátnőtől, kolleginától, lányától, volt vejétől, ők adtak mosogatót, bojleret, automata mosógépet, mikró, kerámialapos tűzhelyt, vaskályhát is, Zsuzsanna számára jó érzés, hogy ennyi emberre számíthat. A közeli kertekben is vannak hasonló sorsú barátnők, akikkel összejár, nagy kedvvel szidják régi kapcsolataikat, az inflációt, emellett sokat beszélnek a macskáikról. Zsuzsannának három is van, Boszi, az ötéves nőtény a fő kedvenc, de azért nagyon várja már, hogy unokája legyen, és azt abajgathassa kertje gyümölcsfái között. Arra a kérdésre, hogy Zsuzsanna szeretne-e itt megőregedni, az asszony elcsodálkozik:

Etelka és Mihály számára idilli a kerti élet

– Már hogyan szeretnék? Itt nagyon jó nekem. Hajnali négykor kelek, busszal megyek a varrodába, a bérlet 80 százalékát fizeti a cég, hattól kettőig dolgozom, hazajövök, és élvezem a csendet, a természetet. Csak a munkám és az egészségem megmaradjon, akkor minden rendben lesz.

FAGYASZTOTT EPER, MÁLNA

Zemkó Mihály és felesége Etelka is boldogan lakik Határtetőn. Tompáról származnak mindketten, de házasságkötésük óta Komlón élnek. A 78 esztendőes férfi bányász volt, ám hat év föld alatti munka után megsérült, s utána a felszínen kapott munkát, a korábinál jóval kevesebb bérért, felesége pedig takarmányboltban dolgozott. A pár 1975-től bérel egy 800 négyzetméteres kertet, 1985-ben 15 négyzetméteres házikót építettek rá. Még abban az évben kiköltöztek lakótelepi ott-

honukból a kertbe. Kétszobás lakásukat megtartották, de nem használják. Egy fiúk és két unokájuk van, ők bent laknak Komlón, Zemkó Mihály azt mondja, majd valamelyik unokának jó lesz az a lakás. Az idős férfi már nehezen, csak bottal mozog, felesége viszont a napja javát a kertben tölti. Paradicsom, paprika, krumpli és tucatsnyi gyümölcs terem a kertben, a ház melletti kamra hűtői tele vannak lefagyasztott eperrel, málnával, ribizlivel, jostával. A kilenc négyzetméteres hálószobában és a hideg időben nappaliként szolgáló, hat négyzetméteres konyhában remekül megfér a pár, irigylésre méltó az általuk megélt idill.

– Csak az a baj – komorodik el Zemkó Mihály –, hogy a kertbéli bányásztársak szinte mind meghaltak már. Ha tudná, mi csoda hangulat volt itt esténként, ha leültünk beszélgetni. Csoda volt...

Ungár Tamás

Ha le is cseppen a Nap

Talán a sors akarta úgy, hogy Kosina Péterné Marikából az ország – úgy tudni – egyetlen női gulyása legyen, hiszen, ha nem találkozik kamaszkorában férjével, akivel lassan harminc éve él együtt, talán ápolónő, vagy orvos-asszisztens válik belőle.

Pici gyerekként a Borsod megyei Görög tanyán nőtt fel, édesapja, és szinte minden rokona juhászként birkákkal dolgozott, s olykor a kisebbeknek is be kellett segíteniük a legeltetésbe.

– Nem volt egyszerű, amikor az iskolatársaink kirándulni mentek, nekünk pedig otthon kellett maradni, vagy éppen délutánra szerveztek valamilyen programot, és én csak azt vártam, mikor laknak már végre jól az állatok, hogy mehessek velük.

Később, felnőttként, amikor már az állattartásból éltünk, teljesen másképp fogtam fel ezt a világot, hiszen, ha az állat a megélhetésedet adja, nem sürgeted, azt akarod, hogy a legjobbkat kapja mindenből: ha jól lakott és jól táplált, később könnyebben vemhesül, több kisbárány születik, amitől a juhásznak is magasabb a bevétele – mondja a naptól barnított, filigrán asszony, akiről első ránézésre nem is gondolnánk, milyen kemény, férfias munkát végez nap mint nap.

KÖZBESZÓLT A SZERELEM

Hogy áldozatot kell hozni a családért, azt már korán megtapasztalta, hiszen édesapja azért váltott munkahelyet, és költöztek el a Görög tanyáról egy borsodi kis faluba, hogy neki a nővérel ne kelljen kollégiumban laknia, és továbbra is együtt maradhassanak. Később aztán Miskolcon az egészségügyi szakközépiskolába

Kosina Péterné Marika és férje munkatársak is

jelentkezett, és el is végzett ott két évet, csak hát a szerelem közbeszólt...

– Édesapám testvére akkoriban Debrecen mellett dolgozott egy gazdánál, és szüksége volt másik juhászra. Apámat idecsábította, s ahogy az nálunk lenni szokott, költözött vele az egész család, onnantól kollégista lettem Miskolcon – meséli. Kosina Péter, későbbi férje akkoriban szintén ifjú juhászként dolgozott ugyanitt. Így ismerkedtek meg, így lett belőlük egy pár. Megmondta neki, hogy ha a felesége lesz, biztosan nem tud ápolónőként dolgozni valamelyik kórházban, hiszen tanyán fognak lakni, lehetetlen lesz a bejárás. Így aztán otthagya az egészségügyi szakközépiskolát.

– Beálltam mellé, s onnan már több mint három évtizede együtt dolgozunk.

Pásztorkutya segít a terelésben

Nemcsak az életben, hanem a munkában is egymás párijai: a férfi a számadó gulyás, akihez nyolc ember tartozik, de ő Marika váltótársa is, akivel megosztják a munkát. Szeretik ezt az életformát, jó önállónak lenni, szeretik a hajnalokat, amikor elindulnak a gulyával ki a Hortobágyra. Nem teher, ha olykor tűző napon kilométereket kell gyalogolni a jószágok mellett – mondják.

A TEHÉN ÉS A KÖTÉL

A Kosina házaspár korábban hosszú évekig juhásként birkanyájjal dolgozott a Debrecen melletti Kossuth-tanyán, majd néhány évvel fiuk megszületése után váltottak, és a Balmazújvároshoz közeli Darassa-pusztára költöztek. A Hortobágyi Nonprofit Kft.-nél kaptak munkát, ahol már egy szürkemarha-állományt bíztak rájuk.

– Ijesztő lehetett, hogy háromszor-négyszer nagyobb állat ellátásával kell törődni – vetem fel, és Marika bólogat.

– Az elején nem volt könnyű megszokni a jóval nagyobb méretű jószágokat. Ha egy birkával baj van, azt megfogod, beteszed az úgynevezett fogattatóba és meg-

oldottad a problémát, de egy tehenet csak kötéllal lehet megfogni, az egészen más erőt és technikát igényel.

A Darassa-pusztán, meglehetősen távol a környékbeli falvaktól rászoktak az önellátásra: húsfélét nem vesznek a boltban, és az apró jószágok tojással is ellátják őket, tejért, kenyérért azonban már beutaznak Debrecenbe, Hortobágyra vagy Balmazújvárosba. A marhákat a húzáért tartják, vagyis a teheneket nem fejik, s korábban ugyan tartottak tejelő állományt a házuk körül, de kevés idejük maradt a fejésre, ezért inkább megváltak tőlük.

Így is kora hajnalban kelnek, amelyikük éppen be van osztva, megítat, kihajtja a gulyát, majd igyekszik tizenegy óra körül visszaérni, hogy a forró időszakot már az úgynevezett állásokon – a pihenésre, kérérdzésre kijelölt helyükön – töltsék a jószágok. Azt tartja a mondás, hogy a marha legel, ha a nap lecseppen is, de azért neki is jobban esik a hűvösben legelni. Így igyekezni kell, hogy a gulya jóllakjon, mire valóban delelőre hág. Kora délutánig akad egy kis szusszanásnyi idő, Marika ilyenkor látja el az aprójószágokat, főz, Péter pedig

Kihajtás előtt itatnak

intézi az adminisztrációt, a számadó étellel járó egyéb ügyeket. Délután újra kihajtják a gulyát, és ott maradnak estig, míg aztán végleg behajtanak asznapra.

A VILLANYPÁSZTOR VAK

Most úgy képzelik, egészen nyugdíjas korukig kitart majd ez az életforma, önszántukból sosem változtatnának rajta, ebbe nőttek bele, ezt szeretik, ennek látják megannyi szépségét. A családfeő szerint hiába a „gépesítés”, az embert semmi nem helyettesíti kint a pusztán.

– A villanypásztor nem veszi észre a beteg jószágot, nem látja meg, ha kisebesedik az állat bőre, s azt beköpi a légy, s nem tudja ezt a sebet kezelni sem. Éppen emiatt lehet abban reménykedni, hogy ez a szép ősi mesterség még sokáig fennmarad. Hiszen a pásztorélet valóban kemény fizikai munka, gyakran vagyunk kitéve a természet viszontagságainak, esőnek, szárazságnak, forróságnak, ugyanakkor ez a munka olyan szabadságot, önbizalmat és erőt ad, amit egy irodában ülve, vagy éppen a villanypásztorra bízva a gulyát, nehezen szereznénk meg.

A szürkemarha ráadásul tekintélyt parancsoló jószág, félig vad vérvonallal, velük dolgozni valódi kihívás. Ám ha jól kiismeri egymást ember és állat, megte-remthető egyfajta összhang közöttük – mondja a férfi.

A gulya, amelyért közösen felelnek, változó létszámú, de általában 160-180 anyaállatból és azok hasonló nagyságrendű szaporulatából áll. A nonprofit kft.-hez egy valamivel kisebb bikagulya is tartozik, mert, ha száznál többen vannak, akkor a hímek nagyobb késztetést éreznek arra, hogy összeverekedjenek – tudom meg.

Van egy úgynevezett bemutató tinógulyájuk, ezt főként turisztikai célokra használják, a Hortobágyra látogatók találkoznak vele. Egy-egy gulya mellett egy-két ember dolgozik, akik nyáron nagyjából kétnaponta váltják egymást. Télen, amikor az állatok bent vannak az istállóban, és száraz takarmánnyal etetik őket, háromnaponkénti a váltás.

Aki azt hiszi, hogy a pusztában télen nyugalom van, téved: az állattartásban ilyenkor sincs szünet, decemberben kezdődik az egyik legizgalmasabb időszak, az elletés. A bikákat március elején „eresztik rá” a tehenekre, három hónapig maradnak a gulyával, úgy, hogy a megtermékenyítési időszak vége felé fiatalabbakra cserélik az öregebb bikákat. Hosszú szakmai tapasztalat vezetett eddig a módszerig, volt, hogy fordítva kezdtek, de akkor néhány tehén „üresen maradt”. Az sem jó módszer, ha két idősebb és két fiatal bikát állítanak be egyszerre a megtermékenyítésre, mert – ahogy Kosina Péter fogalmaz – arra van esze az idősebb bikának, hogy „befolyassa a tehenet”, ám később továbbra is kísérgeti a nöstényt, s nem engedi hozzá a fiatalabb bikát. Ebből is látszik, mennyire nem egyszerű az állattenyésztés, és milyen részletekre kell figyelnie annak, aki sikeres szeretne lenni. A vemhességi arány azért fontos, mert a gulyások a szaporulat után kapják a borjúpénzt. Később sem mindegy, hogyan törődnek a borjakkal, hiszen amikor elválasztják őket az anyától, az elért súlyuk után is kapnak jutalmat.

Szürkemarhák

A SZERZŐ FOTÓI

TANYÁRÓL TROMBITAÓRÁRA

A pénzt sosem hajszolták, fontosabb volt minden körülmények között „embernek maradni”. Büszkén mondják, annyi mindig volt, amennyi kellett, két gyereket neveltek fel tisztességgel a tanyavilágban, egy fiút és egy lányt, akik nem nélkülözhettek, csak azért, mert tanyára születtek. Így, ha kellett, akár naponta többször is fordultak autóval velük Balmazújvárosra, Debrecenbe, hogy néptáncra, trombitaórára vagy épp karateedzésre vigyék őket. Mára ők is a hortobágyi nonprofit kft.-nél dolgoznak, az ifjabbik Kosina Péter számadó csikós, testvére, Boglárka pedig a Mátai Ménes telepvezetője. Marika a gyerekek mellett elvégzett egy ezüst- és egy aranykalászos gazdatanfolyamot, s állatorvosi asszisztensi és sajtókészítő vizsgát is tett.

Arra a kérdésre, hogy ők egymás váltótársaként, és a magánéletben férj-felelősként miként küzdenek meg azzal, ha netán összevesznek, vagy nem értenek egyet, egyöntetűen azt válaszolják: az el-

múlt 30 évben hangos szóváltás még nem volt közöttük. Ha valamiben nem egyeznek, azt normális hangon megbeszélik, és olyan még nem fordult elő, hogy haraggal mentek volna lefeküdni. Ha valamelyikük esetleg gyengélkedik, vagy jobban ráfér a pihenés, akkor a másik beáll helyette, s akár több napot húz le egyvégtében, így segítve a másikat.

Klasszikus értelemben tulajdonképpen sosem nyaralnak együtt – vetem fel –, de erre az a válaszuk, ők egész nyáron együtt nyaralnak. A családfő megjegyzi, hogy gulyásbemutatók és főzőversenyek miatt pár napot a Balaton mellett kellett töltenie, de ahogy fogalmaz, annak látványa „nem fogta meg”. Marika szerint a pusztavasszal a legszebb, amikor virágozik, és a hajnali illatra érkeznek ki a jószágokkal. Van egy hársfaerdő a legelő közepén, madárcsicsergés veszi őket körül, a természet naponta új arcát mutatja: ennél nagyobb boldogságra nincs is szükségük.

Doros Judit

KAVOSZ
Széchenyi Kártya Program

A SZÉCHENYI KÁRTYA PROGRAM (SZKP) immár 2 évtizedes múltra tekint vissza. Demján Sándor 2000-ben kereste meg Orbán Viktor miniszterelnököt azzal, hogy a nagyon apró cégeknek – kanadai modell alapján – miként lehetne egy támogató hitelt biztosítani. Az első Széchenyi Kártyát pedig 2002-ben adták át. Így egy 2002 óta tartó evolúciós folyamatról beszélünk.

2002-ben még egymillió forint összegű folyószámlahitel volt, aztán lett belőle pár évente 5, 10, 25, 50, majd 100 millió. A válságok mindig komoly ugrásokat eredményeztek, hiszen eredeti lépésekre sarkallnak.

Erre a legutóbb begyűrűző válság is példa. 2020 márciusában a miniszterelnök úr a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara évnyitóján jelentette be – a járványra utalva –, hogy eddig nem ismert, szokatlan helyzet közeleg. A Széchenyi Kártya pedig egy időálló program, de az biztos, hogy mindenképpen válságálló, öntanuló program: összegyűjtjük a vállalkozóktól kapott impulzusokat, rendszerbe szervezzük, hiteleket fejlesztünk, megküldjük a szakpolitikának, és megpróbáljuk azokat elfogadtatni. Ez történt akkor is. Március közepén volt a bejelentés, mi április közepén már elérhetővé tettük az első krízishitelt, az Agrár Széchenyi Kártya Pluszt, amiben nulla kamat, nulla költség, nulla díj volt. Egyetértés volt, hogy az agrárium kiemelt terület az élelmiszerbiztonság garantálása miatt. A többi programelemmel pedig három héttel később indultunk el. Ezek között volt olyan hitel, amit már megszüntettünk, mert mostanra változtak a vállalkozók igényei.

Agazdaság sosem egy statikus állapot. Az a feladatunk, hogy reagáljunk, konstrukciókká fordítsuk a változásokra való reagálást. Általánosan kkv szektorról szoktak beszélni, de a SZKP esetében, mi inkább nmkkv-ról: a nano-, mikro-, kis- és középvállalkozások kategóriája. Teljesen más problémákkal küzd egy nanovállalkozás, az egyszemélyes önfoglalkoztató, egy őstermelő, mint egy 200 főt alkalmazó középvállalkozás.

A COVID 19 kapcsán már az első pillanattól kezdve nagyon másfajta taktikát választott az EU, mint 2008-ban, azonnal elkezdték a mennyiségi lazítást.

Korábban 200 ezer euróban (80 M Ft) maximalizálták az állam által nyújtható támogatások felső határát, ezzel szűkítve a támogathatósági mozgásteret. A válság

hatására ezt 2,3 millió euróra emelték. Ez az összeg már elérte a közepes vállalatok ingerküszöbét is. Sajnos ezt a szabályt kivezették azóta. A COVID általános válsága helyett az orosz–ukrán háború miatt kialakult energiaválságról beszélnek, máshova helyezve a válságtípusú sokk fókuszát de szerintünk más okai is vannak a válságnak.

Volt egy ideiglenes felpattanás 2021 nyarán. A felhalmozott tartalék, a fogyasztási hajlandóság, felpezsdülés szinte kirobbant a piacra, óriási keresleti hullámot indítva. Ez akkor is berobbantotta volna az inflációt, ha a gazdaság minden más eleme remekül lett volna. Ez nem magyar specifikum. Minden ország a maga módján és eszközeivel igyekezett kezelni a helyzetet.

A COVID első évében a magyar vállalkozók azonnali likviditást kerestek és túlélő üzemmódra váltottak. Akkoriban a hiteleink 92 százaléka likviditási hitel volt. Ezt követte a második, az újraindítási szakasz, amikor már optimistábbak voltak a vállalkozások, változott a hitelek felhasználása is: a kihelyezett pénzek 45 százalékát már fejlesztésre, beruházásra fordították.

Az ellátási láncok szanaszét szakadtak. A szállítás drágulása önmagában is óriási probléma. Az alapanyag- és alkatrészhiány – gigaprobléma. Emlékszünk azokra az időkre, amikor éveket kellett várni egy autóra – és döbbenet, hogy most ezek köszönnek vissza.

Amikor 2012-ben elkezdtünk kimászni a válságból, mindenki szépen, csöndben visszatért a korábbi rutinhoz. Az a szerencse, hogy volt hét jó, konjunkturális évünk. De eközben nem alakítottuk át a rendszereinket úgy, ahogy néhány ország megtette. (Észtország – digitális fejlesztés, Finnország – technológiaváltás.)

Történelmi esélyszalasztás lenne még egyszer ezt a hibát elkövetni, és a 2020-as válságból mit sem tanulva, vagy változtatva jönni ki. Van esély, csak merni kell, hinni kell és kreatívnak kell lenni.

Visszaülne Demján Sándorra és az SZKP-ra utaló alapgondolatára: az ország foglalkoztatottságának 75 százalékát adja a kvv szektor, a cégek 99,8 százalékát, a GDP 56 százalékát – mindez már megéri, hogy a gazdaság stratégiai elemeként tekintsünk rájuk. A kormányzat azt gondolom teljes mellszélességgel felvállalta: a COVID berobbanásakor gyors és alapos választ adott, a vállalkozók pedig értékelték ezt. Százezer vállalkozó tudott hozzánk fordulni, két év alatt 3500 milliárd forintot igényelve, amiből 2000 milliárd értékben leszerződöttünk. Ez – közvetlenül és közvetetten, munkavállalók, családtagok – összesen több mint félmillió embert érint. A Programot igény szerint állandóan finomhangoljuk, közben persze az új igényekre is reagálunk, így fejlesztettük anno a Széchenyi Turisztikai Kártyát, a Benzin Kártyát, alkottuk meg a lízing konstrukciónkat, legutóbb pedig a Széchenyi Energiakártyát és a technológiaváltást elősegítő beruházásokat támogató extra kedvezményekkel bíró megkülönböztetett beruházási hitelünket.

Egybegyűrtük célmeghatározásban az energiahatékonyságot, a versenyképesség fokozását, a technológiai váltást és a zöld programot. Aki ilyen hitelt vesz fel, az maximum 400 millió forintig 0,5 százalékos kamattal kap akár tíz évre lehetőséget. Nem is kell ennél nagyobb keret, mi nem a nagy cégeket célozzuk. Mi a nano-, mikro-, kicsi és közepes vállalkozások partnerei vagyunk.

HIRDETÉS

A VOSZ Információ és szolgáltató irodái

A Széchenyi Kártya Program hiteleinek intézését itt kezdenek a vállalkozások:

Megye	Város	Utca	Mobil
Baranya	Pécs	Király u. 42.	30-545-4782
Bács-Kiskun	Kecskemét	Katona József tér 18-2/23.	30-545-8575
Békés	Békéscsaba	Irányi u. 4-6.	30-545-9282
Borsod-Abaúj-Zemplén	Miskolc	Szentpéteri kapu 80.	30-545-9401
Csongrád-Csanád	Szeged	Fűj u. 92/B.	30-546-3352
Fejér	Székesfehérvár	Gyümölcs u. 36.	30-546-4024
Győr-Moson-Sopron	Győr	Buda u.19. 1 em. 1-2.	30-546-4149
Hajdú-Bihar	Debrecen	Iskola u. 3. fsz. 1.	30-546-9834
Heves	Eger	Csiky Sándor u. 21.	30-547-5318
Jász-Nagykun-Szolnok	Szolnok	Óvoda u. 2.	30-547-4545
Komárom-Esztergom	Tatabánya	Bárdos lakópark 4/a. fsz. 3.	30-547-6143
Nógrád	Salgótarján	Fő tér 1. II/5.	30-546-6019
Somogy	Kaposvár	Zárda. u. 14. fsz.7.	30-547-8141
Szabolcs-Szatmár-Bereg	Nyíregyháza	Dózsa Gy. u. 9. 2/202.	30-546-9073
Tolna	Szekszárd	Csokonai u. 5. fsz. 1.	30-547-8523
Vas	Szombathely	Thököly Imre u. 38.	30-462-9184
Veszprém	Veszprém	Virág Benedek u. 4.	30-547-8506
Zala VOSZ	Nagykanizsa	Bibor Center, Petőfi u. 1.	30-547-9274
Zala ZMVA	Zalaegerszeg	Köztársaság útja 17.	30-235-2410
Zala ZMVA	Nagykanizsa	Sugár u. 10.	30-700-6612
VOSZ Bp.-i regionális	Budapest XV. k.	Késmárk. u. 7/b.	30-942-6031
VOSZ FUVOSZ-Budapest	Budapest XXI. k.	Árpád u. II. em. 217.	70-366-8293
VOSZ Budafok-Tétény	Budapest XXII. k.	Kossuth u. 75.	30-227-7089
VOSZ Haller Vállalkozói Hiteleiroda	Budapest IX. k.	Haller u. 23-25. B. ép. fsz. 1.	30-547-4018
VOSZ Swiss Kft.	Budapest XX. k.	Nagykőrösi út 57.	20-501-1962
VOSZ Top Rider Kft.	Budapest VI. k.	Révay u. 10.	30-932-6497

HOTEL PIROSKA
BÜK

EGY HELY,
AHOL A VILÁG MOST
ÖN KÖRÜL FOROG

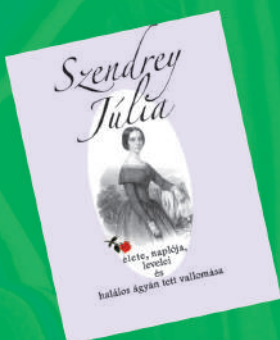
KÜLÖNLEGES AJÁNLATOK
KIEMELT NYUGDÍJAS KEDVEZMÉNNYEL,
már 15.900 FT / fő / éj ártól félpanzióval*

Használja weboldalunkon a **kincses2023** promóciós kódot, vagy hívjon minket
az azonnali 10%-os kedvezményért!

*A pontos ár függ a tartózkodás időpontjától és a tartózkodás hosszától.

További információk: Hotel Piroska**** Tel.: 06 94 558 200
sales@hotelpiroska.hu www.hotelpiroska.hu

Élj értelmesen,
szórakozz komolyan!

Egy hiteles könyv
Petőfi asszonyáról

A romantika
aranykora, 1799

Ez a szakácskönyv
mindenkinek bejött

A Női remekírók
sorozat új kötete

Az Atlantic Press Kiadó

ajánlatában szereplő könyveket megtalálod minden nagy
könyvesboltban, vagy megrendelheted itt:

<https://bookline.hu/search/search.action?searchfield=atlantic+press&page=2>

NaturComfort

MAGYAR CSALÁDI BALZSAM

HÁTRA, LÁBRA, DERÉKRA!

A 2022-ben **11. születésnapját ünneplő NaturComfort márkanév** garancia a gyógynövényes hatóanyagú, prémium kategóriás termékek piacán. **Több termékünk Érték és Minőség Díjazott termék**, melyek mind a Természetgyógyászok Szövetsége ajánlásával kerülnek forgalomba.

Termékfejlesztésnél fő célunk a természetes hatóanyagok párosítása a legmodernebb gyártási technológiákkal. Ezért a NaturComfort termékei mellékhatások nélkül, mesterséges színezőanyagoktól és kétes hatású tartósítószerektől mentesek.

A növényi hatóanyagokból kifejlesztett, Magyar Családi Balzsam már 176.000 ezer embernek segített, hogy fájdalommentes életet élhessen.

Rendkívül magas koncentrációban tartalmazza:

- fájdalomcsillapításra,
- ízületi pótlásra, visszérre,
- kopásos, meszesedéses eredetű fájdalmakra, évszázadok óta használt gyógynövényeket: **rozmaryng, körömvirág, vadgesztenye, árnika és menta.**

GONDOSKODJON ÍZÜLETEI EGÉSZSÉGÉRŐL!

INGYENESEN küldünk Önnek:

- Magyar Családi Balzsam termékmintát
- „Mit kell tudni az ízületi gyulladásról” című Gyógyír-Tár füzetünket, melyben: orvosi, szakértői segítséget, tanácsokat természetes megoldási javaslatokat kap a komfortosabb, fájdalommentes hétköznaphoz.

Hívja a **+36 70/705-55-66** telefonszámot és rögzítjük a postázási címet.

TÖNKÖLY, TÖNKE, ALAKOR

Ősgabonák újratöltve

A hiányzó sokszínűséget hozhatják vissza az újra felfedezett ősgabonák, melyek közül a legismertebbek a tönköly, a tönke és az alakor. Bár Közép-Ázsia egyes területein ma is termesztik, Európában a kenyérbúza megjelenésével szinte teljesen kiszorultak a mezőgazdaságból. Az Ökológiai Mezőgazdasági Kutatóintézet (ÖMKi) már több mint öt éve foglalkozik ősgabonákkal, melynek egyik termelőhelye a Fejér megyei Csoroszllya farm. A Vértes lábánál elterülő biogazdaságban Nobilis Ágoston, a farm vezetője volt a kalauzom.

Az ősgabonák, vagy más néven pelyvás gabonák a jövőben egyre nagyobb szerepet játszhatnak az egészséges táplálkozásban. Ezek az ősbúzáknem a ma ismert kenyérbúza ősi fajtái, teljesen külön gabonafajok. Tudományos kutatások igazolták, hogy a tönke és az alakor ősbúza fajok kedvező zsírsav-, keményítő- és fehérjeösszetételük, emészthetőségük, antioxidáns-vegyületeik és ásványianyagtartalmuk miatt különlegesen egészséges tápláléknak számítanak.

Ezek a gabonák a mezőgazdasági termelés során ellenállóbbaknak bizonyultak az egyes betegségekkel szemben és előnyeik közé sorolható az alkalmazkodóképességük, vitalitásuk, gyomelnyomóképességük. Az alakort (egyszemű búza) már 12 ezer évvel ezelőtt is termesztették. Fogyasztását a tönkéhez hasonlóan különféle allergiás megbetegedések, vastagbél-gyulladás, magas vérnyomás esetén is javasolják, és cukorbetegség diétájába is beilleszthető. A tönke és ala-

Nobilis Ágoston, a farm vezetője

kor élelmi rosttartalma jóval magasabb, mint a modern búzáké, ahogy igaz ez a kalászban ülő szemek fehérjetartalmára is. Sikérösszetételük kevesebb embernél vált ki allergiás reakciót, fogyasztásuk a koleszterin mellett igazoltan csökkenti a glükóz- és inzulinszintet. Emellett magas a bioaktív vegyület tartalmuk, amelyek közül egyesek rákellenes hatásúak. Az alakor E-vitaminban, egyes fajtái B2, B6 vitaminban gazdagok, míg a tönkénél a B9 vitamin fordul elő nagyobb arányban.

HIDEG A MALOMKŐ

A Vértesi Natúrparkban található Csoroszllya farmon 260 hektáron természetnek növényt szántó földön, 25 hektáron pedig gyümölcsstermesztéssel foglalkoznak. A hagyományos teremtésről a biogazdálkodásra történő átállás 2015-re nyúlik vissza. Első lépésként az ÖMKi-vel együttműködve kiválasztották a megfelelő biogabonafajtákat, bevonták őket a természetbe, majd megteremtették a feldolgozás lehetőségét. A közelmúltban megépített kisüzemi Astrié malommal saját tönke-, roz- és búzalisztet állítanak elő saját gabonából.

ŐTZI VADKECSKESÜLTJE ŐSKENYÉRREL

Ősgabonákat a neolitikum óta természetnek. A hazai szakértők egyike Gyulai Ferenc archeobotanikus volt, aki munkatársaival az 1990-es évek közepén, Nógrád megyében, Szarvasgedén kezdett mezőgazdasági kísérletekbe. A régészeti feltárások során azonosított, a Kárpát-medencében bizonyítottan termesztett haszonnövények között voltak olyan pelyvás búzafajok, mint a tönke és az egyszeműként ismert alakor.

Az alakor és a 8500 éves múltra visszatekintő tönke a XIX. század végéig meghatározója volt az élelmiszertermelésnek. Európa utolsó erdélyi eredetű alakor gabonája az elárasztott Bözödújfaluból származott.

Őtzi (a körülbelül 5300 évvel ezelőtt élt jégember) is fogyasztott alakort, a dél-tiroli hegyekben talált gleccsermúmia utolsó étkezése ősgabonából készült köret volt, amit vadkecske peccsenyéhez evett.

Kiszüemi malom

– Az automata berendezés megbízhatóan és kiszámíthatóan tud megfelelő minőségű lisztet előállítani az egy méter átmérőjű gránitkő segítségével. A speciális gránitkő kéméletes őrlést biztosít, így a tápanyagokban gazdag csíra is benne marad a lisztben, a leeső korpa pedig szép pelyhes, könnyen elválik a lisztől. Élet-tani szempontból szintén fontos, hogy hidegőrlésről lévén szó, a malomkő nem melegszik fel, így több vitamin kerül a kész lisztbe. Ez a liszt ízén is megérződik, amely ettől finomabb és karakteresebb – hívja fel a figyelmet a farm vezetője, Nobilis Ágoston. S felidézte azt is, hogy az első két év az átállással telt:

– Mindenképpen természetközeli gazdálkodást szerettünk volna folytatni, külön figyelmet fordítani a talajegészségre és arra, hogy sokféle vetésforgó alkalmazásával minél több növénytel foglalkozhassunk. A földterület 50 százalékán

Csoroszlyalisztek

A SZERZŐ FOTÓI

gabona, 25 százalékán pillangós növény, a maradék 25 százalékon kapás- és egyéb kultúrnövények teremnek.

A biogazdaság napjainkban is szorosán együttműködik az ÖMKi-vel, és több biogabonás kísérletben vesznek részt. Ezek egy úgynevezett kisparcellás kísérlet keretében valósulnak meg. A kutatásba ősgabonák mellett modern fajtákat is bevontak, a cél az, hogy hazai nemesítés valósulhasson meg, olyan faj-

FŰSZERES TÖNKE PEREC

Hozzávalók: 40 dkg teljes kiőrlésű vagy világos kiőrlésű tönke liszt (bioboltokban kapható); 10 dkg vaj vagy kókuszszír; 10 dkg reszelni való sajt; 1 csapott mokkáskanál só; 1 csapott kanál szódadikarbóna; 1 mokkáskanál szárított bazsalikom; 1 mokkáskanál oregánó; 1 tojás; 1-2 dl vegán krém vagy tejföl.

A lisztet elmorzsoljuk a puha kókuszszírral, hozzáadjuk a kis lyukú reszelőn lereszelt sajtot, sőt, szódadikarbónát, tojást és a fűszereket. Annyi vegánkrémmel/tejföllel gyúrjuk össze, hogy kissé keményebb állagú tésztát kapjunk. Dió nagyságú darabokat szakítunk a tésztából, vékonyra sodorjuk és perec alakot formázunk. Sütőpapírral bélelt tepsiben, 200 C fokra előmelegített sütőben 12-15 perc alatt megsütjük.

ALAKOROS KEKSZ

Hozzávalók: 12 dkg vaj; 8 dkg porcukor; 15 dkg teljes vagy világos kiőrlésű alakor liszt (bioboltokban kapható); 10 dkg apró szemű zabpehely; 1 tojás; 1 mokkáskanál sütőpor; csipet só.

A vajat a cukorral habosra keverjük, majd hozzáadjuk a tojást. A száraz hozzávalókat egy edényben összekeverjük, majd lassan, fokozatosan a vajas keverékhez adjuk. Nedves kézzel dió méretű gombócokat formálunk, azokat sütőpapírral kibélelt tepsibe helyezzük, majd nedves kézzel korongformára lapítjuk. Két ujjnyi távolságot hagyunk a kekszek között. 180 C fokra melegített sütőben 12-15 perc alatt megsütjük. Évszaktól függetlenül dióval, aprított étcsokoládéval vagy gyömbérrel kínálhatjuk.

ták szülessenek, amelyek biogazdaságban jól teljesítenek, a helyi adottságokhoz adaptálhatók, ugyanakkor rezisztensek, a gyomoknak ellenállnak.

Nobilis Ágoston a hosszú távú céljaik között említi saját kisüzemi pékség megnyitását, hogy a vetőmagtól a liszten át a feldolgozott termékig, a kenyérig eljussanak. Átgondolt koncepció alapján minőségi magyar alapanyagot, ebből kiváló minőségű magyar élelmiszert készíteni – foglalta össze ars poetikájukat.

A farm jelenleg főleg kézműves pékségeknek szállít, az otthoni kenyérsütéshez a vásárlók főleg webshopjukból rendelnek. A magas beltartalmi értékű, különleges

ízvilágú lisztek a kézműves pékségekben már bizonyítottak, de az otthon kenyeret sütők is kezdik felfedezni. Az alakor búzából készült kenyér sárgás színű, íze diós. Hangsúlyos karaktere miatt sokan keverik más lisztekkel. Készül

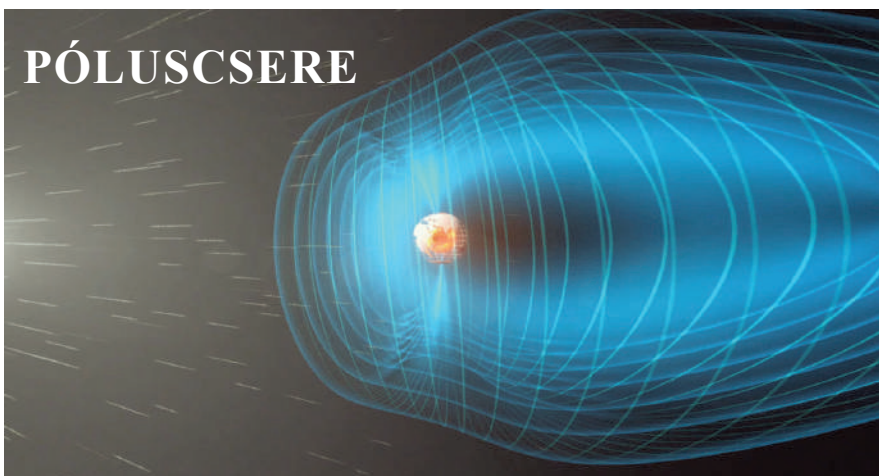
már kenyér alakor és batáta (édesburgonya) párosításával is. Tönke búzából főként kenyér és egyéb pékáru készül, de tészta- és sörgyártásra felhasználható.

A kenyér mellett kekszet, muffint, linzert, palacsintát és gyümölcskenyervariációkat is süthetünk ősgabona alapanyagokból. Ha kenyérsütés mellett tesszük le a voksunkat, belül laza, könnyű, kívül ropogós kenyeret készíthetünk.

Bognár Mária

PÓLUSCSERE

Északon lesz Dél

Nemnemnem. Ezen a bolygón semmi és senki nincs biztonságban. Átkot kértünk magunkra, s lett éghajlati katasztrófa, magunkra szabadítottuk a vírusokat, a tűzvészeket, a sárlavinákat, az aszályt, az árvizeket – tumbol a természet a mi ritmusunkra.

Nem, nem szabad azt hinnünk, hogy ez a tőlünk független természet. Annak csapásait mi hívtuk életre, s a természet megmutatja, hogy mit tud. Akartál autót? Még több autót? Kizsigerelted a földeket? Kibányásztál belőle olajat, szenet? Elterelted a vizeket? Ástál, ahol nem kellett volna? Szemeteltél? Néztél csak az orrodig? Vagy addig se nagyon?

Hát most itt van neked. Hőhullám, vilámárvíz, aszály, kiszáradt folyók, tavak, fölégett erdők, olvadt gleccserek, sárla-

vina, éhen halt jegesmedvék, a Napra ne menj ki, leolvad a bőröd, összemegy a tüdőd. Haldokló emberiség.

Nos. Nem ez a vég. Jön még rosszabb is.

A Mars igen messze van, s nincs rajta levegő, azzal ne számolj. És a Föld nem adja meg magát. Forog és forog. Te nem vagy rajta más, csak egy szúnyog. Vagy bírod a tempót, vagy lesöpör. Akár egy póluscsere alkalmával.

Az a szomorú, ám valós helyzet, hogy a Föld mágneses pólusai időnként helyet cserélnek.

Most éppen helyezkednek.

Tudjuk, hogy a mágneses terek nagyon kellenek nekünk. A kocsit navigálják, a térképeken igazítanak el, útvonalterveket készítenek, erdőben az iránytű mondja meg, hogy merre van az arra. És tudjuk, hogy a madarak a mágneses erőkterekkel tájékozódnak, képesek több ezer kilométert röpködni ezzel a tájékozódási eszközzel, a halak is így jutnak el az óceántól az érig.

Felső kép: A földi mágneses mező torzulása a Naptól érkező sugárzás hatására

FORRÁS: NASA

Most meg a sok természeti, általunk okozott katasztrófa mellé még a Föld belső magja is nekünk támadt.

Elkezdődött a póluscseré. Az Északi- és a Déli-sark helyet cserél.

Lassan persze, vigyázva, hogy ne egyszerre essünk le a bolygóról, s ne haljon ki mindenki egyszerre.

Van egy kis reményünk: az utóbbi 83 millió évben 183-szor cserélt helyet a két pólus, legutóbb 780 ezer éve. És azt mind túléltek, akik túléltek. Szóval, a tudósok szerint, a póluscserének már épp itt az ideje.

Lett volna időnk fölkészülni. S lett volna miből. Már az utóbbi másfél évszázadban több, mint ezer kilométert vándoroltak a pólusok. Észrevehettük volna. Ha észrevehettük, tehetünk volna. Valamit. Bármit.

ÚJRATERVEZÉS

A tempó ugyanis olyan gyors, hogy már pontatlanok a navigációs rendszerek. Ugye, önnel is előfordult már, hogy az autópálya közepén mondta a GPS, hogy „most, forduljon meg!” De hogy lehet itt megfordulni?

Sehogy.

És ki fog vitatkozni a Föld magját alkotó vassal?

Tudományosan úgy van az, hogy a legbelső mag szilárd vas, ami a rá nehezéző nyomás alatt nem olvad föl, pedig 6000 fokos, melegebb, mint a Nap felszíne, egy héjjal kijjebb pedig van az olvadt vas, aminek a térfogata hétszerese a Holdénak.

Ezek játszanak szerepet a mágneses mező keletkezésében és létezésében, de hangolja őket az is még, hogy mindeközben forog a Föld. Szóval, az egyik tartja magát, a másik lötyög, s ez a különféle sebességű áramlás adja a bolygónk mágneses mezejét. Amiről még az iskolások is tudják, hogy ez téríti el tőlünk a kozmosz

káros sugarait, például a Nap perzselő pászmaíat.

Mi persze a vasmagokat borító földkérgen pusztítjuk, amit csak lehet, de amíg nem esünk le, nem térülünk el, tudunk illik, hogy fontos nekünk a vasmag. Vigyáz ránk. Bár néha fészkelődik, arrébb megy, mint most is, s ilyenkor gyöngül az ereje. Figyelünk kéne erre is.

És jó, ha tudjuk, hogy az iránytűk nem a földrajzi észak felé mutatnak, hanem a mágneses észak felé. A kettő – gyaníthatjuk már az eddigiekből is – nem ugyanaz. Száz éve még Kanadában volt a mágneses északi sark, a mostani ezredforduló Grönlandon találta, a napokban meg Oroszország felé közelít tempósan, évente 40 kilométeres gyorsasággal. A tudósok, némi zavarban, mert ők sem értik a dolgot egészen, azt mondják, megkegyült a mágneses mező, s az iránytű délre fog mutatni.

És ott délen pedig, hát persze, ott is vándorol a pólus, nyilván ellentétes irányban. Ha járnának arra népek, érdekelne valakit, hogy mi van a pingvinekkel, meg a mágneses pólussal, az megtudhatná, hogy most éppen Viktória-földön tart a Déli-pólus. És nem ácsorog egyhelyben.

GUBANC AZ ERŐTÉR BEN

A tudósok tanácstalanok, hogy mitől gubancos ez a föld alatti erőtér. Hogy miért vándorolnak, cserélődnek. Hogy mikor és miért úgy, ahogy. És azt mondják, bármikor bármi megtörténhet. Akár naponta cserélődhetnének a pólusok.

Nem tudom, mi lenne, ha kelet nyugaton lenne ráadásul. Észak nyugaton?

Bele sem merek gondolni, hogy a nyugat lenne keleten.

Minden helyet cserélne mindennel.

Pólusok, égtájak, fizika és mi.

Ha leszünk még mi.

jakubovits

A múltat látjuk a jövőben

Lépkedünk a világban. Visszatekintünk arra, amit föltaláltunk – mondjuk a tűz óta. Hosszú a sora. Néha meghökkentő ötletek, nagyvá lett gondolatok, el- képesztő eredmények. Ott tartunk, hogy a jövőbe látó eszközök, egy távcső pél- dául, belelát a múltunkba. A jövőből a múltba nézünk innen a jelenből.

IBOLYA IHLETTE MOTOR

Egy körüti virágáruslány már használta a porlasztót, amikor Bánki Donát és Csonka János ámulva nézték a vizet permetező eszközt a lány kezében. A virágok vidul- tak, a mérnökök megszerkesztették a kar- burátort 1893-ban.

A mérnökpárosnak akkor már műkö- dő autómotorja volt, viszont a porlasztót mégsem ők, hanem Wilhelm Maybach szabadalmaztatta hónapokkal később. Amúgy magyar módra ment ez. Bár Maybach elismerte a magyar föltalálók elsőségét, Mechwart András, a Ganz gyár igazgatója nem ment bele egy költséges perbe a szabadalomért.

A porlasztó karrierje 1990 körül, az elektromos befecskendezéssel áldozott le. Kisebb motorokon, mopedeken, jetski- ken még előfordulnak – de a karburátor már nem a jövő eszköze.

Szegény virágáruslány pedig csak fű- ja, fűjja ibolyára, rózsára.

A FIZIKA HATÁRA

Vannak csúcsok, amiket meg kell dönteni. Rohamozzák őket, s egyszer mindet sike- rül meghódítani.

A fizika azonban nem adja könnyen magát.

Az abszolút nulla fokot már nagyon régóta szeretnék elérni a tudósok, nos, eddig még nem sikerült. A fizika kemény dió.

De most olyan közel kerültek, hogy örömködik a tudósok fizikusi csoportja.

Német fizikusoknak sikerült 0,000 000 000 038 fokra megközelíteniük a $-273,15$ Celsius-fokot. Ez az abszolút, azaz a 0 Kelvin-fok.

Én mondjuk úgy vagyok, hogy -20 , pont olyan, mint a -25 , de értem, hogy az az icipici hiányzik ahhoz, hogy a csúcsra kitzhessék a zászlót.

Nem tudom, hová, hiszen az abszolút nullát a természet nem ismeri. Ilyen nincs

a való világban. Mert nincs mozdulatlan-ság, márpedig a legkisebb mozgás is termel hőt.

Ahogy a tudósok összefoglalták Physical Review Letters folyóiratban: *A kísérlet során a bravúros eredmény eléréséhez vákuumkamrába zárt rubidium atomokból létrehozott kvantumgázt ejtettek le 120 méter magasból a kamrával együtt, és közben ki-be kapcsolgatták a mágneses mezőt a közegben. Az atomok így a sorozatos tágulási és összehúzódási kényszer hatására szinte teljesen mozdulatlaná dermedtek, ezért alakulhatott ki a rendkívüli, 38 pikokelvines hőmérséklet.*

Ez a jelenlegi csúcspont tehát, amit egyébként két másodpercig tudtak fenntartani.

Összegezzük: mégis mozog ...

NYOMKÖVETŐ A LEVESBEN

Az első nyomkövetők alighanem a radioaktív izotópok voltak. Ráadásul sokban hozzájárultak ahhoz, hogy Hevesy György kémikus 1943-ban elnyerje a Nobel-díjat, bebizonyítva, hogy a nyomkövetők valóban azok. 1911-ben Manchesterben Ernest Rutherford laboratóriumában dolgozott, sőt, együtt is laktak. A radioaktív izotópok és az ólom szétválogatása volt a főadata.

Ez a hamupipőkei munka reménytelennek tűnt, mint annyi más tudósnak. De Hevesynek támadt egy ötlete. Arra gyanakodott albrétükben, hogy a háziasz-

szony az ételek maradékát újrahasznosítja a másnapi menüben. A szakácsnő kikérte magának a gyanúsítást, ám kémikussal nem érdemes vitatkozni. Hevesy egyik nap a marhasült maradékát megszórta egy kevés radioaktív anyaggal – és láss csudát, jelzett a műszer, a másnapi fasírtan is ott volt az izotóp.

Az uránércből származó ólomból nem sikerült elkülönítenie a rádium-D izotópokat Hevesynek, sem senkinek, viszont a magyar kémikus fölfedezte a nyomkövetőt. És ezzel elnyerte a Nobel-díjat.

WAGYU NYOMTATVA

Akinek nem szalad össze a nyál a szájában erre a kajára, az reménytelen eset. A jövő ételei ugyanis laboratóriumban készülnek majd, és nyomtatni kell csak a sütés-főzés helyett.

Ez a wagyu oszakai kutatók laboratóriumában készült. Marha őssejtjéből fehérjekupacok, erek, zsír, inak – állítólag tudnak csirkét, lazacot is utánozni. Aki evett már ilyet, az nem tudta megkülönböztetni az eredeti sülttől.

Élek a gyanúperrel, hogy ők nem ettek igazi marhasültet.

A lényeg viszont az, hogy a prémium minőségű japán marha, a wagyu kilója

százezer forint. Tehát a laborban olcsóbb, nem kell szénát aratni, etetni, legeltetni, a vágóhídon maceráskodni – némi össejt, petricsésze, 3D-s nyomtató...

Hogy a japán állattenyésztők? Fehér köpeny, hajháló – irány a labor. Gondolom bögés szól a hangszóróból, trágyaszagot permeteznek a légbre...

Hogy az éhes marhasültimádók? Szagos, szaftos nyomtatványt nekik!

Óvatosan a vendéglőkkel, hentesekkel! A franciák már a libamájnál tartanak – már csak egy apró tökélesítés, és nem érezni a különbséget. Nincs benne antibiotikum, semmi adalékanyag – ja, liba sem. Bár ezt is össejtől állítják elő, azért megfontolnám, hogy petricsészből vagy baromfiudvarról kérem a húst.

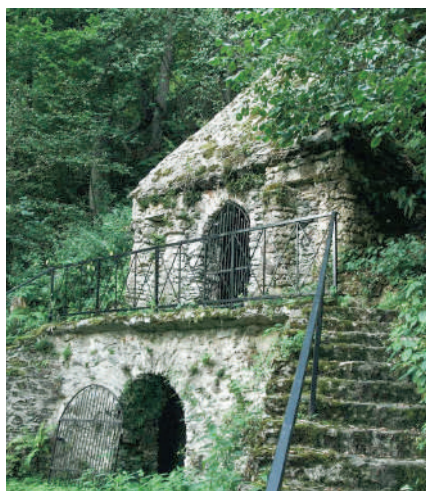
Mert soron van már a francia laboratóriumokban a kacsamáj, a csirkemell és a többiek kísérletezése.

Addig tolják, hogy a farhát sapkával születik majd újjá.

HŰTÖTT JÉGKOCCA

Az a leginkább takarékos, ha nem kell hűteni. Az ember betolja a kaját a szájába és kész. Ősembernél nem volt gond, sokan ülték körül a tüzet, a maradékot – ha volt egyáltalán – a barlang mélyére vitték. Vagy sózták. Vagy mindkettő.

Sarkkőri ősembernek ennyi baja sem volt. A halat, a mamutot már fagyasztva

Grófi jégverem Szlovákiában

ejtette el – neki nem a hűtő, hanem a mikro hiányzott inkább.

De jött a lusta, kényes utókor, nem vadászik, piacra jár. Mégis marad valami.

Jeges Budapesten, valamikor az 1950-es évek végén FOTÓ: FORTEPÁN

Hűteni kell. És persze, néhány dolog hűtve jó. Sör, dinnye, jégkocka. Verem, hegyi patak, mély kút megtette a magáét, sőt, a lépcsőfölgjáró, a hideg vízbe állított fazék.

Ma már a hűtő is okos

Okos gondolat volt, hogy jégteglákat hordott szét a jeges a városban, s volt egy ötletes szekrény, nevezetesen a jég szekrény, ahová tenni lehetett. Ez úgy szuperált, hogy a szekrény kívül fából készült, ez szigetelt, a belső pléhfal pedig vezeti a hőt, s a kettő közé került a jég. Sózva, mert úgy jobban olvad. Így készült régen a fagyí például, aki élőben szeretné látni, az óbudai Vendéglátóipari Múzeumban megtekintheti.

Hidegesináló géppel sokan kísérleteztek. William Cullen skót mérnök után a gőzzel működőt Oliver Evans amerikai mérnök építette meg 1805-ben. Sok kísérlet révén jutottak el a freon alkalmazásához, ez a gáz Thomas Midgley fölfedezése volt. Nem volt veszélyes, szintelen, szagtalan, nem robban, így ez a hűtőközeg sokkal egészségesebb volt, mint a korábbi ammónia. 1937-ben az Amerikai Egyesült Államokban már minden második háztartásban freonos hűtőgép volt. Mígnem kiderült, hogy ez a gáz károsítja az ózonréteget, így az Európai Unióban betiltották. Most újabb technológiákat keresnek, kutatnak.

Mi most hűtjük a jégkockát.

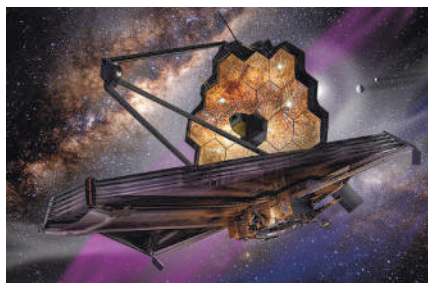
VAN AZ AZ ÖTVEN FOK...

A spanyolországi Sevillában olykor már ötven fokig emelkedik a hőmérsékelt. Itt, nálunk a 35-38 fok is rémisztő, szokatlan, olvad le a bőrünk, ájuldozunk. És akkor 50? Atyagatya!

A spanyolok azért edzettebbek. Ott sűrűbbek a 40 fokok, de most már ott is elszaladt a ló. Ám a spanyolok emlékeznek.

Az ókorra, amikor a perzsák föld alatti csatornákkal hűtötték az utcákat. Qanat technológiának nevezik – amikor az utcák alatt húzódó vízcatornákból a szellőző aknák révén vízzel hűtik az utcát. Akár tíz fokkal is letornázták a hőséget. 1992-ben kipróbálták megint. A kísérleti kanálisban a vizet motorok keringették, és 3 fokos hűtést értek el. Fejlesztik a programot, megújuló energiát terveznek EU-s beruházásból, amikor a hús csatornavizet egy épület tetejére vezetik, onnan lecsorogva hűti a házat is, az utcákat is – hogy a spanyolok este megint kiülhessenek a padokra, a hús terekbe.

CSILLAGOK HALMOZVA

Az óriási kukkoló

24 milliárd évig jött az a fény, amelyet most megnézhetünk. Hála a James Webb űrteleszkópnak, a világ legerősebb látcsövének, amelyet 2021 decemberében indított útjára az európai, az amerikai és a kanadai űrügynökség, és amely most ontja a fényképeket a múltból.

Ami ezen a fotón holdfényes sziklás hegynek tűnik, az valójában egy közeli, fiatal, csillagképző NGC 3324 régió széle a Carina-ködben. A James Webb űrteleszkópján található közeli infravörös kamerával, infravörös fényben rögzített képen a csillagok születésének korábban homályos területei láthatók

FORRÁS: NASA

Rivalog a szakma, különösen a csillagászok, ha olyan fotókat kapunk a világtűr mélyéről, amilyeneket még soha, amilyeneket nem is reméltünk korábban. A valaha észlelt galaxisok közül megtalál néhányat valahol a távoli univerzum mélyén, lefényképezve azt élesebben, mint bárki remélte volna. A távcső követi a csillaghalmazokat a kozmikus idők kezdetéig.

Exobolygó, víz egyéb távoli bolygók légkörében, bolygókód, táguló gázfelhő, puffadt bolygók, haldokló csillagok, por és gázhéjak... mennyi tudós kifejezés arra, amit nem, hogy nem értünk, de még nem is érzünk.

Sejtjük, hogy valami nagyon klassznak a részesei vagyunk.

Kanyarog, csavarog, ködös és fényes, színes és még színesebb fotók – magyarázzák a csillagászok, de ki tudja követni? A lényeg, hogy gyönyörű, fényes, színes és közel van.

No jó, nincs közel, milliárd évek válszatanak el, de mégis, mintha karnyújtásra lenne.

És ámulunk, bámulunk.

Ez a múltunk. Ilyenek voltunk 24 milliárd éve. Mi még nem voltunk. A Föld se. A galaxisok már voltak. A világ már volt. Nélkülünk.

Nélkülünk színes volt. Életteli. Ellipszisek, ködök, csillagporok, fényességek. És most kaptunk róla hírt. Fotót. A színes múltunkról.

-ja

AZ ÁRPÁD-HÁZI KIRÁLYOK NYOMÁBAN

Csontvázak a kriptából

Az utóbbi másfél évtizedben új lendületet vett az Árpád-házi királyok kutatása, amihez hathatós segítséget nyújtanak a legmodernebb genetikai eljárások, kormeghatározó technikák. Királyok után kutatnak Tihanyban, Esztergomban, Székesfehérváron és Budapesten. Az eredményekből egyesek messzemenő következtetéseket vonnak le, mások óvatosabbak.

A székesfehérvári Szűz Mária-prépostság templomát Szent István kezdte építtetni a XI. század elején, végső nyughelyéül. Elkészülte után a korabeli Európa egyik legnagyobb bazilikája volt a templom, ahol a magyar történelem 38 királyát koronázták meg, tizenöt magyar uralkodót pedig ott temettek el. Az egykori templom csaknem teljes területét feltáró ásások és írott források ellenére kevés biztosat tudunk a Székesfehérváron eltemetett királyok sírjáról.

TÖRÖKÖK SZÓRTÁK SZÉT

Könyves Kálmán 1116-os halálától vált szokássá, hogy a királyokat az ottani bazilikában helyezik végső nyughelyükre. Elődei közül Orseolo Pétert a pécsi szé-

kesegyházban, Aba Sámuel Sármonostorban, I. Andrást a tihanyi apátságban, I. Bélát Szekszárdon, I. Gézát az egykori váci székesegyházban, Szent Lászlót Váradon temették el.

Szent István székesfehérvári sírjáról, a király temetkezési helyéről és módjáról egyetlen megemlékezés maradt. Könyves Kálmán király uralkodása idején írta Hartvik püspök, hogy (Szent István) „Szent testét az épület közepén fehér márványból faragott szarkofágba helyezték”.

A török hódoltság idején a székesfehérvári királysírokat feldúlták, uralkodóink földi maradványait pedig szétszórták a törökök. Az itt eltemetett egykori királyok közül egyedül a XII. század végén uralkodott III. Béla, valamint felesége

III. Béla király koponyájáról az 1967-es vizsgálat során készített felvételek.

FORRÁS: MAGYAR TERMÉSZETTUDOMÁNYI MÚZEUM EMBERTANI TÁR, FOTÓGYŰJTEMÉNY

A tihanyi altemplom feltárása

FORRÁS: TIHANYI BENCÉS APÁTSÁG

maradványait sikerült azonosítani 1848-ban. Maradványaikat már akkor – a kor-szak tudományos színvonalán, temetkezési mellékletek alapján – azonosították, és 1862-ben a budavári Mátyás-templom főoltára alá épített kriptában helyezték el, innen kerültek azok 1898. október 21-én mai helyükre, a kápolnába.

Az Országos Onkológiai Intézet munkacsoportja 2013-ban kezdett dolgozni a maradványok azonosításán. (Az Országos Onkológiai Intézetben a személyre szabott terápia megállapításához új módszerek jelentek meg.) Hat év múltán jelentették be, hogy sikerült a 800 éves csontokból meghatározni az Árpád-házra jellemző DNS-t. Az Árpád-házi királyok és királynék csontjain végzett genetikai vizsgálatokat az Országos Onkológiai Intézet és a Göttingeni Egyetem párhuzamosan végezte.

Ugyanakkor volt, aki fölvetette, hogy a Mátyás-templomban őrzött csontok Könyves Kálmántól is származhatnak. A krónikák azonban leírják Könyves Kálmán halálát, „ahogy az agyveleje a fülén

kicsordult”, aminek megtalálták volna a nyomát a koponya CT-vizsgálata során. Lehetett volna hólyagos középfülgyulladás, de annak szintén nem lették nyomát. Viszont látszik egy hajdani koponyalékelés. Az egykori beavatkozás nem ütötte át a koponya mindkét csontlemezét, csak a külsőt. Tehát vélhetően rituális beavatkozáson esett át az uralkodó. Éppen emiatt könnyen tisztázhatták, hogy a koponya III. Béla koponyája, mert nem tudták kimutatni azt a betegséget, amelyben Könyves Kálmán meghalt.

A KORA BIZTOS

Az elmúlt évezred történelme csak egyetlen királyunk, I. András síremlékét kímélte meg teljesen.

I. András 1055-ben a Tihanyi-félszigeten monostort és királyi temetkezési helyet alapított. A király az altemplomi kriptá fölé építtetett monostorba bencés szerzeteseket költöztetett, miközben el kell ismerni, hogy nem tudjuk pontosan a monostor és a kriptá egymáshoz való pontos elhelyezkedését. A történettudo-

Szent László ereklyetartójának felnyitása a 2001-es vizsgálatkor a szegedi egyetemen
FOTÓ: U-SZEGED.HU

mány hiteles adatként fogadja el a krónikák beszámolóját, mely szerint a zirci udvarházban elhunyt András királyt, végakarátának megfelelően, a tihanyi bencés monostorban temették el 1060-ban, majd fia, Dávid herceg végső nyughelye is ez lett 1090 körül.

Az Eötvös Loránd Kutatási Hálózat Bölcsészettudományi Kutatóközpont (ELKH BTK) koordinálásával 2020-ban indult a Tihanyi Bencés Apátság királykriptájának régészeti hitelesítő feltárása. A kriptá területén utójára 1953-ban folytak kiterjedt régészeti munkák, ezek dokumentációja alapján várható volt, hogy eredeti helyzetben lévő, érintetlen temetkezést nem találnak a helyszínen. Az 1953-ban kialakított sírhely betonszarkofágjából három rossz állapotú faladát emeltek ki, méltatlanul rossz körülmények között őrzött emberi maradványokkal. A vizsgálatokat először a debreceni ATOMKI – Isotoptech Zrt.

MI AZ ARCHEOGENETIKA?

Az archeogenetika az ősi DNS tanulmányozása különböző molekuláris genetikai módszerek és DNS-t tartalmazó források felhasználásával. A genetikai elemzésnek ez a formája emberi, állati és növényi mintákon egyaránt alkalmazható. Az ősi DNS kivonható különböző megkövesedett mintákból, többek között csontokból, tojáshéjakból, valamint emberi és állati minták mesterségesen konzervált szöveteiből. Növények esetében az ősi DNS magvakból és szövetekből nyerhető ki. Az archeogenetika bizonyítékot szolgáltat számunkra az ősi népcsoportok vándorlásáról és keveredéséről, de a növények és állatok evolúciójáról, illetve a háziastitási eseményekről is.

Az archeogenetika nevét a görög „arkhaiosz” (jelentése „ősi”, „rég”) és a „genetika” szavak („öröklés-tan”) összetételéből kapta. Az elnevezést Colin Renfrew régész alkotta és vezette be az 1990-es években.

Érdekesség: 2021 februárjában a tudósok arról számoltak be, hogy sikeresen kinyerték és elemezték a DNS-t egy mamut több mint egymillió éves maradványaiból.

radiokarbon-laboratóriumában végezték, majd az itteni mérési eredmények alapján a nemzetközileg szintén magasán jegyzett poznaeni és mannheimi laboratóriumban is megismételték. Az eredmény: az előkerült embertani anyag egy része, de legalább az egy vagy két felnőtt férfihoz köthető csontmaradványok biztosan XI. századiak.

– A csontok nagyon rossz állapotban kerültek elő, ezért többféle módszerrel

Az antropológiai mérésekhez előkészített koponyaereklye és az ezüst ereklyetartó

FORRÁS: PPKE BTK RÉGÉSZETTUDOMÁNYI INTÉZET

próbálunk értékelhető genetikai mintához jutni. Optimisták vagyunk, hisszük, hogy eredményre jutunk – tájékoztatott Mende Balázs Gusztáv, a BTK Archeogenomikai Intézetének tudományos főmunkatársa.

ÁRPÁDOK FOLYTATÓJA

A XI. századi Árpád-házi uralkodók sorában sohasem kapott nagy figyelmet a mindössze három éven át uralkodó I. Géza, annál többet tudunk öccséről, I. (Szent) Lászlóról. Pedig I. Géza utódaival folytatódott az Árpádok története, hiszen Szent Lászlónak nem született fia. I. Gézát a váci bazilika közepén temették el 1077-ben. A katedrális a későbbi évszázadokban többször átépítették, de az alapító király sírját minden bizonnyal tiszteletben tartották a templom fő helyén.

2015-ben Batizi Zoltán régész azonosította a középkori templom közepén a

valószínű sírhelyet – bár a szakemberek véleménye megoszlik arról, hogy valóban a király sírhelyét találták-e meg –, a kifalazott sírgödörből azonban már a kőanyagot is kitermelték a 18. században. A gödörben több csontmaradványt találtak, de I. Gézával kapcsolatba hozható nem került elő.

I. Gézát tehát öccse, a később szentté avatott I. László követte a trónon. Simor János győri püspök, későbbi esztergomi érsek volt az utolsó, aki felnyitatta az 1095-ben Nyitrán elhunyt Szent László koponyaereklyéjét. Mindez 1861-ben történt. Azóta senki sem látta Szent László hermájának tartalmát. A kegyeleti jogokat gyakorló Győri Egyházmegye 2011-ben döntött úgy, hogy engedélyezi a relikvia fölmérését modern képalkotó eljárásokkal, valamint az így nyert adatok alapján a király arcvonásainak rekonstrukcióját.

III. Béla arcreekonstrukciója

FORRÁS: MTTM-BLOG

A szakemberek arra voltak kíváncsiak, valóban koponyaereklye van-e benne, a teljes koponya, vagy csak töredék, és arra főleg, hogy I. László király maradványait őrzi-e. Az 1046-ban született I. László 1077-től magyar, 1091-től horvát király is volt. Sokáig azt hitték a szakemberek, hogy először Somogyváron temették el, majd onnan került Váradra. Solymosi László történész 2016. októberi akadémiai székfoglalója szerint azonban a lovagkirályt a váradi székesegyházban temették el, a somogyvári apátságban sohasem nyugodott. III. Cselosztin pápa 1192-ben avatta szentté I. Lászlót. Ekkor felbontották nyughelyét, maradványait díszes sírba helyezték át. A koponyát azonban különválasztották, és mellszobor alakú tartóba tették. (A díszes sírt azóta sem találják Nagyváradon.) Az ereklyetartó 1406-ban, tűzvészben meg-

rongálódott, a koponyának azonban nem esett baja. Naprághy Demeter 1606-ban hozta el Nagyváradról, majd Prágában restauráltatta. Naprághy 1607-es győri püspöki kinevezése után a Szent Lászlóherma is a városban maradt, mivel a főpásztor végrendeletében az ottani székesegyházra hagyta azt.

SOKSZÁZ ÉVES KISÖRLŐ

2011 szeptemberében négy napot kaptak a Kristóf Lilla Alinda antropológus által vezetett orvosok, antropológusok, bölcsészek arra, hogy minél alaposabban feltérképezzék a 150 éve nem elemzett relikviát. A Semmelweis Egyetem anatómusa, Patonay Lajos és a Szegedi Tudományegyetem antropológusa, Pálfi György koordinálásával mintát vettek a DNS-vizsgálathoz. A megmaradt három fogból egy kisörlőfogot távolítottak el, valamint a

koponyaalpból kiemelték egy egy centiméter átmérőjű csonthengert. A sok száz éves ereklyéből csak töredezett, további érdemi vizsgálatra, következtetések levonására, összehasonlításra alkalmatlan DNS-szekvenciát nyertek. Ha sikerrel járnak, a kezünkben volna egy referencia-génállomány a többi Árpád-házi királyhoz. Az arekonstrukció alapján a királynak erőteljesen kiemelkedő szemöldökive és mélyen behúzódo orrgyöke volt, szája közepes vastagságú lehetett. A rekonstruált arc kevésbé hasonlít a hermához, ami azzal magyarázható, hogy a herma mintegy 400 évvel a király halála után készült, az ötvösmester nem ismerhette Szent László pontos arcvonásait.

2021 novemberében a Magyarságkutató Intézet arról számolt be, hogy sikeresen nyertek ki Szent László királyunk maradványaiból DNS-információt, amelyből meghatározzák a teljes örökítőanyagát. A Győri Egyházmegye tavaly júniusban engedélyezte a Szent László-koponyareklye interdiszciplináris kutatását. A fog- és sziklacsontporból a helyszínen vett mintákból az intézet archeogenetikai laboratóriumában a kutatók sikeresen nyerték ki a DNS-információt, amelyből az egykor élt egyén teljes örökítőanyagát meghatározzák. Az új kutatásra azért volt szükség, mert korábban az archeogenetikai vizsgálatok si-

Szent László hermája a győri székesegyházban

FOTÓ WIKIMÉDIA

kertelenül zárultak, az újabb pedig azért lehetett sikeres, mert az elmúlt évtizedben hatalmas technológiai előrelépés történt ezen a téren.

Idén áprilisban a Magyarságkutató Intézet azt jelentette, hogy a Székesfehérváron talált csontok kutatásakor két Árpád-házi személyt azonosítottak. Ennek alapfeltétele III. Béla király genetikai mintájának meghatározása volt, ennek köszönhetően vált végül lehetségessé a Székesfehérváron és a Tihanyban nyugvó maradványok azonosítása.

A vizsgálatok során azonosított Árpád-házi személyek majd csak a tudományos publikáció megjelenésekor válnak hivatalosan ismertté.

A magyar történelem egyik meghatározó dokumentumát, az Aranybullát II. András, egyik legjelentősebb Árpád-házi királyunk adta ki, akinek sírját magyar-román összefogással Egresen (Igris) tárták fel. (Egres a Maros folyó partján, Temes megyében található.)

A középkori krónikáink többsége szerint az 1235-ben elhunyt II. Andrást az egresi monostorban helyezték örök nyugalomba. A Pázmány Péter Katolikus Egyetem (PPKE) Régészeti Intézete a temesvári Bánáti Múzeum munkatársaival 2013 óta kutatja a területet. Geofizikai módszerrel találták meg a falu közepén lévő leleghelyen a föld alatti maradványokat. 2019-től az Emberi Erőforrások Minisztériuma Árpád-ház Programjának támogatásával zajlanak a munkák a Bethlen Gábor Alapkezelőn keresztül. Eddig több mint kétszáz sírt tártak fel a templom területén, de csak két, igényesen megépített középkori síremlék alapozása került elő.

CSONTOK SÍR NÉLKÜL

Ezekről azonban nem jelenthető ki, hogy biztosan a király és feleségének a nyughelye. A feltételezett királyi sírhelyek esetleg már a tatárjáráskor elpusztultak, ebből azonban nem következik, hogy az uralkodó csontjait nem találhatják meg.

A második honalapítóként is emlegetett IV. Béla királyt, feleségét és fiát Esztergomban temették el, ám nyughelyüket mindmáig nem sikerült azonosítani, még a sírjukat befogadó ferences templom helye sem ismert. A magyarázat ebben

az esetben is a Kárpát-medence viharos történelmében keresendő. A király fia, Béla herceg 1269-ben, lánya, Margit, egy évvel később hunyt el. A herceget a ferencesek esztergomi templomában – az esztergomi ferences kolostor Magyarország első ferences rendháza volt –, a később szentté avatott Margitot a Margitszigeten temették el. 1270. május 3-án meghalt IV. Béla király, júniusban vagy júliusban az özvegye, Mária királyné is. Kettejüket fiuk mellett helyezték végső nyugalomba.

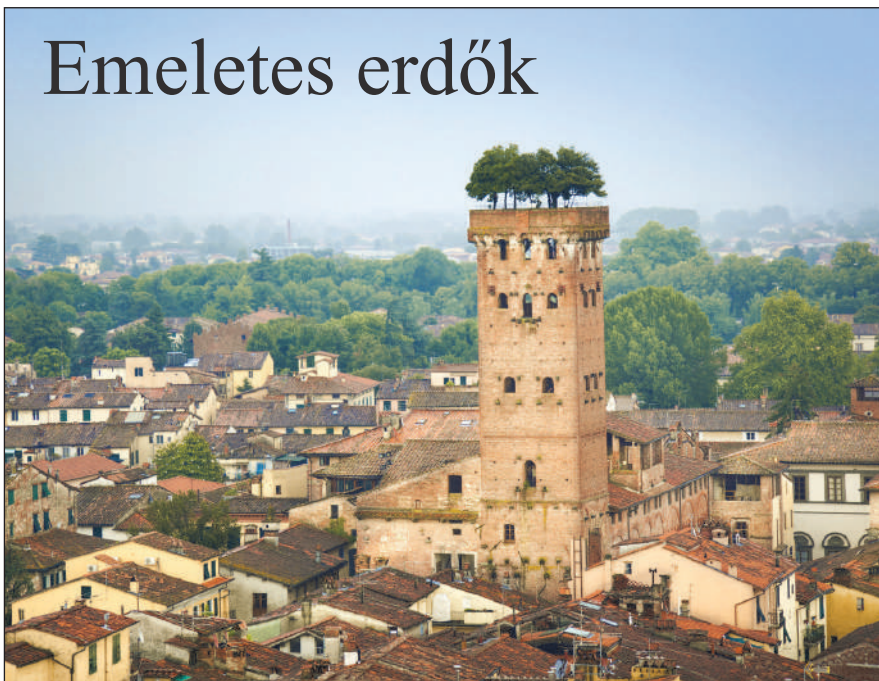
CSAK A ROMOK ÉLTÉK TÚL

Az 1543-ban török kézre került Esztergomot az 1595-ös ostrom szinte teljesen elpusztította. A város templomainak csak a romjai érték meg a törökök 1685-ös kiűzését. A városba visszatérő ferencesek kolostoruk helyét nem tudták azonosítani, így 1697-ben a város közepén álló egyik romos templom helyét kapták meg. Egyesek szerint a király sírja nem a ma Szent Annaként ismert templom alatt van. Az esztergomi Jókai utca 7.-ben kellene keresni a hajdani Segítő Szűz Mária-templom szentélyét, amelynek főoltára előtt volt a Képes Krónika szerint IV. Béla vörösmárvány síremléke. Kérdéses, hogy a magánépület alatt hogyan végezhetnének feltárást? A roncsolásmentes technikák elvileg hasznos információkkal szolgálhatnak, a helyi ferences vezető azonban kétli, hogy a Jókai utcában előkerülhetnének IV. Béla maradványai. Ha mégis megtalálnák a síremléket, benne csontmaradványokat, a genetikai meghatározásra is lenne mód.

Túl sok a bizonytalanság, túl sok a kértely, túl sok a ha...

Forrás: innoteka.hu

Emeletes erdők

Ha nem volna a nyakunkon a klímaváltozás, akkor is sokat nyernénk egy másfajta szemlélettel. Az ésszerűséggel, a kísérletekkel, az újítások hétköznapjainkba építésével. Szót kéne fogadnunk az okos mérnököknek, a lelkes újítóknak. S leginkább a számoknak kellene hinnünk. Hogy az a 2-3 fok bizony ott van a hőmérőn. A különös hőség és szaporodó árvizek, a mindent elpusztító aszályok és az olvadó gleccserek. Ha nem volna a nyakunkon... de a nyakunkon van.

ÉGBE TÖRŐ MAGYALOK

Még az olaszokhoz képest is különleges építmény. Toszkánában, Luccában találkozhatóunk ezzel a középkori lakótornyossal, melynek tetején magyaltölgyek nőnek.

No, nem véletlenül.

Minipark a lakótorny tetején

Az első fát az 1400-as években ültette Paolo Guinigi, Lucca ura. Az a legenda tartja magát a városban, hogy halálakor, 1432-ben a fa elhullajtotta a leveleit.

A milánói függőleges erdők

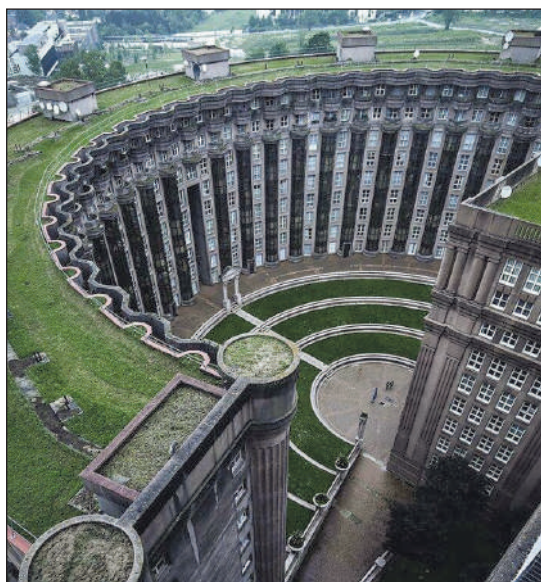
A fát pedig még több fa követte, gondozták a helyiek a felhők alatti parkot – hiszen úgy tudni, az örökzöldek az új-jászületést, vagyis örök életet jelképezik.

A kertészek olykor besegítenek az öröklétnek, locsolnak, kivágnak, telepítenek. Mikor hogy.

Nekünk csak a csodálat marad és bátran hihetünk a mesékben.

A ZÖLD A LEGZÖLDEBB

Az építészek, kertészek, ökológusok mind segítenek abban nekünk, hogy élhető maradjon a világunk. Élhetőbb. Egyre gyakoribb, hogy a természet

Amfiteátrum alakú épület zöld tetővel

Zöld fal

Erkélyek kertekkel

adottságait használják ki, s állítják a saját maguk, meg a mi oldalunkra. Így fújhat a szél a sivatagi városokban, hiszen a szélszatorna mentén építik föl a házakat, így terveznek lakásokat szemközti ablakokkal, hogy a huzat helyettesítse a légkondit, s így vájják a domboldalba a család lakhelyét, ahol a hűtés, a fűtés, a szigetelés semmibe nem kerül. Zöld ötletek, trükkök, ésszerű megoldások.

A legzöldebb persze a zöld. Például a milánói iker tornyok, egy 80 és egy 110 méteres, amelyeket a betonszungség közepén húztak föl, ám az erkélyeken, a falakon fák nőnek. Ez a függőleges erdő. A 20 ezer négyzetméteres erdő 11 ezer évelő és talajtakaró növényből, több ezer cserjéből épült, 800 kisebb és nagyobb fa eresztett gyökeret ben-

ne 2014 óta. És bírják, mert a telepítés előtt a mérnökök és a botanikusok együtt tesztelték, hogy a növények, illetve mely növények bírják a magaslati levegőt, a szellőkéseket, s az erkélyek, az épület mennyi élő terhet bír el.

Az il Bosco Verticale nevű mérnöki csoda sorra nyerte el az építészeti díjakat átadásakor.

A legnagyobb elismerés viszont az, hogy a lakók reggel az erkélyükön erdőben, madárcsicsergés közben ihatják a káposzínójukat. Mondjuk, nekem hiányozna a vízesés.

FÜGGŐKERTEK

Már az ókorban is tudták, hogy a zöld jó. A zöld segít, lélegzik, hűsít, ápol és árnyékol. És így viselkedik vízszintesen is, függőlegesen is. Ha van mennyország, az biztos zöld. (A paradicsom is.)

Na, szóval a függőkertek ma újra divatba jönnek. A zöld falak ezerféle megoldást nyújtanak, a tájépítésszek pedig tobzódnak egy házfal láttán. Minél nagyobb a fal, annál inkább. S minél inkább engedik a lakók.

Például a városi társasház lakói nem vágják el tövénél a borostyánt, vadszőlőt, ami már szépen fölfutott a padlásig, nem hiszik azt, hogy a kúszó növények ártnak a vakolatnak, s nem dőlnek be annak az ablakait örökké zárva tartó szomszédnak, hogy szűnyogtelep a zöld fal, hanem engednek az újnak, a jónak, a szépnek, a hasznosnak.

Persze csöppet sem új a növények és falak társítása, csak mi szokunk nehezen a másához.

1938-ban szabadalmaztatta a zöld fal rendszerét egy amerikai tájépítési mérnök, nevezetesen Stanley Hart White, majd egy francia biológus, Patrick Blanc népszerűsítette. Nem volt nehéz dolga, hiszen nagyon látványos, ha már készen van, fajok, színek keverednek benne, s köztereken, irodaházakon, lakóépületeken, sőt, ezek belsejében is elismerést aratnak.

A kellemes, barátságos, egészséges mikroklíma számos formában épülhet. Vannak kúszónövényektől lélegző falak, ezek közül a legnagyobb a mexikói Los Cabos International Convention Centerben található, 2700 négyzetméteres. De bátran fölveszi a versenyt egy-egy kanadai, szingapúri, mumbai-i röpdűlőtereken található is.

Aztán vannak zöld homlokzatok, amelyeket egy állványra futatott növényzet takar. Praktikusak, mert vagy a földben gyökereznek, s futnak a létrájukon fölfelé, vagy a magasban, dézsában kapnak földet. Tehát bárhol telepíthetők, variálhatók, oszthatók szét, vagy kapcsolhatók egybe.

És van vegetációs fal, élő támfal – megannyi megoldás, lehetőség arra, hogy kellemesen érezzük magunkat a betonzsungelben – egy kis zöld segítségével.

-ja

új Ház és Kert
www.hazkert.hu | hazkert.hu@gmail.com

INGATLAN
ÉPÍTŐANYAG
BELSŐÉPÍTÉSZET

Ukrajnák a szomszédunkban

Amikor elkezdődött a 2022. év, még senki sem gondolta igazán, hogy Ukrajna ennyire fontos lesz számunkra. A legfontosabb. Azután az események nyomán nyilvánvalóvá vált, ami addig is egyértelmű kellett volna legyen. És akkor kiderült más is: sem mi, sem a világ, sem maguk a legközvetlenebbül érintettek nem tudnak megegyezni abban, hogy hogyan is kellene értelmezni a történeteket, milyen megoldást kellene várniuk. Nem is olyan bonyolult erre a magyarázat. Nincs egyetlen, mindenki számára ugyanazt jelentő Ukrajna. Ukrajnák vannak.

UKRAJNA BELÜLRŐL

Kik azok az ukránok? Ukrajnában ukránok, oroszok, orosz nyelvű, de ukrán (állampolgári) tudatú emberek és mindenféle nemzeti, nyelvi és kulturális kisebbségek élnek. Utóbbiak között a lengyelek, a románok, a magyarok, a ruszinok, a szlovákok és a fehéroroszok a legjelentősebbek. De vannak még sokan. És ha ragaszkodunk a Krímhez, mint Ukrajna elidegeníthetetlen területéhez, még többen. Közülük a magukat egyértelműen oroszként meghatározókat kivéve a legtöbben ukrainai állampolgárnak, az ukrán politikai állam alanyainak tartják magukat. Büszkéek a történelmükre és a kultúrájukra, amelyeknek mindinkább a sajátos, ukrán vonatkozásait ismerik és erősítik fel, izmosodik az ukrán és ukrainai tudat.

Nagyjából egyetértünk abban, hogy a mind területileg, mind lakosságszámban jelentős országuknak meg kell szabadulnia a szovjet múlttól, el kell indulnia az önálló fejlődés útján. Az esélyeket nem tartják rossznak. Tisztában vannak az ország természeti gazdagságával, büszkéek a lakosság versenyképes képzettségére és jó munkakultúrájára, műveltségére. A sikerek elmaradásának okát döntően a társadalom és a gazdaság gyorsan végbement, indokolatlanul erős rétegződésében, a politikai osztály önzésében, a hihetetlen mértékű korrupcióban, a bűnözéssel összefonódott

Ukrajna ugyan a legnagyobb szomszédunk, de a közös határunk hossza mindössze 133 kilométer; vagyis Szlovénia után a második legrövidebb.

Mint a többi szomszédos állammal, Ukrajnával is a Trianon előtti Magyarország egykori területén keresztül érintkezünk, amely a jelen esetben a Kárpátalja. Itt is élnek kisebbségben magyarok. Szlovákiához, Szlovéniához hasonlóan a mai Ukrajna államisága is újkeletű, harminc éves. Ez idő alatt a két ország viszonya enyhén szólva is hullámzó volt, az utóbbi években inkább a viták, feszültségek jellemezték.

2022. február 24-én Oroszország fegyveresen megtámadta az országot. A háború erősen kihatott Európára és Magyarországra. Energiaválság, gazdasági visszaesés, infláció, menekülthullám, biztonsági kockázatok – hogy csak a legfontosabbakat említsük. Ezek megítélése sem egyértelmű. Hogy miért vált Ukrajna egyszeriben a legfontosabb szomszédunkká, és miért nem egyszerű, miért annyira sokrétű a történetek értelmezése, annak megértéséhez adunk néhány támpontot a továbbiakban.

vadkapitalizmusban és a Nyugat és Oroszország közötti választási kényszerben, az ebből fakadó bizonytalanságban látják.

Kétségtelenül van egy orosz gyökerű és tudatú, de a moszkvai befolyástól egyre inkább távolodni próbáló orosz gazdasági és politikai elit, amely szemben áll az ukrán hatalmasokkal. Ebből a helyzetből sok sasszélépés fakadt mindkét irányba. Az viszont tagadhatatlan, hogy 1991-ben Ukrajna a függetlenségre szavazott, elnököt választott, létrehozta saját államhatalmi berendezkedését és az egyik kimondója volt a Szovjetunió felbomlását deklaráló döntésnek.

Ma már egyértelműen erősebb az a gondolat, hogy Ukrajnának Moszkvától fokozatosan távolodva, ha kell, az oroszokkal határozottan szakítva, mindinkább nyugat felé tekintve kell építenie a jövőjét. De hogy milyen belső politikai víziók és ideológiák mentén, mely erők vezetésével kell ezt tennie, abban nincs megegyezés. Ukrajna egy bizonytalan ország, minden tekintetben.

OROSZORSZÁG UKRAJNÁJA

Orosz szemmel nincs ukrán nép, ukrán kultúra és ukrán történelem. A keleti szlávok első államalakulata a 800-as évektől jön létre a Dnyeper mentén az oda lehajózó és ott uralmi befolyást szerző varégek (mai fogalmaink szerint svéd gyökerű vikingek) hatására és uralma alatt. A Kijevi Rusz 879 és 1240 között az egyetlen vitathatatlan szláv (orosz) államcentrum. A mongol-tatár külső támadások, a gazdasági, katonai és dinasztikus mozgások következtében létrejövő) Vlagyimir-Szuzdal, Halics-Volhínia és Novgorod nevekkel meghatározható új hatalmi alakulatok jelezte belső folyamatok nyomán a Kijevi Rusz ugyan széthullik, de mindörökké az orosz államiság bölcsője marad.

Vitatható, hogy mikor és milyen hatásokra válik el egymástól az orosz, az ukrán (és a belorusz) nyelv, önálló nyelvek-e ezek egyáltalán, vagy csak erős nyelvjárárok. Következésképpen alakulhatott-e ki önálló és önazonos ukrán kultúra, vagy az mindvégig az orosz egy leágazása volt.

Államilag Ukrajna (az orosz okraina – külső terület, gyepűvidék szóból) néhány, külső hatásokra létrejött és rövid ideig tartó önállósági periódust nem számítva mindig Oroszország része volt (erősen változó külső határokkal). Saját politikai arculatot főként az orosz cárok (kiemelkedően Nagy Katalin) védelmi politikája nyomán létrehozott szabad, de szolgálatos határörző népesség, a kozákság (mint társadalmi réteg és nem nemzet) megerősítése révén kapott. De orosz gyökerű kozákság is volt, nem csak ukrán.

A kozákokat katonailag és politikailag irányító hetmanok és atamánok külső fenyegetés hatására mindig Moszkvától várták a segítséget, oda fordultak, különböző szerződésekkel és megállapodásokkal meg is erősítették az együvé tartozást. A Krím félszigetet amúgy is Nagy Katalin kegyence, az egyébként kiváló államépítő Potjomkin herceg szerezte meg Oroszországnak, a Fekete-tengeri és Azovi partok Nagy Péter óta orosz hódítások nyomán kerültek orosz fennhatóság alá. Ukrajna (legyen az bármi és bármekkora) orosz, pontosabban az oroszoké – gondolják az oroszok.

A SZOVJET UKRAJNA

Az 1917-es bolsevik forradalmat követően Ukrajna hosszú éveken át helyszíne és résztvevője a polgárháborúnak. A fehérek és az őket támogató nyugati erők és hatalmak döntően a Fekete-tenger irányából kaptak támogatást és utánpótlást. A kozákság maga megosztott volt, de döntően a fehéreket támogatta. Bo-

A járási hivatal Técsőn 2009-ben

nyolította a képet az anarchista atamánok (főleg Mahno) szabadszereplőinek az ideiglenes területfoglalásainak következménye. A szovjethatalom szempontjából Ukrajna egy gyanús, megbízhatatlan, a forradalmat és az új rendet csak félszíven támogató, társadalmilag is nehezen átalakítható része volt az országnak. Sztálin nagyrészt ide összpontosította a kulákság elleni „osztályharcát”. A mesterségesen előidézett éhínség sokmillió veszteséget okozott a lakosság létszámában és cseppet sem tette vonzóvá a szovjetorszag főhatalmat.

A II. világháborúban sok ukrán szinte felszabadítóként üdvözölte a fasiszta németeket és csatlósait, de a megszállók kegyetlenkedései nyomán hamar változott a hangulat. Partizánharc is kibontakozott, miközben sok ukrán reguláris erőként szolgált a fasiszta csapatok oldalán. A háború hivatalos befejezése után még legalább nyolc évig voltak szervezett erők a mai Ukrajna területén, amelyek fegyveresen is ellenálltak a szovjet restaurációnak, de a hivatalos politikában fordult a

narratíva: az ukrán nép a fasiszta Németország legyőzésében az egyik legnagyobb áldozatot hozó politikai entitás lett. Kercs, Odessza, Szevasztopol és Kijev is megkapta a hős város címet, ami kimagasló arány. A sztálini területszerző rendezésnek is nyertese volt a köztársaság: lengyel területek mellett ide csatolták Kárpátalját.

Az újjáépítés nyomán egyre inkább nőtt Ukrajna ipari, bányászati, mezőgazdasági és tudományos jelentősége. Ennek nyomán volt logikus és racionális döntés (vagyis nem Hruscov szezélye), hogy a Krím-félsziget Ukrajnához kerüljön. A köztársaság és Kijev a Szovjetunió mellett kifejezetten szerencsés régió volt.

A felbomlás után az önállósodó Ukrajna életében felerősödött szerepet játszott a nacionalizmus. A szélsőjobbnak és a nacionalizmusnak óhatatlanul voltak és vannak fasisztoid vonásai, amelyek különösen a történelmi hivatkozásokban, előd- és példaképválasztásban, továbbá a szimbolikában jelennek meg. Ez erős visszatetszést keltett a szovjet utódállamokban, mindenekelőtt Oroszországban.

UKRAJNA MAGYAR SZEMMEL

Bár „Verecke híres útján” jöttünk, a Kárpátok gerincei természetes határvonalat képeztek. A Haliccsal (az Osztrák-Magyar Monarchiában majd Galícia) és a volhíniai Vladimirrel (Volodimir, Lodoméria) voltak kisebb konfliktusaink az Árpád-korban, adóztak is a koronának ezek a vidékek, de nem volt ez politikai főirány. A Vazul-fiak közül ketten, András és Levente Kijevben találtak menedéket (a harmadik, Béla, hol lengyel, hol cseh földön élt). Lviv középkori magyar neve Ilyvó volt. Zsigmond uralkodása alatt Munkács várát jóideig a litván Korjatovics Tódor uralta és ispáni hatalma is volt a vidéken, de tette mindezt királyi kegyből, befogadottként. Nem mondható hát, hogy már akkor „szláv uralom” alatt volt ez a terület, a népesség nemzetiségi összetételétől függetlenül.

Ez utóbbi sem egyértelmű. A ma magukat ruszinnak vallók megkülönböztetik magukat az ukránoktól (nyelvileg, etnikailag is), miközben a magyar és osztrák tudományosságban rutén volt mind a kettő. Az ukránok részben erre hivatkozva ma nem ismerik el a ruszinság önálló létét. Ráadásul a Szovjetunióhoz csatolt Kárpátaljára döntően belső-oroszországi orosz népességet telepítettek, tehát sem a ruszinság sem az ukránság nem volt többségben, miközben a magyarajkúak aránya csökkent. (150 ezernél sohasem élt több magát magyarnak valló a szovjet Kárpátalján, miközben ma jóval 100 ezer alatt van a számuk.)

A függetlenné vált Ukrajnát szinte elsőként ismerte el az Antall-kormány, a kijevi főkonzulátus nagykövetséggé alakult. Alapszerződést is kötött a két ország és a nemzetiségi kérdés kezelése is példásan kezdett alakulni. Idővel azonban fordulat következett be mind helyi, mind országos szinten. Az orosz befolyás visszaszorítására irányuló intézkedések érintették a

Kupola és cekker

magyar kisebbséget is, annak oktatási intézményeit, nyelvhasználatát elsősorban. Ez még kezelhető lett volna a kétoldalú viszonyban, de az ukrán szélsőjobb és nacionalizmus erői és szervezetei mind több provokációt hajtottak végre a helyi magyar kisebbség intézményei és közösségei ellen, olykor az erőszaktól sem visszariadva. Miközben a magyar hivatalos külpolitika egyre inkább Oroszország felé fordult, az ukrán gondolkodásban mind jobban teret nyert, hogy országukat az oroszok kívül a másik irányból Magyarország fenyegeti, így ők harapófogóba kerültek. Ha hivatalosan nem is, de a

közgondolkodásban teret kapott, hogy Budapest Kárpátalja „visszacsatolásán” munkálkodik, vagy legalább is ezt akarná.

Mind a két fél felelős a viszony megromlásáért, az arányokat nem nagyon érdemes számolgatni. Az viszont tény, hogy a magyar közvélemény rosszabbnak ítéli meg az ukrajnai magyarság helyzetét és lehetőségeit, mint amilyen az valójában, és ez is rányomja a bélyegét a két ország viszonyára.

A NYUGAT UKRAJNÁJA

Nincs terünk külön értekezni az osztrák és a lengyel befolyás időszakáról, Lengyelország Ukrajnjáról, de ma Varsó is a nyugati geopolitikai gondolkodás fősodrát követi, sőt, annak aktív alakítója. Eszerint Ukrajna fontos független állam, amely méreteinél, jelentőségénél fogva hatásos ütközőzónát képez a nyugati Európa és az oda betagozódni soha nem képes, ezért kiszámíthatatlan Oroszország között. Politikai és gazdasági viszonyai bonyolultak, olykor kaotikusak, sok a bizonytalansági tényező. Finanszírozni Ukrajnát, annak szükséges gazdasági korrekcióit a Nyugat nem tudja, a jelen viszonyok között nincs is rá garancia, hogy a befektetett pénzt és energiát a kívánt célok elérésére fordítanak.

Ugyanakkor mindenképpen bátorítani, támogatni kell a nyugatosodási törekvéseket, azt, hogy Ukrajna az Európai Unió és a NATO irányába forduljon és ott, ha jóideig nem is tagként, de stabil, kiszámítható partnerként meg is állapodjon. Ebben az esetben a jelentős geopolitikai nyereség mellett mód lenne a kölcsönös gazdasági előnyök kiaknázására, a Nyugat nemcsak piachoz (békeidőben az már megvolt), hanem nyersanyagbázishoz, termelőkapacitásokat befogadó partnerhez, munkaerő-

utánpótláshoz és élelmiszeripari beszálítóhoz is jutna.

A Nyugat sokkal többre és nagyobbra tartja Ukrajnát, mint Oroszország, és sokkal többet tud és hajlandó is tenni az érdekében, ám ezt nem tudja úgy tenni, hogy Moszkva ezt ne érezze ellene irányuló ármánykodásnak, az érdekei súlyos megsértésének, külpolitikai mozgástere tudatos szűkítésének, sőt akár biztonsága fenyegetésének. Ez az ellentét egyelőre kibékíthetetlen. Tény ugyanakkor, hogy az ország lakossága és politikai vezetése a függetlenség elnyerése utáni elnök- és parlamenti választásokon megmutatkozó hol orosz, hol nyugati irányultság választása helyett mára egyértelműen a nyugati orientáció mellett döntött.

A JOG UKRAJNÁJA

Ukrajna (Belarusszal együtt) már szovjetkörtársaságként tagja volt az ENSZ-nek – éppen a fasiszmus legyőzésében vállalt szerepére és áldozathozatalára hivatkozva érte el ezt a Szovjetunió –, vagyis már akkor voltak nemzetközileg elismert határai, volt meghatározott területe, fővárosa. Ezen a kereteken belül érte el a függetlenségét, ezeket erősítették meg a nemzetközi szerződések, amelyeknek részese volt vagy részesevé vált. Külön kiemelendő a Szovjetunió (vagyis a szocialista köztársaságok szövetsége) megszűnését kimondó, eredetileg Oroszország, Ukrajna és Belarusz közötti megállapodás, a Független Államok Közösségét létrehozó szerződés és a Budapesti Memorandum, amely mind megerősítette Ukrajna függetlenségét és területi épségét.

Az is nyilvánvaló, hogy soha egyetlen nemzetközi fórum nem minősítette Ukrajnát más államokra veszélyes, azok érdekeit meg nem engedhető eszközökkel sértő, és főleg nem fasiszta vagy az

emberiség értékeit fenyegető államnak. A jog alapján Ukrajna létét nem lehet kétségbe vonni.

A TÉNYADATOK UKRAJNÁJA

Az ország területe több mint hat magyarországnyi, 2020-ban még 44 millióan lakták, mára jó, ha 38 millió lakost számlálhatunk a nyolevtanas-kilencvenes években még 50 milliós lakosságú Ukrajnában. Elsősorban kiváló mezőgazdasági adottságairól ismert a terület, gazdag fekete földek találhatók itt, ezért Ukrajna részese-dése a világ gabona- és növényi olaj piacán is rendkívül jelentős. Energiahordozókban, kőszénben és barnaszénben kifejezetten gazdag, kőolaj- és földgázkészletei inkább becsültek és részben megkutatottak, mintsem kitermelés alatt lévők. Ráadásul jelentős részben a Fekete-tenger partvidékére és vizeire, a Krím környékére koncentrálódnak. A vasérc rézgóta ismert, Dunaújváros is a Krivij Rih-i készletekre települt.

Világpiaci szinten számottevők a mangánkészletek, de bányászható és bányászott itt bauxit, titán, nikkelt, higany, arany, urán, réz és több más színesfémérc.

Kijev, Harkiv, Odessza, Lviv nemzetközileg is számon tartott tudományos és oktatási központok.

A lakosság csaknem 78 százaléka ukránnak tartja magát és majdnem 18

százalék orosz. Más a helyzet, ha a hétköznapi nyelvhasználatot tekintjük. Az ukrán tudatúak jó része is jobban tud oroszul, mint az államnyelven. A keleti és déli karéj, de Harkiv, sőt nagyrészt Kijev is oroszajkú, és szinte többen tudnak jól oroszul, mint kifogástalanul ukránul. Tény ugyanakkor, hogy két külön nyelvről, tehát nem nyelvjárásról, dialektusról vagy ilyesmiről van szó.

Piac Kárpátalján

Ukrajna ennél is több van, de a helyzet bemutatásához ennyi nézőpont is elegendő. Mindenki kiválaszthatja, hogy számára melyik Ukrajna tűnik az „igazinak”. De ha nem választ, akkor is megértheti mindebből, miért annyira bonyolult az ukránjai és az Ukrajna körül kialakult helyzet.

M. Lengyel László

Dzsere madzsar!

Idén Törökországba, Sidére utaztunk nyaralni. Már megint. Úgy láttam – ahogy a turisztikai berkekben mondják –, ár-érték arányban most (is) ez a legjobb választás. Nem szabad sokat töprengeni, minél előbb foglalunk, annál olcsóbb. A döntésben segített, hogy a tavalyi utunknál kevésnek bizonyult egy hét ahhoz, hogy mindent megnézzünk, ráadásul a fülemben csengett a naponta hallott mondat: dzsere madzsar!

Szeretnek ott minket! Így utólag azt a bizonyos 150 évet nem megszállásnak látják, inkább valami hosszas baráti látogatásként fogják fel. Talán másként is tanítják a történelemórákon. Lehet benne valami, mert arkadáş-ok vagyunk számukra, vagyis barát.

KICSURRAN A TENGER

Így hát útra keltünk, most nem októberben, mint az elmúlt évben, hanem augusztusban. Főszezonban! Pedig ettől saját tapasztalatom és ismerőseim is óva intettek. „Bele se fértek majd a tengerbe, annyian lesznek!” – mondták. Hiába, most így jött ki. Legalább látom a különbséget a főszezon és az utószezon között. Azt már a befizetéskor láttam, hogy van, nem is kevés. De hát tudomásul kell venni, hogy a főszezon mindenhol drágább.

A repülő tele volt, sok a gyerek, nagy az izgalom, de vannak olyanok is, akik

nyugodtan ülnek, nyomkodják a kütyüiket, ők már repültek, és kicsit flegmán néznek a félősebb utasokra. Ugyan, mi történhet? Minek izgulni!

Az antyaljai repülőtérről még egy órás buszút Side-ig, közben van időm átgondolni az internetről felidézett programokat: a félszigetre épült ókori településen ma is megcsodálhatók többek között a római kori színház, az oszlopos agóra és a Dionüszosz-templom maradványai. A félsziget csücskében, az ókori kikötő melletti Apollón templom oszlopai Side legszebb látványosságai közé tartoznak.

Beérünk a nyüzsgő városba, ám a légkondis buszból visszahökölünk a melegtől. Láttuk messziről a tengert, megcsillan rajta a Hold fénye, a szállodai szoba pedig légkondis.

Mindig érnek meglepetések, ráadásul kellemesek, mert van egy újításuk, a többnyelvű allergiakártya, amellyel az utasok

magyarázat nélkül tudják jelezni a szállodában, ha valamilyen ételintoleranciában szenvednek.

BIRA LÜFTEN!

Az első napra a tenger és a szálloda megcsodálása jut, ismét otthon érzem magam, a törökök változatlanul kedvesek, hálásak azért a néhány török szóért, amit megtanultam. A szálloda all inclusive, a török sör nagyon finom. Csak azt kell mondanom: Bira lüften! és máris előttem a hús sör. Azt javaslom az utazóknak, az ország nyelvéből néhány szót, vagy mondatot tanuljanak meg, mindenhol hálásak ezért.

Nyüzsgő, árusokkal teli utcákon kérésünk ajándékokat az otthoniaknak, de a nagyobb vásárlást majd a bazárban akarjuk megejteni.

Az ottani magyar nyelvű idegennyelvi felsorolta milyen programok közül választhatunk. Mehettünk volna hajókázással egybekötött városnézésre, megnézhetünk volna az ottani piacot is és kipróbálhattuk volna a libegőt.

Nagyon vonzó volt az utazás a Managvat folyón egy tradicionális fahajóval, amely során láthattuk volna a híres vízesésüket. Kínáltak egy új egész napos programot is, amelyen a Toros hegységen átvezető történelmi selyemút nevezetességeit nézhettük volna meg. Sarihacilar faluban meglátogathattunk volna egy 800 éves mecsetet, a kis falu kőházait, falumúzeumát, majd kis falvakon keresztül eljuthattunk volna a világ harmadik legnagyobb barlangtavához, sőt még csónakázhattunk volna is.

Ezekkel az utazásokkal az a gond, hogy ha nincs elég jelentkező, akkor bizony elmaradnak. Mi pedig már láttuk is ezeket.

Bárhová utazom, mindig látni szeretném az elődök nyomait, és erre rendsze-

rint az óvárosban van lehetőség. Ezért én az óváros megnézésére szavaztam.

Side óvárosában régi történelmi emlékekkel találkoztunk, az ősi török hálszifalu és az antik település nyomát még látni, mert a felújított házak falán több helyen a régít mutatja a festmény. Anatólia legnagyobb amfiteátruma várt minket, vagyis sajnos csak a töredéke.

Itthon Kerim Jalcin, török barátom felhívta a figyelmemet a látnivalókra, ki ne hagyjam a rómaiak emlékét őrző márvány romok között a legérdekesebbeket, az Apollón templomát és az amfiteátrumot. A templom Side egyik ikonikus nevezetessége, a római időkből maradt ránk a hat korinthuszi oszlop, mely már messziről vonzza a tekintetünket.

A régészeti lelőhelyek közül fellelhető a vízvezetékrendszer, mindig elcsodálkozom milyen fejlett technikájuk volt őseinknek. Fényképezgettük a városkaput, és egy kórház nyomait is láttuk.

Az agóra előtt azon az úton jártunk, ahol a régiek. Mindenhol viszonylag épen maradt csodás oszlopok, közöttük lakóházak és fürdők nyomai. Mozaikok és festmények bukkannak elő, és az agórával szemben ott a Régészeti Múzeum, mely az egykori római gyógyfürdőből lett. Itt megnézhető minden, az ásatások során előkerült lelet: szobrok, érmék, ékszerek, amfórák és szarkofágok.

MÚLT AZ ÜVEGPADLÓ ALATT

Több órás séta után beültünk egy kis étterembe, megkóstoltuk a csirkés döner wrapot, és ittunk egy sört. Néztük a tőlünk 20 méterre lévő tengert, és a turistákkal teli kalózhajót, amint tesz egy kört. Ez is ajánlott program volt, lám erre be sem kellett fizetni, innen is jól látni és hallani a vidám gyerekcsapat hangját. Közben a pincér arra hívta fel a figyelmünket, hogy

Apollón templomának maradványai

kifelé menet nézzük meg, milyen volt a régi város egy darabja, üvegpadról mentünk át, bekukucskálva a múltba.

A legenda szerint Cleopatra és Antonius itt, Side partjainál találkozgatott titkokban. Ezt már sajnos nem tudjuk kideríteni, de elképzelni is jó.

Beszéljünk a vásárlásokról is, hiszen a hölgyeket és a gyerekeket is nagyon érdekli a gazdag bőrúruk olcsósága. A férfiak pedig otthon felírt listával és a fényképezőgéppel járják a piacot Manavgatban, ahová busszal egy euróért visznek el. Nem mintha a szállodák környékén nem lenne elég áru, de úgy hírtett, hogy a bazarban minden sokkal olcsóbb.

Egy-két napos pihenés után nyakunkba vettük a sok kisebb és nagyobb boltot, mert a fiatalabb lányok, akik még nem voltak a piacon, és úgy gondolták, hogy ott nem lehet próbálni, előtte a boltokban választották ki mit vennének, felpróbálták, és felírták milyen méret jó, és akkor már a bazarban sem lesz gond.

Arra számítottunk az indulás előtt, hogy dollárt kell vinni magunkkal, de vé-

gül az euró győzött, igaz, profin számították át, például egy szandál 10 euró volt, de az euró ára mellett ott volt a másik is: 12 dollár, ők még talán nem tudták, hogy a dollár lassan annyit ér, mint az euró.

ALKUDNI KÖTELEZŐ

Mit lehet venni Sidében? Gyönyörű bőrcipőket, szandálokat, edzőcipőket, zoknikat, melegítőket, szabadidő- és strandruhákat, táskákat, fűszereket és szinte mindent. Talán a legérdekesebb az volt, hogy majdnem minden sarkon volt egy gyógyszertár, kitelepvedve az utcára és árulták nagy árengedménnyel a fájdalomcsillapítókat, reumára való krémeket, a megfázásra és influenzára való porokat, ami a hírek szerint a németek körében nagyon népszerű.

A vásárlások előtt Kerim barátom volt a segítségemre, ha távolból is. Még Pesten felkészített arra, hogy alkudni kötelező. Nem szégyen, sőt talán nem is a vételár a tét, hanem az élmény. Nagyon szeretik a jó alkut, alkudozást, ha nem sértegetik az árusokat. Néhány mosollyal sok min-

A festményen a régi város

A SZERZŐ FOTÓI

den megoldható. Ha végképp nem bírjuk cernával, forduljunk sarkon, még az is sokszor előfordul, hogy utánunk szólnak, ha élvezték az alkut még engednek is akár a bekerülési árból is. Nem mennek tönkre, majd behozzák azokon, akik nem alkudoznak, a németeken és az oroszokon, akik viszik, amennyiért mondják.

Két-három óránál többet én nem bírok a bazárban – a rádiókból szóló helybéli zenét megtöri az árusok hangos, vidám kínálata és az alkudozások zaja, mindezt átszővi a fűszerek illata és a kánikula.

A törökök vidámak, segítőkészek és nagyon nyíltak. Elszédülve a piaci forgatagtól kábán nézünk magunk elé, merre is a kijárat, hol egy taxi? Már a buszt se keressük, csak minél előbb kerülünk haza a szállodánkba. Egyszerre hárman is megállnak mellettünk és mutogatnak, magyaráznak, és amikor nem értjük, hogy előbb jobbra, meg balra, aztán egyene-

sen, és jobbra, akkor valaki belénk karol, és sétál velünk. Végre egy taxi. Kerim figyelmeztetésére előbb megalkuszunk, vagyis megkérdezzük, mennyi az anyyi. Mutatja, hogy mennyi, és tíz perc múlva otthon vagyunk.

Hamar eltelt ez az egy hét. Élményekkel és ajándékokkal megpakolva utazunk haza. Kedvesek, barátságosak a törökök, nem sietnek sehová, csak értetlenkedve nézik a mi sietős, zaklatott otlétünket, amit a tenger és az ő világuk csillapít, lassan elsimít.

Egy kis szótár az utazóknak:
erhaba – Szia! Günaydın – Jó napot!
Güle-güle: Viszlát! Kaç para? – Mennyibe kerül? Kaç tane? – Hány darab? indirim: akció, kedvezmény, pahalı: drága, ucuz: olcsó, evet: igen, hayir: nem.

Végül a legfontosabb:

Teşekkür ederim – Köszönöm szépen!

B. Á.

Romantika, fagyi, tenger

Csókolózva szelfizte magát egy pár július utolsó vasárnapján, Porec belvárosának nyüzsgő tengerpartján, háttérben a vizet és a látóhatárt bíborra festő naplementével. Aztán megnézték a fotót, s mivel magyarul értékelték a képet, megszólítottam őket. A 36 esztendős férfi Kálmánként, felesége Hajniként mutatkozott be. Elmondták, hogy Szombathelyről jöttek, tíz éve házasságban, két gyermekük van, 6 és 9 évesek, rájuk most a nagymama vigyáz, amúgy a kicsik megszületése óta először tudtak kettesben nyaralni. A banknál alkalmazott asszony volt közlékenyebb:

A SZERELEM FIATAL

– Az volt a vágyunk, hogy újra gondtalan szerelmespár legyünk – mondta cinkosan társára mosolyogva Hajni. – Jól tettük, hogy idejöttünk, itt minden olyan szerelmeseknek való. Isztria gyönyörű, a városok nagyon hangulatosak, jó az utcákon andalogni, az éttermekben finom halakat ettünk, az édességek is fenségesek. Porectől három kilométerre bérelünk egy emeletes üdülőházban apartmant, az is remek, a terasz a tengerre néz, ott reggelizünk és vacsorázunk órákon át.

A villanszerelőként dolgozó Kálmán a horvát borokat dicsérte, majd hozzátette, hogy végre jetskizni is tudott, utoljára 20 évesen ült vízimotoron, nálunk sajnos, nagyon kevés helyen lehet – mondta.

Apécsi Bíró Csaba és felesége, Tünde viszont elhozta Porecbe két kicsi gyermekét, a 7 éves Áront és a két évvel ifjabb Emmi. A család a tengerpartra épített, 4-5 ezer

A rovinji Szent Eufémia székesegyház vonzza a turistákat

vendéget befogadó, medencékkel, több tucatnyi sportpályával, üzletekkel és éttermekkel felszerszámozott Bijeli Uvala Campingben töltött egy hetet. Tünde a pécsi egyetemen asszisztens, s az intézmény sok évvel ezelőtt a kempingbe húzott két lakókocsit, amit az egyetem dolgozói kedvezményes áron vehetnek igénybe. A Bíró-család sokat fürdött és bejárta a környéket, a legnagyobb attrakció azonban a gyerekek elmondása szerint az volt, amikor egy hajóval kiúsztak a nyílt tengerre kilesni a delfinek akrobatamutatóványait. Mellesleg Bíróék korábban már nyaraltak az Isztrián. A biztonságtechnikai cégnél szolgáló Csaba 2021-ben Rovinjban foglalt egy amerikai nappalis, két hálószobás apartmant augusztusra egy ne-

Kávéház Porecben a középkori falak tövében és tetején

tes reklámakción, hihetetlenül olcsón, egy hétre alig 150 ezer forintért.

– Az volt eddig a legjobb nyaralásunk – vallotta be Tünde. – Rovinj csodás város, ott éjjel-nappal nagy élet van.

A budapesti Kereki Gábor és családja is Rovinj-imádó, őket a város késő estig nyitva tartó termelői piacán szólítottam meg. Az informatikus apa feleségével és két egyetemista gyermekével tíz napra jött Rovinjba.

– Hét éve csak Horvátországba járunk nyaralni, Isztria-függők vagyunk – avatott be családjának pihenési szokásaiba a családfő. – Szeretjük a köves partot, itt a víz mindig kristálytisza.

A férfi marketingesnek készülő lánya, Olívia is dicsérte a vizet és az isztriai városok olaszos hangulatát:

– Rovinj a legszebb – jelentette ki Olívia, és mindjárt sorolta élményeit, beszélt a félszigetre épített város gótikus, reneszánsz, barokk és klasszicista stíluseleme-

ket mutató lakóházairól, a szűk utcákon kedélyesen sétáló turistákról, az éttermek teraszán felszolgált nagyszerű pizzákról és a félsziget dombjának tetején álló, 1700-as években épített Szent Eufémia-székesegyházról, melynek lépcsőjéről és főleg tornyából megunhatatlan panorama nyílik az Adriára.

Érdekes volt hallani, hogy a kérdezett magyarok többsége a horvát városokat magyar nevükön emlegették, így Pulát Pólaként, Opatiját, Abbáziaként, Rijekát Fiumeként. Ugyanakkor Trianon-fájdalma senkinek se volt az „elvesztett” Adria miatt.

– Az Adria sose volt magyar vidék – vélte ennek kapcsán Kisteleky Tamás, nyugdíjas matematikatanár, aki két tini unokáját hozta el Abbáziába. – A tengerparti városok lakosságának egy százaléka sem volt magyar 1920-ban. Horvátország a magyar királyság tartománya volt, a két állam azonban nem volt hatással egy-

másra. A horvát irodalom, zene, gasztro-
nómia, építészet alapvetően olasz példát
követett ezer éven át, ami érthető, hisz az
ország ízlését az itt élő olaszok határozták
meg. Nem tudok olyan horvát tengerparti
szokást, ami a magyarság hatását mutat-
ná. Ha valaki meggyőző ennek az ellenke-
zőjéről, annak kalapot emelek.

A MAGYAR IS TURISTA

A nyár közepén néhány hazai hírportál
azt állította, hogy a magyarok gyakran
azt tapasztalták: lekezelik őket a horvát
kereskedők, vendéglátósok és szolgálta-
tók. Mindezt a – név és konkrétum nélkül
– nyilatkozók a horvátok egy részének
magyarok iránt táplált etnikai és politi-
kai ellenérzésével magyarázták. Ennek
okán az Isztrián nyaraló honfitársainkat
faggatva többektől megkérdeztem, hogy
volt-e ilyenfajta kellemetlenségük Hor-
vátországban. Valamennyien azt válaszol-
ták: soha, sehol nem érezték annak akár
legcsekélyebb jelét sem, hogy a horvátok
elutasítón viselkednének velük, magyar-
ságuk okán. Inkább arról beszéltek, hogy
mennyi barátságos gesztust kapnak a ven-
déglátóktól, bárhol is járjanak:

– Egy ruhát vettem az egyik abbáziai
butikban – mesélte Olívia –, és mikor már
fizetni akartam, az eladó azt mondta, ad
tíz százalék kedvezményt, mivel magyar
vagyok és Budapest csodás. Lehet, hogy
ez csak egy egyszerű üzleti fogás volt, és
kedvezményt kaptam volna, ha üzbég va-
gyok vagy német, de akkor is jól esett.

A fővárosi Müller Ignác párjával és
négy gyermekével egy rovinji élményt
osztott meg velem:

– Az egyik pizzéria a kikötőnél telje-
sen tele volt, de mikor megtudták, hogy
magyarok vagyunk, a pincérek körbe-
szaladták a teraszt, és gyorsan hoztak is
három darab kétszemélyes asztalemet,

Jó andalogni a szűk, olaszos utcákon

amiből összerakták a mi hatszemélyes
asztalunkat, majd fél perc múlva ott volt
a hat szék is. Ezeket a kevésbé foglalt
asztalok villámgyors megbontásával és
újratérésével oldották meg. Az egész tán
két percig tartott, közben kacskán ejtett
magyar szavakkal bíztattak, hogy vár-
junk, mindjárt lesz hely.

Bíróék viszont egy étteremben fél órát
vártak arra, hogy kiszolgálják őket, újabb
felet, hogy megérkezzen a vacsora, majd
felet, hogy fizethessenek. Nem kiszúrás-
ból tették, hanem azért, mert zsúfolt volt
a hely. Kárpótlásul a végén Csaba kapott
egy kupica snapszot, a gyerekek meg
nyalókát.

Egyébként azt, hogy időnként a külföl-
di nyaralások kellemetlenségeit túhang-
súlyozzák egyes hírportálok, ráadásul

Tengeri naplemente templomtoronnyal

A SZERZŐ FOTÓI

mindezt leöntik egy állítólagos magyarel-
lenességgel, sokan célzatos hazugságnak
tartják. A cél pedig az, hogy ne nyaraljunk
külföldön, hanem itthon költsük a pénzt.

Tegyük mindjárt hozzá, hogy hazai
infláció ide vagy oda, azért a horvát árak
még fájóbbak, mint az itthoniak. Ezt töb-
ben is elpanaszolták.

– Négy pizza, egy-egy limonádéval
550 kuna volt Porecban – idézték az egyik
vacsoraszámlát Kerekiék –, márpedig az
30 ezer forint.

– A delfintúra négyünknek 500 kuna
volt, ami 27 ezer forint – tudtam meg Bíró
Csabától.

Müller Ignác két gimis lánya arról be-
szélt, hogy az elfogadható nyári ruhák 15
ezer forintról startoltak, a szexisek 25-ről.
Az élelmiszerboltok polcain sorakozó
ételek és italok ára 50-100 százalékkal
volt drágább a magyarországi kínálathoz
képest, a kérdezettek szerint. A parkolás
ára is általában másfélszerese az otthoni-

nak, a fagyí meg duplája. Azon különösen
kiakadt szinte mindenki, hogy mennyire
drága és haszontalan a sztráda.

PÁLYA KUNÁVAL KIKÖVEZVE

– Zágráb és Rijeka között négyezer forint-
nyi kunát kellett fizetni – mondta Müller
Ignác. – Azt a 160 kilométert négy óra
alatt tettük meg a dugók miatt. Orcátlan-
ság ezért pénzt kérni.

Nem árt tudni, hogy azon a héten for-
galmi rekordok dőltek meg a horvát sztrá-
dákon. Július 29. és 31. között 960 ezer
jármű közlekedett az állami kezelésű
autópályákon, s ez több mint két száza-
lékkal haladta meg az egy évvel korábbi
adatot. A három napban 2,8 milliárd fo-
rintnak megfelelő sztrádadíjat szedett be
az autópályakezelő. A semmiért.

De az általam kérdezettek mindegyike
úgy vélte, hogy megérte, mert Isztria kár-
pótolta őket a dühödtt várakozásért.

Ungár Tamás

Ez történt a világban

2021. SZEPTEMBER

Az utcára vonulva ünnepelték Guineában, hogy a hadsereg eltávolította a hatalomból Alpha Condé elnököt. • Új, háromoldalú védelmi és biztonsági partnerséget hozott létre az Egyesült Államok, Ausztrália és Nagy-Britannia az indiai- és csendes-óceáni térség stabilitásának fenntartása érdekében. • Több ezer embert kellett evakuálni a Kanári-szigetekhez tartozó La Palmáról a Cumbre Vieja vulkán kitörése miatt. • A szavazatok 25,7%-ával 206 mandátumot szereztek a szociáldemokraták a németországi szövetségi választásokon; a CDU/CSU pártszövetség 24,1%-kal története leggyengébb eredményét érte el.

OKTÓBER

Helyreállt az összeköttetés Észak- és Dél-Korea között; a forródrótot néhány hónappal korábban Észak-Korea szakította meg, így tiltakozva az amerikai–dél-koreai hadgyakorlatok ellen. • Kimondta a lengyel Alkotmánybíróság, hogy az uniós jog nem állhat a lengyel jog fölött. Válaszul az Európai Bizottság emlékeztetett arra, hogy az uniós alapszerződés elfogadása a belépés feltétele volt. • Az elmúlt hetven évben a katolikus egyház papjai vagy szerzetesei között legalább 2900 pedofil bűnöző volt – ezt állapította meg az a vizsgálóbizottság, amelyik 1950-ig visszamenőleg tárta fel a pedofil ügyeket Franciaországban; a francia püspöki kar megköszönte a vizsgálóbizottság munkáját és bocsánatot kért. • Az ellene irányuló korrupciós vizsgálatok miatt lemondott Sebastian Kurz osztrák kancellár; utóda Alexander Schallenberg korábbi külügyminiszter lett. • Zavargások törtek ki Szu-

dánban, miután a hadsereg őrizetbe vette az átmeneti kormány több civil tagját és rendkívüli állapotot vezetett be.

NOVEMBER

Miközben Európa-szerte tombol a koronavírus-járvány negyedik hulláma, egyre több helyen tüntetnek a korlátozások ellen; Svájcban ugyanakkor népszavazás döntött a korlátozások érvényben maradásáról. • 41 hónap börtönbüntetésre ítélte a szövetségi bíróság a QAnon Sámánt, a 2021-es capitoliumi zavargások legismertebb arcát. • Hét órán át volt Svédország miniszterelnöke a szociáldemokrata Magdalena Andersson, aki azért mondott le pozíciójáról, mert költségvetés-tervezete elbukott az országgyűlésben, emiatt pedig a Zöld Párt kilépett a kormánykoalícióból; néhány nappal később ismét miniszterelnöknek választották, ezúttal már egy egypárti kormány vezetőjeként.

DECEMBER

„Közlekedési lámpa” koalíció jött létre Németországban: a szociáldemokraták, a Zöldek és a konzervatív szabaddemokraták alakítottak kormányt, a Bundestag pedig megválasztotta Olaf Scholzot német kancellárnak. • Népszavazás döntött arról, hogy Új-Kaledónia továbbra is francia gyarmat maradjon. A választók több mint 90 százaléka a függetlenség ellen szavazott, a részvételi arány azonban alig több mint 40 százalékos volt, mert az őslakos kanakok gyászévet tartanak koronavírus áldozataiért. • Ötpárti koalíciós kormányt alakított Csehországban Petr Fiala: a Polgári Demokratikus Párt (ODS) öt, a KDU-CSL három, a TOP 09 Párt két, a Polgár-

mesterek és Függetlenek Párt (STAN) négy, a Kalózpárt pedig három miniszteri széket kapott. • Nem írta alá Andrzej Duda lengyel elnök a külföldi részesedésű média működéséről szóló törvény módosítását, amely sokak szerint egy amerikai tulajdonú, a kormánytól függetlenül működő TV ellehetetlenítését célozta, és heves tiltakozásokat váltott ki Lengyelországban. • Vlagyimir Putyin orosz elnök az új német kancellárral folytatott tárgyalása során elmondta: hosszú távú garanciát vár arra, hogy a NATO nem terjeszkedik tovább kelet felé és visszavonul az 1997-es határai mögé; eközben több mint 120 ezer orosz katonát vezényeltek az orosz-ukrán határ közelébe.

2022. JANUÁR

Zavargások törtek ki Kazahsztán több nagyvárosában az elszabadult gázarak miatt; a kormány végül visszaállította a korábbi ármaximumot és a rendvédelmi erők, a több volt szovjet köztársaságot tömörítő katonai szövetség segítségével helyreállították a rendet, de közben 19 rendőr és több mint kétszáz tüntető meghalt. • 18 támadót sikerült azonosítania az olasz rendőrségnek abból a nagyjából harmincfős, külföldi származású fiatalokból álló csapatból, melynek tagjai 9 nőt zaklattak szexuálisan Milánóban szilveszterkor. • Kitört a Hunga Tonga-Hunga Ha'apai nevű víz alatti vulkán a Csendes-óceánban; a kitörés okozta szökőár Tongában több lakóházat elpusztított, elszakította a tengerfenéken futó távközlési kábelt, Peru partjainál olajkatasztrófát okozott: elmozdított egy kőolajat szivattyúzó tartályhajót, amiről hat-ezer hordónyi nyersolaj ömlött az óceánba.

FEBRUÁR

Általános oltási kötelezettséget írt elő Ausztria: minden 18 éven felüli személy-

nek fel kell vennie a Covid-19 elleni védőoltást azok kivételével, akik ezt orvosi okokból nem tehetik meg, és akik fél éven belül estek át a betegségen. • Közös hadgyakorlatot tartott az orosz és a fehérorosz hadsereg Fehéroroszországban, az ukrán határ közelében; néhány nappal később az orosz Fekete-tengeri flotta több mint harminc hajója kezdett hadgyakorlatot a Krím-félszigetnél. • A kötelező oltás ellen tiltakozó kamionosok bénították meg Ottawa központját; később több másik oltás- és lezárásellenes csoport csatlakozott hozzájuk, és blokádnál vonták Észak-Amerika legforgalmasabb szárazföldi határátkelőjét, az Ambassador-hidat; a blokádot végül felszámolták, miután a bíróság kimondta, hogy az jogsértő. • Szigorú járványügyi szabályokkal és nézők nélkül, de megtartották Pekingben a téli olimpiát. • Elismerte Vlagyimir Putyin a kelet-ukrajnai szeparatista köztársaságok függetlenségét, majd utasította az orosz védelmi miniszteriumot, hogy vezényeljének békefenntartó egységeket a Luhanszki és a Donyecki Népköztársaság területére. • Az Európai Unió Bíróságának ítélete értelmében életbe léphet az a rendelet, amely jogállamisági előírások teljesüléséhez köti az uniós források kifizetését, és amely ellen Magyarország és Lengyelország nyújtott be keresetet. • Oroszország megtámadta Ukrajnát. A háború – vagy ahogy Oroszországban hivatalosan nevezik: „különleges katonai művelet” – első óráiban rakétatámadás ért kelet-ukrajnai és kijevi katonai létesítményeket, majd megindultak a szárazföldi csapatok Fehéroroszországból és Kelet-Ukrajna és a Krím-félsziget irányából.

MÁRCIUS

Gazdasági lépésekkel válaszolt a nyugat Putyin ukrajnai háborújára. Szankcionálták a háborút és Putyint támogató cégeket

A Kreml által közreadott képen Vlagyimir Putyin orosz elnök (b) és Orbán Viktor miniszterelnök (j) tárgyalása Moszkvában 2022. február 1-jén FOTÓ: MTI/KREML

és magánszemélyeket, hét orosz bankot zártak ki a SWIFT nemzetközi bankközi kommunikációs és tranzakciós hálózatból. • Hatan életüket veszítették, amikor karneválozók közé hajtott egy autó vasárnap reggel Belgiumban; a baleset azért következett be, mert a sofőr – akinek egyszer már elvették a jogosítványát – túl gyorsan hajtott és az utasával beszélgetett. • Az ENSZ Biztonsági Tanácsának tiltása ellenére Észak-Korea újabb rakétakísérletet hajtott végre. • Az UNICEF jelentése szerint a háború miatt néhány hét alatt az ukrán gyermekek felének el kellett hagyania az otthonát.

ÁPRILIS

A világ minden tájáról segítik katonai eszközökkel Ukrajnát az oroszok elleni háborúban; többek között az USA, az Egyesült Királyság, Norvégia, Ausztrália, Csehország, Szlovákia és Lengyelország is küldött már fegyvereket. • Ismét Alekszandar Vucsics nyerte meg a szerbi-

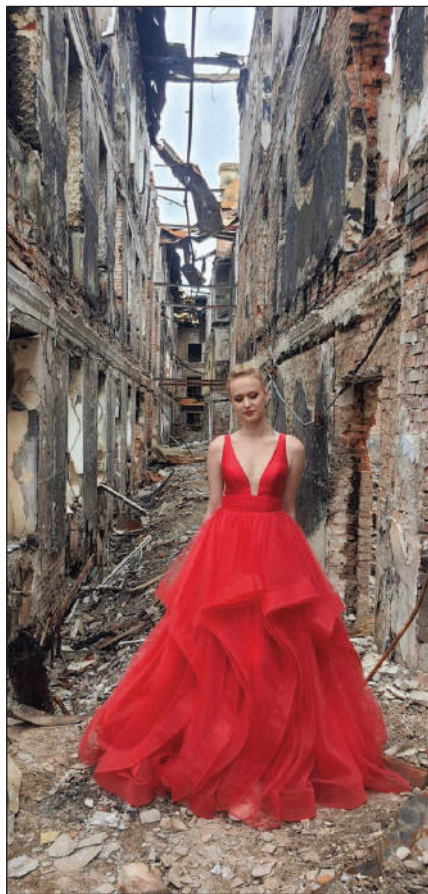
ai elnökválasztást, pártja pedig, a Szerbiai Haladó Párt (SZNSZ) elegendő mandátumot szerzett ahhoz, hogy koalíciós partner nélkül tudjon kormányt alakítani. • Úgy döntött az Egyesült Nemzetek Közgyűlése, hogy felfüggeszti Oroszország tagságát az ENSZ Emberi Jogi Tanácsában. • Ukrajnába érkeztek a hágai székhelyű Nemzetközi Büntetőbíróság szakértői, és megkezdték a háborús és emberiség elleni bűncselekmények vizsgálatát. • Árvíz okozta több mint 400 ember halálát a Dél-Afrikai Köztársaságban. • Húszezer alá csökkent a napi esetszám, ezért fokozatosan elkezdték feloldani a koronavírus-járvány miatt elrendelt vesztegzárat Sanghajban. • A szavazatok 58,2 százalékával Emmanuel Macron nyert a franciaországi elnökválasztás második fordulójában Marine Le Pannel szemben. • Az Országos Népi Gyűlés, vagyis a kínai parlament ratifikálta a kényszermunka megszüntetését elrendelő, 1957-ben kötött egyezményt.

MÁJUS

Pegasus kémprogramot találtak Pedro Sánchez spanyol kormányfő és több minisztere telefonján; bár az ügy részletei titkosak, a spanyol hírszerző központ (CNI) vezetőjét, Paz Estebánt leváltották. • Történelmi győzelmet aratott az észak-ír választásokon a köztársaságpárti, Sinn Féin; • Rakétatámadás érte Kárpátalját; a rakéta a volóci vasútállomás melletti trafóállomásba csapódott. • Hivatalosan is elérte a koronavírus-járvány Észak-Koreát; bár a vírus valószínűleg régóta okoz megbetegedéseket, mostanáig nem kezdődött meg a lakosság oltása. • Finnország és Svédország benyújtotta hivatalos csatlakozási kérelmét a NATO-hoz; Erdogan török elnök azonban azzal vádolja a két országot, hogy menedéket nyújtanak az általa terroristának tartott kurd szervezetek tagjainak, ezért megvethetőzhatja csatlakozásukat. • 11 csecsemő meghalt, amikor rövidzárlat miatt tűz ütött ki egy szenegáli kórház újszülött osztályán • Újabb szankciócsomagot fogadott el Oroszországgal szemben az Európai Unió: betiltották az orosz olaj behozatalát; a tilalom azonban egyelőre nem terjed ki a csővezetéken szállított nyersolajra. • 19 diákot és 2 tanárt ölt meg egy 18 éves fegyveres egy texasi általános iskolában; a támadó korábban nagymamájára is rálőtt, de az asszony túlélte a lövést.

JÚNIUS

A magyar kormány tiltakozásának hatására az Európai Unió szankciós listájáról lekerült az orosz ortodox egyház vezetője, Kirill pátriárka, akit azzal vádolnak az Unióban, hogy támogatja Oroszország Ukrajna elleni invázióját és az orosz elnök propagandáját terjeszti. • Terroristák mérszároltak le több tucat hívőt a pünkösdi vasárnapi mise közben egy templomban

Báli ruháját viselő diák fotózáshoz pózol lerombolt iskolája előtt egy ballagási ünnepségen Harkivban

FOTÓ: <https://www.facebook.com/anna.pisheva.5>.

Nigériában. • Nyolc rövid hatótávolságú ballisztikus rakétát indított egyetlen nap alatt Észak-Korea; válaszul az Egyesült Államok és Dél-Korea közös hadgyakorlatot tartott. • Népszavazáson döntöttek Kazahsztánban az alkotmánymódosításról, amely eltörli a „szuperelnöki” rendszert, és megtiltja, hogy a vezetők rokonai töltsenek be kormányzati pozíciókat. • Az Emberi Jogok Európai bírósága megakadályozta,

hogy Nagy-Britannia Ruandába telepítse a hozzájuk illegálisan érkezett menekülteket; jogerős bírósági ítéletig egyetlen menekültet sem lehet kitelepíteni. • A francia törvényhozási választásokon elvesztette abszolút többségét a nemzetgyűlésben Emmanuel Macron francia elnök pártszövetsége. • Legalább 900 ember vesztette életét egy földrengés következtében Afganisztánban. • Tagjelölti státuszt kapott Ukrajna és Moldova az Európai Unióban. • Az USA legfelsőbb bírósága eltörölte az abortuszhoz való jog alkotmányos védelmét; a döntést követő napokban több államban is bevezették az abortusztilalmat. • Globális élelmiszerhiányt okozhat, hogy több millió tonna gabona nem jut ki Ukrajnából, mert Oroszország elzárta Ukrajna fekete-tengeri kikötőit.

JÚLIUS

Szerbiában, a magyar határ közelében fegyverrel támadtak egymásra két menekültből álló csoport tagjai; az összecsapásnak halálos áldozata is volt. • Három embert megölt és többet megsebesített egy fegyveres ámokfutó Koppenhágában; a hatóságok szerint az elfogott elkövető korábban pszichiátriai kezelés alatt állt, nem terrorista. • Jégcsuszamlás okozta hat ember halálát az olaszországi Dolomitokban. • 53 bevándorló halt meg egy kamionban Texasban a véletlenül kikapcsolt légkondicionáló miatt. • Lemondott Boris Johnson; a brit miniszterelnök azután kényszerült erre, hogy kormányának két vezető minisztere és 57 alacsonyabb beosztású tagja is távozott a kabinetből. • Merénylet áldozata lett Abe Sindzó volt Japán kormányfő. • Lemondott és elmenekült az országból Srí Lanka elnöke, miután zavargások törtek ki az ország gazdaságának összeomlása miatt.

AUGUSZTUS

Újraindulhattak az ukrán gabonaszállítmányok Odesszából. • Drónsapással végzett az amerikai hadsereg Kabulban Ajmán az-Zavahirivel, az al-Káida vezetőjével. • Több mint 49 millió dollárt (csaknem 20 milliárd forintot) kell fizetnie egy összeesküvéselemélet-gyártó portál vezetőjének, mert azt állította egy 2012-es iskolai mézárslásról, hogy azt csak a kormány találta ki, hogy a fegyvertartási jog ellen érveljen. A pert az egyik meggyilkolt gyermek szülei indították. • Az ukrán tűzérőség kilötte a Wagner csoport néven ismert orosz zsoldosereg luhanszki művelési központját, miután egy orosz propagandista Telegramra kitett képei segítségével sikerült azonosítani a helyszínt. • Megbukott a montenegrói kormány, miután bizalmatlansági indítványt nyújtott be ellene 36 képviselő, mert nem értettek egyet a miniszterelnök szerb ortodox egyházzal kötött egyezményével. • Tajvanra látogatott Nancy Pelosi, az USA képviselőházának elnöke, majd egy öttagú kongresszusi delegáció, később pedig Eric Holcomb indianai republikánus párti kormányzó. Válaszul Kína több területen felfüggesztette az együttműködést az Egyesült Államokkal, hadgyakorlatot tartott, és bejelentette, hogy folyamatosan járőrözni fog a sziget körül. • Több milliárd dolláros korrupciós ügye miatt 12 év börtönbüntetésre ítélték Najib Razakot, Malajzia volt miniszterelnökét. • 700 oldalnyi titkosított dokumentumot foglalt le az FBI Donald Trump volt amerikai elnök floridai birtokán. • Ukrajna ellentámadásba lendült az oroszok által elfoglalt déli vidékeken. • 91 éves korában meghalt a béke Nobel-díjas Mihail Gorbacsov, a Szovjeunió Kommunista Pártjának utolsó főtítkára, a peresztrojka atyja.

A szép cigánynő legendája

Cinka Panna, a boszorkányos hegedűs

Jókai Mór Szeretve mind a vérpadig című regényében Ocskay László, Rákóczi „villáma”, majd árulója a hozzá szegődött Cinka Pannát bízza meg azzal, hogy lopja ki a feleségét a bécsi kolostorból, ahol fogva tartják. Ez a leány olyan hűséges volt gazdájához, ha „lassú tűzön pirítanak, sem vallana az ki semmit”. Jókai így jellemezte őt: „Volt pedig ennek a csúf kis szörnyeteg cigányleánynak egy hegedűje, aminek a húrjaiból azok az ő sovány kezei oly csodaszép dalokat tudtak előcsalogatni a nyirettyűvel, hogy azokon megesett a szíve annak, aki hallgatta. Ő maga szerezte azokat. Lángész volt.”

Cinka Pannát, a nagyszerű muzsikust, az első magyar primásnőt, sőt az első igazi magyar primást a kuruc szabadságharc idejébe helyezni bizony tévedés, de bocsánatos. Már Rákóczi történetírója, Thaly Kálmán nyomán élt a legenda, hogy Cinka Panna Rákóczi udvarában hegedült, készültek is ilyen tárgyú festmények. Márpedig nem lehetett Rákóczi muzsikusa, mint ahogy Ocskayé sem, mivel 1711-ben, de legalábbis 1711 körül született. Nevét a források felváltva írják Cinkának vagy Czinkának.

Cinka Panna emlékét számos legenda övezi. Az utókor emlékeiben egy szép nő jelenik meg, ám ez inkább csak az elbűvölő hegedűjáték csalása. Gróf Fáy István, aki Káldy Gyulával kiadta A régi magyar zene kincsei című gyűjteményt, benne Cinka Panna dalaival, azt írta, hogy „fel-tűnő szépsége miatt közönségesen »a szép cigánynőnek« neveztetett”. Ezt mások is leírták, de ennek olyan magyarázatát is olvastam, hogy mivel férfiközönségnek muzsikált, „elég volt, hogy asszony volt, máris szépnek találták”.

S amint fizikai megjelenését, úgy valószínűleg szerzeményeit is megszépítette az idő, a Fáy-féle albumban kiadott

művekről kiderült, hogy hamisítványok, sőt a nevéhez szorosan tapadó művek: „Cinka Panna nótája”, „Cinka Panna kesergője” is. Szóba hozták a Rákóczi-indulóval kapcsolatban is, de ez is XIX. századi ötlet volt. Amint a legenda része a gyöngyös-gyémántos díszruha, amiben eltemették, kívánságára a pártfogójától kapott Amati-hegedűvel együtt, sőt az lehet a nép ajkán élő magyarra fordított egykori sírfelirata is:

*„Csillagokig híres hegedűs Czinka Panna
E sírban nyugszik. Örök hírnév fedje be
szent porait. Asszony szült engem, de a
hírt én szültem e névnek. Hírem messzire
szállt, bárha a sír befödött. Édesanyámtól
csak a keserű halált örököltem. Én mara-
dékimnak hírnevemem adom át.”*

A sírkő ugyanis elenyészett, sírjának nyoma veszett.

Az életében csirázni kezdő legendát aztán utókor tovább színezte. Jókai után Markó Miklós Cigányzenész-albuma áhítattal mesélt Cinka Pannáról, dicsérte példás családi életét, takarékos gazdálkodását, beszámolt pompázatos temetéséről. Született róla népszínmű, egy- és több felvonásos színdarab, film, rádiójáték, alakját megjelenítette Blaha Lujza, Tolnay Klá-

Greguss Imre Cinka Panna című festményének képeslap-reprodukciója

ri, Lukács Margit, Osváth Júlia, íródott regény a XX. század elején és végén, a XXI.-ben pedig egész kötetes monográfia, valamint szépséges kivitelű, gyönyörűen megkomponált képeket profi módon felsorakoztató, magát „életrajzinak” nevező film, amelynek nincs sok köze a történeti alakhoz, élete tényleges eseményeihez, annál több a könnyzacskókat mozgósító hatásokhoz. És készült szabadtéri színpadi játék az ő alakján és művészetén keresztül a konvenciókkal szembeszálló, járatlan utat választó fiatal nő bátorságáról.

SEBES UJJAKKAL A HÚROKON

Hogy hol született, arról voltak viták, volt idő, hogy Somogy megye tulajdonította magának szülőhelyét, s ezt lexikonok is megerősítették, de egy ideje egyetértés van abban, hogy Sajógömörben született, ahol híres zenész nagyapja, Cinka Ferenc, és annak fiai, Sándor és Ferenc is, akik viszont tényleg Rákóczi környezetében muzsikáltak s elkísérték Rodostóba is. A csa-

ládnév egy magyarázat szerint titkos jelet, jelzést jelent, s köze lehet a „cinkos” szavunkhoz. A nagyságos fejedelem „cinkosai” a szabadságharc bukásakor követték vezérüket – „Czinka Sándor úgy hagyta el Rákóczival hazáját, hogy nem is láthatta újszülött leánykáját” –, s csak a fejedelem halála után tértek haza Gömörbe. Annak a generációnak a tagjai voltak, akik hangszerük mesteri játékosaiként becsatlakoztak a főúri kastélyok zeneszolgáltatásába.

A leánya zenei tehetsége korán megmutatkozott, s ezt hamar észrevette Lányi János gróf, akinek a család a szolgáló népéhez tartozott. Egy kortárs történetíró pedig valószínűleg minden későbbi visszaemlékezőnél hitelesebben számolt be egy bécsi folyóiratban Cinka Panna pályájáról. „Mikor Czinka Panna már egész ifjú korában egészen különleges hajlamot és képességet mutatott a hegedűjátékra, a falu akkori birtokosa úgy látta, itt az alkalom, hogy e cigánylánykával kísérletet végezzen és megtapasztalja, mennyire

Az edelényi freskó az ifjú hegedűsről

képes jutni a lány a zene terén, ha némi irányítással és oktatással segíti ebben. E megfontolásból átadta a lánykát a legjobb rozsnói hegedűsöknek, ám nem telt belé sok idő, Panna máris felülmulta minden mesterét, ráadásul rövid idő leforgása alatt oly közkedveltségre és hírnévre tett szert, hogy különféle tekintélyes uraságok hívták magukhoz mulatságaikra, még Gömörtől (ahol lakott és nevelkedett) 20-30 mérföldnyire is, csak hogy muzsikájában gyönyörködhesenek.” Mindenki úgy tudja, hogy előrehaladása láttán gróf Csáky Imre egy Amati-hegedűt szerzett neki, ami köztudottan a legdrágább, legszebben szóló márkák egyike.

TESTRE KÖVÉR VOLT Ő

Ami a külsejét illeti, Jókai ezúttal nem túlzott: „A cigányleány remeke volt az asszonyi rútságnak.

Az arcáról nem lehetett megtudni, hogy a harminc esztendő t gázolja-e már, vagy a negyvenet, az olyan ráncos, ripacsos volt és fekete. A szája széles volt, s az egyik szeme oldalt kancsalított. A termete sovány volt, a karjain ráncot vetett a bőr. A haja sűrű volt, és annálfogva gubancos: jaj volt annak a fésűnek, aki abba rendet

csinálni beletévedt, mert beletörtek a fogai; annálfogva csak ünnepnapra tartogatták az ilyen hivalkodást.”

Ebben akár a bécsi szerzőre is támaszkodhatott:

„Ami e cigányasszony külső megjelenését illeti, bizony nem volt éppen szép, sőt meglehetősen sötét bőrű, himlőhelyes arcú, ráadásul a nyakán csúf golyva is éktelenkedett. Ám mindez nem tette visszataszítóvá, hiszen jó modora, ruházatának tisztasága, különösen pedig virtuóz zenei tehetsége mindeme apró testi hibáját elfeledtette..”

Sőt, Liszt Ferenc is ismerte és értékelte, tőle is úgy tudjuk, hogy „kissé ferde testalkotással bírt, de igen kellemes arczzal.”

Tiszta beszédéről, kulturált fellépéséről, megnyerő modoráról sokan megemlékeztek. Igaz, hogy szerette a gyöngyöt, gyűrűt, fülöngyöt, mások viszont tanúsítják, hogy férfiruhában hegedült.

Erről egy másik tanúbizonyságunk van. Mikor évekkel ezelőtt felújították az edelényi kastélyt, a Zenekar című lap tudósítójának feltűnt egy „piros nadrágot és sárga, sarkantyús csizmát viselő, fiatal cigány hegedűs” faliképe, aki „zsinóros, prémes, halványkék, rövid felsőkabátját (mentéjét) »nemes vitézek« módjára, huszárosan panyókára (vállra) vetve viseli”. A képen az is látszik, hogy az ifjú muzsikus pipát tart a szájában. Minden bizonnyal Cinka Pannát ábrázolja ez a freskó, amint párdarabja is, a kastélytulajdonos grófi pár másik oldalán látható „idős, gömbölyded testalkatú, elegáns öltözetet és kalapot viselő, golyvás cigányasszony, rövid pipával a szájában, előtte angyalkával”. Mindkét kép Lieb Ferenc iglói festő keze munkája 1770-ből, tehát még az asszony életéből! Ezeket így értelmezte a látogató:

„Mint nagy becsben tartott hegedűs, 1770-ben Czinka Panna már annyira hoz-

Cinka Panna cigányzenész, az Ország-Világ 1900/23 számából FOTÓ: WIKIPÉDIA

zátartozott a kastély életéhez – legalábbis erre utal a fiatalkori és az időskori kép –, hogy a főúri pár kívánságára a festő őt is megörökítette az utókor számára. Muzsikálás közben kialakult szokásra vall, ahogy az idős cigányasszony »hegedűs« balkéztartással nyúl pipájához, és annak szárát behajlított mutató- és középső ujja között tartja. A kép fontos szereplője a cigányasszonyra figyelő angyalka, aki jobb kezével a fiatal muzsikust felé mutat, mintha arra akarná felhívni figyelmünket, hogy a cigányasszony éppen fiatalkori emlékeiről mesél. Határozott mozdulata azt sugallja, hogy a főúri pártól jobbra ülő muzsikust Cinka Panna fiatal korában. Tudjuk róla, hogy férfiruhát, a fellépések alkalmával pedig veres nadrágot viselt, ugyanakkor a képen látható, csipkés ujjú fehér blúz kimondottan nőies vi-

selet. Feltűnő az is, hogy a fiatal hegedűs lányos arcán nyoma sincs pelyhedző bajusznak vagy szakállnak, pedig a magyarországi cigány muzikusokat ábrázoló, korabeli képeken egyetlen bajusz nélküli férfit sem találunk. Mivel Czinka Panna »torka a strímától duzzadozott feszesen«, ezért a festő elfordított fejtartással ábrázolta, hogy a nyakát elcsúfító golyva ne legyen olyan feltűnő. Azt is feljegyezték róla, hogy »többnyire füstöt szítt hegedűlven, mert igen izlett néki pipája, amíg húzta a karcsu vonót, csak pipafej nélkül harapott rá, kurta szopókán, hogy ne zavarja a szár, míg sebesen muzsikál«. A rövid pipa a fiatalkori képről sem hiányzik. A leírás szerint »himlőhelyes arcú« volt: a fiatal hegedűs homlokán jól látható a himlőhelynek tűnő, vöröses folt. Ezt a foltot a festő az időskori képen nem emeli ki, hanem igyekszik a kálppal és a hajtincsekkel eltakarni.”

ÚRIASAN JÁRT AZ ASSZONY

Mindig úriasan járt, elegáns-kecsesen. Mert Cinka Panna megérte az idős kort, évtizedeken át muzsikált. 17 éves korában ő alapította meg az első mai értelemben vett cigányzenekart, melynek ő lett a primása. Ekkor már három éve férjnél volt, kovácmester ura volt a bőgőse, két sógora pedig a kontrás és a cimbalmos. Őt gyermeket szült (illetve valószínűleg többet, de csak öten érték meg a felnőttkort), négy fiút és egy leányt. Az évek múltán a zenekarban a két sógor szerepét fiai vették át. Országszerte hívták őket főúri kastélyokba muzsikálni, de eljutottak Bécsbe, Pozsonyba, Szentpétervárra is. Földesuruk büszkén támogatta őket, a fellépésekhez két-három évente vörös nadrágból, aransujtásos mentéből, sárga csizmából álló díszruhát kaptak, az élethez pedig takaros házat, telket és kovácműhelyt a Sajó partján. A Rimaszombat–Rozsnyó

országút és a Sajó-híd találkozásánál körülnéző kései látogató azt meséli:

„Idős, szavahihető emberektől hallottam, hogy a Báránykavacs nevű dűlőben (szintén a Sajó közvetlen közelében) egy kisebb falurész létezett. Ez is megerősíti tehát a feltevésemet, hogy valahol itt volt Czinka Panna egykori házikója, kis műhelye.”

Ezt a lakást megbecsülte Cinka Panna, de sajátos módon használta: *„csak telente lakott benne, mihelyt ugyanis beköszöntött a tavasz, három-négy, zöld anyagból készült sátrat veretett föl az említett folyó partján maga és családja számára, és egész kíséretével együtt késő őszig ott táborozott. Ekkor aztán szokásos téli szállására vonult vissza. Így változtatgatva lakhelyét élt az övéivel együtt tisztességben – a többi alantas cigánycsapatól elkülönülve és népével egyáltalán nem érintkezve – egészen élete végéig.”*

A család jómódban élt, fellépéseikkel sok pénzt kerestek, de semmit nem herdáltak el. Cinka Panna híresen beosztó, takarékos háziasszony volt. *„Háztartásában és gyermekei nevelésében bámulatra méltó rendet tartott, soha senki nem láthatta őt vagy hozzátartozóit lustálkodni: mindegyiküknek megvolt a maga dolga. Ő maga, ha éppen nem muzsikált, mosással, kenyérsütéssel és efféle háztartási munkákkal foglalkozott, vagy férjének segített kovácsműhelyében – amit igen szívesen tett – a munkában. Egyébiránt is tisztességes asszony hírében állt: egyenes és kedvesen viselkedett mindenkivel, övéivel együtt szerény volt, mértékletes, a református vallásban pedig – amelynek híve volt – buzgó és jámbor.”*

Környezete tisztelettel övezte. Eszerint rögzítette temetését az egyházi anya-

könyv: *„1772. febr. 5-én eltemettetett Czinka Pannának nevezett kiváló hegedűművészetéről híres cigányasszony. Temetését énekkar kísérte.”* Amint a bécsi tudósító is írja: *„Temetésén egész tömegnyi latin vers született, melyek mind erényeit zengik és halálát siratják.”*

HÍRE BEJÁRTA A FÖLDÜNK

Az utókor sokféle módon őrzi Cinka Panna emlékét. Sajógömörben szobrot kapott, Budapesten utcát és domborművet, Szekszárdon közösségi házat, a Balatonon hajót. Volt alakját megidézett pályázat, tiszteletére kiírt primásverseny, nevét viseli ösztöndíj, felzárkóztató tanoda, kulturális egyesület, országot járó, fesztiválokon gyakran szereplő Cigány Színház.

Búcsúzzunk tőle Endrődi Sándor versével:

*Cinka Panna hegedűje,
Hegedűje
Mintha csak a sátán maga
Hegedűlne:
Bűbájol a ringatója,
Bolondit a keserűje.*

*Ha vigan szól az a nóta,
Az a nóta:
Szent Dávid is táncra perdül
Fenn a holdba:
A kerek ég csupa csillag,
A kerek föld csupa rózsza.*

*De mikor bús a nótája,
A nótája:
Beborul a csillagos ég
Nagy rónája, –
S mintha egész Magyarország
Hervadozna, sirdogálna...*

Lenkei Júlia

Lányanyák védője

Ungár Margit, az első magyar ügyvédnő

Pár éve látható volt a tévében egy bájos amerikai sorozat. Egy ügyvédi iroda életét mutatta be, az ügyeiket, az ott történő eseményeket, az őket körülvevő közeget és elvárásait, a fiatal munkatársak közösségét, középpontban egy kedves, törekeny ifjú ügyvédnővel. Ki tudja, talán a sorozat írói azért nevezték el hősnőjüket Ally Mcbealnek, mert ezzel finoman utalni akartak Myra Bradwellre, arra az amerikai jogásznőre, aki sokéves harc után a XIX. század végén elérte, hogy az USA-ban minden szakma, köztük az ügyvédség is, megnyíljon a nők számára.

Magyarországon ez csak jó harminc évvel később sikerült. Miközben orvosi, gyógyszerészeti és bölcsészeti tanulmányokat – a férfi hallgatóktól szigorúan elkülönítve – már 1895-től folytathattak hölgyek. Aki jogász, közgazdász vagy mérnök akart lenni, annak erre a lehetőség-re 1918-ig kellett várnia, de 1919-ben ezt a rendelkezést visszavonták. Aki pedig még zsidó származású is volt, arra az 1920-as numerus clausus törvény is vonatkozott, hacsak nem tartozott a tanulmányaikat ad-digra már beiratkozott hallgatóként folytatók körébe. De, aki a kitüntetett 1918-as évben iratkozott be, 1923-ban lediplomázhatott akkor is, ha nő volt, s akkor is, ha zsidó. Ilyen szerencséje a jogi karon egyedül Ungár Margitnak volt.

RÁCSAPOTT A KÉRDÉSEKRE

Ha ezek után még azt is a fejébe vette a hölgy, hogy ügyvéd akar lenni, erre újabb öt évet kellett várnia. Az ügyvédi perrend-tartás ugyanis ekkor így kezdődött: „Ügyvéd lehet minden olyan férfi...” Végre 1928 januárjában az Ügyvédi Kamara elfogadta azt a határozatot, amely szerint nőt is felvehetnek soraikba. (Az eredeti rendelkezést egyébként 1937-ben visszavették a rendtartásba, de a már működő

ügyvédnőkre nem vonatkozott, és a háború után ismét érvényét veszítette.) Így került sor nagy érdeklődés közepette 1928 júniusában dr. Ungár Margit ügyvédi vizsgájára.

A rendkívüli eseményre, melyet a nagy érdeklődésre való tekintettel egy vasárnap délelőtt tartottak a Kúrián, nagy közönség jelenlétében egy öttagú vizsgálóbizottság előtt került sor. A jelölt, aki a megelőző években már komoly jogászi gyakorlatra tett szert, az összes kérdésre határozottan és alaposan válaszolt. Erről, valamint megjelenéséről így számolt be a korabeli sajtó: „*A jelöltnőn nagyon izléses, diszkrét és stilszerű fekete-fehér talárszerű ruha van. Komolyan és férfiasan beszél, szinte előadást tart a jelölti székben. Egyszer sem akad el, egy hibát sem csinál, feleletei szinte rácsapnak a kérdésekre.*” Így nem volt meglepetés, hogy az elnöklő dr. Vargha Ferenc koronaügyész bejelentette: a vizsgát kitüntetéssel fogadták el.

Ungár Margit 1897-ben született Di-ósgyőrben, zsidó polgári családban. Már a középiskolában végig kitűnő volt (ez is feltétele volt az egyetemi felvételnek), Pestre mégsem mehetett továbbtanulni, így Debrecenben, végül Szegeden tanulhatott. Itt is minden vizsgájának és szi-

gorlatának kitűnően tett eleget. A szokás szerint egy ügyvédi irodába kellett elszegődnie gyakornoknak, de a szakmából senki nem fogadta be, ezért saját bátyja, az ekkor Debrecenben működő dr. Ungár Ferenc ügyvédi irodájában bojtárkodott, majd annak barátja, dr. Vági István fogadta be principálistként. Az együttműködésből hamarosan frigy lett, amiről a feleség évtizedekkel később így nyilatkozott: „A házasságunk abban az időben rendhagyó volt. A munka, az elhivatottság nem ért vele véget, hanem kiteljesült. Akkor még nem beszéltek annyit a női egyenjogúságról, törvény sem determinálta, de a Vágó–Ungár családban jogerőre emelkedett.”

Pályáját kirendelt védőként kezdte. Már 1924-ben megírták az újságok, hogy ékszertolvajokat fogtak a román–magyar határon, akik Kolozsváron és Nagyváradon követték el tetteiket, és megpróbáltak átszökni a határon. „A debreceni törvényszék tegnapi tárgyalásának érdekes szenczációja volt: ezen a tárgyaláson szerepelt először Magyarországon női ügyvéd. Dr. Ungár Margit, mint kirendelt védő jelent meg egy lopási per tárgyalásán” – írta többek között a Pesti Napló. Komoly közönség érdeklődött dr. Ungár Margit „premierje” iránt, aki nem okozott csalódást: „A védőbeszéd formás és temperamentumos volt s jogi szempontból is kielégítette a jogázhallgatóság várákozását.” Indítványa nyomán a bíróság a bizonyítás kiegészítését rendelte el, az ügy további folylásáról és kimeneteléről azonban sajnos

nincs tudomásunk. De azt tudjuk, hogy olyan pompás védőbeszédet mondott, hogy egy 1930-ban megjelent Perbeszéd-ek gyűjteménye című antológiában már szerepelt.

Ügyvédi pályafutása centrumába a nők jogainak képviselőjét helyezte. Hiszen „már amikor beiratkoztam a jogra – mesélte egy interjúban –, megbeszél- tük egy orvostanhallgató-nővel, hogy sebész lesz, akinek fegyvere »a gyógyító kéz«. Én viszont úgy döntöttem: a »segítő kéz« munkása leszek, azokat fogom képviselni, akik a társadalom száműzöttjei. Elsősorban a leányanyákat, akiknek a tapasztalatlanságával, jóhiszeműségével annyian visszaélnék s azokat a letartóztatottakat, akik a kor társadalmi berendezkedésének voltak az áldozatai. Most visszatekintve, úgy érzem, olyan munkát is nemegyszer végeztem, amit helyettem más nemigen vállalt volna. Nemcsak jogi képviselőjük voltam megbízóimnak, vállaltam mellettük a szociális nővér szerepét is.” E meggyőződésének jegyében vállalta el a híressé vált debreceni gyermekgyilkos anya védelmét is.

Földessy Ilona tette hosszú ideig téma volt a sajtóban. „A múlt év nyarán nagy szenzációt keltett Debrecenben, hogy a város határában levő úgynevezett csónakázó tóból egy néhány napos csecsemő holttestét fogták ki – tudósított 1929-ben a Pesti Hírlap. – Napokig tartó nyomozás után a detektívek kezére került egy jómódú környékbeli gazda le-

ánya, Földessy Ilona, aki a rendőrségen bevallotta, hogy övé a gyermek. Sirvamondotta el, hogy szülei kitagadták, és amikor a szülészeti klinikáról a csecsemővel eltávozott, nem volt hová mennie. Állást szeretett volna valahol vállalni. Az volt a terve, hogy beiratkozik az egyetem orvosi fakultására, de útjában volt a gyermek. Amikor így elcsigázva botorkált a város szélén, észrevette, hogy alig tíznapos gyermeke karjai között meghalt. Nem tudta, hogy mitévő legyen és a holttestet a vízbe hajította.”

Dr. Ungár Margit a bíróság előtt „nagy jogászai készütséggel felépített védőbeszédében boncolgatta a vádlottá lett úrleány esetét és kereste a mentőkörülményeket. Azt fejtegette, hogy a leánynak nem volt más ambíciója, mint hogy maga keresse meg kenyerét. Ezért ment a faluból a városba és ez az ambíciója juttatta a vádlottak padjára. Arra hivatkozott, hogy a városban a leány lelketlen emberek közé került, megtévedt és amikor a legnagyobb szükségé lett volna a támogatásra, teljesen magára volt hagyatva. Végül jogilag foglalkozott Földessy Ilona cselekedetével és kimutatta, hogy nem előre megfontolt szándékkal követte el a vádlott a tettét.” A törvénytörések ezek után 10 évi fegyházbüntetésre ítélte a vádlottat, ami nagy szó, ha megfontoljuk, hogy a lapban a perről szóló tudósítást konkrétan egy anyósgyilkossággal vádolt asszony kötélt általi halálra ítéelésének hírül adása követte. Földessy Ilona a védőügyvédje által a kormányzóhoz benyújtott kérelmi kérvény elfogadásának köszönhetően 1934-ben kiszabadult.

CSALÁRD CSÁBITÁS

Ungár Margit polgári perekben képviselte azokat a nőket is, akiket, helyzetükkel

visszaélve, csalárd csábítással, házassági ígérettel hitegettek. Ez az ügytípus gyakori lehetett akkoriban, mert még előadásokat is tartott róla. „Az Egyetemet és Főiskolát Végzett Magyar Nők Egyesületében kedden dr. Ungár Margit ügyvéd tartott előadást »A Csábítás és a Jog« címen – tudósított a sajtó 1933-ban. – Azazal a kérdéssel foglalkozott, mikor kötelez a csábítás kártérítésre? Ismertette a Kúriának az ügynevezett eszmei – nem vagyoni – kárra vonatkozó gyakorlatát, amelynek egyik esete a csábításból eredő kártérítés. Csábítás a házassági ígérettel, a nő függőségi vagy megszorult helyzetével való visszaélés. A bírói gyakorlat a tapasztalatlan megállapításánál az életkort nem veszi figyelembe. Van olyan döntés is, hogy a negyvenéves nő is lehet a csábítás szempontjából tapasztalatlan és azt a nő tartja tisztességesnek, akit a közfelfogás annak minősít. Azt fejtegette végül érdekes előadásában, hogy a csábításért járó erkölcsi kár mértéke ahhoz igazodik, hogy mily arányban romlottak a nő férjhezmenési lehetőségei a csábítás folytán. Ugyanis ezt van hivatva jóvátenni a bíróság által megítélt erkölcsi kártérítés.”

Dr. Hajnal Henrikkel közösen jegyzett kötete, a Csábítás, jegyzet és jog – a magyar királyi Kúria legújabb gyakorlata 1938-ban jelent meg.

Mindebből látszik, hogy a gyakorló védő és jogi képviselő ugyanakkor tudóssasszony is volt, jogesetei szaklapokban jelentek meg. Tudósként és közéleti emberként több törvényjavaslat szövegezésében is részt vett. Ezekben szorgalmazta a nők választójogát és szabad pályaválasztását, 1933-ban ő fogalmazta meg a házasságon kívül született gyermekek védelméről szóló parlamenti előterjesztést. Az említett Egyetemet és Főiskolát Végzett Magyar Nők Egyesü-

letén kívül a nők magyarországi helyzetének javítását célul elsőként kitűző Feministák Egyesületének is tagja volt.

1928-ban pedig nagy betűkkel tette közzé a Pesti Hírlap: „Megalakult Budapest első női klubja. Az asztaloknál ülő hölgyek között kishivatalnoktól katonarvosig minden foglalkozás képviselve van. Dr. Kunvári Bella orvos az elnök, aki hét éve dolgozik a katonai kórházban. Drága, lelkes, aranyos, ő kezdeményezte ezt az egész női alakulást, amely nem egyesület, nem szövetség, nem liga, hanem egyszerűen és férfiasan: klub, mely abban különbözik a többi ilyen néven ismert intézményektől, hogy kulturális és gazdasági céljai vannak. Állást szerez a tagoknak. Francia és angol tanfolyamokat szervez. Ingyenes jogvédelmet nyújt. A klub ügyésze természetesen nő, az első magyar ügyvédnő: dr. Ungár Margit. Főtitkár: Bolnayné Kardos Irma zenetanár és zeneszerző. A választmány büszkesége Lehotay Mária antropológus-orvos, akire néhány évvel ezelőtt egy Fiumében létesítendő halélettani kísérleti állomás vezetését akarták rábízni. Egy kultúr-mérnök: Pécsi Eszter. Egy szőke fiatal lány: Lovas Magda textiltechnikus.” Ezt annyival egészítenénk ki, hogy Kunvári Bella egy ideig József Attila szerelme volt, Pécsi Eszter pedig az első magyar mérnök.

ÜGYVÉD VAGYOK

Ungár Margit nemzetközi keretek között is képviselte a magyar ügyvédnöket. 1936-ban Budapesten tanácskoztak az Önálló Hivatású Nők Szövetsége által szervezett, Bécsben kezdődött Nemzetközi Női Ügyvédkongresszus résztvevői. Erről még a Színházi Élet is beszámolt. Ennek a riportnak a szerzője feltételezi, hogy e kítűnő hölgyek „a rideg paragra-

fusok útvesztőiben bizonyára igénybe veszik női varázsukat is”.

Bár Ungár Margit szívesen hangoztatta: „Ügyvéd vagyok, nem ügyvédnő”, élő cáfolata volt annak az elképzelésnek, amelyet a Sporthírlap című újság szerzője fogalmazott meg, mikor egy sportpályán megesett botrány kapcsán kereste fel jogi érvekről: „végy egy adag szikárságot, keverj hozzá egy háromdioptriás civktert, lásd el valódi disznóbőr aktatáskával, az egészet rakd bele egy jóval térden aluli szoknyába, rakj elé hangkellemesítőt és egy modern gyártmányú beszédgyorsítót – és megkapod önagságát, az ügyvédet.” Igaz, hogy hozzátette: „Kellemesen csalódnai nagy gyönyörűség.” Gondolom, a különféle tanácskozásokon, illusztris alkalmakon, fogadásokon, sőt a parlamentben fellépni szolid eleganciával illett, sőt volt kötelező, az Új Idők 1928. július 1-jei számában megjelent mosolygós fotója alapján azonban bátran mondhatjuk: kifejezetten mutatós életvidám nő volt 31 évesen Ungár Margit.

Erre a derűs életerőre persze szüksége is volt, nemcsak azért, hogy szakmai céljait elérje, hanem azért is, hogy túlélje a következő évtizedek hányattatásait. A vészorkoszakot férjével túléltek, utána sokáig dolgozott aktív ügyvédként, tagja volt az ügyvédeket, bírákat vizsgáztató bizottságnak. Férjét eltemette, nyugdíjba vonulása után pedig a nők jogi helyzetét a magyar történelemben feltérképező művén dolgozott. 1969-ben halt meg.

1928 karácsonyán több lapban megjelent az alábbi „ügyvédi hír”: „Dr. V. Ungár Margit ügyvédi irodáját V. Nádor u. 23. alatt megnyitotta.” Megemlékezhetne róla például ennek a háznak a falán egy emléktábla.

L. J.

A lópatkolás nem tréfadolog

Egyre többen tartanak hobbiól vagy sportolásra lovakat, az állatok egészségéhez pedig hozzátartozik a rendszeres pataápolás és a patkolás is. Főállásban, biztos szakmai tudás birtokában ma Magyarországon közel százharminc patkolókovács dolgozik. Sok a munkájuk, s van, aki évek óta nem vállal már új ügyfelet.

A szilvásváradai Tóber Csabának édesapja, Tóber Alfréd példája lebegett a szeme előtt, amikor úgy döntött, kitanulja a kovácsmesterséget, s patkolókovácsnak áll. Az ügyes kezű szakember mindenhez értett, saját maga készítette el azokat a szerszámokat is, amelyeket később a munkája során használt, s akár tervrajz nélkül is képes volt összeállítani bonyolult szerkezeteket. Sokáig együtt dolgozott a fiával, így a hosszú évek alatt átadta azt a tudást, amely immár biztos alapokat nyújt a negyvenes évei végén járó férfinak ebben a szakmában. Amikor az idős csa-

ládő már nem bírta a fizikai terhelést, a korábban pékként dolgozó nagyobbik fiú, Zsolt állt be Csaba mellé. Immár tizenhatedik esztendeje dolgoznak együtt, főként Heves megyében, de azért megtalálják őket a megrendelések az ország távolabbi pontjain, vagy éppen Németországban is.

KOZMETIKA PATKÓRA SZABVA

Mi Eger határában, a Mátyus-udvarházban találkoztunk velük, ahol éppen a Beni nevű lovat patkolták. Előtte azonban a patákat kellett ápolni, formázni. Ezt a műveletet ők nem szeretik körmölésnek hívni

Ormándi Zsolt, a Magyar Patkolókovácsok Egyesülete elnöke

– mondja Csaba –, azt a kifejezést ugyanis jobbra inkább a kecskék és a birkák esetén használják. Ballagó Péter, az itteni méntelep vezetője eközben arról mesélt, hogy igyekeznek megkönynyíteni a fiúk munkáját: ha jön a pataápolás ideje, előtte néhány napig vizes agyagfölddel kenik be a ló patáit, ez segít felpuhítani azt, és így könnyebb formázni.

Filmszerű jelenet, ahogy a két testvér ráigazítja a felizzott patkót Benire, s szinte belevesznek az így keletkező gőzpárába. A forró fém kirajzolja a későbbi szegecsek helyét is, így könnyebb lesz majd beütni a megfelelő helyre a rögzítőt a kihűlt patkóba. Sok kisebb alkatrészt, eszközt ma-

Tóber Csaba és Zsolt

guk is el tudnak készíteni, de a szerszámok egy részét Angliából vagy éppen az Egyesült Államokból rendelik. Dobozos autójuk rakodótere kész mozgó kovácsműhely: üllő, kalapács, fújtató, tucatnyi új patkó sorakozik odabent, szépen elrendezve. Régóta összeszokott párost alkotnak, Zsolt az, aki inkább a lovat fogja, irányítja, tartja, míg Csaba formára igazítja a patákat és patkol. Most, hogy már középkorúnak számítanak, nem húzzák úgy az igát, mint korábban. Jó ideje nem vállalnak már új ügyfeleket, megélnék

abból a megrendelésből, amit a régi kuncsaftok jelentenek. Azt mondják, az emberi szervezet sem bírja sokáig az állandó hajlogtatást, állást, izommunkát, így nekik is kímélniük kell magukat: négy-öt lónál többet nem vállalnak el naponta, a délutánokat és a hétvégéket pedig igyekeznek mindig a családdal tölteni.

TÖBB TONNA LÁNCSZEM

Magyarországon nagyjából 120-130 főre tehető a főállásban dolgozó patkolókovácsok száma, de sokan mellékállásban,

hivatalos végzettség nélkül folytatják ezt a tevékenységet. Utóbbiak között akadnak kontárok is – mondta Ormándi Zsolt, az üllői székhelyű Magyar Patkolókovácsok Egyesülete elnöke. Szervezetük 70-75 tagot számlál, valamennyien rendelkeznek szakképesítéssel, az egyesület pedig, zömmel nyugat európai szakemberek, kovácsok és állatorvosok bevonásával rendszeresen gondoskodik a továbbképzésükről is.

– Szakmánk az utóbbi évtizedekben átalakult, részben azért, mert megváltoztak a ló tartási szokások. Korábban a hagyományos mezőgazdasági és tűzi kovácsok látták el a földművelésbe, növénytermesztésbe, szállításba bevont állatokat, ma azonban a földeken nemigen találunk munkalovakat. Ha akadnak is, legfeljebb az erdészeteknél, mutatóban – mondta az elnök. Manapság inkább hobbi és sportcélra tartják a lovakat, így számuk a kilencvenes évek óta fokozatosan csökken. A meglévő állomány tagjai között azonban találni nagyon értékes, olykor az egymillió eurós árat is meghaladó példányokat. A lovak többségének eszmei értéke sokkal magasabb, mint egy sima hobbilóé, főként, ha kimagasló a sportteljesítményük.

Egy angol közmondás szerint a ló lábvége bonyolultabb, mint maga az egész ló. Épp ezért nagyon fontos, hogy ezt a testrészt a lehető legnagyobb gondossággal tartsák karban. Egy-egy lábra gyakran több tonna terhelés nehezedik, ugyanakkor a ló egész felépítésében ez a leggyengébb, legsérülékenyebb láncszem. A lábak egészsége az állat egész közérzetére kihat. Ha nincs egyensúlyban a négy lábvég, pihenőidőben sem tud megnyugodni az állat, mert folyamatosan arra kell figyelnie, hogyan álljon meg. Éppen ezért a körmölés fontos

feladata a patkolókovácsoknak. A szaru ugyanúgy nő, mint az emberi köröm, de a mai ló tartásnak köszönhetően kevésbé tud kopni, így ezt a szakembereknek kell elősegíteniük. Ormándi Zsolt szavai szerint régen, amikor a hatalmas sztyepéken, mezőkön éltek az állatok, futottak annyit, hogy visszakoptatták a felesleges szarurétegeket. Ma azonban jellemzően kisebb helyeken tartják a lovakat, s nem biztos, hogy mindennap megfelelően mozognak.

BRONZPAPUCS

A patkolás segít a lónak, hogy könnyebben meg tudjon felelni az emberek által támasztott követelményeknek: fogatot húzzon, terhet vigyen, netán aszfalton is közlekedjen, füves pályán ugorjon, hirtelen forduljon. A díjlovaglásban pedig azért készítene nagyobb felületű patkót a lovak számára, hogy mozgásuk stabilabb, kecsesebb legyen. Az első, már felszögelhető patkót, ami a mai formára igen hasonlított, a rómaiak készítették, előtte a bronzkorban még afféle felköthető bronzpapucsot gyártottak, hogy megelőzzék a szarukopást, még régebben pedig növényi rostokból, ruhákból készítettek lábvédőt a lovaknak.

Van, amikor a patkolókovács az állat gyógyításában is szerepet vállal: a különleges, ortopéd patkók segítenek a láb sérüléseit, tartáshibáit kijavítani. A patkók acélból készülnek, de speciális helyzetekben alumíniumból, vagy akár műanyagból is formázhatnak felragasztható segédeszközöket, sőt, akad, aki a csikók patájának gyógyításához 3D-s nyomtatóval készült, különleges formájú patkókat is gyárt. Sokan dolgoznak állatorvosokkal karöltve, Ormándi Zsolt például az Állatorvosi Egyetem üllői ló klinikáján ügynevezett bejárós kovács, s tevékenysége eleve

A mozgó kovácműhely mindig kéznél van
A SZERZŐ FOTÓI

állategészségügyi beavatkozásnak minősül. A patkolás nem tréfadolog, ha rosszul végzik ezt a munkát, begyulladhat a lábvég, megsántulhat, megbénulhat, sőt rosszabb esetben akár el is pusztulhat az állat.

ÉS PATKÓ NÉLKÜL?

Nem minden lónak van szüksége patkóra – ezt már egy bükki lovardatulajdonos mondta, aki sokakat megtanított arra, milyen érzés a hegyvidék kaptatóin, lankáin egy ló nyergében ügetve, baktatva csodál-

ni a természet szépségeit. Mivel az ő lovai legelőn vannak, nem pedig istállóban, és munkájuk sem fogathúzás vagy épp galoppverseny, így a lábuk kevésbé van kitéve a megpróbáltatásoknak. Az elmúlt évek során fokozatosan szoktatta hozzá előbb az erős, palaszürke patájú lovakat a „patkónélküliséghez”, de kellő időt adva, még azokat a lovak is átállította erre a természetesebb tartási módra, amelyeknek kevésbé volt erős a patájuk.

Az ő tapasztalatai szerint a rendszer-váltás utáni években meglehetősen sokan „kóklerkedtek” ebben a szakmában, tudás és gyakorlat híján is belevágtak, pedig egy rosszul sikerült patkolás miatt akár az egész ló megbénulhat. Mostanra eljutottunk odáig, hogy egyre több a nagy értékű ló az országban, ezért nem mindegy, milyen szakember nyúl a patkókhoz. Emiatt a felszínen csak azok tudtak megmaradni, akik valóban értenek ehhez a mesterséghez. A legnagyobb szaktudású mestereknek éppen ezért nincsenek megélhetési gondjai, legtöbbször már új ügyfeleket sem tudnak vállalni, mert tele vannak megbízásokkal – mondta.

Ahhoz, hogy ma valaki hivatalosan is patkolókovács legyen, általában mezőgazdasági vagy más szakközépiskolai érettségi után egy kétéves képzést kell elvégeznie. Tapasztalatok szerint azonban ez utóbbi kevés ahhoz, hogy valaki megtanulja ennek a szakmának a csínját-bínját, hiszen nem elég elsajátítani a kovácmesterség alapjait, ismerni kell a ló anatómiáját is. Nem véletlen, hogy az Egyesült Királyságban, ahol a lótartrásnak és a lovassportoknak több évszázados hagyományai vannak, csak egy ötéves iskola elvégzése után kezdhet bele bárki a patkolásba.

Doros Judit

A történelem gyermekei

A gyerekek a lelkiismeretünk. Rajtuk mérhetjük le hogy mennyi gonoszság, békesség, megbocsátás, segítőkészség, áldozat van bennünk. Hogy mire vagyunk méltók.

A KISFIÚ CIPŐJE

Ez az osztrák kislíú új cipőt kapott az amerikai Vöröskeresztől a II. világháborúban. Ilyen földöntúli örömet máskor nem látni gyermeki arcon, bár ropognak a fegyverek, tankok a kertek alatt, bombázók vegyülnek a bárányfelhőkbe, apától hetek óta nem jött levél, anya ma is csak marharépat főzött a levesbe, a nagyobbik bátyját is besorozták tegnap, de ő most egyetlen pillanatra belezuhant a békébe. Behunyta a szemét, magához ölelte a kincsét, s boldog volt. A világégés, az öldöklés, a bűnök közepette boldog volt. A gyerekek megtehetik ezt. Mert ők az ártatlanság. A büntelen jövő.

Jó lenne, ha engednénk fölőni.

GÁZBIZTOS BABAKOCSI

Ha én lennék a baba, biztos tiltakoznék. Először is, ki az a szürcsögős szörny, aki előzőleg az anyukám volt. Másrészt meg minek toszigál föl alá, ha úgysem kapok levegőt? Zárt, kéményes babakocsi? Érdemes ilyen helyen babának lenni? Vár rám valami jövő? Vár rám bármi?

Anyám lenne ez a csőrfejű valaki?

Gáztámadásra készülnek Londonban, 1938-ban

APA, MARADJ VELEM!

Kanada, 1940. Apát elviszik katonának. Messzire, más földrészre, a mások háborújába. Pedig nekem itt lenne szükségem rá. Hogy megtanítsan biciklizni, hogy pecázzunk együtt, hogy együtt szedjünk virágot anyámnak. Hogy hozzon anyunak húst, hogy vágjon fát, hogy elkísérjen az iskolába. Hogy megnézze az első meccset.

De itt hagyott engem. Bizonyára hős lesz. Ő ment meg minket a gonosztól. A távoli gonosztól, hogy ne találjon ránk.

Hogy mi békében élhessünk. Meg a többi gyerek is békében éljen. Bárhol a világon.

Az én apukám az összes gyerek apukája. Megvédi őket.

Büszke vagyok rá.

Jobban szeretném, ha csak az én apukám lenne.

A SZEGÉNYSÉG SZÉGYENE

Chicago, 1948. Az anya mélységes szegyenben árulja négy gyermekét lakásának lépcsőjén.

A gyerekek mosolygósan nézelődnek, ülnek a lépcsőn, nem tudják, mi történik, nem értik, miért vannak a kirakatban. Azt érteni fogják, ha megveszik, s erőnek erejével elviszik őket.

Tudni fogják, hogy véget ért a gyermekkor. Ha korgó gyomorral feküdtek is le, ha lyukas volt is a cipő, ha az anyjuk sírt is sokat – azért ez volt a boldogság. Mert az nem más, mint együtt lenni a szereteteinkkel. Az a legfinomabb kalács, az a legmelengetőbb tűz. S ettől szakítják el

most őket. Ha szerencsájük volt, a négy testvér egy helyre került. Ritkán történik ilyesmi.

Talán rabszolgának vitték őket, dolgoztatták, verték, megalázták, kihasználták őket. Soha nem jött el számukra a jövő. Anyjuk néhány garasért még mélyebbre taszította őket. De soha nem tudta meg.

A gyerekek hallgatnak. Megbocsátanak. Pénzt is küldenek. Abból, ami nekik sincs.

Hacsak nem gazdag család vette meg őket, mint játékbabát.

Kényeztetik, öltöztetik, megnyomják a hasát, beszél-e?

A gyerekek hallgatnak. Mindent elviselnek. Haza akarnak menni.

Az anyjukat szeretik. Bármilyen is.

Megbocsátanak neki. Mert a gyerekek a mi élő lelkiismeretünk.

Ez a mi szerencsénk. Ha van ilyen.

-ja

SÉRÜLT EMBEREK EGÉSZSÉGES LEHETŐSÉGEI

Laknak, dolgoznak, élnek

Miskolc határában, egy öthektáros területen jött létre a Baráthegyi Major, ahol autisták, látássérültek, mozgáskorlátozottak, súlyos betegségen átesettek értékteremtő munkát végeznek. Rendes bért kapnak, adóznak, s fizetésnapkor ők is megisznak egy korsó sört, ha úgy adódik.

Magunk mögött hagyjuk a miskolci macélművek ég felé meredező hideg kéményeit, a kihalt gyártelepet, a vasgyári lakótelep kockaházai közül kevélyen kiemelkedő futballstadiont. Elmellőzzük a szociális problémákkal terhelt számozott utcák régi munkásotthonainak megrogygyant sziluettjeit. Elhagyjuk a táblát, ami a Lyukó-völgy felé mutat, ahol omladozó hétvégi házakban, összetákolt viskókban ezrek húzzák meg magukat. Mindtől pár kilométerre, a hajdani iparváros szélén, de már kint a természetben, egészen más kép tárul elénk. A Baráthegyen járunk, ahol hajdan valóban barátok éltek, a diósgyőri vár és Lillafüred között felúton. A terület valamikori gazdáai pálosrendi szerzetesek voltak, ittlétük nyomát ma már csak egy régi kolostorrom őrzi.

BÉR, ADÓ ÉS SÖR

Bő húsz évvel ezelőtt ezen a vidéken tette le, egy ma már virágzóan működő szociális farm, egy autistáknak és értelmileg akadályozottaknak kialakított bentlakásos otthon, s több száz, fogyatékossgal élő embernek munkát adó közösség alapjait Jakubinyi László, a Baráthegyi Majort, és számos más, segítő intézményt működtető Szimbiozis Alapítvány kuratóriumi elnöke. Gyógypedagógusként egy írországi tanulmányúton látta, milyen is egy valóban működő szociális farm, ahol nem álltevékenységekkel – szalvétahajtogatással,

papírragasztgatással – töltik napjaikat a megváltozott munkaképességű emberek, hanem valódi, értékteremtő munkát végeznek. Rendes bért kapnak, adóznak és levonják a tébójüket, fizetésnapkor pedig, ha úgy adódik, megisznak egy sört a barátjaikkal, ahogyan azt mások is teszik.

Először csak egy párezer négyzetméteres telket béreltek itt. Az elmúlt két évtizedben azonban szép lassan felvásárolták a környező hétvégi házas telkeket, lerobbant ingatlanokat, s mindegyiknek új értelmet adtak. Így lett kertészetük, erdei iskolájuk, ifjúsági panziójuk, kiállítóterük, váruk, ökológiai parkjuk, üvegházuk, asztalos műhelyük, istállójuk, lovardájuk, papírméritő- és gyertyaöntő manufaktúrájuk. Később saját konyhát nyitottak, ahonnan nemcsak a majorságban élőket és az itt dolgozókat látják el ebéddel, de több száz adagot még a városba is kihordanak. Az a céljuk, hogy a fogyatékossgal élők minél magasabb fokú önálló életvitelét segítsék, s akit lehet, kiengedjenek később a való életbe. Ennek érdekében felépítettek egy mintakonyhát is, ahol gyakorolni lehet a főzést, sütést, mosogatást, takarítást.

EGY CSEPP MENNYORSZÁG

Nemrégiben létrehozta egy család-barát szállodát, amely nem csupán a pihenést, a wellneszt szolgálja. Már második éve hirdetik az „Egy hét mennyország” programot is, annak érde-

Családbarát szálláshely, fizető vendégeknek is

kében, hogy a súlyosan sérült gyereket gondozó hozzátartók legalább néhány napot pihenhessenek itt. Alacsony jövedelmű családok pályázhatnak erre a lehetőségre, amelyet térítésmentesen biztosítanak számukra. A nap egy részében szakemberek foglalkoznak a fogyatékos családtaggal, míg a többiek kirándulhatnak, fürdőzhetnek, de akár moziba is elmehetnek. Mindennek anyagi háttérét jórészt az amúgy piaci alapon működő szálláshely bevételeiből finanszírozzák. A program indulásakor 16 családnak biztosítottak ilyen lehetőséget, s beszédes, hogy erre a néhány helyre több mint háromszáz érvényes pályázat érkezett. Jakubinyi László szerint ez jól mutatja, hogy a hazai ellátórendszer több sebből vérzik. Az egyik ilyen az értelmes munkahelyek megteremtése a fogyatékossgal élők számára, a másik pedig a fogyatékos családtag tartós ápolását megszenvedő családtagok tehermentesítése. A Baráthegyi Majorban mindkettőre találtak megoldást, de ez csak csepp a tengerben, hiszen

több százezer érintett van országsszerte. A foglalkoztatáson és az „Egy hét mennyország” programjukon túl a „Fecske-szolgáltatásuk” is hiánypótló. Ebben szociális segítők dolgoznak, akik havi 30 óra keretéig egyfajta bébiszitterként akár hétvégén vagy éjszakára házhoz mennek Miskolcon és a város környékén, s vigyáznak a súlyosan fogyatékos gyerekekre, felnőttekre. Ez főként egyedülálló szülőknek nagy segítség, hiszen ez alatt az idő alatt nyugodt lelkiismerettel mehetnek a városba, intézhetik ügyes-bajos dolgaikat, vagy csak sétálhatnak egy jót, kiszellőztetve a fejüket.

NEMCSAK CSINÁLJÁK...

Az 1999-ben életre hívott miskolci alapítvány a kezdeti időkben jellemzően néhány tucat fiatal autista felnőttnek nyújtott támaszt azzal, hogy bentlakásos otthont biztosított számukra, később pedig a majorságban munkát is azoknak, akik tudtak dolgozni. Jakubinyi László szerint mindenki lehet jó valamiben, csak meg kell találni a számára értelmes elfoglaltságot.

Jakubinyi László, a Szimbiózis Alapítvány kuratóriumi elnöke

Lehet, hogy valaki naponta csak a tyúkok alól szedi ki a tojást, más az állatokat eteti, de olyan is van, aki a sajtüzemben dolgozik betanított munkásként vagy épp a túrórt, kefirt, egyéb tejterméket szállítja ki a miskolci Búza téri piacra, ahol a Baráthegyi Majornak önálló standja van. Nemcsak állattartással, hanem növénytermesztéssel is foglalkoznak, gyümölcsöst telepítettek, saját léüzemet építettek. Összeszámolták: 2021-ben 332 embernek utaltak rendszeresen fizetést, kétharmaduk fogyatékkal élő, vagy megváltozott munkaképességű volt. Jelenleg közel hatvan rászorulónak biztosítanak lakhatást, ugyanennyien pedig napközbeni ellátást kapnak.

Akik részben önálló életvitelre képesek, azok külön lakrészben élnek, s egy-egy szociális gondozó támogatja mindennapjaikat. Ők vagy itt, vagy a városban, külső munkahelyeken dolgoznak. Mások épp fordítva: Miskolcra vagy épp a környékbeli településekről jönnek naponta a baráthegyi munkahelyre. Egyikük, Zsuzsa korábban szociális és humán segítő munkakörben dolgozott az alapítványnál,

Alpaka mosollyal

de aztán kitanulta a sajtkészítést, s most ő vezeti az itteni üzemet. Rendszerint a majornban élő kecskék tejét dolgozzák fel, ám mivel a vemhességi, ellési és szoptatási időszakban erre nem számíthatnak, tehéntejet is felvásárolnak az emődi Bagolyvár gazdaságból, ahol robottechnikával fejik a teheneket. Kecskéből főként alpesi fajtákat tartanak, a negyven kecske csúcsidőben naponta átlagosan 60 liter tejet ad. A sajtüzemben tízen dolgoznak, valamennyien megváltozott munkaképességűek, ketten közülük a majorság állandó lakói. Zömük

Saját termés

vagy túlesett egy komolyabb betegségen, és rehabilitációt követően kapott itt munkát, vagy eleve krónikus betegséggel küzd, ami miatt az úgynevezett normál munkaerőpiacon nem tud elhelyezkedni.

Zsuzsa, a manufaktúra vezetője művészettel él, de ez csak akkor tűnik fel a külső szemelőnek, amikor maga mutatja meg az élethű kézfejet. Gumikesztyűt erre is felvesz, amikor a gyártási folyamat kézi munkát igényel. Arra az egész csapat büszke, hogy számos termékük díjazott, van, amelyik védjeggyel is rendelkezik. Nemcsak csinálják, az üzem vezetője immár tanítja is a mesterséget különböző kurzusokon.

AUTISTA LETÁROS

Az erdőbe ékelt majorsági családbarát szálláshely nemcsak elláztatja az ideérkezőket, de arra is módot ad, hogy „érzékenyítse” az átlagembereket. Szakértők szerint Magyarországon még mindig nem természetes, hogy bizonyos munkahelyeken látás- vagy hallássérültek, értelmileg akadályozottak, netán autizmussal élők dolgozzanak. Itt a majorban azonban ez magától értetődő: a lekvárfőző üzemben autista a leltáros, akinek szinte minden fontos adat és információ a fejében van. A sajtüzemben és a farmon, értelmileg akadályozott emberek dolgoznak az állatok mellett, a főzőkonyhában ők hámozzák a krumplit, egészségkárosodott

Gyuszó és a kecskék

AZ ALAPÍTVÁNY FOTÓI

mosogat és csomagolja az ételt. Az egyik lovasoktató hallássérült, az összeszerelő üzemben vak, míg a kerámia műhelyben látássérült betanított munkás is tevékenykedik. Az alapítvány irodai munkatársai között akad mozgáskorlátozott, a parkgondozók közül többen pszichiátriai betegek, s van olyan karbantartó, aki súlyos agyvérzésen átesve végül itt talált munkát.

Nemrégiben elnyerték a civil szféra legrangosabb szakmai elismerését, a Civil Díjat a Legjobb Társadalmi Vállalkozás kategóriában. Az indoklás szerint a Szimbiozis Alapítványnál odafigyelnek arra, hogy a munkavállalók tisztában legyenek vele, piacképes terméket gyártanak. Így őket is bevonják az értékesítési folyamatba, vagyis közvetlenül a vásárlóktól kaphatnak visszajelzéseket.

A zsűri kiemelte: a Baráthegyi Major-ság minden egyes pontján történik valami, ami értéket teremt, s amitől az itt dolgozó, fogyatékossgal élő emberek ténylegesen úgy érezhetik, hogy egyenrangú, értékes tagjai a társadalomnak.

Doros Judit

KASTÉLYOSDOMBÓ ÚJ ÉLETE

Sajtból van a falu

Munkanélküliség, elköltöző fiatalok, lassan sorvadó falu – bő évtizeddel ezelőtt ugyanazokkal a gondokkal küzdött Kastélyosdombó, mint oly sok magyar kistelepülés. Mára azonban nagyot fordult a világ ebben a dél-somogyi községben: a lélekszámcsökkenést sikerült megállítani, sorra újulnak meg a házak, eladó porta már nincs is, munkanélküli pedig egy sem akad. Meseszerű történet egy falu új életéről, egy segélyszervezetről, egy szociális otthonról meg egy sajtműhelyről.

Nem kapkodva, de gyorsan, magabiztosan jár a fehér ruhát és sapkát viselő asszonyok keze a patikatisztaságú üzemben a rozsdamentes acélkád körül, amelynek alján már ott látni nagy tömbben a félkész sajtot. Csillogó fém acélrácsot helyeznek a sajtáblára, amelyet aztán egy présel egyre lejjebb nyomnak. Szabályos kockákra szabják így a masszát, a darabokat aztán lyukacsos falú, fém hengerekbe teszik. Néhány perc múltán már tolják is a kiskocsin a kiporciózott adagokat a következő munkafázis felé.

– Ott már a kész és az érlelés alatt lévő sajtok láthatók – mutat az apró üzem egy másik üveglakú helyisége felé Sebestyén Tímea, a Kastélyosdombói Sajtműhely vezetője. Az üveglak túloldalán katonás rendben sorakoznak ládában a kerek sajtok, amelyeket az ország minden részébe, a nagy élelmiszerboltláncok üzleteibe szállítanak majd. Évről évre többet: míg a megnyitásakor, 2017-ben mintegy három-

ezer kilogramm sajt készült a műhelyben, 2021-re már 116 ezer kilogrammra futott fel a termelés.

MŰKÖDŐ MODELL

A Kastélyosdombói Sajtműhely éppúgy működik, mint bármilyen más hasonló üzem, csakhogy ennek a létrejöttében, működésében és sikerében tulajdonképpen szinte semmi sincs, ami szokványosnak lenne mondható. Kezdjük mindjárt azzal, hogy a tulajdonos itt nem egy elhivatott vállalkozó vagy profitéhes befektető, hiszen az üzem az Ökumenikus Segélyszervezethez tartozik. Ebből fakad a műhely második különlegessége is: itt nem a nyereség a fő cél, hanem az, hogy munkalehetőséget teremtsenek. Ráadásul a műhely csak a jéghegy csúcsa: fontos, de csupán egyetlen eleme annak a modellértékű programnak, amelyet az Ökumenikus Segélyszervezet elindított és működtet ebben a faluban.

A műhely – ahol a sajtok készülnek

Minden azzal kezdődött, hogy minden összeomlott – kis túlzással ez a történet kiindulópontja, állapítjuk meg, miután a programban különféle beosztásokban, de a kezdetektől részt vevő, kastélyosdombói Sebestyén Tímea összefoglalja, honnan hova jutott el a falu. Mint meséli, a településen a téeszek szétesése után egyetlen nagy munkaadó maradt, mégpedig egy állami szociális otthon, ám azt csaknem másfél évtizeddel ezelőtt bezárták. Ez óriási csapás volt a településnek. Nem sokkal később azonban remény csillant: az Ökumenikus Segélyszervezet úgy döntött, hogy Kastélyosdombón hozza létre az országban az első olyan családok átmeneti otthonát, amely nem városban, hanem falun működik.

Az intézmény meg is nyílt, és rögtön sokaknak segített: nemcsak a családon belüli erőszak elől menekülőknak vagy például a hitelválság miatt otthontalanná letteknek, hanem azoknak a helyieknek is,

akik munkát kaphattak a falu kastélyában működő intézményben. Hamar kiderült azonban, hogy lehet, sőt kell is bővíteni a programot. Az otthonban élőknek ugyanis elfoglaltság, munka kell, és gondolni kellett azokra az emberekre – vagy ahogy a segélyszervezetnél mondják: ügyfelekre – is, akiket csak segítségével lehet visszavezetni a munkaerőpiacra. Egy dán cég támogatásával elsőként egy tangazdaságot csináltak, ahol mezőgazdasági munkákat lehetett elsajátítani, és létrehoztak egy kecskefarmot is.

ÖKUMENIKUS TEJFŐL

A kecsketejből fakadt az ötlet, hogy esetleg sajtot is készíthetnének – idézi fel Sebestyén Tímea. A sors fintora, hogy a kecskék időközben kikoptak a gazdaságból, helyüket például disznók vették át, ám a sajtüzem terve megvalósult, hosszas előkészítő munka után 2017-ben nyílt meg. Szakembereket vettek fel azokra a posztokra, ame-

Az Ökumenikus Segélyszervezet úgy döntött, hogy Kastélyosdombón hozza létre az országban az első olyan családok átmeneti otthonát, amely nem városban, hanem falun működik

lyekhez speciális képzettség kell, minden más munkára viszont az otthonban élőkét vagy helyieket tanítottak be. A nyitás óta az otthon lakói közül úgy 15-20-an kaptak lehetőséget arra, hogy hosszabb-rövidebb ideig az üzemben dolgozhassanak, és közülük szinte mindannyian vissza tudtak térni a munkaerőpiacra. Ez önmagában igazolta a sajtóműhely létét, de az itt dolgozók arra is büszkéek lehetnek, hogy a műhelyben készülő termékek a piacon is megállják a helyüket. Ahogy Sebestyén Tímea kiemeli, a piacon csak a végeredmény számít, vagyis, hogy jó minőségű-e a termék. A termelés-növekedés pedig azt jelzi: nagyon is jók a Kastélyosdombón készülő sajtók, joghurtok, túrók, tejfölök, sajtkrémek.

Közben az Ökumenikus Segélyszervezet folyamatosan bővítette jelenlétét a faluban. Segítenek itt szenvedélybetegeket, létrehoztak tábort, oktatóközpontot, ven-

dégházakat is. A faluban az egyik utcában egymást érik a szervezethez tartozó, kivétel nélkül szépen felújított épületek, gondozott parkok, rendben tartott gazdaságok. De működik már itt raktárbázis is: a menekültválság idején innen vitték az élelmiszert és minden szükséges holmit a közeli Barcson működő segítő pontjukra. Néhány éve pedig megint új programot indítottak: egy sörgyártóval összefogva komlót termelnek.

Összességében, a helyieket és az otthonba kerülőket is számba véve, átlagosan 30-50 ember jut a kastélyosdombói központ különböző tevékenységei révén munkához. Ráadásul akad még járulékos haszon, hiszen például a sajtüzem egy közeli családi gazdaságtól vásárolja a tejet.

– Amikor bezárták nálunk az állami szociális otthont, akkor épp olyan nagy volt a munkanélküliség, mint a térség

Keverik, kavarrják méricskélük

A SEGÉLYSZERVEZET FOTÓI

télyosdombón viszont inkább csak építkezéseket látni, úgy felel:

– A munkalehetőség mellett a CSOK is érezteti a hatását. Összesen három lakatlan ház van a faluban, de ezek sem maradnak sokáig így, mert már tudható, lesz amelyek helyére újat építenek, mást felújítanak. Helyzetünkről sokat elárul, hogy egyetlen eladó ház sincs a faluban. Ebben annak is szerepe van, hogy az utóbbi években belga és holland nyugdíjasok fedezték fel maguknak a községet, többen is ideköltöztek.

Kirizs Zsolt szerint a pályázatok nélkül 20 milliós költségvetésükből apránként tudják szépíteni a falut, nemrég játszóteret avattak, most kerékpárutat terveznek. S hogy ez szóba kerül, megemlíti: a segélyszervezet folyamatosan törekszik a szálláshelyek bővítésére, abban bízva, hogy a falu és a környék szépségének, a Dráva közelségének köszönhetően tovább fejlődik a kerékpáros turizmus is, amely újabb lendületet adhat a településnek.

Boda András

más kistelepülésein, a mintegy 200 lakosú faluban az aktív korúak 15-20 százalékanak nem volt állása – idézi fel a mélypontot Kirizs Zsolt polgármester, aki 1998 óta vezeti a települést, majd azaz folytatja: – Ma is körülbelül kétszázan lakják a falut, vagyis a lélekszámot sikerült megőrizni, de munkanélkülink már nincs, aki akar és tud dolgozni, az talál magának állást, és csupán egyetlen közmunkásunk van.

BELGA BEVÁNDORLÓK

Amikor felvetjük a polgármesternek, hogy a dél-somogyi kis falvakban egymást érik az üresen pusztuló házak, Kas-

OTTHONKA-KIÁLLÍTÁS SZATYMAZON

Elölgombolós nagymamák

Bőven túl a komolytalanságon, de azért még erősen a néprajztudományon innen: a Szeged melletti Szatymazon – elsőként az országban – otthonkakiállítást és -bemutatót tartottak 2022 nyarán. Az ötletgazda főszervezővel és egy „otthonkamánokkal” is beszélgettünk a településnek országos ismertséget hozó, egyszerre mulatságos, nosztalgikus, gúnyolódástól mentes, de azért öniróniával átítatott rendezvényekről, meg a falusi lét szimbólumának is nevezett ruhadarabról.

De miért éppen otthonka? – szegez- zük a kérdést Kémeri Attilának a szatymazi faluházban, és mosolya azonnal elárulja, alighanem mi vagyunk az ezrediek, akik mindenekelőtt erre kíváncsiak, amikor vele találkozunk. Az I. Magyar Otthonka Kiállítás ötletgazdája aztán persze „ezredszer” is belevág a történetbe.

A FALU NÁJLON SZIMBÓLUMA
Kémeri Attila – aki magát a tárlat gondnokaként határozza meg, mondván a kurátor szó mégiscsak erős lenne kicsit az otthonkával összefüggésben – onnan indul, hogy a község életében különösen fontos esemény a falunap. Ez ugyanis Szatymazon szorosan összefonódik az őszibarackkal, hiszen a hazai barack nagy része ezen a tájon, a gyümölcs számára ideálisnak számító homokhátsági vidéken terem. Ő maga pedig megannyi progresszív hagyomány-őrző fesztivállal a háta mögött, naphosszat agyalt azon, hogy miként tudnák még érdekesebbé, tartalmasabbá tenni a programot.

– Mivel a falunapokon visszatérő programelem a lekvárkészítés meg a főzőverseny és persze elmaradhatatlan a baracklekváros palacsinta, egyszer csak beugrott öreganyám emléke, akinél gyerekkoromban sok nyarat töltöttem vidéken. Bevillant a régi kép, ahogy süt-főz, lekváros palacsintát ken otthonkájában,

és ez szöveget ütött a fejembe. Aztán minél többet gondolkodtam ezen, egyre inkább arra jutottam, hogy sokunkban ébreszthet hasonló emlékeket az otthonka, ami olyannyira hozzátartozott főleg vidéken a mindennapokhoz, hogy talán nem túlzás a falusi lét szimbólumának is nevezni – magyarázza Kémeri Attila.

Nem sokkal később meg is kereste a szatymazi Dankó Pista Művelődési Ház vezetőjét, Feketéné Bárkányi Ilonát, aki megszokta már Kémeri Attila rendhagyó ötleteit, s rögtön áldását adta a tervekre. Megvolt az ötlet, megvolt a szándék a kiállítás megtartására, már csak egy kevésbé elhanyagolható részlet hibádzott: például egy gyűjtemény. Sajtókapcsolataikat kihasználva a regionális és országos újságokba csempészték olyan híreket, amelyek arról szóltak, hogy kiállításhoz keresnek otthonkákat. Az első meglepetés akkor érte őket, amikor elkezdtek érkezni a felajánlások. Soprontól Debrecenig családok sora jelentkezett, vagyis beigazolódott: Kémeri Attila pontosan ráérezett arra, hogy nekünk magyaroknak az otthonka többet jelent feledhető, divatjamúlt, ócska ruhadarabnál. Rövid idő alatt összesen 130 ruha érkezett.

VIRÁGZOTT A VÁLASZTÉK

– Nemcsak annak örültünk, hogy az ország sok részéből kaptunk rengeteg ruhát,

hanem annak is, a legtöbb valóban otthonka volt, csak úgy tíz százalék volt másféle ruha – jelzi az ötletgazda, hogy szigorúan ellenőrizték, mi kerülhet majd a kiállítási anyagba. S hogy ezt említi, fel is tesszük a kérdést: voltaképpen mi is az otthonka?

– Elölgombolós, térdig érő, főleg műszálas anyagból készült mintás munkaruha – vágja rá Kémeri Attila, majd Parti Nagy Lajostól idéz kevésbé szigorú definíciót: „Szaladgáltató asszonyruha.” Ha már meghatározásoknál tartunk, érdemes idézni A magyar nyelv értelmező szótárát is: „Kényelmes, bő, elől nyitható női (házi)ruha; pongyola.” Azt pedig, hogy ezek jobbára házilag készültek, Gyulai Pál egyik novellájából vett idézettel erősítik meg: „Régi ruháiból valami otthonkát szándékszik összeütni.”

– Nem is kaptunk két egyforma darabot – mondja Kémeri Attila, miközben a háta mögötti dobozokban sorakozó otthonkákra mutat. Ezen a ponton megemlíti, hogy az otthonkáknak csak az egyik funkciója volt az, hogy praktikus legyen. Kelltt persze, hogy lenge viselet legyen a meleg konyhában vagy épp kint a veteményesben a tűző napon. És szükség volt nagy zsebekre is, hogy a vetőmágtól kezdve a szerszámokig legyen helye mindennek. Akadt azonban más cél is.

A rendszerváltás előtti időkben a legtöbb asszony nemigen tűnhetett ki, hiszen ugyanazokat a ruhákat, ugyanonnan vehették, ha vehették, mint mindenki más, még az iskolaköpenyek, munkaruhák is a formalizálást erősítették. Az otthonka azonban más volt: hála a hazai műszálgártás felfutásának, az otthonka alapanyagául szolgáló nejlon anyagot más termékcsoporthoz képest óriási szín- és mintagazdagságban árusították. Az 1970-es és '80-as években a háziasszonyok

Az otthonka-kiállítás ötletgazdája és főszervezője, Kémeri Attila mutatja a gyűjtemény egyik darabját. Gyuris Zsuzsanna nevetve mesélte, hogy a baráti körükben nem is nagyon volt kérdés, akarnak-e otthonkamanökenek lenni

A SZERZŐ FOTÓI

többnyire otthon varrták ezeket az egyszerű szabásmintájú ruhadarabokat, de a szocialista rendszer ruhagyárai is tízezerrel ontották a változatos megjelenésű, egyedi otthonkákat.

Amikor aztán a szatymazi gyűjtemény összeállt, már csak azt kellett kitalálni, hogy miként mutassák be. Az fel sem merült, hogy vitrinekbe zárják, üveglapok mögött állítsák ki a ruhákat, mégsem régészeti leletekről van szó. Az viszont felvetődött, hogy esetleg próbababákon mutassák be, de aztán ezt az ötletet gyorsan elhessegették, hiszen nem ruhakölteményeket akarnak bemutatni, hanem egyszerű munkaruhákat. Így jutottak odáig, hogy a kiállítás legyen épp olyan egyszerű, mint maga a ruhadarab. A faluház mögötti félig nyitott udvaron feszítettek ki zsinórokat, amikre kétszáz facsipesszel rögzítették a „kiállítási tárgyakat”.

A divatbemutató FOTÓ: SITE.SZATYMAZ.HU

CSIPESZEK ÉS MANŐKENEK

– Alighanem ennél kevesebb hozzávalóból nem lehet kiállítás készíteni – nevet Kémeri Attila, azt pedig már mi tesszük hozzá: nemcsak egyszerű, találó is volt ez a megoldás, hiszen a régi vidéki élethez kapcsolódó kép a kertben száradó otthonka látványa is.

A kiállítás nagy dobás volt, de talán még nagyobbat szólt az otthonka-bemutató. Kitalálták ugyanis, hogy jó lenne afféle divatbemutatón is megmutatni ezt a viseletet. És akkor a kérdés valahogy így szólt: akad-e a faluban olyan lány, asszony, aki vállalja, hogy 2022-ben ország-világ előtt otthonkában parádézzon a faluház mögötti kifutón? A választ hamar megkapták a szervezők, hiszen órák alatt összegyűltek a manőkének. Egyikük Gyuris Zsuzsanna volt, aki nem először vesz részt a falunapon, hiszen virágkötőként mindig kiveszi a részét például a díszítésből.

– Van nekünk itt Szatymazon egy nagy baráti társaságunk, sokat vagyunk együtt, rengeteget nevetünk, és benne vagyunk minden vidám programban, szóval nem is nagyon volt kérdés, hogy akarunk-e otthonkamanőkének lenni – meséli nevetve Gyuris Zsuzsanna. Gyorsan megjegyzi azonban azt is, hogy számára sem csak mulatság volt a bemutató, érzelmileg is meghatározó élménnyé vált. Ő ugyanis egy olyan ruhadarabot viselt, amelyet édesanyja varrt magának 52 évvel ezelőtt.

– Szerencsére nem dobta ki, eltette, most pedig újra elővettük. Egy gomb hiányzott, anyukám varrta vissza azt nekem. Szép pillanat volt – eleveníti fel Gyuris Zsuzsanna, aki aztán már csillogó szemekkel idézi fel, hogy később, a kultúrteremben már nem meghitt, sokkal inkább multságos volt a készülődés, főként, hogy az otthonkákhoz illő kiegészítőkkel vonultak fel: – Vicces volt, ahogy röpködtek a kiállítások az utolsó percekben. Adjak már a szakajtómat! Hol van a fakanalam? Ki látta a köcsögömet?

A bemutató óriási sikert aratott, országos sajtóvisszhangot váltott ki, híre ment a szatymazi falunapnak, ám Kémeri Attila, amikor konklúziót von a rendezvényről, egy másik aspektust is felvillant:

– Ha csak azzal hívjuk meg az embereket, hogy gyertek, mert fellép nálunk a Rézhúros Banda meg a Csanád Táncegyüttes, és lesz mulatós táncház is, talán kevesebben jönnek el. Az otthonka-kiállítás viszont az ország minden részéből vonzott embereket, akik, ha már itt voltak, akkor behallgattak, belenéztek minden előadásba, és nem egy ember jött oda hozzám azzal, hogy életében nem látott, nem hallott még ilyet, de ez bizony baromi jó volt.

Boda András

AZ ÁLMOK RECEPTJEI

Mívesen, ínyesen, gusztusosan

Szakácskönyvet olvasni jó. Azért jó egyáltalán olvasni, mert az ember elképzel egy más világot, belebújik egy másik ember bőrébe, átéli annak sorsát, hős lesz vagy áldozat. Így érdemes szakácskönyvet is olvasni. Elképzeljük a gőzölgő sültet, látjuk a mártás kocsonyaságát, csurgatjuk a saft sűrűjét, tunkolunk a ropogós fehér kenyérrel, roppan fogunk alatt a koviubi.

LAZACMENTES SZILVALEKVÁR

De e látomás előtt még megfőzzük, -sütjük az álmokat. Hiszen itt van nekünk a szakácskönyv, az útmutató, a vágyak ébresz-

tője. És lássuk be, már olvasni is nagyon jó. Káposztával töltött kacska krumplicipőrével – az egész estét betöltő álom. Viszont néha enni is kell. Igaziból. Nos, ilyenkor fölűti az ember a szakácskönyvet, s választ.

Diós lazacot, wellington marhasültet, cipóban sült csülköt, szarvasgerincet gombamártással. Jó lesz, morfondírozik az ember. Kinyitja a hűtőt, mit vegyen elő ehhez. Nos. Leltár: mini tojás, akciós volt, csirke farhát, sapkás volt, krumppli, kicsit kirügyezett, de így még vitaminosabb, paradicsom kicsit punnyadtan, leveskocka, a tavalyi nyugdíjprémiumból maradt, lazacmentes szilvalekvár, meg egy kis

MAGYAR ELEK (1875–1947) polgári családban született. Apja, Magyar Elek, magyar királyi posta és táviró főtiszt, anyja, Klaisz Anna volt. A gimnázium nyolc osztályát 1884-től a Kegyes Tanítórendiek Főgimnáziumában végezte, ahol 1891-ben érettségizett, majd a Budapesti Tudományegyetem joghallgatója lett.

Újságírói pályáját a Telefonhírmondó munkatársaként kezdte, ahol egyúttal bemozdító is volt. 1901-től a Magyarország című lap munkatársa, majd 1917-től felelős szerkesztője volt. Újságírói munkája sokrétű volt, egyaránt írt a régi Budapestről szóló tárcákat, politikai cikkeket, színházi és képzőművészeti kritikákat, sport- és lóverseny tudósításokat.

A Pesti Naplóban inkognitóban, Ínyesmester álneven évekig vezette Fejezetek az ínyesmesterség köréből címmel a gasztronómiai rovatot, minden vasárnap egy teljes újságoldalon jelentek meg a konyhaművészettel foglalkozó írásai. Az ínyesmester szakácskönyve című könyve a gasztronómiai irodalom egyik legismertebb műve ma is. Babits szerint, „az Ínyesmester könyve minden európai látóköre – vagy mondjuk inkább: ízléshorizontja – mellett is teljesen magyar könyv”. Az irodalomhoz sorolta, „noha bizonyára kevesebb embernek fog eszébe jutni, hogy oda sorozza.” 1945 után a Képes Figyelőben is vezette a konyhaművészeti rovatot. „Az Ínyesmester éléskamrája” című összeállítás 1973-ban jelent meg, amit a tartósításról, befőzésről, zöldségekről, gyümölcsökről eltevéséről szóló írásaiból leszármazottai, családtagjai rendeztek sajtó alá. Halálát szívinfark okozta.

Magyar Elek feleségével

FOTÓ: FORTEPAN

rántott leves tegnapról, vöröshagyma, tartós, betonbiztos, fél szál lecsókolbász a mélyhűtőben.

Szakácskönyvvel álmodok mindig, meg-meg állva.

A HOKEDLI VARÁZSA

Aztán leülök a hokedlira, s inyesmesterrel beszélgetek.

Bizonyára a legtöbb konyhában föllelhető az Inyesmester, azaz Magyar Elek ízetes szakácskönyve. Nem az ételek a legjobbak benne, nem a receptek különlegesek, hanem az, ahogyan meg tudta személyesíteni azokat. Szemünk, orrunk

elé varázsolta a roppanós virslit, a székeleykáposztát, a vadragulevest – bármit.

Az írásokat azonban meg is lehetett valósítani, a gasztroálmok le tudtak szállni a gangos bérházak konyháinak tűzhelyére, az elegáns éttermek fémcsillogású serpenyőibe. Ették, akik etették, főzték, akiknek teltt rá, s olvasták a többiek.

A TYÚKLEVES ÖRÖK

Mi most finomat, kedveset, inyesiklandót olvassunk. Mert mást nem tehetünk.

Álljon itt a mestertől egy tyúkleves:

„A tyúklevesről sohase mondjunk le, valahányszor alkalmunk nyílik megtölteni mélytányérunkat aranylő levevel, omlós fehér húsával s a sok egyéb jóval, ami benne főtt, hogy egyesítse erőit, ízeit, zamatát a nemes cél érdekében. Midőn belemerítjük csillogó kanalunkat, hogy

vágyódó szájunkhoz emeljük, illatos pára száll felénk, s jelzi, mily magasrendű élvezet jut osztályrészül a következő pillanatban ízelelőérzékünknek. Mint mondtuk, aransyárga, sűrű, szinte olajszerű legyen ez a lé, az ember – sérelem ne essék az illendőségen – akaratlanul is csámcsogjon egy kicsit, amikor a végén a kanalat leteszi, mert különben talán össze is ragadna a szája széle a gyors kocsonyásodásra hajló eledeltől.

Nem szabad megtörténnie, hogy a jóféle baromfiús, karfiol, gomba, miegyéb híg lélöttyben szégyenkezzenek, mint ahogy annak idején egy akkoriban különben ép-

pen leveseiről nevezetes helyen tapasztaltuk. Úgy látszik, váratlanul több vendéget kaptak aznap este, s valamely túlbuzgó és meggondolatlan kuktajelőlt hirtelen belelöttyintett 1-2 merőkanál vizet a tyúkleveses fazékba. Kuktajelőltet mondunk, mert felelőssége tudatában levő s hivatását nagyra becsülő szakácsnő és persze háziasszony is, sohasem lehet képes ilyen barbár merényletre. A tökéletes tyúkleves – mert ilyenről van szó –, már akkor is előrevetíti árnyékát (helyesebben: fényét), amikor a konyhába kitekintvén megpillantjuk a jól megtisztított, szép, sárga bőrű, duzzadt mellű és combú, érett, kifejlett szárnyast, amely készen áll arra, hogy a fazékba helyezvén lassú, halk és fölöttébb hosszán tartó bugyborékolással puhára főzessék.

A konyhában kíváncsiskodva még az a sok minden egyéb ingrediencia (hozzávaló) is méltán felkeltheti figyelmünket, melynek hivatása léssen a tyúkot (és a szakácsot) támogatni abbéli törekvésében, hogy a legkényesebb mai Brillat Savarint is kielégítse fölséges leveisével.

Íme, egy biztató külsejű hízott marhafaroktó darabra esik pillantásunk, mely a hozzá tartozó ritka csontokkal erős szövetségese lesz a tyúkhúsnak. Néhány kövérkés, cifra kakastaraj különleges és igen finom ízalkatrészekkel kecsgetet. Nagyon jó dolog s mindenképpen csak helyeselhető, ha úgy tapasztaljuk, hogy egy idősebb korosztályhoz tartozó galamb is társulhat a fazékba szánt dolgokhoz, s őszinte örömmel látjuk, hogy a szakács nem feledkezett meg ama jelentékeny szerepre hivatott zöldség- és főzelékféléről sem, melyek mind fontos együttthatói lesznek a sikernek. A szokványos leveszöldségek, vagyis a sárgarépa és a petrezselyemgyökér mellett egy fél marék gyenge zöldborsó, néhány hüvely hosszú, vékony,

Egy puritán borítójú kiadás 1955-ből

gyenge zöldbab, 1 kis fej fűszeres zamatú zeller, negyed fej kelkáposzta és karalábé, 1 fej feldarabolt húsos zöldpaprika, nem kevés karfiolrózsa, pár szegfű- vagy kucsmagomba, kiskanál paradicsompüré, valamint esetleg még többrendbeli spárga, azaz csirágfej várakozik, hogy pontos ter szerint sorra, illetve fazékba kerüljön.

Minekután biztosra vehetjük, hogy óvatossan adagolt sóban, néhány szem egész magyar borsban és vagy igen finomra vágott metélt tésztaiban, vagy ünnepi levesbe illő, két nap előtt készült lúdgégében, másként csigatésztaiban, de talán leginkább apró májgombócban sem lesz hiány, konyhai szemlélődésünket befejezhetjük.”

Mi pedig, a hokedlin várhatjuk az eredményt üres tányérunk fölött. Vagy alkothattunk valamit a frigóban találtakból.

Még jó, hogy nincs kukta a lábunk alatt, aki vizet löttyintene a levesbe.

-ja

KARC

*M. Nagy Péter kiállítása elé**

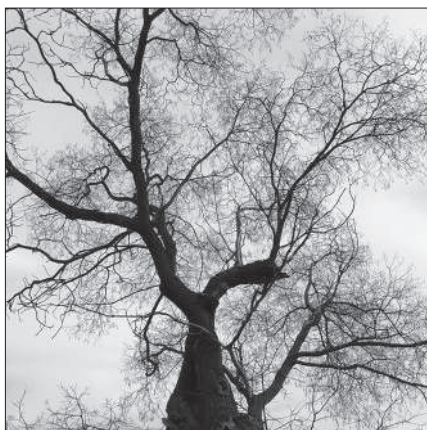
Karcoljuk a világot. Tekintetünkkel végigsiklunk az elsuhanó tájon, a horizontot pásztázzuk, emberek arcán suhan át tekintetünk, tán észrevesszük a ráncokat, tán bemerjük a tenger határát, lehet, hogy a

bodor felhők kedves színeket küldenek ránk – de mindez csak karc.

A Vízkarc című fotóról jutott ez eszembe. Ahogy az élettelenül pihenő, erőt gyűjtő téli, kopasz fák nyújtóznak az ég felé, kíváncsoznak a vízhez lefelé, kiáltanak mindenféle, csöndességük életért kiált – karcolják az eget, a vizet. És a képet.

A karc beleég a képbe. A karcból lesz a kép. És beleég a szemünkbe, az emlékeztünkbe.

Mint a többi kép. A deszkák, a színes puffok, a kötelek, egy villamosmegálló homályos képe, egy stég deszkái és hullámai, egy csigavonalban égbe kanyargó korlát, egy végtelen homályba vesző erdő nyílegyenes bánata.

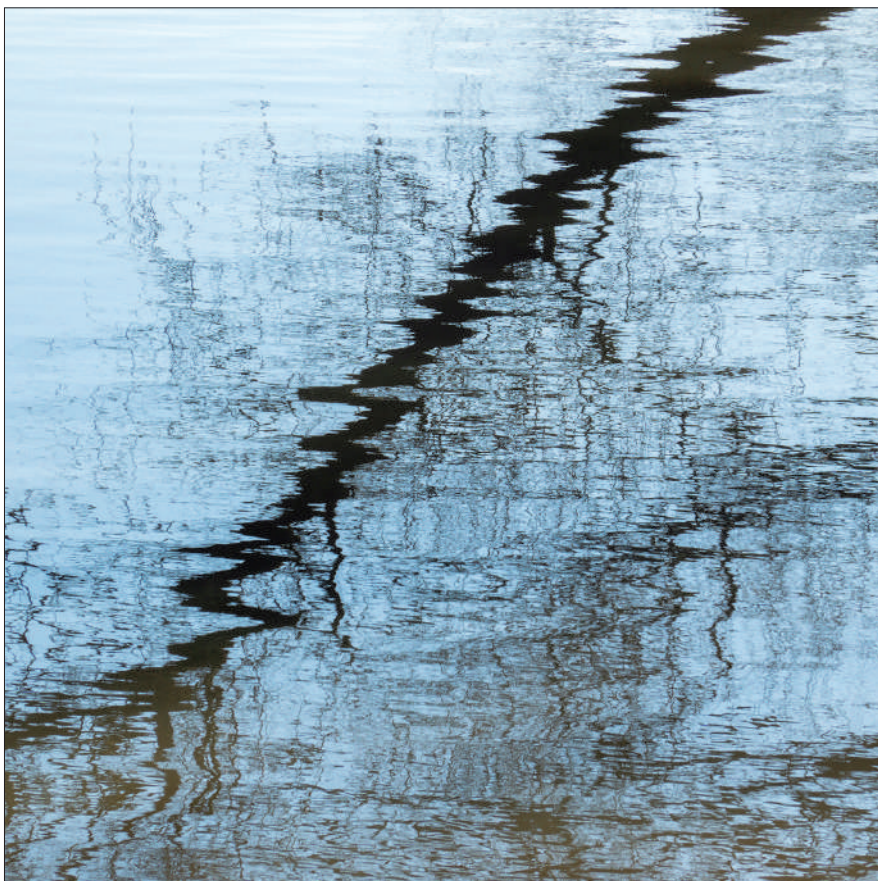
M. Nagy Péter, kiadványunk tördelőszerkesztője és szerzője így vall erről:

Fényképezek mindennel, ami képet tud alkotni: digitális SLR kamerával, analóg fényképezőgéppel, de telefontal is, ha az van kéznél, amikor fölbukkan előttem egy megörökítésre érdemes látvány. Ez lehet egy árnyék, egy vízben tükröződő fa, vagy önmagukban képpé rendeződő formák, színek, esetleg tárgyak, amelyek eredeti funkciójuktól függetlenül szépek. A végletekig leegyszerűsített kompozíciókat szeretem, olykor a fotográfia határmezsgyéjén járva, de a valóságos látványtól soha nem teljesen elszakadva.

Egy amatőr fotós pillanata. Amiket megörökített. Mert a fotós dolga, akár amatőr, akár csak annak mondja magát, a pillanat megörökítése. Ami akkor és ott és amennyi. És vannak persze más szemek, más pillanatok, más idők, de ezek a pillanatok, ezek a pillantások nem lehetnek már mások. Örökké belekarcolták magukat M. Nagy Péter lenszójén keresztül a mi szemünkbe. Ez a minimum.

J. A.

**Elhangzott 2022. június 25-én a Törökbálinti Falumúzeumban*

Írógép-történelem

Gyerekként sokszor aludtam el írógépkopogásra, apám dolgozott a szomszéd szobában valamelyik regényén. Azt a gépet – egy cseh gyártmányú Consul – aztán megkaptam, amikor apám villanygépre váltott. Ezen írtam első cikkeimet az iskolaújságba, aztán sokáig igazi lapokba. Ma már persze én is számítógépet használok, de még mindig van működőképes mechanikus írógépem, egy múzeumba illő antik példány, s egy, a maga korában modernnek számító, de mára retróvá érett darab. Használni talán sosem fogom már őket, de nosztalgiával tekintek ezekre a gépekre, hiszen bő száz esztendeig a technika és az írás történetének meghatározó eszközei voltak.

A varrógéptől a hűtőgépig

Az írógépnek nemcsak használói maradtak kevesen mára, de olyanokat is egyre nehezebb lesz találni, akik még értnek ezekhez a szerkezetekhez, ismerik működésük csínját-bínját, s javításukra is vállalkoznak. Budapesten az utolsó mohikánok közé tartozik *Németh Tamás* és *Bereczki Zoltán*, akik együtt tanulták az írodagép-műszerész szakmát, amikor még létezett ilyen. Az idők során természetesen ők is tovább léptek, mai eszközökkel, elsősorban pénztárgépekkel foglalkoznak, de az írógép megmaradt számukra örök szerelemnek. Ők segítettek eligazodni a mechanikus írógépek világában.

Németh Tamás azt vallja, hogy az írógép műszaki műalkotás. Nagy becsben is tartották régen ezeket az eszközöket a karbantartó mesterek, az akkori „rendszergazdák”, fehér köpenyben, gumikesztyűben, tiszta ronggyal a kezükben járták az írodákat.

Bereczki Zoltán szerint valójában nagyon bonyolult szerkezet az írógép, ahhoz, hogy a billentyű leütése után a betűkép megjelenjen a papíron, összetett mechanika szükséges: karok, fogaslécek, rugók és fogaskerekek együttese. Ő maga már gyerekként vonzódott a különböző szerkezetekhez, ott téblábolt édesapja

mellett, aki igazi ezermester volt, és az óbudai sufniban mindent megjavított. Ahogy ma már ő sem ismer lehetetlen egy írógéppel kapcsolatban, igaz manapság leginkább nosztalgiából tartanak írógépet az emberek, de ő még karbantartotta *Göncz Árpád* két Erika gépét, javított *Darnyi Tamás* úszónak és *Képes Gábor* költőnek is. Utóbbi amúgy az informatika világában él, a számítógépek történetével (is) foglalkozik, mégis vonzódik ezekhez a régi masinákhoz.

Németh Tamás szerint mostanában a fiatalok újra kezdenek érdeklődni az írógépek iránt, például vitt hozzá javításra egy koros masinát egy harmincas ügyvéd, egy fiatal párnak meg azért kellett írógép, hogy azzal írják meg esküvői meghívóikat. Bereczki Zoltán találkozott olyan nagypapával, aki az unokájának akart ajándékba adni írógépet, meg egyetemistával, aki a diplomamunkáját akarta hagyományos módon elkészíteni. Az az érzése támad az embernek, hogy az írógéppel előállított szöveg – dolgozat, meghívó, levél – kezd olyan személyes jelleget ölteni, mint egykor a kézírás. De használnak még írógépet Bereczki Zoltán szerint írók, költők és publicisták is, főleg idősebbek, akiknek az ihlethez szükségük van az írógép megszokott kopogására.

Ha már irodalom, érdekes az is, hogy az írógép miként vált az alkotó emberek mindennapi eszközévé. Egy *Samuel Clemens* nevű férfi 1874-ben hozzájutott egy Remington írógéphez, az első példányok egyikéhez, s azon egy ujjal pötyögve írta: „*Próbálok megszokni ezt az újszerű írógépet, de egyelőre úgy tűnik, nem sok sikerrel. Azonban ez az első próbálkozásom, és továbbra is úgy gondolom, hogy hamarosan és könnyen megtanulom használni... Higgye el, hogy gyorsabban fog gépelni, mint én tudok írni. Sok szó elfér egy olda-*

lon. Tisztán ír, nem keni el és nem ülteti el a tintafoltokat.” Ez a férfi *Mark Twain* álnéven aztán regényeket is géppel írt, elsőként a világon a Tom Sawyer kalandjait.

Az írógép magyarországi elterjedéséről egy tanulmányban (Lengyel András: *Írógép, írás, irodalom – Az írógéphasználat magyarországi elterjedéséhez*) találunk adatokat és érdekességeket. A Pallas Nagy Lexikona 1895-ös kiadásában már volt írógép címszó, amely részletes leírását adta a szerkezet korai változatainak. Az árusítás is hamar megkezdődött, az egyik legnagyobb forgalmazó a Glogowski és Társa cég lett, akik gépirástanfolyamot is hirdettek („Kitűnően szervezett Remington-írógépiskola és gyorsírási tanfolyam. Urak és hölgyek jutányos tandíjért alapos kiképzést nyernek a gépirásban, illetve a Remington-írógép rendkívül egyszerű kezelésében, úgyszintén a magyar és német gyorsírásban.”).

Magyarországon 1905-ben 15 000 írógépet használtak. Ekkor 20 írógépkereskedő, 250 karbantartó műszerész dolgozott.

Az első magyarországi írógéphasználó címre ketten is esélyesek. *Krúdy Gyula* szerint *Lukács Sándor*, a Pesti Napló rendőrségi riportere volt az első, ahogy erről *A kakasos ház és vendégei* című írásában megemlékezett. *Schöpflin Aladár* viszont úgy tudta, hogy a cím a szállóige-gyűj-

teményéről híres *Tóth Bélát* illeti. De az elsők között vásárolt írógépet *Gárdonyi Géza* is.

Móricz Zsigmond is szeretett gépen írni, s tudott is. Csak két ujjal gépelt, de nagyon gyorsan, a Boldog embert állítólag, kora hajnaltól késő éjszakáig intenzíven gépelve írta meg – ez egy hivatásos gépírótól is komoly teljesítmény lett volna. *Szabó Lőrinc* följegyzésre érdemesnek tartotta Magány című versével kapcsolatban: „Első új verseim egyike, eredeti változatát egyenesen gépbe írtam Babits kis Erika írógépén”. *Kosztolányi Dezső* érdekes összefüggést vélt fölfedezni: „Végül az írógép köszöntött ránk ördögi zajával, villámgyors beidegzéseivel, elröppenő íveivel és másolópapírjaival, s vele együtt a műkedvelők borzalmas korszaka, amikor már senkinek se volt mondanivalója, de ezt sietve mondta el s lehetőleg bőbeszédűen tíz-tizenöt kötetes regényekben, kiadásosan, a semmit is fölhígítva. Az írógép megvadult, s magától kezdett írni.” *József Attila* verset nem írt írógépen, csak a már megírtakat tisztázta le gépirással. Minden mást azonban igen, még fordított (kivonatolt) jegyzeteit is géppel írta.

Gárdonyi Géza írógépe

halni. Halálos ágyamra írógépet kérek ... írógépet, ha haldoklom, a mennyekbe fogom átsuttogni, avagy érette onnan, ha a Földön marad, az ördögök vagy angyalok szünetengedélyével, ugye, kiugrom én, senki sem alhat örökkön, s elkezdek kogni, mint a kastélyos szellem a falban.”

Az írók, költők többsége azért továbbra is a kézírásat részesítette előnyben, legfeljebb a kész mű letisztázásához használták gépet, olykor gépírónt is. Ez igen gyorsan kelendő szakma lett, nem véletlen, hogy az írógépelés, mint téma gyorsan bekerült az irodalomba is. *Szomaházy István* Mesék az írógépről című irodalmilag nem értékelhető regénye a gépírókisasszony személye köré épült. A művet a kilencszázas évek elején először a Pesti Hírlap közölte folytatásokban, majd megjelent könyvalakban, és némafilm is készült belőle. A szerző, aki a piacra nagy sikerrel dolgozó író-újságíró típusának egyik jellegzetes megtestesítője volt, ráértett egy kispolgári vágyálomra, amikor a Hamupipőke már az új kor új nőtípusa, a gépírókisasszony, aki meghódítja főnökét – írja tanulmányában Lengyel András.

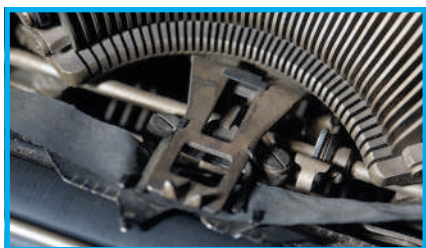
Hamar népszerű szakma lett a gépirás – a hozzá tartozó gyorsírással együtt –, az első ilyen iskolák egyikét *Gyarmati Dezső* alapította és vezette, ahol lánya,

Tandori Dezső egyenesen rajongott az írógépért: „Amit összeírtam életemben, különféle értékeket ad. De az írógép mindnek része. Írógépelve fogok meg-

Fanni, később Radnótiné is dolgozott, aki természetesen férje műveit is gépelte. A napi munkában a gépírónok nagy gyakorlatra tettek szert, 1905-ben rendezték meg Budapesten és Szegeden az első gépíróversenyt.

A világ máig leggyorsabb gépírónőjének az amerikai *Barbara Blackburn* tartják, aki az 1930-as évek második felében percenként 750 leütéses sebességgel verte a billentyűzetet és ezt a tempót 50 percig tudta tartani. A világversenyekeken szokásos 30 perces gyorsasági számban ez 22 500 leütést jelent. Ehhez képest a magyar *Varga Erzsébet*, Magyarország egyik örökös gépíróbajnoka (1970-es évek) 591 leütés/percre (17 730 leütés/30 perc) volt képes.

De ki is találta föl és mikor az írógépet? Ahogy sok máshoz, ehhez a találmányhoz is több név köthető, s a fejlesztés során finomodott, tökéletesedett a konstrukció.

Az alapötlet az angol *Henry Millé* volt. Találmányát be is jegyeztette 1714-ben: „Egy gép vagy mesterséges rendszer egyes betűknek egymás után való leírására, melyek a papíron vagy pergamenen olyan tisztán és érthetően látszanak, hogy nem lehet a nyomtatástól megkülönböztetni”. Ez elméleti találmány maradt, egyetlen példány sem készült belőle. Több hasonló kísérletről tudunk, ezekben közös, hogy szinte mindegyikkel a vakok írását akarták megkönnyíteni. Azon már

QWERTY

A legenda szerint Christopher Sholes, a QWERTY billentyűzet atyja eredetileg az ABC sorrendjét vette alapul billentyűzete megtervezésekor, de a betűket lecsapó lengőkarok folyton összeakadtak. Sholes ezért állítólag olyan más elrendezést keresett, ahol a leggyakrabban használt betűk egymástól távol, a billentyűzet széleire kerültek. Így aztán ez az elrendezés ugyan lassította a gépelőt, de jóval kevesebb volt a bosszantó elakadás.

Lelkes és alapos kutatók azóta azt derítették ki, hogy Sholesék egyáltalán nem lassítani akarták a gépelőt, sőt. Az első használók ugyanis Morse-üzenetek fogadói voltak, akiket az eredeti, ABC-sorrendes billentyűzet akadályozott a gyors munkában. Márpedig, ha nem tudtak gyorsan dolgozni, lemaradtak az üzenetről, így a készítőknek alkalmazkodniuk kellett megrendelőik módosítási javaslataihoz. Ezek szerint tehát a technológia korai használói, az üzenetfogadók folyamatos visszajelzései alapján csiszolták éveken át a billentyűzet-kiosztásokat.

meg sem lepődünk, hogy ennek a találmánynak is van magyar vonatkozása: a sakkautomatájáról híres *Kempelen Farkas* Mária Terézia vak keresztlányának konstruált egy ilyen szerkezetet, amely fából készült és a zongorához hasonlított. A feltaláló kivágott betűkön megtanította a lánynak az ABC-t, majd megalkotta az írógépet. Sajnos sem leírás, sem kép nem maradt róla, a gép pedig megsemmi-

Gyűjtők és művészek

TOM HANKS, a hollywoodi legenda a régi írógépek szerelmese. Az első darab, ami a birtokába került, egy kimustrált, ütött-kopott olcsó vacak volt, amit egy végzős iskolatársa hagyott rá még gimis korában. Már színészként, amikor ez a masina végképp tönkrement, még elvitte egy szervizbe, ám ott kinevették, majd megmutatták és elmagyarázták neki, hogy milyen is egy igazi írógép. Hanks rajongása azóta sem múlt el, gyűjteménye több mint 250 darabot számlál, s ezek mind működőképesek. Van egy olyan gépe is – talán erre a legbüszkébb –, amelyen *Leonardo DiCaprio* csapkodta a billentyűket a *Kapj el*, ha tudsz című filmben, amelyben együtt játszottak. Amikor a forgatás véget ért, Hanks a kellekestől 25 dollárért megvásárolta a gépet, az illető elégedett vigorral tette el a pénzt, majd közölte, hogy ingyen is odaadta volna. Tom Hanks néhány éve íróként is bemutatkozott, novelláskötetének (*Különleges karakterek*) egyik érdekessége, hogy minden történetben megjelenik valamilyen módon az írógép. De kitalált egy olyan alkalmazást is (*Hanx Writer*), amellyel a felhasználó faximile gépirást tud készíteni.

A színész elárulta, szívesen használja is a gépeket, olykor leveleket ír vele. Például válaszol annak az edinburghi könyvkereskedőnek, TOM HODGESNAK, aki a nagyapja Remington típusú gépén írt a színésznek, s mesélt neki üzletéről és az írógépek iránti rajongásáról, amelyekből 150–200 darabos gyűjteménye van. Elmondta azt is, hogy a boltban lehetőség van az írógépek kipróbálására is, s van egy, amelyet bármelyik betérő szabadon használhat, hogy legépeljen rajta egy levelet vagy akár a készülő regényét.

De a híresség gratulált JAMES COOKNAK is, aki egy írógéppel lepötyögtetett portrét küldött neki, s az alkotás másolatát dedikálva küldte vissza: „Ez szuper! Tom Hanks.” A Londonban élő Cook építésznek tanul, de egy ideje nagy lelkesedéssel készít grafikákat írógéppel. Az motiválta, hogy hallott egy férfiról, aki idegrendszeri betegsége miatt nem tudott sem esetet, sem ceruzát használni, ezért írógéppel rajzolt. Cook első antik írógépét egy idősebb pártól vette, de az évek

alatt harminc másik masinát is szerzett. Szerinte így rajzolni olyan, mintha egy új nyelven tanulna meg beszélni, amely pontokból, betűkből és számokból áll össze. Most már egy képet akár kilenc óra alatt is elkészít, de a legbonyolultabb darabok harminc órát igényelnek. Mivel építész lesz, főleg épületeket rajzol, de szívesen készít portrékat is híres emberekről, ahogy Hanksről is.

Szintén mozgásszervi betegség kényszerítette az írógép használatára – írógépműszerész szakmáján túl – a miskolci VELOK ISTVÁNT is. De nem csak írásra használta a gépet, az idők folyamán akarataival, türelmével kitalálta, kialakította és megvalósította saját alkotásait. Az írógép betűi, számai, jelei segítségével egyedi, előrajzolás nélküli rajzokat, képeket alkotott. Érdekes technikájával térhatást és árnyékolást is képes volt készíteni. Fényképről és emlékezetből dolgozott. Egy-egy alkotása elkészítéséhez körülbelül fél évre volt szüksége.

sült. Azonban két írásmunka fennmaradt, amit ezen írtak.

Először 1837-ben az olasz *Ravizzának* sikerült megoldani a betűkarok központi vezetését. „Írózongoráján” egyenletes és rendezett írást lehetett készíteni. Ő találta föl a festékszalagot is, valamint a váltószervezetet, amellyel a nagy- és kisbetűk között lehetett váltani. Aztán szintén egy hazánkfia, *Pickler József* találta ki a billentyűmezőt.

Az írógép igazi atyjának *Peter Mitterhofert* tartják. Eredeti szakmája asztalos, de volt énekes, hasbeszélő és hangszerkészítő is. Az első használható változatot 1866-ban mutatta be Bécsben, a császári udvarban. Ferenc József 200 gulddal jutalmazta a feltalálót, aki további anyagi támogatás nélkül nem tudta folytatni a fejlesztést, így babérjait – ahogy ez gyakran történni szokott – más aratta le.

Nevezetesen *Christopher Latham Sholes*, amerikai – mi más – nyomdászinasból lett újságíró, szerkesztő, laptulajdonos majd szenátor, aki az írógép készítésével akkor kezdett el foglalkozni, amikor csekk-könyvek lapjainak, valamint vasúti jegyek sorszámozását akarta megoldani. Ő volt az 52. a kísérletező konstruktőrök sorában. Egy barátja vetette fel, hogy miért nem használ betűket is. A szabadalmat 1868-ban jegyeztették be, az első a gépen írt dokumentum egy hivatalos szerződés volt. Közel 30 kísérleti darabot készítettek egy milliomos támogatásával, de lelkesedésével végül egyedül maradt, találmányát eladta a fegyvergyártásáról ismert Remington cégnek, mindössze 12 ezer dollárért lemondott az összes jogáról.

Ezzel megszületett a talán leghíresebb írógépmárka: 1873-ban jelent meg a piacon az első Remington. Kezdetben varrógépállványra szerelték,

Az első Remingtonok

mivel a varrógépüzemet alakították át az írógép gyártására. Eleinte az új termékekre nem mutatkozott nagy kereslet. Az érdeklődés felcsigázására több száz üzemnek adtak próbára gépeket.

Előfordul, hogy egy alkotó felhasználható alapanyagként tekint az írógépre, s műalkotások létrehozásához használja azt.

Homolya Gábor például a legkülönbözőbb hétköznapi tárgyából készít tárgykompozíciókat, úgynevezett asszablázsokat, ahogy a képzőművészeti szakzsargon ezeket nevei. Ennek, a Dráma címet viselő műnek az egyik alapanyaga egy írógép volt.

Jeremy Mayer kizárólag az írógép alkatrészeiből, csavarjaiból, rugóiból, fém karjaiból állít össze szobrokat, állatokról és emberekről, amelyeket hegesztés, forrasztás vagy ragasztás nélkül állít össze.

Egy ilyen tesztadarab jutott Mark Twainnek is. 1880-ban még csak 140 gépet adtak el, a termelés 1890-re elérte a 73 000 darabot, 1905-ben pedig a Remington már percenként gyártott egy gépet.

Természetesen az első írógépek még nem pont olyanok voltak, mint amilyeneket aztán bő száz évig használtunk. Volt olyan változat, amelyen a betűkarok körben helyezkedtek el, a kiválasztott betűt először a leütési pontba kellett fordítani, leütni, s ekkor haladt a papírhenger egy szóközzel tovább.

Egy másik változatnál a gépelő nem látta írás közben, hogy mi kerül a papírra – ez igazi vakon írás. Különleges írógépek is bőven akadtak, így 1910-ig nyolcszáz alaptípus négyezer változata készült el. Eleinte a betűk elrendezése sem hasonlított a maira, az úgynevezett QWERTY billentyűzet-kiosztás is Sholes nevéhez fűződik. Az első magyar billentyűmezőt – a betűk

magyar nyelvben előforduló gyakorisága alapján – Szabó Imre tervezte 1902-ben.

Igy interneten felröppenő hír szerint 2011-ben megszűnt a mechanikus írógépek gyártása a világban, de kiderült, hogy maradtak még írógépgyártó manufaktúrák Indiában, Kínában, Indonéziában, sőt még Japánban is.

S a híradásban szereplő indiai írógépgyártó sem szűnt meg, csak átállt hűtőgépek előállítására.

M. Nagy Péter

Tesztelje tudását!

Csak műveltségi tesztünk megfejtésén keresztül juthat el a végső megoldásig. Ha ugyanis a helyes válaszok betűjelét sorrendben összeolvassa, Petőfi Sándor egyik – 1843 márciusában íródott – költeményének címét tudhatja meg.

1. Hol tekinthető meg a Gerenday Antal által homokkőből készített, 1861-ben felállított Petőfi-szobor?

L Debrecenben, a nevét viselő téren
A Pápán, a Fő téren
V Kiskőrösön, szülőházának udvarán

2. Melyik Petőfi-vers kezdődik ezzel a sorral: „Kis lak áll a nagy Duna mentében...”?

Í Távolból
Z Szülőföldemen
E Az Alföld

3. Az addig Budapest II.-ként sugárzó rádióadó 1949. február 1-jén vette fel a költő nevét. És Petőfi TV mióta létezik?

Z 2015. március 15. óta
N 2020. január 1. óta
Ő 1998. augusztus 1. óta

4. Ki nevezte „a magyar Odüsszeiának” a János vitéz című elbeszélő költeményt?

K Illyés Gyula
É Kosztolányi Dezső
Í Vörösmarty Mihály

5. A budapesti Petőfi híd fővárosunk melyik két kerületét köti össze?

R Az első és a hatodikát

S A kilencediket és a tizenegyediket

E A hetediket és a tizenkettenediket

6. Az *Anyám tyúkja* Petőfi legismertebb verseinek egyike. És melyik két költőnk nevéhez fűződik az *Apám kakasa – Válogatok klasszikus magyar gyerekversekre* című kötet?

C Grecsó Krisztián és Szabó T. Anna
Ó Tóth Krisztina és Karafiáth Orsolya
B Lackfi János és Vörös István

7. Zsabka Kálmán rendezésében készült a *Szeptember végén* című, 1943-ban bemutatott film, amely a költő fiának, Petőfi Zoltánnak életéről szól. Melyik színésznőnk alakítja-e mozidarabban Szendrey Júliát?

Z Bulla Elma
J Tolnay Klári
O Szörényi Éva

8. A *Nemzeti dal* kezdő szavait mindenki ismeri. Eredetileg azonban nem a „Talpra, magyar” felszólítással indult a vers. Hanem hogyan?

R „Rajta, magyar”
H „Indulj, magyar”
É „Nosza, magyar”

A megfejtés beküldendő a CENTAL Kft. címére: **1509 Budapest, Postafiók: 44.** Írják a címzés alá: „**Tesztelje tudását!**”. Beküldési határidő: **2023. február 15.**

NYEREMÉNYEK: 1 nyertes részére 2 fős, 3 nap/2 éjszakás utalvány a Hotel Piroskától, Bükön; **5 nyertes részére** Magyar Családi balzsam a NaturComfort Kft.-től; **5 nyertes részére** Atlantic Press kiadótól 1-1 könyvcsomag; **5 nyertes részére** 1-1 db, 2024. évi Kincses Kalendárium előfizetés.

A nyertesek névsorát a Kincses Kalendárium honlapján (kincses.hu) és a **Népszava** 2023. március 8-i számában tesszük közzé.

Horoszkóp 2023-ra

Bak (XII. 22. – I. 20.)

Anyagi sikerei csak úgy záporoztak. Többi álma is megvalósulni látszik. Szerencsés, mert tud alakítani a vágyain, elképzeléseit igazítani tudja a valósághoz. És ez a hozzáállás kedvére van a szerencsének. Nem csak várja a sült galambot, helyezkedik is, hogy jó helyen legyen jó időben. Ha így folytatja, a sorstól elnyeri a jutalmát. Persze, a sors lehet, hogy éppen ön maga.

Vízöntő (I. 21. – II. 19.)

Az egész élete kifutott a lába alól. Ismeretlen, sötét hatalmak támadtak önre, és éppen onnan, ahonnan csak a szeretetet, a békét, a biztonságot kapta eddig. Fuldoklik, kapaszkodik, próbál életben maradni, bár nem látja értelmét semminek. De ön nem adja föl. Küzd a szeretteiért, az életéért. Sok erő, türelem az, amire szüksége van. S barátokra, akik átsegítik a sötét, mély szakadék fölött azon a vékony pallón. Tartson ki! Sikerülni fog!

Halak (II. 20. – III. 20.)

Anyagi gondjai rendeződtek, családja menetel magával, hisznek önben. Akkor is, ha megérinti a gonosz, s elcsábítja a sötét oldalra. Ők itt várják remélve, hogy békével jön vissza. Ne adja föl! Ne higgyen a sötét erőknél! Nézzen körül, gondoljon bele, s kérdezze a családját, az univerzumot akár. Képes a kérdéseket föltenni, s a válaszokat meghallani. Ne engedje el a szeretet egyetlen szeletét sem!

Kos (III. 21. – IV. 20.)

Messzire jutott kurázsijával, s mert a családját is vitte, most együtt vannak a jég hátán. De megint a kihívások jönnek, most megint előre kell tekintenie. Összedróttozni a tutajt, biztatni, átkarolni a szeretteit, útvonalat tervezni. Anyagi gondok leselkednek magukra. Ha az újdonságok kedvére voltak, most állítsa sorba őket. Lehet, hogy szüksége lesz az új, frappáns megoldásokra. Önnek nem kell félnie. Tapasztalt hajósa a jégen utazásnak.

Bika (IV. 21. – V. 21)

Önnek jó dolga van, magánélet, pénzügyek, lelki béke, minden rendben – ám a sors nem hagyja pihenni. Mindig történik valami. Kérdések válasz nélkül, álmatlan éjszakák – aztán kaján vigyor a kanyarban: asszitted kishaver, minden rendben? De ön nem az az ember, aki ellanyhul. Önnek edzett a lelke is. Nem véletlenül tartja karban a testét, benne ép lélek lakik. Most is bátran fölveszi a kesztyűt – Ön fog győzni.

Ikrek (V. 22. – VI. 21.)

Elég volt a pihenésből, lábakat újra a földre, vesse meg keményen. Önre most hosszú sorokban várnak az intézni valók. Nem látja tőlük a célt, a boldog jövőt. Így el kell takarítani az útból a lábatlankodó gondokat. De nincs baj, kipihenten, optimistán néz előre, segítséget is hívhat, barátok, családtagok sorakoznak föl maga mellé egyetlen hívó szóra. Hívja őket!

Rák (VI. 22. – VII. 22.)

A család mindenben hallgatott magára, s együtt jutottak előre. Erős, bizalmi kapcsolat lett az önöké – hiszen másképp nem érték volna el az újabb célt. De újabb kihívások várnak magukra. És mindenkire. A saját életük már nem kíván annyi kihívást, hogy ne tudnának segíteni másokon. Nyitva önök előtt az út, ahol más családok várnak segítségére. Olyanra, mint amelyet önök tudnak nyújtani így megerősödvé.

Oroszlán (VII. 23. – VIII. 23.)

Szerelmesen azért minden könnyebb. Rózsaszín felhőbe burkolózik a rezsi, a hőhullám érzéki láznak tűnik, az elapadt folyók, a porrá töredezett szántóföldek röntgenképek a szívéről. És maga óvatosan hordja körbe a világon az ezerszer rágott szívét. Őrizze, vigyázzon rá! Bármilyen rongyos is már, mégiscsak a magáé, s lássa be, egy van belőle. A szerelemből pedig sok. Megesalt, elhalt, el nem érhető, vágódó, elfeledett, remélt. Óvatosan legyen bátor.

Szűz (VIII. 24. – IX. 23.)

Most erősebb kézfogásra lesz szüksége. Mindenkít ragadjon meg, győzőn meg, hogy jó irányba mennek, bizonyítsa igazát. Vagy fogadja el az ellenérveket. Egyezzenek meg az irányban, a tempóban. Együtt kell eljutniuk a kitűzött célig. Mert van céljuk, azt közösen találták. Ha néha el is halványodott, mára biztos lett. És akkor kapaszkodniuk kell, így egymásba. A biztonságos barátokba, a szerető családba. Szárnyaljanak messzire, a célig és tovább!

Mérleg (IX. 24. – X. 23.)

Most van az, hogy áttekint a fejek fölött, a tetőről a népek fölött a távolba néz. Nem árt ez, másképp látszódnak így a dolgok még a földszinten is, hát még a messzibe. Más viszonylatba kerülnek. Eltörpül, ami törpe, megnő, ami méltó rá. Jól nézze meg, amit lát. És rendszerezzen! Tényleg fontos-e, ami miatt hajba kaptak, vagy küzdeni kell azért, ami reménytelenül messzinek tűnt? Leltározzon! Ideje már, hogy helyükre kerüljenek a dolgok.

Skorpió (X. 24. – XI. 22.)

Engedjen a kísértéseknek! Ha nincsenek kísértései, szerezzen be néhányat. Mind meghalunk egyszer. Jó, maga kivétel, ezért pláne. Adja meg a démonjainak, amit kérnek. Pacalpörkölt éjszaka? Naná! Pezsgő reggelire? Jóhogy! Bármilyen, amit kitalál, most jogos elvárás. Mire várna? Üresebb lesz a város? Közelebb jön a Hold? Nem, nem. Ön menjen közelebb a vágyaihoz.

Nyilas (XI. 23. – XII. 21.)

Kicsit túltolta a biciklit. Szigorúan rendezi a kapcsolatait, főnként viselkedik minden mozdulaton, minden szón. Próbálja az érzelmeket is bilincsbe verni, s nem veszi észre, hogy azokat nem lehet. A szeretet nem lehet rab. Azt csak megölni lehet. Nagyon sok dolga lesz azzal, hogy helyre tegye érzelmeit, kötelékeit, hogy újra fölépítse a kapcsolatait. Amennyiben akarja. Ha nem, hiányként tűnik föl életében a kiradírozott szeretet. S ha belegondol, a veszteség kétszeresen van jelen. Anál is, akit eltüntetett a saját történetéből.

KERESZTREJTVÉNY

A megfejtés beküldendő a CENTAL Kft. címére: **1509 Budapest, Postafiók: 44.** Írják a címzés alá: „Keresztrejtvény”. Beküldési határidő: **2023. február 15.**

NYEREMÉNYEK:

2 nyertes részére 2 fős, 3 nap/2 éjszakás utalvány a Hotel Piroskától, Bükön; **1 nyertes részére** 2 fős, 3 nap/2 éjszakás utalvány az Aphrodité Hoteltől, Zalakaroson; **5 nyertes részére** az Atlantic Press kiadótól 1-1 könyvcsoomag; **5 nyertes részére** 1-1 db, 2024. évi Kincses Kalendárium előfizetés

A nyertesek névsorát a Kincses Kalendárium honlapján (kincses.hu) és a Népszava **2023. március 8-i** számában tesszük közzé.

Megfejtése elküldésével a beküldő hozzájárul ahhoz, hogy amennyiben a nyertesek közé sorsolják, nevét (a címeként megjelölt település megnevezésével együtt) közzétegyük. A Kincses Kalendárium adatkezelési és játékszabályzatáról a kincses.hu/szabalyzatok.html weboldalon tájékozódhatnak.

SUDOKU

Töltse ki az ábrák üres négyzeteit az 1-től 9-ig terjedő egész számokkal úgy, hogy minden sorban és oszlopban, valamint a vastag vonalakkal határolt területeken belül valameny-nyi szám csak egyszer szerepeljen.

	1	3			7	5	
		9	7				8
2			1	8			
				5	6		7
4							9
3		6	9				
			4	9			1
	9			2	4		
	2	4		3		6	

			3			8	
			5	7	4		6
2	4	3	1	8		5	9
		4	6	2		3	1
		5				6	
3	6	9		5	1	7	
	3	2		1	5	9	6
6			9	4	3		
		1			8		

	6		4	1		7	9
2	7		3				
5				7		3	
	2			8		7	
9	5						4
		7		4			8
						2	
		3		9			2
					2		3
7	9		6	4		1	

KIKAPCSOLÓ

Keresztrejtvényünkben az 1953-ban átadott Népstadionnal kapcsolatos kérdésekre kaphatnak választ

KOSSUTH-DIJAS ÉPÍTÉS, A NÉPSTADION TERVEZÉSÉNEK IRÁNYÍTÓJA	SKANDINÁV NÉP TAGJA	IDŐT SZUNDTVA TÖLT EL	A -VÁ RAGPÁRJA	IRÁNNAL HATÁROS ORSZÁGBÓL VALÓ	FELBORULÓ	A TÖBBES SZÁM JELE	ADÁSVÉTELRE SZÁNT TERMÉK	SÁNCOL A SAKKOZÓ	RÉSZEKRE TAGOLT	LEVÉLTÁR, RÖVIDEN	ANGOLSZÁSZ HOSSZMÉRTÉK
A TÚLSÓ PARTRA JUTÓ						DURVA SZITA KRISZTUS ELŐTT, R.					
DUPLÁN: ZOLA-HŐSNŐ			TÓZSDE-ÚGYNÖK ILONA, BECÉZVE							A SUGÁR JELE FOKRÓL FOKRA	
ÉDES SZESZES ITAL AZ Ő NEVÉT VETTE FEL A LÉTESÍTMÉNY 2002-BEN							KEZÉBE NYÚJT LÁSDI, RÖVIDEN				
PÁSZTOR-KUTYAFAJTA					CSENGE SZEREZ						A 2019-BEN ÁTADOTT ÚJ ARÉNA ELSŐ MAGYAR GÓLSZERZŐJE
FŐVÁROSA WASHINGTON								TÖRÖK GÉPKOCSIK JELZESE			
SZÁZADELŐ!			VÍZPARTI MADÁR					VUK ELSŐ ZSÁKMÁNYA			
MELY SZEMÉLYEK?								LINZER KÖZEPEI RITKA NŐI NÉV			
ÁKOS EGYIK BECE-NEVE								OROSZORSZÁGI FOLYÓ			
SIEMENS JELE		KÖTŐSZÓ INKÁBB EBBE AZ IRÁNYBA						VALAMITŐL TART GÉP FÉM-RÚDJA			
AZ EMELETRE				NÉMET AUTÓK JELZESE	AZ ATTLÁVAL ROKON FÉRFINEV		GYŰJTŐ-ÉR BORLAP SZÉLEI!				
AMODA ELLENTÉTE						EURÓPAI TENGERSZÉNHI-DROGÉN					
RELATÍV, RÖVIDEN				SÜTŐ-EDÉNY A-ZET PÁRJA						UGYAN, DEHOGY! ROMÁN SPORTJEL	
VÉR-EDÉNYEK HÁLÓZATA							VÍVÓ-FEGYVER JÁRMŰ ELEJE!				
NUMERO, RÖVIDEN			AZ ALJÁHOZ NEUTRON JELE						BABA-SÍRÁS! RÓMAI 1-ES		
SZÁZADIK ÉV-FORDULÓ											

Foilsurf, efoil, wingsurf, kitesurf – ezek nem valamiféle kódszavak, hanem olyan vízi sportok nevei, amelyek már a Balatonon is népszerűek. S bár úgy tűnhet, hogy a mai fiatalság nem fér a bőrébe, a muzeológus szerint a tó régmúltjában is mindig megvoltak az adott korszak extrém sportjai és sportolói: elődeink sem mindig csak matracral vagy gumibelsővel mentek a vízbe. A századforduló előtt a Sió-csatornában rendeztek vízilabdameccset, máskor vitorlát szereltek magukra a korcsolyázó nagyapáink, vagy épp vízisível szeltek a habokat.

Vizes örületek a Balatonon

Vitorlás korcsolya, szárnyas deszka, sárkányszörf

– Nem akartam hinni a szememnek, és csak azt mondogattam magamban, hogy ilyen nem lehetséges: a srác valami szörfdeszkaszerűséggel a víz felett lebegve-repülve suhant előre – így emlékezett vissza nevetve egy balatonvilágosi törzsnyaraló, mire gondolt, amikor először látott egy efoilon sikló szörfföst. Beszámolója megdöbbentőnek tűnik, de amikor meghallgatjuk a másik felet, vagyis az első balatoni efoilosok egyikét, Gábort, kiderül, hogy a világosi szentanu leírása valójában roppant találó volt.

LEBEGÉS A CSENDBEN

– Hasonlóan kell elképzelni az egészet, mint amikor a dunai szárnyashajók gyorsulnak és kiemelkednek a vízből. Csak itt a szárnyashajó egy szörfdeszka. Ennek az alján van egy hosszú, mélyen a víz alá nyúló szárny, amiben villanymotor és propeller működik. Felállsz az akku-

mulátorokat rejtő deszkára és a kezekben lévő távirányítóval bekapcsolod a motort. Aztán ahogy gyorsulsz, nő a víz alatti szárnyra ható felhajtó erő, éppúgy, mint a repülőnél, és elkezd emelni a deszkát. Amikor pedig a deszka már nem is érintkezik a vízzel, hanem 20-30 centiméterrel a fölé emelkedik, és már csak a szárny van bent a vízben, na, akkor foilozol – próbálta elmagyarázni Gábor, hogyan is működik ez az eszköz, majd lelkendezve ecsetelte, milyen érzés ezzel hasítani: – Örületes élmény! Tényleg olyan, mintha csak a víz felett lebegnél, vagy valami csoda repülőszőnyeggel mennél, csak siklasz előre simán, gyorsan, szinte hangtalanul. A legjobb szélcsendben, tükörsima vízen menni. Akkor tényleg semmihez sem fogható ez az érzés.

Felső kép: Egy szárnyaszerű vitorla hajtja előre a wingsurfőt

Az efoil-deszka alján van egy hosszú, mélyen a víz alá nyúló szárny, amelyben villanymotor és propeller működik

Az efoil, azaz elektromos foil talán a legfuturisztikusabb sporteszköz, amit manapság használnak a Balatonon, de megjelenése valójában nem is olyan meglepő, ha visszatekintünk, milyen elképesztő átalakuláson ment át a tó vízisportélete az elmúlt negyven-ötven évben.

A nagy áttörést a windsurf hozta a hetvenes években: noha akkor extrémnek tűnhettek ezek az eszközök, mai szemmel ugyancsak egyszerűek voltak. Egy 3-4 méter hosszú, nehéz, műanyag hajótestre szereltek egy általában 5-6 négyzetméteres háromszög alakú vitorlát. A windsurf aztán gyorsan fejlődött, egyre kisebb és könnyebb deszkák jelentek meg, és a hazai széllovások is mind ügyesebbé váltak: látványos fordulókkal, ugrásokkal kápráztatták el a parti nézősereget. A sport ma is népszerű, a legjobbak pedig már a Balatonon is képesek tengeri trükkökre, például előre- és hátraszaltóra. És akkor még ott az úgynevezett freestyle: speciális szörfökkel szabad szemmel nehezen követhető pörgő-forgó ugrásokat, fordulókat trükköket adnak elő. A windsurf annak el-

lenére is rendkívül népszerű maradt, hogy – miként világszerte, úgy a Balatonnál és a Velencei-tónál is – egy viszonylag új hóbort alaposan megtizedelte, megosztotta a széllovások táborát.

FENT AZ ERNYŐ

A kétezres évek elején megjelent ugyanis itthon a kitesurf, a sárkányszörf. Neve beszédes: a szörfös itt egy nagy, általában 8-14 négyzetméter felületű, ejtőernyőre hasonlító sárkányt ereget a szélben. A 20-25 méter hosszú zsinórzat fenti végén az ernyő, lenti végén pedig a szörfös. Ő egy derekára erősített, hevederre emlékeztető eszközre, a trapézra csatlakoztatja a zsinórokat, és a kezében fogott „rüddal”, a barral a zsinórokat mozgatva irányítja a sárkányt. Az indulásnál egy kisebb, laposabb – leginkább a havon használt snowboardra emlékeztető – deszkára áll, és azon siklik, miközben a sárkány húzza. A sportág leginkább azért látványos, mert a szelet és az ernyő repülési képességeit kihasználva akár 10-15 méter magas ugrások is kivitelezhetők. Ilyet többet is re-

Extrém sport régen: rendhagyó módon csónakázó hölgyek Keszthelyen

gisztráltak már a Balatonnál: egy deszkára erősített mérőeszköz és egy applikáció segítségével pontosan mérhető, ki, hol, mekkorát ugrott.

Mindez ráadásul még csak a kezdet. Időközben megjelent ugyanis a foil technológia, vagyis a már említett víz alatti szárny. Ezt pedig kombinálták már windsurfinggel és kitesurfinggel is. Sőt: vitorlással is, amikből szintén több akad a Balatonon. S ha még nem lenne elég: néhány éve egy még újabb sport jelent meg a tavon. Ez a wingsurf. Itt is egy szárnyas foildeszkán áll a szörfös, de nem kite-ernyőt, és nem is windsurfvitorlát tart a kezében, hanem egy könnyű, részben felfújható 4-6 négyzetméteres winget, azaz „szárnyat”. Ezzel fogja be a szelet, ami siklásba hozza, majd kiemeli a foildeszkát.

CSÓNÁK VÉGÉN FEJENÁLLÁS

Noha a vízi sportok átalakulása a technika fejlődésével egyre gyorsul, a vágy, hogy újabb és újabb eszközökkel élvezzük a Balatont, korántsem újkeletű – derült ki, miután Haász Gabriellát, a keszthelyi Balatoni Múzeum történész-főmuzeológusát kértük a tó vízisportéletének felelevení-

tésére. Mint mesélte, már a XIX. század első felében voltak olyan sportteljesítmények, amelyek az adott korszakban különlegesnek számítottak, a Tihanyi-öböl átúszása az 1800-as évek elején bizonyosan nem volt mindennapos. Ahogy akkoriban vélhetően sokan csodálkozva nézték az első evezőshajókat is. Itt érdemes megemlíteni: már akkoriban sem csak evezésre használták a csónakokat.

A Balatoni Múzeumban a tó múltját – a hajózás történetétől kezdve a fürdőkultúrán és turizmuson át a sportéletig – megannyi aspektusból bemutató állandó kiállításokon látható például egy „Csónakázó hölgyek Keszthelyen” címet viselő régi fekete-fehér fotó. Ezen azt látni, hogy két hölgy lapátol a kétpárevezősben, aminek keskeny hátulján egy harmadik társuk éppen fejen áll... Később aztán megjelentek az első sportcélú vitorlások: az 1860-as években Balatonfüreden jött létre a tó első jachtklubja. Erről maga a 155 éves szervező így ír: „Angol tapasztalatok alapján a magyar főurak egy csoportja 1867. március 16-án megalapította Balatonfüredi Yacht Egylet néven hazánk első vitorlás klubját. A klub elnöke gróf Bat-

thyány Ödön lett, aki Angliában vitorlázott és versenyeket is nyert. Az egyesület megalakulásáról a »Bell's Life« és a »Hunts Yachting Magazine« lapok is beszámoltak Angliában...”

A vitorlázás népszerűsége egyre nőtt, főként ahogy a vasút fejlesztésével együtt a déli parti településeket is sorra felfedezte, belakta az úri nyaraló közönség. Az 1880-as években már gyakoriak voltak az evezős- és vitorlásversenyek, de a XIX. század tartogatott még egy nagy újdonságot.

– 1899-ben a Sió-csatornában tartották az első hazai, nyilvános vízilabdamezőkést. Mivel a sportág teljesen új volt Magyarországon, főként úszók próbálkoztak a sportággal. Később aztán több mérkőzést is tartottak a Balatonban is – mondta a Balatoni Múzeum történész-főmuzeológusa.

A századforduló után, a harmincas években lépett újabb szintre a balatoni vízisportélet. Ekkor tartották az első tőke-rülő Kék Szalag vitorlásversenyt, és mint azt Haász Gabriellától megtudtuk, ezekben az években jelentek meg a motorcsónakok a tavon, amelyek hamar kedveltek lettek a tehetős fürdővendégek körében. Érdekesség – emelte ki a szakember –, hogy a motorcsónakok, mivel belsőégésű motor hajtotta azokat, ekkoriban a Magyar Automobil Clubhoz tartoztak. Az ötvenes években pedig már nemcsak komoly motorcsónakos élet volt a tavon, hanem egyre többen próbálkoztak meg a vízisível is.

A hetvenes évek közepén a motorcsónakokat kitiltották a tóról, de a vízési

Balatoni vitorlások az 1800-as évek végéről

később visszatért: több drótkötélpálya is működik, ahol kezdők és profik is hódolhatnak ennek a szenvedélynek. Már, aki-nek futja rá, a vízési ugyanis nem olcsó, fél óra 3-5 ezer forintba kerül a drótkötélpályán. A többi extrém sporthoz is mélyen a zsebbe kell nyúlni. Az efoil 2 millió forinttól indul, egy új, komplett és jó windsurf-, kitesurf- vagy wingsurf-felszerelés 700 ezer és egymillió forint közötti összegbe kerül.

A régmúltban persze nemcsak nyáron akadtak különleges sportok. Mivel évtizedekkel ezelőtt a telek általában olyan hidegek voltak, hogy a tó rendre befagyott, egyre többen próbálkoztak meg a jégvitorlázással. Több korcsolyázó pedig vitorla gyanánt erősített vásznat a karjára, hogy a szelet kihasználva suhanhasson a jégen – vagyis, ahogy ma, úgy korábban is minden korszaknak megvoltak a különleges sportjai és sportolói a Balatonnál.

Boda András

KIKAPCSOLÓ

SZÁM SZERINT

Az ábrában szereplő szavakhoz ezúttal nem adtunk meghatározásokat, de minden négyzetben talál egy számot. Az azonos számok azonos betűt jelentenek. A hosszú és rövid magánhangzók között minden esetben különbséget tettünk. Helyettesítse a számokat betűkkel úgy, hogy a hálózatban egy szabályos keresztrejtvény alakuljon ki! A kétbetűs megfejtések értelmetlenek is lehetnek. Könnyítésül két szót előre beírtunk. Ha jól dolgozott, a színnel jelölt sorokban az 1848–49-es szabadságharc egy-egy honvédtábornokának nevét kapja végső megfejtésül.

1	2	3	4	5	2	6	7	8	3		6	9	7	10
11	1	2	6		6	2	8	12	10	13	11	14	15	13
3	2	9		10	13	10	14	8		15	12	9	16	4
17		6	15	18	2	3	11		9	3	10	5		15
3	19		12	9	6	10	19	5	17	9	19		20	8
21	3	22	10	6		17	23	19	9	5		12	21	24
	18	10	14	9	3		6	9	5		13	10	17	8
13		13	21	19	21	6		13	15	22	21	3		6
15	3	10	13		7	8	3		13	2	7	19	2	
19	21	14		22	25	24	21	19		3	15	10	16	8
13	24		20	9	6	8	19	5	11	18	10		15	4
10		3	10	26	17		5	25	6	6	15	13		19
13	15	9	19	8		7	21	3	10	15		6	23	13
10	6	7	9	19	14	2	3	2	19		14	9	14	9
19	10	10	18		4	5	2	17	5	26	9	16	11	19

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
		R			L							K
14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26
	I				S		É	F				

NYERTESEK

A 2022. évi Kincses Kalendáriumban megjelent pályázatok, rejtvények
dr. Füleki Ádám közjegyzőhelyettes jelenlétében
történt sorsolásának eredményei

NYEREMÉNYPÁLYÁZAT: A megfejtés a következő volt: „NÍLUS”.

A nettó egymillió forintos készpénzösszeget nyerte: **Ruszinkó Jánosné**, 3997 Füzérkomlós; a nettó 125 000 forintos készpénzösszeget nyerte: **Cseppentő-Györfi Lajos**, 5300 Karcag; egy-egy 2023. évi **Kincses Kalendárium előfizetést** nyertek: **Ócsai Gergelyné**, 2750 Nagykőrös; **Béky Károlyné**, 3534 Miskolc; **Tósoki Lászlóné**, 8246 Tótvázsony; **Szabó Ferenc**, 8095 Pákozd; **Szentpéteri Lászlóné**, 8220 Balatonalmádi;

KERESZTREJTVEŒY: A megfejtés a következő volt: „Géza fejedelem, Székvár és templom”

A nettó 300 000 forintos készpénzösszeget nyerte: **Szászi Gerzonné**, 4002 Debrecen; a nettó 125 000 forintos készpénzösszeget nyerte: **Baranyainé Kovács Ildikó**, 9783 Egyházsrádóc; egy-egy 2023. évi **Kincses Kalendárium előfizetést** nyertek: **Kiss Martin**, 2300 Ráckeve; **Dudás Ádám**, 9121 Györszemere; **Bönde Imre**, 6791 Szeged; **Kovács Szilvia**, 2318 Szigetszentmárton; **Nagy Jánosné**, 6111 Gátér;

GYERMEKREJTVEŒY: A megfejtés a következő volt: „1. Igen. 2. Nem 3. Igen 4. Igen 5. Igen 6. Igen”.

Egy darab Xbox játékkonzolt nyert: **Kiss Andrásné**, 4450 Tiszalök; egy-egy **könyvcsomagot** nyertek: **Liptai Tiborné**, 3300 Eger; **Dávid Ágnes**, 2626 Nagymaros; **Fehér Zsófi**, 6721 Szeged; egy-egy 2023. évi **Kincses Kalendárium előfizetést** nyertek: **Balázs Boglárka**, 3589 Tiszatarján; **Liptai Andrásné**, 3300 Eger; **Krüpl Ádám**, 1201 Budapest; **Varga Dorina**, 5940 Tótkomlós; **Pálinkás Imre**, 2483 Gárdony; A kiadó gratulál a nyerteseknek, akik postai úton kapták meg nyereményüket.

Megyek a sivatagban. Már majdnem éhen haltam, amikor szomjan.

- Mi a foglalkozása, újonc?
- Diplomás tanár és író, őrmester úr!
- Nem tesz semmit, majd mi embert faragunk magából!

A magyar határőr járőrözik a határsávan. Mikor megéhezik, elöveszi a füstölt kolbászt, házikenyeret, disznósajtot és elkezd falatozni. Kollégája a másik ol-

dalon odaér a kerítéshez, és igencsak elkezd csorogni a nyála. Észreveszi ezt a mi emberünk és azt mondja :

- Adok egy darab kolbászt, ha előbb megiszol két kulacs vizet.
- A szomszéd szempillantás alatt lehúzta a két kulacs vizet. Mire a mi emberünk:*
- Látod, szomjan vagy te, nem éhes.

Ha Chuck Norris betesz egy szelet szalámit a dvd lejátszóba, vissza tudja nézni az egész disznóvágást.

EZ VICC!

Fölülről nézvést

Ha így hetven felé dőcögve megkérdezik az embert – olykor még előfordul –, mi élete legnagyobb élménye a repülésben, sok minden előtölul, akár hosszú utak az óceán fölött, részben a pilótafülkében, akár olyan csemegék, mint Herkulesekkel bemezészkedni a háború idején Koszovó fölé, vagy szintén az „irodából” élvezett gyakorlók, kiképzések, cargo-utak (Il-18, Il-76!), helikopteres izgalmak a behavazott ország fölött, sodródás egy ballon kosarában... Ezek helyett csupán egy 210 kilométeres út jut azonnal az eszembe, igaz, majd hat órán át tartott, és egy vitorlázógép hátsó ülésében élhettem át, az Ócsény–Kápolnásnyék–Ócsény útvonalon.

Az oldtimer Kánya jobb ülésében

A repülést már sok éve imádtam, sokféle szerkezettel ki is próbálhattam, szerettem is volna elkezdni a vitorlázórepülő kiképzésemet, de a reporvosi vizsgálaton kiszórtak a szemem miatt. Tehát csak utasként/potyautasként élvezkedhettem, de akkora intenzitással, hogy rám is ragadt a Hiéna név jónéhány reptéren. Addigra tagja lehettem annak a kis újságíró csapatnak (Major Árvácska, Edelényi Gábor és mások), amely a magyar repülős újságírás egyik legragyogóbb alakjának, Simóné Avarossy Évának a hívására minden évben odagyúlt az ország, legkedveltebb vitorlázórepülő-versenyére, az ócsényi Gemenc Kupára: versenyújságot írni és szerkeszteni, élvezni az utolérhetetlen légkört, ami külföldi pilótákat is oda vonzott azokra a nyári kéthetekre.

NEM ZAVARJUK A PILÓTÁT!

Ami az örök téma volt: hogyan lehetne népszerűbbé tenni a repülősportot, közel

Már kiskorában is...

hozni az emberekhez, és sok más, nekünk haszontalannak tűnő emberi tevékenység (foci és egyebek) helyett ráirányítani a figyelmet. Az én ötletem, aki kezdő éveimet tapostam a Magyar Rádiónál, természetesen egy prima dokumentumműsor volt: mikrofonozzunk be egy vitorlázógépet, repülünk (én repüljek, naná) egy igazi versenyszámot, közben kommentáljuk a pilótával a történéseket. Egy kétüléses gép – csehszlovák fémépítésű Blanik, néhány ma is repül belőle nálunk – Tiringer László hármashatárhegyi pilótával nemhivatalosan része lett az egyik kategóriának, az újságíró-szövetség is hozzátette a magáét: a MÚOSZ-kupát a repülőgépvezető mellett az az újságíró nyerhette el, aki a leghosszabb távot repülte, illetve akinek a közreműködésével (navigátor) a legjobb napi eredményt produkálta a Blanik és Tiringer. Mint később kiderült, igazából az volt a győzelem záloga (végül az én nevem került a kupára), hogy én zavartam legkevésbé a pilótát repülés közben.

Ahogy a Hiéna emlékiratai című sorozatomban 1992-ben megírtam – Repülőtéri Magazin, az LRI kiadásában,

sajnos túlnyomórészt csak a Ferihegyen dolgozók kaphatták –, már a készülődés is csoda volt! Nekem is volt ejtőernyőm, kaptam térképet, térdblokkot, hogy repülés közben feljegyezzem a legfontosabb adatokat, mikor repültük át az indulási vonalat, mikor fordultunk, végre először életemben nem kívülállóként kíváncsiskodtam és beszélgettem a starthelyen, hanem igazi résztvevőként!

KÖTELÉK GÓLYÁVAL

Felszállás előtt hetykén feltettem akkor már repülőtér-szerte hírhedt filckalapot, amit egy krakkói Juvenálián zsákmányoltam néhány évvel korábban. A sárgásbarna jószágot elneveztem termikfogónak. (Anynyira híres volt, hogy később egy pilóta a hazaérkezéskor kiszúrta a reptéren, és vagy másfél méterre fölötte süvített el.)

Majd' egy órát repültünk vonalnyitásig, olykor hat-nyolc géppel együtt emelkedve ugyanabban a termikben (fölfelé áramló szélben), közben egy gólyával is kötelékeztünk, aki aztán méltatlankodva elhagyta az emelést, kicsit sokan voltunk már neki.

Ahogy a földről megkaptuk az indulási jelzést, Laci azonnal északnyugatnak

Edelényi Gáborral

fordította a gép orrát és nekivágtunk az Őcsény–Kápolnásnyék–Őcsény huroknak: nem volt értelme taktikázni, haza akartunk érni a lassú géppel. Ellenszélben küzdöttük fel magunkat a Velencei-tóig; eleinte állandóan bújtam a térképet, és jelentettem sejtéseimet Lacinak arról, hol vagyunk, de ő egy idő elteltével jelezte, nem érdekli minden dunántúli kisközség neve, úgyhogy ezután úgykeztem nagyvonalúbban navigálni. Kápolnásnyéket megtalálni egyébként sem volt nagy művészet; fotóztunk (a digitális világ előtt így igazolták a pilóták, hogy elérték és kívülről megkerülték a megadott fordulópontot: települést, tereptárgyat), majd indultunk vissza délkelet felé, de közben megtaláltuk a nap legszebb két és fél méteres termikét Pusztaszabolcsnál, és a megengedett legnagyobb magasságig, kétezer méterig emelkedtünk benne.

Alattunk feltűnt néhány „igazi” versenyző. Később egy barátom, Farkas Imre,

alias Lajóka így mesélte a találkozást: „Megyek Kápolnásnyék felé, hát egyszer csak meglátom a nagy vasat – ez volt a Blanik egyik beceneve –, hogy ott csavar fenn a nagy égen. Aztán elkezdek siklani, de délnek, én meg hiába verem a kabintetőt: hé, emberek, nem arra van Kápolnásnyék!” – Álmában sem gondolta volna, hogy mi már hazafelé tartunk. Ő tényleg nem ért haza, leszállt a tó környékén...

DIADALMAS RÁCSAPÁS

A pusztaszabolcsi emelést odahagyva besiklottunk a nagy semmibe. Elfogytak a felhők és az emelések, és kisvártatva Dunaföldvárnál találtuk magunkat – négy száz méteren. Tiringer Laci azt figyelte, melyik szántóföld ígérkezik megfelelő leszállóterepnek, amikor végre felfelé moccant a variométer (a gép függőleges sebességének mérője) mutatója, néha elérte a félméteres erősséget is... Negyven perccig csavarta Laci óvatosan ezt a szűk kis ter-

Il-18-as: ugyanaz a gép, pilótafülke, ülés a Földközi-tenger felett és az Aeroparkban

Toronyszimulátor

miket, amíg 1400 méterre nem értünk, én meg, hogy ne zavarjam, hallgattam, mint a sír. Sőt: el is szunyókáltam néhányszor a háta mögött.

Paksig sodort a szél, mire megfelelő magasságba jutottunk; én, aki világeletemben kettes voltam matekból, most kapitányom első szavára fejben ki tudtam számítani a végsiklást (milyen magasságból indulhunk haza úgy, hogy nem kényszerülünk a földre a reptér előtt). A bogyziszlói tónál már nyilvánvaló volt, hogy hazaérünk, és Laci gyorsítani kezdett. Örült eufória vett erőt rajtunk: megrepüljük! És valóban át is repültük az őcsényi célvonalat. Micsoda

ézés volt! Életem talán legnagyobb diadala. Természetesen a versenyzőkhöz hasonlóan mi is a tőlünk telhető legnagyobb sebességgel csaptunk rá a vonalra, és büszkén emelkedtünk újra magasabbra, hogy abból szépen leszálljunk.

FÁJÓ FENÉK BOLDOGSÁGA

A földön azonban nem lelkesedtek a produkcióért. Mivel addigra a mezőny túlnyomó többsége már mindenféle réteken pihent, a repülőtéri társaság meg volt győződve róla, hogy mi is leszálltunk valahol, csak rádió híján nem jelentettük, aztán egy motoros vontató emelt volna újra a levegőbe, és itt engedett el bennünket valahol a környéken. Mi ujjongtunk a kabinban, ők meg ilyesmiket mormogtak: „Mit hülyéskednek ezek? Csapkodnak itt össze-vissza, mintha ők találták volna fel a spanyolviaszkat meg a vitorlázórepülést”.

Ahogy kikészültünk a Blanikból, jó sorsom arrafelé hozott egy természetes személyt; ez az illető néhány éve Farkashegy légterében kifejezetten kiszúrásként ajánlékozott meg életem első dugóhúzójával.

– Megrepültétek? – kérdezte.

– Hát persze – válaszoltam, majd kelő szerénységgel folytattam: –, de én csak utas voltam...

Egy autogyro hátsó ülésében

– Nem baj, öcsi – mondta a férfi, és félreérthetetlen mozdulattal invitált a közelben tartózkodó UAZ terepjáró felé, jelezve, nekem is kijár, mint minden repülőembernek, hogy egy-egy fokozat elérése alkalmából „avassák”. Nekitámaszkodtam az autónak, és majd hat órán át igénybe vett fenekemet engedelmesen ütésre kínáltam: ha már az ember Hiéna, és ekkorát hiénázott, viselje a következményeit. Akkorát szóltam, hogy a közelben tartózkodók azt hitték, veszélyt jelző rakétát lőtt fel a repülésvezető. A többtonnás UAZ pedig szinte megbillent alattam.

Levezetendő az izgalmakat, később csatlakoztam ahhoz a csapathoz, amelyik megint a Velencei-tó felé indult, de már a szárazföldön, Lajókáért és gépéért. Mire a környékre értünk, teljesen sötét volt, és hosszú órákon át az istennek se találtuk a gépet. Aztán a keresőlámpa fényében a távolban egy szántóföldön feltűnt a fehér Pirát. Ahogy repülőnapokon illik, amikor egy kiállított harci gépet szépen elrendezett lövedékek és rakéták kereteznek

a betonon, Lajóka Pirátja is így várta a mentőexpedíciót: a gép szárnyai egyenesen nyugözve, a gép orránál pedig, a földön, a Pirát vonalait követve, fenyegető hadrendben sorakozott – vagy húsz sörösüveg, üresen. Lajóka pedig a kabinban szunyókált hálósáokban.

FELHŐK ALATT, TÁJ FÖLÖTT

Szóval fantasztikus nap volt, némi alkohollal tetézte az őcsényi reptér világhíres vendéglátóipari egységében, az IzoBárban. Ja, a műsorból nem lett semmi. Később is jártam úgy, hogy a levegőben készült hangfelvételeket a legcsodálatosabb szűrések révén sem lehetett igazán használhatóvá, egy-két percen túl is élvezhetővé tenni. De ez a néhány óra motor nélkül a levegőben, golyákkal és más versenyzőkkel, felhők alatt és a táj fölött, keresztül a Dunántúlon és vissza: mindenféle hangfelvétel nélkül is agyamba égett, mint egyik legmeghatározóbb, legszebb élményem repülésben, és talán azon is túl.

Márványi Péter

A Parasztmerci karrierje

Királynak érezte magát az, akinek 40-50 évvel ezelőtt Ladája volt a keleti blokk országaiban. Lassan újra igaz ez a megállapítás, hisz egy jó állapotú Zsigulival manapság villogni lehet. A ladások szerint szeretett autójuk tartós, megbízható, kényelmes, és kiválóan lehet vele kapcsolatokat építeni. Merthogy oda kell rá figyelni, és akkor már a kocsizás gazdájára is.

– Sose adom el! Sokszor kérdezték, eladom-e, de nem is tárgyalok róla.

Imhof László a Ladájáról mondja ezeket. A felnőttoktatásban dolgozó, pedagógus, informatikus, közgazdász végzettségű, 61 esztendő, pécsi férfi trabantosként kezdte úrvezetői pályáját, majd Zastavával folytatta. 1984-ben Imhof apja vett egy sárga színű, 1200 köbcentis Ladát. A Sombereken élő apa négy évvel később meghalt, s akkortól Imhof anyja használta a család Zsiguliját. 1994-ben viszont Imhof László megkapta a kocsit, és azóta ő hajtja.

SOHA NEM HAGY CSERBEN

– A Trabant és a Zastava után ez egy más világ volt – mondja a férfi. – Később mindig volt nyugati autóm is, de egyiket se szerettem annyira. A nyugati kocsik néha cserben hagytak, a Lada soha. A mai autók állandóan sípolnak, ha nem tetszik nekik valami, tele vannak felesleges elektronikával. Ez nem sípol, csak teszi a dolgát, és ma is megy 140-nel. 200 ezer kilométer raktam bele, és még lesz benne sok, mert bár van egy Dacia Lodgy, ezzel járok dolgozni és a pogányi kertünkbe.

Imhof László kétszer nősült, mindkét házasságában 3-3 gyerek született. Amikor az első házasságából származó gyerekek egyetemi táborba mentek, elkérték apjuk Ladáját, merthogy azzal buli volt

megörödülni. A fiatalok ma már nem használják, számukra nem életérzés a Lada, az új autókát kedvelik. A férfi második felesége még sosem vezette a Ladát, ő is fiatal hozzá, nem lehetnek emlékképei arról, mit jelentett nálunk egykor ez az autó, és a házaspár három ovis korú gyermeke is a Lodgyhoz kötődik. Imhof László viszont – mint már említettük – sosem akarja eladni az 1200-ast, mert szerinte annyit úgy se kap érte, mint amennyi a használati értéke.

Ez azonban cseppet sem biztos, mert a jó állapotú Ladák ára az utóbbi időben felkúszott. A lehasznált, sérült, műszaki vizsgával nem rendelkező, de még javítható Ladákért nem kérnek 100-150 ezernél többet, ám a működőképes, mutatós jószágok 4-500 ezer forintnál indulnak. A gondosan megőrzött – s a hűtőrácsa miatt egykor parasztkeréknek becézett – 1500-ösökért kétféle milliót kérnek, a hibátlan oldtimer Zsigulikért meg 3-5 milliót. De találtunk olyan hirdetést, ami egy 195 lóerősre tuningolt 1500-ast 21 millióért kínált.

Brigovác Attila épp az emelkedő ár miatt gondolkodik azon, hogy előbb-utóbb eladja 1200-ast. A pécsi kertvárosi lakótelepen élő, 63 éves villanyszerelő eddig elhajtotta az érdeklődőket, mostanában viszont, hogy nyugdíjba készül és megszabadulna nagyárpádi kertjétől is,

Imhof László sose adja el

arra gondol, hogy nem lesz már szüksége a Ladára, csak el kéne adni eddigi egyetlen autóját. Brigovác a nyolcvanas évek óta riasztókat szerel országszerte, eleinte egy gmk alkalmazottjaként tette ezt. A főnöke 1990-ben szól, hogy inkább alvállalkozóként dolgozzon neki. Azt ajánlotta, hogy vegye meg az 1987-es évjáratú, krémszínű Ladáját, és azzal járjon riasztót telepíteni. A szerelő be is iratkozott egy gépkocsi-vezető-tanfolyamra (a főnöke fizette), és önállósította magát. Attól fogva Brigovác Attila vállalkozóként szerelte a riasztókat, már saját autóval járva az országot.

– Megy, mint a svájci óra – dicsekszik a férfi a megfakult színű Ladával. – Pedig ez mindig csillaggarázsban aludt. Téli reggeleken hallom, hogy köhögnek a nyugati autók, ez meg pöccre indul. Öt-hat évente kell cserélnem akkut. Egyszer eltört a stabilizátorrúd, a szomszédom villámgyorsan megcsinálta. Egyszer meg Orbányosfán elszakadt az ékszíj. Ott álltam a faluban, csak az öregek voltak otthon, senki se értett a Ladákhoz. Pró-

bálkoztam nejlonharisnyával, de szét-szaggatta. Fél ötkor jött a munkásbusz, és elmeséltem a leszálló férfiaknak, hogy mi a helyzet. Egyikük azt mondta, megcsinálja, ha megjavítom a Junoszty tévését. Megjavítottam, ő meg a fűrészgépe szíját rászabta az autóra. Ment. Volt egy zenekarom, abban gitároztam, és a Ladával jártunk a bulikba zenélni. Öt ember, hangszerekkel, erősítővel, a kocsi totál túlterhelve, de bírta.

Brigovác Attila nem volt hajtos sofőr, az viszont idegesítette, ha egy gyengébb autó megelőzte. Akkor nyomta neki 130-140-nel, nem tűrte, hogy a Ladáját a „nyeretlenek” ott hagyják. Balesete egyszer volt, még 97-ben:

– Jöttünk haza buliból éjjel, és későn vettem észre, hogy az út szélén áll egy teherautó a tilosban. Nekimentem, a kocsis eleje harmonika lett, a szélvédőt lefejeltem... Nem voltam bekötve... Volt is bennem egy kicsi, mondom, buliból jöttünk... A sebem begyógyult, a kocsit kikalapálták. Tanultam belőle.

Brigovác Attila már hajlik arra, hogy pénzzé tegye 35 éves Zsiguliját

A riport okán Pécsen leszólitott tucattnyi Lada-tulajdonos szerint Magyarországon a negyvennél idősebb, vezetni tudó férfiak mindegyikének van ladás sztorija. Kinek azért, mert volt Ladája, kinek meg azért, mert csak vágyott rá.

Gintner Attila is így látja ezt. A 43 esztendőes mezőgazdaságigép-szerelő 18 évesen megszerezte a jogosítványt. Az apjának Ladája volt, így Attilának az autó egyet jelentett a Ladával. De először csak egy öreg Trabantra teltett, azzal hajtott, és Ladára gyűjtött. 2000-ben vett is egy 17 éves 1300-ast, 64 ezerért.

AHOGY A ZSIGA FAROL!

– Imádtam – vallja be a buszjavítással foglalkozó férfi. – Akkor már nem volt nagy szám egy Zsiguli, mint a nyolcvanas években, nem volt csajozós autó, de nekem nem is arra kellett, hanem hogy élvezzem, mit tud. Például azt, hogy lehetett vele farolni, és azt is, hogy egyszerű, mint a faék, ha az ember rendesen beállítja a gyújtást meg a karburátort, figyel

az olajra, akkor gond egy szál se. Hat évet használtam, aztán más autóim lettek. Ám a Lada iránti szerelmem megmaradt. A feleségem testvérének van több használt autója a szocialista időkből, még Velőrexe is, és az udvarán állt egy 1984-es gyártású, ütött-kopott Zsiguli, leeresztett gumival. Ha arra jártam, megsimogattam. A feleségem látta ezt, és a negyvenedik születésnapomra megvette a sógortól.

Attila az apjával, aki autószerelő, helyrehozta, levizsgáztatta a kocsi, és azóta azzal jár. Évente 30 ezer kilométert. Kíméli, de néha kipróbálja, ment már vele 160-nal is. Egy boszniai veterán autós találkozon első díjas lett az okker Zsiguli. A férfi közben vett még egy ugyancsak 84-es, remek állapotú Lada Novát 700 ezerért (már ígértek érte 2 milliót), s ezt a kockalámpás, kék autót is megcsinálja veterán járműnek, az okker színűt meg dögösíteni akarja, alufelnivel, turbózott motorral. Attila egyébként Ukrajnából hozott eddig alkatrészt, egy szegedi ismerőse révén.

ZSIGA-HISTÓRIA

A Volga folyó középső szakaszán, a kujbisevi (más néven szamarai) víztározó partján álló Sztavropol város 1964-ben felvette az Olasz Kommunista Párt főtitkáranak, a néhány héttel korábban elhunyt Palmiro Togliattinak a nevét. Togliatti többször tárgyalt a szovjet vezetőkkel, és javasolta, hogy országuk fogjon bele egy korszerű népaútó gyártásába. A tanácsot megfogadták, és a Szovjetunió megvette az 1966-ban az év autójának választott, 1200 köbcentis motorral felszerelt Fiat 124 licencét. Az olasz cég 130 millió dollárt kért, a vevő lealkudta az árat, és 48 milliót fizetett. A orosz szovjet útviszonyok miatt a megvett típust magasították, megerősítették, eközben 1967-ben hozzáfogtak a Volgai Autógyár építéséhez. Togliattiban. Az üzem kivitelezésének fővállalkozója a Fiat volt, a munkák összköltsége elérte az egymilliárd dollárt, így az olaszok az építéssel kasszíroztak nagyot.

Az első járműveket 1970 áprilisában, Lenin születésének centenáriumán mutatták be, a futószalag azonban csak szeptemberben indult be. Az autó a gyárhoz közeli Zsiguli hegy nevét kapta, külföldre viszont főképp Lada néven szállították. A szláv mitológiában Ladának hívják az ifjúság és a szépség istennőjét, emellett Lada volt a neve egy hajófajtának is, innen a Zsiguli-embléma vitorlásformája. Később a gyárban újabb típusok készültek, jöttek az 1300, 1500 és 1600 köbcentis motor hajtotta autók, melyek teljesítménye 60 lóerőről 75-re nőtt. 1977-ben jelentkeztek a négykerék meghajtású Nivával, ami jelentős részben saját fejlesztés volt, és ez az olcsó terepjáró keresett lett nyugaton is. A volgai gyárból összesen 20,5 millió Lada gurult ki 2020-ig.

Magyarországon 1971-től vásárolhattunk Ladát, eleinte 80 ezer forintért – az akkori átlagfizetés harmincnégyszereséért. A Zsigának becézett jármű hamar népszerű lett, bár a lengyelek által megvásárolt Fiat-modell, a 125-ös, a nálunk 1968-tól kapható „Nagypolszki” menőbb volt. A hetvenes évek közepén viszont a Lada lett hazánkban a reális álomautó. Az előleg befizetése után – típustól függetlenül – 5-7 évet kellett várni a kocsira (a Szovjetunióban ennél sokkal többet, Bulgáriában a tripláját). A nyolcvanas évek elején a hazai személygépkocsipark nagyjából fele Lada volt, bevált vállalati kocsiként, ezzel dolgoztak a taxisok és a rendőrök. 1996-ig a Ladákból egymilliót importáltunk. A kilencvenes évektől elvesztette a népszerűségét a márka, az orosz gyárban megpróbálkoztak új modellekkel, ám ezek nem bírták a nyugati autókkal a versenyt. 2008-ban a hazai 3 millió autóból 171 ezer volt Zsiguli, 2012-ben ez visszaesett 93 ezerre, jelenleg a nálunk nyilvántartott személygépkocsik száma közelíti a 4 milliót, Ladákból viszont már alig 20 ezer fut. 2020-tól az Unióban nem is lehet új Ladát vásárolni, mivel a gyár autói nem teljesítették a fejlett világban elvárt kibocsátási normákat.

Amúgy a Volgai Autógyár alapozása előtt Togliattiban 80 ezren éltek, ma csaknem 700 ezren lakják a várost. 1996-ban népszavazást tartottak arról, hogy a település kapja-e vissza régi nevét? A voksolók 80 százaléka nem akart változást.

Gorena Ferenc garázson kívül mindig letakarja a kockalámpás Szergejt

A férfi nevetve avat be terveibe:

– Majd lesznek gyerekeink, és szeretném, ha vezetnék ezeket az autókat, és ráéreznének, milyen is ladásnak lenni.

Gorena Ferenc Gyódon garázsban tartja kockalámpás 1500-asát, ám ha begurul Pécsre anyjához, akkor ponyvát terít az utcán parkoló, kávészínű Zsigulira: félti a madárpiszoktól. A nyugdíj előtt álló mozdonyvezető elmeséli, hogy minden felmenőjének Ladája volt, ő tiniként az MHSZ-nél 1500-ason tanult vezetni, s számára csak ez a kocsi létezett. Öt év várakozás után 1986-ban megérkezett a megrendelt Lada, és Gorena Ferenc a Merkur-telepen döbbenten látta, hogy az akkor már 180 ezerért vehető autók többségét karosszéria-sérülés csúfítja. A masiniszta így idézi meg a múltat:

– Kérdezte ott egy fickó, hogy megér-e nekem háromezer forintot egy hibátlan autó? Megér, mondtam neki, és már nyúltam is a zsebembe, mert fel voltam készülve, hogy jattolni kell, akkor az természetes volt. Erre a fickó odaszól az egyik kollegának: Jani, szedd le azt a drappot a trélerőről! Hát, így kaptam hibátlant.

Ami nagyjából ma is az. A bal hátsó sarokélen van egy tíz centis karcolás:

– Egyszer sötétben nekitolattam egy kukának – morogja büntudattal. – Pedig nagyon vigyázok rá, amikor beszálok, mindig azt mondom: „na, Fecó, úgy megyünk a Szergejjel, hogy sértetlenül érjünk célba!”. 300 ezret beletettem már, de még sose volt balesetem. A fiaim is sokat vezették, szerették, de nekik inkább nyugati autó kellett. Számukra nem jelent

Vukmann Attilának 14 szakszerűen felújított Ladája van

semmit, hogy ez volt a KGST csúcsautója, s akinek ez volt, királynak érezte magát.

Elköszönéskor arról kérdezem a mozonyvezetőt, hogy van-e valamilyen hobbija? Rázza a fejét:

– Csak egy: a Lada. Még egy hobbi már sok lenne. Megvan minden Lada-típus kicsinyített modellje, ott sorakoznak a fejem felett a polcon.

A Lada-mániásoknak számos szervezet, klubja, baráti társasága van. Az egyik ilyen a Veterán Zsiguli Egyesület. A több mint száz tagot számláló egyesület elnöke, Vukmann Attila, 48 éves, pécsi vállalkozó, aki valamennyi Lada-típusból vásárolt és felújított egyet, s jelenleg 14 Zsigit őriz egy védett tárolóban. Vukmann a szocialista korból származó más autókat is gyűjti, ám számára azért a Lada az igazi. Ladán tanult vezetni, szüleinek, nagyszüleinek is Zsigulija volt.

– A Lada nagyon jól kitalált, korszerű autó volt – összegez Vukmann Attila –, tartós, megbízható, gyors motorral, amihez

– Fiat-múltja miatt – minden országban értettek, így bátran lehetett vele külföldre utazni. Az ülési kényelmesek, a csomagtartója nagy. Szerették a rallysok, sufniiban feltuningolták száz lóerőre, szerelőműhelyben kétszázra. Több típusát vitték nyugatra, bejött a finneknek, az angoloknak meg készült jobbos volánnal. Igaz, a mai elvárások alapján sokat fogyaszt.

A Zsiguli Egyesület tagjai segítenek egymásnak abban, hogy miképp kell megjavítani, szakszerűen felújítani egy öreg autót. A civil szervezet veteránautós-találkozókat rendez, ezeken a Ladák főszerpéhez jutnak, ám az igazi főszerep nem az autóké, állítja Vukmann Attila, hanem tulajdonosaiké.

Ezt megerősíti valamennyi ladás, így Gorena Ferenc is:

– Ha megállok vele, mindjárt odafutnak, csodálják, és elmondják, hogy a családjuknak mikor, milyen Zsigulija volt. Összehoz minket ez az autó.

Ungár Tamás

KASSÁK LAJOS

MUNKÁSPORTRÉ

Ezt a fejet nem formálta saját képére az Isten
 ezt a fejet a tegnap emléke és a ma kétségei gyötrik
 ebben a fejben forradalmak magvai csíráznak
 erre a fejre régóta lesben áll a hóhér
 ezeket a kezeket a teremtés eszméje vezérli
 ezek a kezek balról áldottak és megátkozottak jobbról
 ezek a kezek lesújtanak és felemelnek egyszerre
 ezek a kezek bilincsek nyomait viselik
 ezek a kezek nem kulcsolódnak imára
 ezek a kezek undorodnak a vértől
 ezek a lábak nem csúsznak el egy narancshéjon
 ezek a lábak összekötik nyugatot a kelettel
 ezek a lábak agyontapossák a sárkány hét fejét
 ezek a lábak eljutnak arra a tájra melyről a fej álmodik
 ez a szív zsarnokok fegyvereitől sebzett
 ez a szív saját parazsától újjászüli önmagát
 ez a szív az én szívem ikertestvére
 ez az ember olyan, amilyen én vagyok
 egyazon ég alatt
 egyazon dalt
 daloljuk
 vetésről
 aratásról.

WESSELÉNYI POLIXÉNA

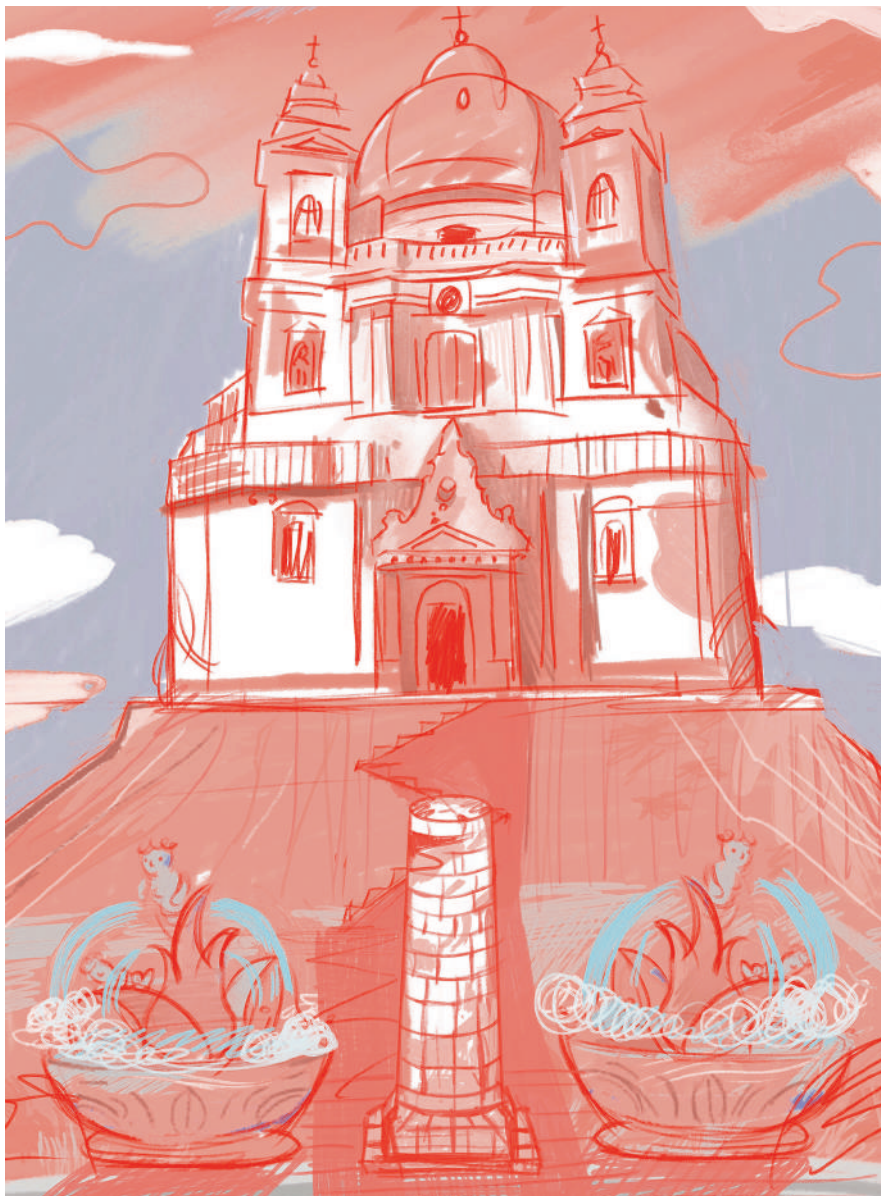
SZENT PÉTER TEMPLOMA

Részlet az Olaszhoni és schweizi utazás című útinaplóból

Magamban méltó kedvet érezvén a Szent Péter nagy templomát megnézni, mit ekkorig mind halasztottam, félvén, hogy a társasági mulatságokkal s egyéb látnivalókkal igen elfoglaltatásom miatt első látása lelkemre nem teszi azon hatást, melyre már oly hosszas idők óta, úgy szólva, buzgó óhajtással, készülődtem: elmentünk megnézésére. Már az előtte kiterülő tágas Sz. Péter piaca, mely nagyszerű porticókkal körülvéve, s a közepében vizeit magasán fellövellő két szökőkút között álló aegyiptusi obeliscus, honnan hármas lépcsőzet vezet fel a templomhoz: úgy képzeljük, előre elkészít ezen nagy látmányra. De midőn a nagy ércajtó utánunk ünnepélyesen bétevoidik, és belépünk a Michelangelo rengeteg boltozatja alá: ott kell tiszteletbe merülve fejet hajtunk az emberi elme előtt, mely ily nagy művet tud teremteti. Igaz, minden templom, anélkül hogy meg tudnók magunknak magyarázni, miért, buzgó tisztelet érzését ébreszti fel bennünk. Hol annyi megtörődött szív fohászkodásait alkotójához bocsátja; hol a lélek földi bilincseit magáról leginkább le tudja rázni: az a hely mindig mély tiszteletet gerjeszt. De figyelmünk, kivált a katolikus templomokban, az ékesítő melléktárgyak miatt többnyire mégis megoszlik; az oszlopokat, szobrokat, oltárképeket vizsgáljuk, bámuljuk, s ezeket érzéseink magasra feszítésére segédül hívjuk. Hanem ide belépve, roppant egység ötlük előnkbe, mely elfelejti, hogy ezt gyarló emberi kezek rakták össze, s oly érzést támaszt látása, mint a természet nagy műveié. Csak látunk, hiszünk; s megtörödvé, mély alázatosságban hódol a szív egy fő Valónak, anélkül hogy vizsgálódnék, miért. Ezen boltozatot a hatalmas katolicizmus lelke fuvallata emelte. A Raffael, Domenichino, Guido mesterműveik mind mozaikmásokban ékesítik az oltárokat, s azon művek, melyeknek szemlélese egyedül elég volna lelkünket elragadni, mint virágok a rétbén, csak ékesítnek, de ezen roppant építmény egységében elvesznek. Ezt csak egy nagy férfúri erős elme szülhette! Oly egybehangzó, hogy még nagysága is elvész előttünk; pedig közepéből nézve az ajtóban álló kolosszális nagyságú, szentvizet tartó angyalok csupán gyermeki nagyságúaknak tetszenek; a sok imádkozó nép, a szerzetesek, kik, mint egy-egy sötét felhő, lepik meg a templomot, úgy eloszlanak, hogy azt véljük, alig látunk egy-kettőt az oltárok előtt térdepleni.

Kedvetlen érzést gerjesztettek bennem azon tíz- vagy tizenkét éves és már sötét papi öltözetbe burkolt gyermekek sergei, kik, anélkül hogy sejdíteni is tudnák, magokat minden világi érdekek megtagadására, emberi gyarlóságok levetkezésére szentelték. A fiatal papok közt még lehet vagy egy szent elhívattatásának megfelelő lelkes s oly tekintet kifejezését látni, mely a Murillo égi tüzzel lángoló szentjeire emlékeztet. Valóban bánattal említtem a Sz. Péter rút érc ülőszobrát. Ez hajdanában már a rómaiak alatt is mint Jupiter megjelent volt, s ennek a sok csók, mellyel a jámbor hívők minden pillanatban illetik, lábujjait elkoptatá. Így bármily nagyszerű s felemelkedett legyen is az eredeti ösztön s a tárgy, de az emberi szükségeség mégis aprólékos, nevetséges színbe tudja öltöztetni.

Magamra bosszankodva kelle magamat elnevetnem ezen kacagásra méltó látmányra; pedig talán sohasem volt kedvem ily kevésbé elkészülve a neveltséget felfogni. Michelangelo! A te nagy lelked Isten házához méltólag hajthatta a boltozatot; de a kicsinység szellemét mégsem zárhattad ki belőle.

PETŐFI SÁNDOR

HA FÉRFI VAGY, LÉGY FÉRFI

Ha férfi vagy, légy férfi,
S ne hitvány gyöngé báb,
Mít kény és kedv szerint lök
A sors idébb-odább.
Félénk eb a sors, csak csahol;
A bátraktól szalad,
Kik szembeszállanak vele...
Azért ne hagyd magad!

Ha férfi vagy, légy férfi,
S ne szád hirdesse ezt,
Minden Demosthenesnél
Szebben beszél a tett.
Építs vagy ronts, mint a vihar,
S hallgass, ha műved kész,
Mint a vihar, ha megtevé
Munkáját, elenyész.

Ha férfi vagy, légy férfi,
Legyen elved, hited,
És ezt kimondd, ha mindjárt
Véreddel fizeted.
Százszorta inkább éltedet
Tagadd meg, mint magad;
Hadd vesszen el az élet, ha
A becsület marad.

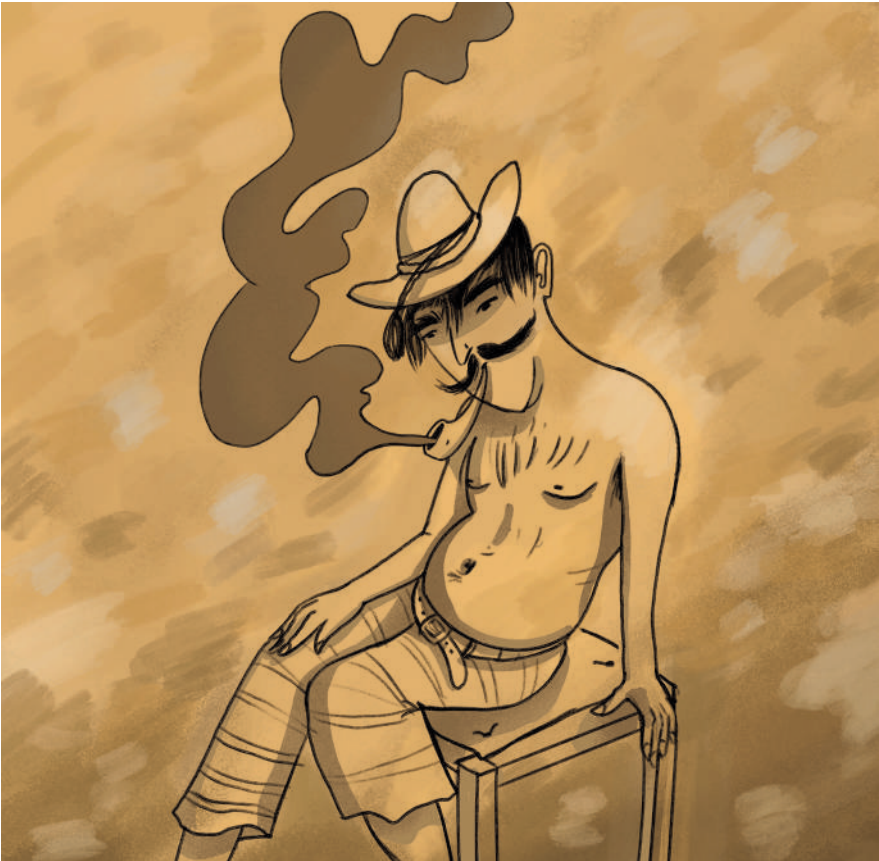
Ha férfi vagy, légy férfi,
Függetlenségedet
A nagyvilág kincséért
Áruba ne ereszd.
Vesd meg, kik egy jobb falatért
Eladják magokat.
„Koldusbot és függetlenség!”
Ez légyen jelszavad.

Ha férfi vagy, légy férfi,
Erős, bátor, szilárd.
Akkor, hidd, hogy sem ember
Sem sors könnyen nem árt.
Légy tölgyfa, mit a fergeteg
Ki képes dönteni,
De méltóságos derekát
Meg nem görbítheti.

SZOMORY DEZSŐ

FALUSI TÁJKÉP

Pusztá-Lőrén, a gyönyörű magyar rónák végtelenségében egészen egyedül jövök a napfényben. Az égbolt ragyogóan tiszta, izzóra áthévelt s merev, mint egy rengeteg tükör. A határt jelző vékony akácok mintha papírból volnának kivágva. Komor és bánatos tekintetű ökrök mintegy megdermedve állanak az igában. Mozdulatlan, fehér testök faragott márványnak tetszik. És a roppant szarvak tündöklenek a térben, amint

reájuk tűz a nap. Távolabb, a rét közepén súlyos fehér tömegek látszanak a világos zöld alapon. Ez néhány száz liba, aki gubbaszt. És néhány lányira fölöttük egy éles piros folt világlik át igen hevesen, mint egy égő centrum. Ez a pásztorleány vörös kendője, melylyel az egész feje át van kötve. A nagy rónaság, az egész végtelen izzón s epedőn mozdulatlan. Még azok a távoli sziluettek is mozdulatlanoknak tűnnek, amelyek szaka-datlanul munkálják a földet.

Amint keresem az utat a kastély felé, valaki azt mondja:

– Amarra tessék lekerülni, a boldog ember gunyhója felé.

Még nagyon sokat kell mennem, míg elérem a gunyhót. Templomszerű kazlak mentén jövök el, a kéklő levegőben. A boglyák hosszú sora úgy áll, mint egy egész raj óriás púp a föld színén. A tehének rám emelik meglepődött homlokukat. A nézésükben van valami évezredes ismeretség vagy rabszolgaság szomorúsága. Egynémely csikó is megnéz bájosan ostoba s lágyan megriadt szemmel, mint a legritkább s a végsőig elfinomult emberi tekintet. A föld színe is megváltozik körülöttem. A búza őszül, a zab ezüstszürke, az árpa zöld, finom és hegyes. S a messizi kertekből érzem a rózsák illatát.

A dülő elején, féloldalt és magányosan, a boldog ember gunyhója áll. A vályogfalak

sűrűn repedeznek. s a résekben vadkőkény nő. A teteje dúsan be van rakva néhány réteg tengerivel. Egész kazal tengeri ez, a cső-rétegek fokozatos színével, a sötétbarnától a borostyánsárgáig, a levelek megszürcült zúrzavarával. Aztán ott van a szalmás küszöb, a homályos benyíló, s ott van egy ember, aki ül és pipázik. Aztán már nincsen semmi, csak féloldalt a falban egy sornyi bekarcolt írás, bizonytalan betűk, kövér hasas formákban, vagy naivan gótikus szerkezetben, hegybe futó végekkel és kalandos kacskaringókkal, mint a suhogó hullámzás vagy a felpedert magyar bajusz. Nyilván a tanyabeli gyermeknép munkája. Nyilván gúny, vagy csúfolódás, egyszóval sértő tendencia, de mit is bánom! Mégis van benne valami vonzó, sőt elriasztó értelem: „Itt lakik a boldog ember.”

Boldog! Ennek itten olyan különös csengése van. Az ember fél, hogy talán igaz, holott én egészen másképp éltem. Vajon az éjszakák milyenek emerre? Ki tudja, ki kerül le ide, vagy talán sorra mind lekerülnek, akik szeretnek, s a kastélyból leszökik a finom szőke asszony is. Az ember, aki ül és pipázik, jó barna húsból van faragva. A szeme gyöngéd, nedves és elborult, holmi kalapfélének megkérgült karimája alatt, amelyre egy szál búzakalász hajlik le a zsíros szalagba tűzve. Egy vaskos orr, tömör bajusz, duzzadt ajkak, de a vállá lágy és széles és a meztelen mellét s a meztelen karját drótszerű szőrzet fonja át. Amint ül és pipál, hol a durva füstöt nézi, hol pedig a csizmája végét, ellaposodva s felkunkorodva. Valami sajátságos jó érzés burkolja át az egész jelenséget, mint holmi nyugodalmas szobrot, mely el tud lenni minden nélkül. És míg pipázik az ember s elbámul a füstön meg a csizmája végén, sűrűn köp nagyokat maga körül a lelohadt vadszőlő-indákra.

– Kend az a boldog ember? – kérdem.

– Én vagyok, instállom.

– No lám. Hát aztán hogyan csinálja aztat?

– Sehogy, instállom.

– Valami módja mégis csak van, mondja.

– Nincs annak.

– Buta ember kend, úgy látom, ha csak ül és pipázik.

– Nem a, instállom. Akkor is boldog ember vagyok, instállom, ha elmegyek a dülön s úgy mentemben pipázok. Igaz, ritkán megyek, mert én nem dolgozom, nem kaszálók s nem aratok, mivelhogy kivénültem belőle.

– Kivénült? Ej, haj, boldog ember, hiszen kend még fiatal ember.

Egy nagyot pöfékelt s egy nagyot köpött válaszképpen. Aztán unottan nézett reám, elborult s csöndes közönnyel, mint az útszéli keresztfára.

– Valami baja lehet kendnek – mondtam. – Vajon doktor vizsgálta már?

– Nem vizsgált engem. Nincsen nekem semmi bajom. Hiszen nem én volnék a boldog ember, ha valami bajom volna. Soha beteg nem voltam. Jó erőben vagyok, hála Istennek. Jól eszem, iszom s alszom, a teremtfáját, mint a macska a napon. Nem bánt engem még a légy se, nincsen semmi aggodalmam. Egy szál répával beérem. S vasárnap a béresgazda ad szalonnát és kenyeret.

– Tán inkább a gazdáné adja! – felelem meggyanusítón.

– A gazdáné? – kérdi meglepődve. – Nem a’. Isten őrizz. Nekem ugyan nem kell többé, hogy akármit is adjon.

– Nem-e?

– Nem bizony. Fő a nyugalom.

– No csak jönne ide a küszöbre, menten másképp beszélne kend.

– Nem beszélnék én! Hiszen jön is, jön bizony, s akkor is csak ülök itten és pipázok. S a többi fehérség is jön, arató leányok is jönnek. És akkor is csak ülök itten és pipázok. S most már mindig csak itt fogok ülni és pipázok. Amíg csak meg nem halok, instállok.

– Úgy látom, sokára lesz az még. Meg is gondolja tán addig. De hogy is lehet kend boldog ember, ha nem bánja az asszonynevet. Ha még a béresgazdánét se bánja, aki itten a legcifrább menyecske.

Egy percig várt, mintegy felkészült valami bús vallomásra, a pipája végét harapdálva. Elborult paraszt homloka kissé behorpadtnak tűnt a halántékok körül. Az orr megnyúlt, mintha szaglászna. S a tömör szája ferdére állott. De a szemek keserűn világítottak.

– A béresgazdáné! – dűnnyögte. – Az én feleségem volt az, mielőtt elment a gazdához. De mivelhogy nagyon elcsavargott mindenfelé a határban, hát én bizony kivettem a tanyából. Mert akkor még odaát laktam a tanyán, s csak az ősz óta vagyok itten a boldog ember, instállok.

– Hát a gazda, vajon boldog?

– Nem tudom, haj, nem tudom. Az asszony csak épp úgy járja a bolondját, amint járta hajdan. Most is elcsavarog s olykor el is marad éjjel. Ide is lekerül s aszondja: „Bolond kend, régi uram, ha nem szeret engem.” Isten őrizz. Csak ülök és pipázok. Mégis el kell hogy zavarjam olykor, mint a baglyot, instállok, míg rakná rám a szárnyát. Nekiindul aztán a dűlőnek dalos szóval. Mintha az ördög üzné a füzek alatt, a holdfényben, instállok.

Roppant csend van a déli nap ragyogásában. A zombolyák maró illata száll s az ökrök párosával mennek a távoli vályúk felé, melyekben, mint az olvasztott ezüst, tündököl a víz. A kastélyban ebédre csengetnek.

– Az Isten áldja meg, boldog ember – mondom távolodva.

– Minden jót kívánok – feleli és köp utánam.

MOLNÁR FERENC

RETNETES ÁLOM

Feltaláltam a közönséges tejeskávét. Azt álmodtam, hogy jóízűen reggeliztem: kávét, zsömlével. De egyedül voltam a világon, aki így reggelizett. A tejeskávét még nem ismerte senki, mert azt én találtam fel. Meg voltam győződve, hogy ha az emberiség megismeri ezt a találmányt, ez lesz a világon a legelterjedtebb reggeli vagy ozsonna, és az emberek százmilliói fogják ezt az italt inni, napjában többször is.

Elrohantam tehát egy nagy bankba, amely mindenféle iparvállalatokat finanszíroz, és bebocsátást nyertem a fő-fő igazgatóhoz. Miután elmondtam, hogy feltaláltam egy italt, amelynek népszerűséget jósolok, az igazgató felkért, hogy ismertessem a találmányt. Rövidre kellett fognom az előterjesztést, tehát csak ennyit mondtam:

– Ön embereket utaztat a földgömb másik felére, ahol van egy bizonyos cserje,

amelynek érett magvait össze kell gyűjteni. Ezeket a magvakat vasedénybe kell rakni, és nem elégetni, hanem csak addig melegíteni, amíg megfeketednek, és a pörköltség bűzét kezdik árasztani.

Már gyanúsán nézett rám az igazgató.

– Aztán – folytattam – ezeket a félig égett magvakat porrá kell törni. De nem a port esszük meg, se nem annak főzetét, hanem szerkesztünk oly edényeket, amelyekben alul víz forr, mely forró víznek a gőze áthatol a fekete homokon, miközben kiizzaszt belőle egy feketés folyadékot, amely külön edényben gyűjtendő össze, és amely savanykásan keserű, élvezhetetlen.

Most már nagy szemeket meresztett rám.

– Aztán – mondtam tovább – elme- gyünk, és kikeresünk a sok közül egy emlősállatot, annak is a nőstényét. Ettől mesterségesen, kínzás útján elveszük azt a fehér folyadékot, amellyel kicsinyeit táplálja. Ezt a folyadékot tűzre tesszük, a forrásig hevítjük, aztán lehűtjük, de nem addig, amíg kihűl, hanem csak addig, amíg oly meleg marad, hogy nem égeti el az embernek a száját. Az így nyert fehér állati folyadékot összekeverjük az imént nyert fekete növényi folyadékkal.

– Pfuj – mondta az igazgató.

– Aztán – folytattam rendületlenül –, hogy ezt a keveréket élvezhetővé tegyük, kimegyünk a rétre, és elültetünk egy bizonyos növényt, amelynek nagyon vastag a gyökere. De ennek a növénynek nem a levelét, virágát vagy magvát választjuk ki céljainkra, hanem éppen a gyökerét. Mikor a gyökere megkövéredik, kihúzzuk a földből, szeletekre vágjuk, és vízmedencében kiáztatjuk belőle az undorítóan édeskes levét. A gyökeret aztán eldobjuk. A piszkos lé, amelyet így nyertünk, addig párolog, amíg elveszíti a vizet, és piszkos színű kristályokat hagy maga után. Ezeket a kristályokat összezúzzuk, és különleges eljárással megfehérítjük, majd egészen apró kristályokká változtatjuk, amelyek masszába álljanak össze. Ezt a masszát apró kockákra vágjuk, és a fentebb említett fekete-fehér, növényi-állati folyadékkeverékbe beleteszünk két ilyen kis kockát, megvárjuk, amíg elolvad benne, és akkor az egészet megisszuk.

– Rettenetes – mondta az igazgató. – Önnek a fantáziája beteg, menjen orvoshoz.

Ezt az álmot csak azért írtam le, mert azóta is rémülten borzongok meg attól a gondolattól, hogy mennyit kellene küzdenie egy feltalálónak, aki a világ legnépszerűbb italát most találná fel, és így kellene bankról bankra járnia, hogy ismertesse, elfogadtassa és az embereket meggyőzze arról, hogy ez a komplikált kotyvalék valaha népszerű és közönséges lesz.

JÓZSEF ATTILA

MIKOR AZ UCCÁN ÁTMENT A KEDVES

Mikor az uccán átment a kedves,
galambok ültek a verebekhez.

Mikor gyöngéden járdára lépett,
édes bokája derengve fénylett.

Mikor a válla picikét rándult,
egy kis fiúcska utána bámult.

Lebegen lépett – már gyúlt a villany
s kedvükre nézték, csodálták vígan.

És ránevettek, senki se bánta,
hogy ő a szívem gyökere-ága.

Akit ringattam vigyázva, ölben,
óh hogy aggódtam – elveszik tőlem!

De begyes kedvük szívemre rászállt,
letörte ott az irigy virágszált.

És ment a kedves, szépen, derűsen,
karsú szél hajlott utána hűsen!

KÁDÁR ERZSÉBET

A FARSANGRÓL BESZÉLNEK

A rózsaszínű taft. Nem is oly régen én voltam a lányok első báli ruhája. Forró vacogásuk engem süttött át, amikor beleszédültek az első bál fény- és zeneörvényébe. Hogy fitymáltam elődömet: a fehér krepdesint! Most az a sors ér, amiért őt vettem meg! Ő túl pelyhes volt, én túl hamvas vagyok! És olcsó! A kirakatokban ott virít mellettem az áruló cédula. Az üvegtáblánál: én vagyok a „becsalogató”. Oh, kellek még! Második báli ruhának... Tartós vagyok és mutatós, nem kímélnék, sokat táncoltatnak. Azelőtt is rózsaszínű voltam, de mostanában olyan rózsaszín vagyok, mint az a finom dalocska, amelyből Székiben füttyült sláger lett... Az első bálon pedig vízzöld túllt, kék muszlint vagy megint fehér romaint viselnek a lányok... Csak rózsaszín taftot nem!

A szandál. Gyerekkoromban homokdombon, almafa derekán, szalmakazonon koptattak a kisgyerekek. Azután felnőttek is viseltek: kissé irtózva nedves fűben. Pártfogóm, bizonyos Kneipp úr tanácsára. Egy szekta jelvénye lettem, meggazdagodtam. Gúnyoltak, de idővel megszerettek. Parvenü vagyok: ma báli cipő. Szeretem az arany- és ezüstcsillogást. De ízlésem finomodik: kiábrándultam a vérszínűre festett körömből. Kuruzsló múltamból maradt: antialkoholista vagyok. Úgy hallom, elődöm pezsgőt ivott...

A pezsgőspohár. Karcsú voltam, mint Pavlova, lenszöke, mint Lilian Harvey. Hitbizományok urai szerettek, grófok, pénzmágnások; vagyonokat úsztattam el. Újabban hízom, szélesedem, szinte ibrikhez hasonlítok már. A karzatok népszerűségét hajhászom, a második emeleti páholyokét. Olcsón mérem a mámort. Kispolgár lettem, de azóta életem biztonságosabb. Hol vannak a szép idők, amikor egy forró hajnalon párbajt vívtam a nagy tükörrel?...

A meghívó. Valamikor úgy jártak utánam, mint sóhajok a szép lány után. Tartózkodó és kényes voltam, mint egy hajdani comtesse. Ma ügynökösködöm. A telefonkönyvből kiírt címekre házhoz megyek, ócsárolnak. Azt mondják: a nagy bál varázsa elkopott, hangulata ellibbent. Ma már csak látványosság, tömegfelvonulás. A keringőmámor, a Vera Violetta illatú szüzi szerelmek átköltöztek a házi bálókra. Nehéz a munkám! Pedig néha a bálrendező urak is segítségemre sietnek: személyesen hívják meg a családot. Szerencsém van, ha nem dobnak azonnal papírkosárba. Mások kelletlenül félretesznek... „Nem bánom, ezt az egyet megnézhetjük!” – mondja a bálozó lány anyja. Megnéznek! Értik, uraim? Nem kellek!

A frakkmell. Engem hívnak meg színházba, hogy világítsak a páholy mélyén. Engem hívnak bálba, hogy társaimmal a kislány mellett virítsak. A frakkmellet száma rangot jelez: vannak „egy fiús”, „két fiús”, „sok fiús kislányok”. A sok fiús lányokat sűrűn hívják privát bálókra, batyualapon: ők szállítják a frakkmelleket. Közvitéz vagyok, zsoldot kapok. Ha nagy bálra kísérem a kislányt, meleg vacsora jár nekem. Pezsgőt is fizet a papa. De mindezek fejében kitarok lánya mellett a forgatagban. Csak hajnal felé pártolok el, más szolgálatába. Oda, ahol házi bál készül.

A báli retikül. Pletykáljak? Kérem! Nincsenek titkaim. Ha akarja, feltárom bensőmet. Mit rejtegetek? Tükröt, rózsaszín, átlátszó kis fésűt, ezüsttokban, két tantuszt icipici pénztárcámban, miniatűr illatos-üvegecskét, hosszú selyembojttal, csöppnyi halványkék

linonzsebkendőt. És végül ebben a filigrán társaságban egy súlyos és tartalmas egyéniséget is: Flap Jack a neve, cigarettatárca, öngyújtó, ajakrúzs, púder és arcpirosító egy személyben. Mindezekkel fontos szerepet játszik: én szállítom a bálozó lány ellenállhatatlan fegyvereit: hamvát, pirját, illatát és a füstfelhőt, amelybe burkolózik.

A mama. Kábult vagyok, ideges vagyok: farsangoltatom a lányomat. Anyai pályafutásom zenitjére érkeztem, magas hivatást teljesítek. Lemondtam megszokott örömeimről, kedélyes bridzsdélutánjaimról, szakítottam régi barátnőimmal, összeveszttem az urammal, leintettem udvarlóimat. Két éve csak a nagy műnek élek. Tavalyelőtt terepszemlét tartottam, tavaly a fiús mamáknak udvaroltam, az idén elbűvölöm azokat, akik „nagy házat visznek”. Házi bált rendeztem Mikulás estéjén. Fényesen sikerült. Persze neheztelések!... Nem hívtam meg a sógorom lányait... Nem hívhatok meg mindenkit! Így is túlméreteztem! Nem győzöm szusszal, pénzzel, viszonzással! Táncol a farsang – elfelejtettem a varázsszót!...

A bálozó lány. Farsangolok. Hogy élvezem-e? Igen. De jobban szeretnék állásba menni, egy kis pénzt gyűjteni és télen a Semmeringen sízni... Vagy utazni!... A mama azt akarja, hogy egy évig hálózzak, mint ő annak idején. Unom a bálakat és unom a fiúkat. Mindenütt ugyanazok. És unom az örökös izgalmat: lesz-e elég gavallér? A barátnőm bankban van. Tíz férfivel egyedül egy osztályon. Délután egy lépést se tehet a mamája nélkül! Azt mondja: ő farsangoltatja a mamáját. Jövőre szeretnék bejutni a Bankba. Van ott egy fiú, aki nagyon tetszik nekem...

A farsang. Öreg vagyok, festett hajj, arany monoklis, kifent, kivasalt, divatjamúlt gavallér. Adom a hangosat, a vígajt, a duhajt. De nem győzöm a versenyt a fiatalokkal: Egyetemmel, sporttal, hivatallal. Szerényebbek, de megbízhatók. Rólam mindenki sejti már, hogy üres az erszényem. Hozományvadász vagyok...

A RAJZOKAT MONSZPORT VIVIEN ÉS PATÓCS PÉTER KÉSZÍTETTE

A kék csíkos úton

A mai napig az egyik legnézettebb televíziós sorozat Rockenbauer Pál 1981-ben készült filmfolyama, a Másfélmillió lépés Magyarországon, amely a túrázók bibliájává vált, s óriási szerepe volt és van az Országos Kéktúra, általában a túrázás népszerűsítésében. De a Kéktúra gyökerei ennél sokkal messzebbre nyúlnak.

„Az 1950-es évek közepén nem lehetett utazni, ezért úgy gondoltuk a Budapesti Lokomotív Sportklub turistaszakosztályában, hogy a hazai természetjárást kell vonzóvá tenni. Gyalogszerrel teljesíthető kihívást kerestünk. Létezett egy 1938-ból származó album a Szent István-túráról. Ebben a kék jelzésen haladva járták be az országot. Innen az ötlet: nézzük meg, milyen állapotban van ez az útvonal? Alkalmas lenne-e jelvénytípusú túrának?” – emlékezett vissza egy interjúban néhány hónappal 2021. decemberi halála előtt a 96 éves Thuróczy Lajos, a Magyar Természetjáró Szövetség tiszteletbeli elnöke, aki ott bábáskodott a mozgalom születésénél.

Mint kiderült, a 800 kilométeres túraútvonal egy része járható volt, a többi helyre lehetett hozni. Végül 1952-ben hirdették meg az Országos Kéktúra jelvénytípusú mozgalmat, eleinte csak tagoknak. Az érdeklődés gyorsan nőtt, egyre több csoport csatlakozott, így a szervezés 1960-ban a Magyar Természetbarát Szövetséghez került.

A kéktúrázás – akárcsak általában a természetjárás – népszerűsége igen nagy, az utóbbi évek, különösen a pandémia idején pedig még tovább nőtt. Magyarország három, önálló nagy túraútvonala alkotja az Országos Kékkört, amelynek együttes hossza 2584 kilométer 296 belyegzőhellyel. Sokan a kéktúrákkal kezdik el rendszeresen járni a természetet, azaz az Országos Kékkör mindhárom mozgalma olyan vonzerővel bír, amely egyfajta belépési ponttá tette a kéket a gyalogos túrázás világába – mondja Stramszky Judit, a Magyar Természetjáró Szövetség szakmai igazgatója. – Az eladott igazolófüzetek alapján kétszázezer-

re tehető azoknak a száma, akik nekikezdek a három mozgalom kék sáv jelzésű útvonalainak bejárásához az elmúlt 10-15 évben. Igazi kalapemelés és elismerés pedig azoknak jár, akik teljesítik is a hosszú távú turistautakat, az ő számuk is érezhetően emelkedik évről évre. Ma 8000 felett van az Országos Kéktúra, 2200 felett a Rockenbauer Pál Dél-dunántúli Kéktúra és 1200 felett az Alföldi Kéktúra igazolt teljesítőinek a száma.

AZ ORSZÁGOS KÉKTÚRA hazánk leghosszabb és legnépszerűbb túraútvonala a Vas megyei Írott-kő és a zempléni Hollóháza között. Az 1172 kilométeres távot 27 szakaszra osztották, amelyet tetszőleges idő alatt és sorrendben lehet bejárni, a teljesítéshez 152 pecsétet kell összegyűjteni. A Magyarország északi részét átszelő turistautat a National Geographic 2020-ban a világ 25 leginkább ajánlott utazási célpontja közé sorolta.

A ROCKENBAUER PÁL DÉL-DUNÁNTÚLI KÉKTÚRA a televíziós szerkesztőről, természetjáróról kapta a nevét, Vas, Zala, Somogy, Baranya és Tolna

megyén halad át. Útközben olyan természeti látnivalók kínálkoznak, mint a Zselic vagy a Mecsek. 1989-ben már létezett egy kék sávval jelzett turistaút, amelyet Rockenbauerék végigjártak és filmeztek. Ennek eredményeként elkészült az És még egy millió lépés című filmsorozat, nem sokkal később pedig a Rockenbauer Pál Dél-dunántúli Kéktúra ma is ismert útvonala, amelynek 541 kilométerén 55 bélyegzőhely található.

AZ ALFÖLDI KÉKTÚRÁN nemzeti parkok és tájvédelmi körzetek egyedülálló természeti értékeit ismerheti meg az, aki az alföldi tájat járja be, amire 1996 óta van lehetőség. Az útvonalat Gyenes Károly Kerekék és lépések című filmsorozata mutatja be. A táv itt 871 kilométer, a bélyegzőhelyek száma 89.

LÁNCRA VERT BÉLYEGZŐK

Varga Katalin és Lengyel András – harmincas éveik elején járó pár – 2021-ben kezdték felfedezni az Országos Kéktúra útvonalait. Eddig 33 pecsétet gyűjtöttek be. Ebből tízet az egyik legutóbbi túrajukon Nagyvázsonytól Tapolcáig. A 64

Katalin és András eddig 33 pecsétet gyűjtött

kilométert három nap alatt teljesítették. Katalin gyermekkorában sokat kirándult a szüleivel, a teljesítménytúrázással már a párja ismertette meg. Kezdetnek, ráhangolódásként ők is megnézték együtt Rockenbauer Pál ikonikus filmjét, s azóta is egy-egy szakasz bejárása után előveszik, s a látottakat összevetik saját tapasztalataikkal. A legnagyobb táv, amennyit egy nap alatt megtettek 35 kilométer volt, ez megpakolt hátzissákkal bizony nem

kevés. Katalin szerint 25 kilométer még megerőltetés nélkül teljesíthető. Havonta egyszer biztosan bakancsot húznak, s nekivágnak egy hosszabb-rövidebb szakasznak. Hétköznapiakon általában ritkán találkoznak más túrázókkal, látnak viszont vaddisznócsaládot, vadászó rókamamát, játszadozó kölyköket és persze őzeket is, a csodás tájakról nem is beszélve. Tehát mindent, amiért túrázni érdemes.

Az a tapasztalatuk, hogy a túraútvonalak könnyen követhetők, a jelzések egyértelműek. De esetleges bizonytalanság esetén ott az igazolófüzet, amelyből puszkálni lehet, s van egy természetjáróknak készített applikáció is, ahol segítséget lehet találni.

A néhány évvel ezelőtt mindenütt újra cserélt bélyegződobozokban láncsal rögzítve – ezért jobbára megvannak – találhatóak a gumi felszínű, mindig egyedi ábrájú pecsétek. Ez a pár mindig visz magával saját bélyegzőpárnát, mert az nincsen a helyszíneken, így szebb nyomatok kerülnek füzetbe.

Tapasztalataik szerint maga a pecsételőhely általában közvetlen az útvonal mentén van, de akad néhány olyan helyszín, ahol kicsit távolabbra rakták, oda, ahonnan jobb kilátás nyílik. Példának hozzuk: a Csobánc tetején mintegy 50 méterre van az ösvénytől az igazolópont, ott, ahonnan csodás a panoráma, látni a Balatont, a Badacsonyt meg az összes többi tanúhegyet is. Hasonlót találtak Visegrád után: a Nagy-Villámnál, kis kitérővel a Zsitvay kilátó ajtajára volt kitéve a bélyegző, az már az ő balszerencséjük volt, hogy akkor éppen nem lehetett fölmenni.

ÉRDEKESSEGEK AZ ORSZÁGOS KÉKTÚRÁRÓL

■ *A legrövidebb teljesítés 31 nap – a leghosszabb 56 év 20 nap volt. Van olyan is, aki 12 alkalommal járta végig (Csernus L. Gábor). De többen egyhuzamban, egy hónap alatt. A legfiatalabb 7, a legidősebb teljesítő 95 éves.*

■ A kéktúráról elsősorban az erdőkön-mezőkön való barangolás jut eszünkbe, pedig a természet szépségein kívül számos más látnivaló is akad. Az útvonal 113 települést érint, köztük olyan romfalvakat is, mint a zempléni Derenk, amelyet még a háború előtt romboltak le vadászterület kialakítása miatt, vagy a Fejér megyei Kápolnapuszta, amely azért néptelenedett el, mert 1945-ben az oroszok a település teljes férfilakosságát kivégezték, a többieket pedig kitelepítették.

■ *A Jósvalfő és Aggtelek közötti hat kilométert nemcsak a vadregényes ösvényen, hanem akár a Baradla barlang cseppkőjárataiban is megtehetjük – természetesen kizárólag szakképzett túravezetővel.*

■ A kéktúra útvonala úgynevezett nevezetes helyekben is bővelkedik, összesen 30 várromot és 26 épített kilátót érhetünk el, olykor kis kitérőkkel, amelyek azonban megérik a fáradságot.

■ *A túra a 100 legmagasabb hegycsúcsunk közül hatot érint: Írott-kő (882 m), Kőrös-hegy (709 m), Dobogó-kő (700 m), Csóványos (938 m), Kékes (1014), Nagy-Milic (894 m)*

■ Az igazolóbélyegzők formája és minősége korábban igen változatos volt. 2015 őszétől minden pecsételőhelyre egységes bélyegződobozt, valamint az adott tájra, helyiségre jellemző lenyomatú pecsétet helyeztek el. A vandálok olykor ezeket sem kímélik, ezért előfordul, hogy boltban, kocsmában vagy vasútállomáson kell bélyegzetnünk.

VIDD MAGADDAL A SZEMETED!

Az útvonalak infrastruktúrájáról szólva Katalin azt mondja, pihenőhelyet sokfelé találni, többnyire jó állapotban, vannak szinte vadonatújak, de láttak több helyen éppen fölállításra váró padokat is. Szemetest viszont keveset találtak – kivéve a főváros környéki népszerű kirándulóhelyeken, ahol nagyon sokan járnak –, talán mert az igazán elkötelezett túrázók komolyan veszik a „vidd magaddal a szemetedet” elvet.

A magyarországi turistautak jelzései az 1930-s években váltak egységessé, és fölmerült egy, az egész országot átszelő turista-főútvonal ötlete is. Az eredeti elképzelés szerint a jelzés piros lett volna, de mivel több, korábban kialakított szakaszt már késsel jelöltek, ez a szín lett a befutó, s ebből adódott 1938-ban az Országos Kék-jelzés elnevezés is. Az 1938-as év Szent István születésének 900. évfordulója volt, ezért a turistaút felavatására szervezett több hónapos túra Szent István túra, illetve Szent István Turista Vándorlás néven került be a krónikákba. Az ország két csücskéből, a Vas megyei Írott-kőtől és a zempléni Tolvaj-hegyről tavasszal indult egy-egy csoport, amelyek pünkösdhétfőn Dobogókőn találkoztak.

Ez volt Európa első, hosszú távú turistaútja.

Katalinék tapasztalatait igazolják Stramszky Judit szavai:

– A túraútvonalak karbantartására nagy hangsúlyt fektetünk. Ez a biztonságos követhetőséget és átjárhatóságot

FOTÓK: VARGA KATALIN ARCHÍVUMA

jelenteli – jelzések, táblák, bélyegzőhelyek –, hiszen ez az alapja annak, hogy egyértelműen bejárható legyen a kék sáv jelzésű útvonal. A kéktúrázás napja elnevezésű rendezvényünk is erről szól: hagyományosan október második szombatján tartjuk, ez a legnagyobb közösségi túraesemény Magyarországon, amikor egy adott napon háromezernél is több túrázó rója a kék jelzéssel ellátott ösvényeket. A kéktúrák hivatalos oldalán – www.kektura.hu – százezrek tervezik meg a túraszakaszok bejárásait, a terepen is jól használható Természetjáró alkalmazásunkat több mint 330 ezren töltötték le.

M. Nagy

A gombfocitól a szektorlabdáig

Az egymáshoz jól-rosszul csiszolt kabátgomboktól az első, kimondottan céltra készült, öntött, esztergált gombokon át a trafikokban árusított, műanyag, neves focisták képeivel ellátott modern változatokig terjedt a skála a Néprajzi Múzeum 2007-es Műanyag című tárlatán, amelynek része volt egy külön kamarakiállítás a gombfociról, mintegy jelezve annak jelenlétét a mindennapokban. Belegondolva nincs mit csodálkozni, hiszen a gombfoci az igazi labdarúgás leképezése az étkezőasztalra: híres meccsek újraélésének, a legendás játékosokkal való azonosulás lehetősége. És már régóta sportág is, szövetséggel, bajnoki rendszerrel és népes amatőr rajongótáborral.

Gombfociról írni Horváth Imre megkezdésével lehetetlen, hiszen kis túlzással szólva nélküle talán a sportág sem létezne, hivatalos formában biztosan nem. Évtizedek óta két hazai és az általa létrehozott nemzetközi szövetségnek az elnöke, utóbbinak idén pont 30 esztendeje. Amit ő nem tud, azt nem is érdemes tudni erről a játékról. Vagy sportról? Egy meghatározás szerint a gombfoci „sport jellegű társasjáték”. Művelői szerint viszont igenis sport. Mért is ne lehetne az, mondja Horváth Imre, hiszen kell hozzá kézügyesség, erős koncentráció, fejlett taktikai érzék – tehát minden, ami egy valamire való sportág műveléséhez szükséges.

A LABDA AZ ASZTALON PATTOG

A játék gyökerei a múlt század elejéig nyúlnak vissza, de a felnőttek között az 1930-as évek kezdetéig nem volt jellemző, bár vannak adatok, hogy az 1920-as években Székesfehérváron már játszottak

Horváth Imre, a többszörös elnök

ak, Kolozsváron pedig orvosok gomboztak. Az első igazi írásos adat: 1936-ban Bécsben felnőtt asztali labdarúgó egyéni Európa-bajnokságot rendeztek, amelyen magyar versenyző lett a második.

A kezdeti időkben a játékosok fűrtak-faragtak, gombokat ragasztottak össze, csiszoltak – idézi fel Horváth Imre –, és persze játszottak, győzni akartak, azaz gólt szerezni. Hogy ezt miként lehet, szabad, az eleinte nem volt rögzítve, ebben a meccsek előtt egyeztek meg, a bajnoksá-

Minden vágyuk volt bekerülni a Népsportba – azaz sportággá válni

gokon pedig mindig a házigazdák szabályai szerint játszottak.

Ezt megelégedve 1958-ban – amikor Horváth Imre még gyerekként játszott a karácsonyra kapott, már boltban vásárolható csapattal – az egyik klub vezetője újsághirdetés útján összehozott egy találkozót a Kárpátia étterembe, amelyen megpróbálták egységes szabályzatot kialakítani, hogy igazi bajnokságokat rendezhessenek. Akkoriban annyira népszerű volt a játék, annyi klub létezett – 200 baráti társaság képviseltette magát a találkozón –, hogy a Budapest-bajnokság három hónapig tartott. A játék szerelmesei már akkor kísérletet tettek, hogy a gombfocit sportként elismertessék, de az akkori hivatalok válasza sem méltatták próbálkozásait.

Krónikásunk az 1970-es években kapcsolódott be a versenyszerű asztali labdarúgásba – hivatalosan így illik nevezni, tudom meg, a gombfocit méltatlannak tartják. Egyrészt mert hetven éve

nem gombokkal játszanak – magyarázza a többszörös elnök –, másrészt meg fociszövetségek vagy -klubok sem léteznek, ezt a sportágot labdarúgásnak hívják. Így tehát az egyik szervezetüket Magyar Asztali-labdarúgó Szövetségnek, a másikat Magyar és Nemzetközi Szektorlabda Szövetségnek nevezik. De biztos, ami biztos az e-mail címük: *gombfoci@gombfoci.hu*, s a hivatalos oldalak a *gombfoci.hu* néven is elérhetők.

Amikor Horváth Imre megjelent az asztali labdarúgás világában, az egyik legnagyobb bánatuk volt, hogy a bajnokságaik eredménye nem jelent meg a kor egyetlen és mértékadó sportlapjában, a Népsportban, amire csak egy igazi sportnak volt esélye.

– Ezért aztán vállalkoztam rá, hogy én leszek, aki bemegy az akkori hatósághoz, a Sporthivatalba, s kezdeményezem, hogy elismerjék sportként a játékunkat. Ez 1982-ben volt. Biztató fogadtatás és kiállítások után aztán megfeneklelt az ügy, s

egészen a rendszerváltásig nem is sikerült eredményt elérnünk.

De Horváth Imrét azért informálisan – hogy ne mondjuk: illegálisan – a megalakult szervezet elnökévé választották. Természetesen rendeztek versenyeket, bajnokságokat, mégpedig igazi sportszövetséghez méltón, hiszen 1964 óta egységes szabálykönyvvel is rendelkeztek.

ÁTPÖCKÖLTÉK A TENGEREN

A sportágá válásra hivatalosan 1990-ben kerülhetett sor, akkor 17 klub alakította a szövetséget, de öt év elteltével már 100 fölé emelkedett a számuk. A magyarok kezdeményezésének hamar híre ment, először a Kárpát-medence országaiban kezdtek versenyeket szervezni, hiszen a magyarok lakta területeken ismert népi játék volt a gombfoci. A világ távolabbi országaiba is honfitársaink vitték el az asztali labdarúgást, s kedveltették meg a játékot.

Ahogy Szánthó Tibor is tette Kanadában. Gyerekként, még itthon, az 1950-es évek végén ő is szenvedélyesen gombfocizott, először igazi gombokkal. Szerinte a foci szeretete az alapja annak, hogy valaki elköteleződjön az asztalon való pöckölés iránt. Nem véletlen, hogy Vitray Tamás is játszott – tudom meg Szánthó Tibortól, akinek erről első kézből vannak információi a Rádió Klub asztali labdarugó csapat egykori tagjaként. De tudomása van arról is, hogy az aranycsapat játékosai, mindekenélőtt Bozsik József is szerették a gombfocit, s használták taktikai felkészülésre is. A tengerentúlon mindenütt voltak magyarok, nem volt hát nehéz megtalálni azokat, akiket érdekelt az óhazából ismert játék, s persze lettek csapatok, alakultak klubok is, például a Table Football Club of Ontario, aminek kerettagjaként Szánthó Tibor nemzetközi sikereket ért el, s távolról is részévé vált a sportág hazai életének. Részt vett

KELLÉKEK ÉS SZABÁLYOK

■ *A pálya* 120 x 180 centiméter. A mérkőzés kezdete előtt olykor hintőporral teszik csúszósabbá.

■ *A kapu* gólvonala 13 centiméter, magassága 5 centiméter.

■ *A labda* galalitból (egy műanyagfajta) készül, átmérője 12,8 milliméter, 2,6 milliméter magas és felületlenül világos színű.

■ *A játékos* készülhet csontból, ebonitból, bakelitből, keménygumiból, kaucsukból vagy bármilyen más műanyagból, csak fémből nem. A bábú manapság többnyire a közepén lyukas – erről kisebb eséllyel pattan le a labda, mint a teli változatról. Átmérője maximum 5 centiméter, magassága legfeljebb 2 centiméter lehet. A kapus 2,5 cm magas.

■ *A nyomópálcát* a játékosok mozgatóására használja ma már szinte minden versenyző a körömmel való pöckölés helyett.

■ *A játék időtartama* 2 x 13 perc.

■ A játék különböző változatai abban megegyeznek, hogy kapura löni csak az ellenfél térfeléről szabad, s a lövést be kell jelenteni, lehetőséget adva az ellenfélnek, hogy a kapusát pozícióba helyezze. A játékosok összeütközése szabálytalanságnak minősül. A szektor és a 12 érintéses játékon kívül létezik még a háromérintős, ahol csapatonként három egymás utáni lövésre van lehetőség, a kapura lövés csak passz után lehetséges. Nagyon elterjedt még az egyérintős, amikor a csapatok felváltva lőnek egyet-egyét.

Szánthó Imre rögtönzött bemutatót tart különböző típusú játékosokkal

például az 1996-os, első világbajnokságon, ahol 7. lett. Miután hazaköltözött, az országos bajnokságban 3. helyen végzett.

Ha nem is értjük teljesen, de elfogadjuk, hogy egy sportnak, egy elnökkel két szövetsége van. De arra feltétlenül magyarízűt kell kapnunk, hogyan lett a gombfociból szektorlabda.

SZEKTOR A LELKE

– Az elnevezés viszonylag új – mondja Horváth Imre –, korábban az asztali labdarúgás volt a hivatalos név, de mivel ez a szó a subbuteo (asztali focijáték, amelyben kézzel lökdösve kell a keljfeljancsiszerű játékosokkal a labdát a kapuba juttatni) és a csocsó angol nevében is szerepelt, így ideje volt új elnevezés után nézni. A szektorlabda név a hagyománytisztelet jegyében született, mivel 1918-ban már létezett Budapesten egy Szektor Klub nevű baráti kör, ez a társaság alkotta meg a passzolásra vonatkozó úgynevezett szektorszabályt. Ahogy a futballnak a passzolás, a gombfocinak a szektor a lelke, ha ugyanis egy játékos meg tudja oldani, hogy folyamatosan a saját bábújait körülvevő 4,5 centiméteres területre passzoljon, akkor nála marad a pöckölés joga, mindaddig, amíg ezt képes megtenni.

Az első világbajnokságokat a magyarok uralták, csak ők végeztek a dobogón. Játékosaink kiválóságán túl ehhez az is hozzájárult, hogy a világon nagyjából kétezer „hivatásos” szektorlabdást tartanak számon, és Horváth szerint ebből ezer-ezeröttszáz magyar, de Ausztráliában, Nigériában vagy Brazíliában is vannak igazolt játékosok. Sőt a brazilok valóságos gombfoci-nagyhatalomnak számítanak, igaz, feléjük némileg más szabályokkal játszanak: a filcből készült labda például nem korong, hanem gömb alakú, és náluk a passzolás helyett labdavezetésről beszélhetünk, egymás után maximum tizenkétszer érintheti a labdát a játékos. A brazil stílus annyira meghonosodott, hogy már külön szakágként létezik, külön versenyeket is rendeznek.

A szövetségekbe tömörült klubok, a bajnokságok, a profi játékosok csak a jéghegy csúcsát jelentik. Mögöttük ott vannak a kedvtelésből játszó baráti társaságok, Horváth Imre szerint Facebook-csoportjaiknak ötezerénél is több tagja van, s a bejegyzéseikből látszik, hogy aktívan űzik ezt a sportot. Brazíliában is tömegeket vonz a gombfoci, állítólag csak Sao Paulóban legalább tízezren játszanak.

(mnp)

Szolidan, világcsúccsal

FOTÓ: MTI/KOVÁCS TAMÁS

Miután egyszer már rendeztünk egy sikeres vizes világvizet, amelyet nagy hazai és külföldi figyelem övezett, most csendben, szinte észrevétlenül bonyolítottuk le a 2022. évi úszóvilágbajnokságot – mégpedig váratlanul, beugróként, ahogy egyébként az előzőt is. Az eredeti rendezőváros, a japán Fokuoka vezetése ugyanis 2022 januárjában bejelentette, hogy a koronavírus-járvány miatt a következő évre halasztaná a világvizet, a Nemzetközi Úszószövetség ezért felajánlotta a rendezést Budapestnek.

A verseny megrendezésére 130 napjuk volt a szervezőknek, s összesen 31 milliárd forintot költöttek, igaz a szükséges létesítmények már 2017-ben, az akkor túlzásnak tartott 130 milliárd forintból elkészültek. A programokra a szervezők összesen 180 000 jegyet bocsátottak ki. Wladár Sándor a Magyar Úszó Szövetség és a szervezőbizottság elnöke 2022 májusában azt nyilatkozta, hogy „a jegyárúsítás megkezdése után alig tíz óra alatt 11 000 belépő kelt el több mint 100 millió forint értékben. Az egészen biztos, hogy telt ház lesz, sokkal kevesebb

jegyünk van, mint amennyit el tudnánk adni. A 200 méteres pillangóúszás és a férfi vízilabda döntőjére azonnal elkelt az összes belépő.” Előbbire 19 000, utóbbira 24 000 forintba került egy jegy, ráadásul az ezt megvásárlóknak csalódnuk kellett, hiszen nem a magyarok játszották a végső mérkőzést.

A világbajnokságra – június 17. és július 3. között – 23 nemzet sportolói jöttek el, hogy öt sportág (úszás, nyílt vízi úszás, szinkronúszás, műugrás, vízilabda) 74 számában megküzdjenek egymással. A versenyeket hat helyszínen – Budapest,

A Duna Aréna, az úszóversenyek helyszíne

FOTÓ: WIKIPÉDIA

Debrecen, Lupa-tó, Sopron, Szeged – rendezték meg.

Az eredményeket illetően nagy örömmujongásra nem volt sok oka a közönségnek: sem medencés úszóink, sem pólósaink nem hozták a legjobb formájukat. Előbbiek hírnevét Milák Kristóf (képpünkön) egyszemélyben öregbítette két aranyéremmel (200, 100 méteres pillangó) és egy világrekorddal (1:54,34) a kétszáz méteren.

Szabályosan felrobbant a Duna Aréna június 21-én este – lelkesedett a tudósító –, pedig ekkor még a 200 méteres pillangó döntője el sem kezdődött, az ováció annak szólt, hogy a pillangóúszás két nagy magyarja, az olimpiai bajnok és világcúcs-tartó Milák Kristóf, illetve a 2016-ban olimpiai bronzérmes Kenderesi Tamás is döntőben léphetett fel a rajtkőre. Szűk két perccel később aztán újra tombolt több ezer néző: Milák Kristóf saját világcúcsát bőven megjavítva, elsőként csapott célba három másodperces előnnyel, ezzel megvédte világbajnoki címét is.

A hosszasan ünnepelt úszó az érmen kívül átvehette a világcúcsért járó 50 000

dolláros csekket is, ezt a jutalmat a nemzetközi szövetségtől, a FINA-tól kapta, ehhez még hozzájött az első helyért járó 20 ezer dollár is, így Milák 1 perc 50 másodperc alatt – akkori árfolyamon számolva – 26,5 millió forintot keresett.

Nyílt vízi úszóink csapatban (Rohács Réka, Olasz Anna, Betlehem Dávid, Rasovszky Kristóf) nyertek egy ezüstérmét és Gálicz Péter 25 kilométeren egy bronzot.

Vízilabdában a nőknek (Gangl Edina, Szilágyi Dorottya, Vályi Vanda, Gurisatti Gréta, Máté Zsuzsanna, Parkes Rebecca, Géraldine Mahieu, Keszthelyi Rita, Leimeter Dóra, Rybanska Natasa, Faragó Kamilla, Garda Krisztina, Magyarai Alda) ment jobban ezen a világbajnokságon, másodikkok lettek, míg a férfiak lemaradtak a dobogóról.

Az éremtáblázaton az USA (18 arany, 14 ezüst, 17 bronz) és Kína (18 arany, 2 ezüst, 6 bronz) végzett az élen, míg mi 2 arany-, 2 ezüst-, 1 bronzérmünkkel a tizedikek lettünk.

-y-

PETŐFI SÁNDOR

Ereszkedik le a felhő

Ereszkedik le a felhő,
Hull a fára őszi eső,
Hull a fának a levele,
Mégis szól a fülemile.

Záporosó csak úgy szakad,
Fülemile csak dalolgat.
Aki bús dalát hallgatja,
Megesik a szíve rajta.

Az óra jó későre jár.
Barna kislyány, alszol-e már?
Hallod-e a fülemilét,
Fülemile bús énekét?

Barna kislyány, ha nem alszol,
Hallgasd, mit e madár dalol;
E madár az én szerelmem,
Az én elsohajtott lelkem!

Egyszer volt Budán kutyavásár

Egyszer Mátyás király a határban meglátott két szántóvetőt. Az egyik ember két szegény, sovány tehénnel kínlódott. A másiknak hat ökör volt az ekéjébe fogva. Hat ökör előtt járt az ostoros gyerek. Mátyás megszólította a kettehenes gazdát:

– Gazduram, mért kínozza úgy ezeket a szegény párákat? Hát ezek olyan soványak, hogy már csak a bőr tartja őket össze!

– Nincs mit tennem, uram! Nekem mindennap három kenyeret kell az asztalra tennem.

– Hát aztán, minek kendnek az a három kenyér?

– Ebből egyet kölcsönadok, egyet adósságba, egyből meg én élek a feleséggel.

– Hát, ezt meg hogy értsem? – kérdezte a király.

– Kölcsön adok egyet a fiamnak, hogy majd ha megöregszem, s nem tudok dolgozni, akkor ő is tartson el engem. Egy kenyeret a szüleimnek adok, hálából, hogy felneveltek. A harmadik kenyérből meg én élek, a feleséggel.

Tetszett a beszéd a királynak. Mindjárt meg is kérdezte a gazda nevét, aztán otthagya, továbbállt, s elment a hatókrös gazdához.

– Gazduram, mért nem ad kölcsön két ökröt annak a szegény szomszédjának, amíg azt a kicsi földcsékéjét felszántja?

– Elment az úrnak az esze?! Hogy az én drága jószágaimat odaadjam annak a kódusnak? Tudja az úr, hogy van a mondás? „Kaparj kurta, neked is jut!” Dolgozzon a szomszéd, majd neki is lesz hat ökre.

Mátyás meghallgatta ezt a gonosz beszédet, aztán otthagya a gazdát. Térült, fordult, s egykettőre Budára érkezett. Nemsokára fullajtárt szalasztott a szegény gazdához: Adja el a teheneit, s minden pénzt, amit kap értük, verje kutyákba! Vasárnap reggel Budán kutyavásár lesz, s a király parancsára vigye fel őket, s adja el! Nem gondolkodott sokat a szegényember, eladta a két hitvány tehénnét, s ami kis pénzt kapott, kutyákba fektette. Ahány hitvány, bűdös, bolhás ebet talált a környéken, egy szíjra ráfűzte, s szép lassan

feleregélt Budára. Vasárnap hajnalban fel is érkezett a piac sarkába, a király nagy kutyaugatásra, lármára ébredt. Kihajolt az ablakon, s hát látta, hogy megérkezett az ő embere. Akkor, mindjárt leszalasztott egy szolgát, felhívta magához a szegényembert. Egy másik szolgát is leszalasztott, s annak azt mondta, hogy vigyázzon a drága portékára, amíg ő szót vált ezzel az emberrel! Akkor azt mondta a király a gazdának:

– Gazduram! Jól tette, hogy hallgatott rám. Na, idefigyeljen! Ma jól megtréfáljuk az urakat. Húzódjon csak kend a piac sarkába. Majd én, nemsokára arra megyek, aztán pénzzé tesszük a kutyákat. A legkisebbet száz aranyon alul ne adja, s a nagyobbakért még háromszázat is elkérhet. Na, visszament az ember a piac sarkába, amennyi árus, vásárló volt a piacon, mind a szegényembert kacagta, de a szegényember nem törődött semmivel. Dél felé megérkezett a király az urakkal. Úgy tett, mintha soha nem látta volna a gazdát. Megszólította fennhangon:

– Jó napot, gazduram: Mi az ára ezeknek a kutyáknak?

– A kisebbeknek az ára száz arany, a nagyobbakat háromszázat alatt nem adom!

Az urak morgolódní kezeltek, hogy ezekért a ronda, nyüves dögökért ennyi pénzt van képe elkérni? De a király azt mondta:

– Nem is sok! Na, ezt a kicsit mindjárt megveszem! Uraim, vegyenek kendtek is a kutyákból, mert holnaptól ez lesz a divat!

Hát, ha ez lesz a divat, akkor az urak is sorra lepengették a pénzeket. A szegényember fertály óra alatt megszabadult a kutyáitól. Fogta a sok szép pénzt, hazament, birtokot vásárolt, nemsokára ő is hat ökörrel szántott. A szomszédja álmélkodott: hogy tudott ez a szegény gazda, ilyen hamar alatt ekkora birtokra szert tenni? Nem állhatta tovább, megszólította:

– Szomszéd, mondja meg, hogyan tudott kend ekkora vagyonra szert tenni.

– Nem titok az! Eladtam a két hitvány tehénkémet, a pénzt kutyákba fektettem s felhajtottam Budára, a kutyavásárba. Budán most az a divat, hogy az urak nagy pénzen kutyákat vesznek.

Na, a gazda nem szántott még egy barázdát se többet! Mind a hat ökrét pénzzé tette, s a környéken, amennyi bűdös, agg ebet kapott, mind felvásárolta, szíjra fűzte őket, s egy vasárnap reggel ő is felcsörtetett Budára. Felverte az egész piacot. Nagy láрма, ribillió, felébredt Mátyás király, kitekintett az ablakon. Magában kacagott, na itt az én emberem! Mindjárt leküldte a szolgálait, hogy azt a kutyás embert takarítsák el a piacról. Mondják meg neki, hogy menjen el innen kutyástól, amíg jó dolga van! A gazda erős-ködött, hogy ő azt hallotta, hogy Budán az a divat, hogy gazdag emberek, nagy pénzen kutyákat vesznek. Azt hallottam, hogy itt ma kutyavásár lesz! Azt mondták a szolgálak:

– Csak volt, csak egyszer volt Budán kutyavásár!

Gergő juhász kanala

Egyszer Mátyás királynak a Hortobágyon át vitt az útja. Este volt már. Látta a király, hogy egy tűz mellett juhászok tesznek-vesznek. Éppen a vacsorát készítették egy nagy bográcsban. Lebbencslevest főztek. Pergelték a szalonnát, a hagymát, megpárikázták, felöntötték, majd száraztésztát tettek bele. Jó szaga volt az ételnek. Mátyás éhes is volt. Fel s alá járt a nyeldekölője. Gondolta, meghívhatja magát vacsorára. Közelebb lépett hát:

– Adjon isten, jó estét!

– Adjon isten, neked is, atyámfia! Mi járatban vagy? – kérdezte a juhos gazda.

– Mátyás deák vagyok, szolgálat után járok. Igen megéheztem, adnának-e valami ennilát? Megfizetném tisztességgel.

– Szívesen látunk a bográcsunknál. A fizetséggel meg ne gondolj semmit, deák úr! Jut is, marad is.

Elkészült a lebbencs, szépen eszegetni kezdtek. Fakanállal meregették a finom levest. Egyszer valami megtetszett Mátyásnak a bogrács másik oldalán, éppen Gergő juhász, a juhos gazda felőli oldalon. Mindjárt odakotort a kanalával. Gergő juhász abban a minutumban, jó nagyot koppantott a kezére a fakanalával. Rá is szólt a királyra:

– Magad elől kanalazz, édes fiam, ne máshonnan!

Mátyás király nem szólt semmit. Gondolta, ezt még visszaadja a juhásznak. Elköltötték a vacsorát s nyugovóra tértek. Mátyás királynak is igazítottak egy kis vackot a szárnyék oldalánál. Reggel a király továbbállt egy házzal. Egy nap Gergő juhász levelet kapott Budáról. Ekkor, s ekkor a király vendégséget csinál. Úgy készüljön, hogy azon a napon a király hintót küld érte, s viszik őt is a vendégségbe. Na, töprengett szegény Gergő juhász, hogy mi üthetett őfelségébe: „Éppen én hiányzom onnan a sok cifra nép

közül, amelyek ott Budán lebzsel? De hát ő a király, ő tudja!” – gondolta Gergő juhász. A nevezett napon megállt egy fényes hintó a pusztán, Gergő juhász keresték. „Na, ennek fele se tréfa, menni köll!” – gondolta a juhász. Magára kapta a cifra szűrét, s felkapaszkodott a hintóba. Budán már állt az vigasság. Mátyás király mindjárt meglátta a juhászt, de úgy tett, mintha soha nem látta volna. A juhász meg, most, hogy így közelről láthatta a királyt, rémületbe esett: „Akármi legyek, ha nem ennek sóztam a kezére odahaza!”

Eljött az ebéd ideje. Az asztalhoz tessékelték a vendégeket. Azt mondta Mátyás:

– Eb, aki a levesét meg nem eszi!

Az urak kanalazni kezdtek. Gergő juhász akkor vette észre, hogy az ő tányérja mellé nem tettek kanalat. Azt gondolta, az asztali szolga megfélekedezett róla. Nem akarta, hogy valakit miatta megbüntessenek, hát nem szólt senkinek. Persze a dolog úgy volt, hogy Mátyás adta ki parancsba, ne adjanak Gergő juhásznak kanalat. Egy kicsit megtréfálja az öreget, amiért a kezére koppintott ott a Hortobágyon. Gergő juhász egy darabig tanácstalanul pislogott, mint béka a kocsonyában, aztán a bicskájával lemetszette egy kenyér gyürkéjét, kicsippentette a belét, s azzal kanalazta ki a levest. Amikor a levese elfogyott, ő is felkiáltott:

– Eb, aki a kanalát meg nem eszi! – azzal a jó puhára ázott kenyérhajat megfalatozta. Jót nevetett Mátyás király Gergő juhász tréfáján. Ebéd után bőségesen megajándékozta, s úgy bocsátotta haza a Hortobágyra

MÓRICZ ZSIGMOND

A török és a tehenek

Volt egy török, Mehemed,
sose látott tehenet.
Nem is tudta Mehemed
milyenek a tehenek.
Egyszer aztán Mehemed
lát egy csomó tehenet.
Csudálkozik Mehemed,
„Ilyenek a tehenek?”
Én vagyok a Mehemed,
Mi vagyunk a tehenek.
Számlálgatja Mehemed,
Hány félek a tehenek.
Meg is számol Mehemed
három féle tehenet:
fehéret, feketét, tarkát,
Meg ne fogd a tehen farkát!
Nem tudta ezt Mehemed,
S felrúgták a tehenek!

A kolbász, a béka és az egér

Egyszer volt, hol nem volt, még hetedhét országon is túl, volt egy béka. A béka összetalálkozott az egérrel és a kolbással. Hárman kezdtek beszélgetni, s elhatározták, hogy ők örökös barátok lesznek.

Az egeret betették sepregetőnek, a békát beszerzőnek és a kolbászt szakácsnak. Így mentek a dolgok egy hónapig. A béka beszerzett, mert ő jól tudott ugrani, hamar tudott menni s jönni, az egér kisepregette a szobát, s hozott be fát meg vizet, a kolbász meg szakácskodott.

Hát olyan jó ételeket csinált a kolbász, hogy örökké csak nyalogatták a szájukat. Akármennyit ettek, nem tudtak jóllakni, mert nagyon jó volt az étel.

Mikor letelt a hónap, azt mondja a kolbász:

– Na, hát a dolog az rendre jár, melyiketek lesz a szakács?

– Hát legyen a béka.

Megtették a békát szakácsnak. Nekifogott a béka, így is szakácskodott, úgy is szakácskodott, főzött olyat, főzött olyat, de olyat nem tudott főzni, hogy a többieknek jólessek. Főzött vagy három-négy nap, s akkor felmondtak a szakácsnak. Azt mondták, hogy:

– Nem vagy jó szakács.

Megszégyellte magát a béka.

– Nahát, akkor ki főzön?

Azt mondja a kolbász:

– Az egeret tesszük oda.

Odatették az egeret. Ő is főzött vagy két-három nap, de ő se tudott jól főzni. Rászorították a kolbászt:

– Csak te főzzél!

A kolbász váltig mondta:

– Én az én hónapomat lefőztem, s hogyha nem akartok ti főzni, akkor inkább felmondjuk a barátságot.

Valahogy csak megkérlelték a kolbászt, mégis elvállalta, hogy még egy vagy két nap ő főz. A béka gondolta, addig ő megtanulja, hogyan főz a kolbász. Nekifogott, hogy meglesse, mit csinál.

Hát, amikor a lé meg volt főve, egy darab idő múlva a kolbász, mikor látta, hogy nincsen sehol senki, beledobta magát a lébe. Megforgatta magát benne ügyesen, s akkor kijött.

„Hopp – gondolta a béka –, most már én is tudom, hogy kell csinálni! Azért olyan jó a leves, mert beledobta magát.”

Akkor ajánlkozott:

– Na, most már én leszek a szakács, most már én is tudok főzni!

Nekifogott, odatett egy jó nagy fazék vizet a tűzhöz. Jó tüzet csinált, s főzte, főzte. Mikor már úgy gondolta, hogy meg van főve az a mindenféle, ami bele volt téve, nem várta meg, hogy egy kicsit meghűljön a lé, hanem mikor a legforróbb volt, belészökött.

Hát alig tudott kiszökni, mind összeforrázódott, összefutott a hátán a bőr. Azóta van varas béka.

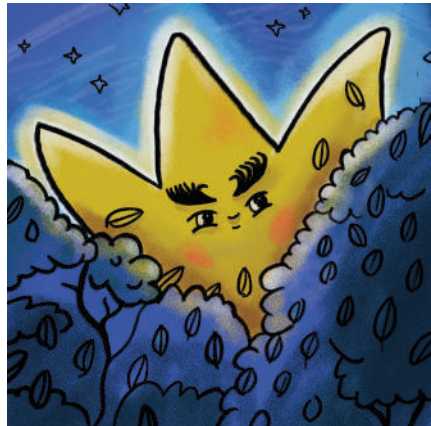
Félreállott a főzésből, alig tudott mozogni, úgy összeégette a forró lé. A kolbász meg az eger, mikor megmondta nekik, hogyan járt, kikacagták.

Felbomlott a barátság, s attól fogva mindenki külön élt. Máig is élnek, ha meg nem haltak.

MIKSZÁTH KÁLMÁN

Az esthajnali csillag

Legfényesebb csillaga az égnek,
Minden este ragyogok az égen,
A fák közül hozzátok benézek
S látlak immár álmosodó félben,
Aludjatok szépen!
Ágyatok már meg van puhán vetve
Ablaktokból láthatok fenn messze;
Nézzetek fel hozzam minden este
Álmatokat majd én szövöm össze
Ugyan, hogy szép lesz-e?...

A kígyó koronája

(horvát népmese)

Egy anyának volt egy kis leánykája. A kislány minden reggel tejet kapott egy kis tálcscában, s amikor inni kezdte, odacsúszott hozzá egy kígyó, s együtt fogyasztották el a reggelit. Amikor kiürült a tálcscska, a kislány a mamájához szaladt, és így szólt:

– Mamácskám! Adj még tejet, szisza mind megitta!

A mamája nem tudta, hogy ki az a szisza, de azért jó szívvvel adott még. Így folyt ez hét esztendőn keresztül. A hetedik év végén azt mondta a kislánynak a kígyó:

– Gyere velem, s amelyik lyukba én bemászom, te is mássz utánam! Mindenütt légy a nyomomban, s amikor hazaérkezünk, kérd el apántól a kígyók koronáját.

Minden egyebet fog kínálni neked, de te semmi mást ne végy el, csak azt a koronát, s amire csak gondolsz, amit csak szeretnél, a korona mindent megad neked.

Elindultak tehát, és kisvártatva megérkeztek a kígyók tanyájára. Csodálkozott az öreg kígyó, amikor a kislányt megpillantotta! A kígyó pedig, amelyik vezette, mesélni kezdett az apjának. Elmondta, hogy ettől a kislánytól kapott minden reggel tejecskét, és most valamit kérni szeretne.

– És mit szeretnél? – kérdezte az öreg kígyó.

– Szeretném megkapni a koronádat! – felelte a kislány.

Az öreg kígyó így felelt:

– Adok én neked annál sokkal szebbet, csak azt az egyet ne kérd tőlem!

De a kislány bizony semmi egyebet el nem fogadott. Végre megkapta a koronát, s hazaszaladt vele. Otthon a szekrény tetejére tette és azt gondolta magában: „Bárcsak megtelne ez a szekrény pénzzel!” Még ki sem mondta, máris teljesült a kívánsága. A szekrényben sok arany- és ezüstpénz csillogott.

Akkor a koronát a ruhák közé dugta és azt gondolta: „Bárcsak megtelne gabonával!” S annyi gabona lett egyszeriben a ládában, hogy szinte kicsordult belőle. Zsákba lapátolta, s hogy, hogy nem, közé keveredett a korona is. Elküldte az egészet a malomba. Soha többé nem látta a koronát. A malomban a molnár sem látta: talán a vízbe eshetett véletlenül, és a sebes víz magával sodorhatta. Ha a koronát a víz el nem vitte volna, az én mesém is tovább tartott volna.

A RAJZOKAT MONSZPORT VIVIEN ÉS PATÓCS PÉTER KÉSZÍTETTE

TALÁLÓS KÉRDÉSEK

- Icipici lánynak pettyes a ruhája, kezedre ül, elszáll, s csak bámulsz utána. Mi az? (katica)
- Vízben élek, brekegek, ismertek-e, gyerekek? Szúnyoglábon élek, a gólyától félek. Mi az? (béka)
- Szürke színű a bundája, hosszú, vékony farkincája, finom sajt a vacsorája, ravasz macska les reája. Mi az? (egér)
- Púp a hátán, de nem bánja, sivatagot körbejárja. Mi az? (teve)
- Varázshotja nincsen neki, de a tájat el-
tünteti. Mikor leszáll, azt sem tudod, merre van az orrod. Mi az? (köd)
- Füledbe zizegek, meg is csíplek, ha lehet. Mi az? (szúnyog)
- Éppen olyan, mint egy kefe, mégsem fésülködhetsz vele. Mi az? (süni)
- Télén fázik, mégis levetkezik, nyáron melege van, mégis felöltözik. Mi az? (fa)
- Egy kis házban öt kis szoba, öt kis ember bújik oda. Mi az? (kesztyű)
- Szépnek tart felnőtt és gyerek, pedig csúf hernyóból kelek. Mi az? (lepke)

GYERMEKREJTVÉNY

1. Hull-e a fára őszi eső a Petőfi-versben?
2. Egyszer volt Budán kutyavásár a népmese szerint?
3. Kenyérből csinált magának kanalat Gergő juhász?
4. Mehemed volt az, aki sose látott tehenet?
5. A béka találkozott össze az egérrel és a kolbással?
6. Megkapta a koronát a kislány a kigyós mesében?
7. Az esthajnali csillag az, amelyik minden este ragyog az égen?

Kérjük a megfejtéseket IGEN – NEM formában küldeni.

A megfejtés beküldendő a CENTAL Kft. címére: **1509 Budapest, Postafiók: 44.**

Írják a címzés alá: „Gyermekrejtvény”. Beküldési határidő: **2023. február 15.**

Nyeremények: 5 nyertes részére az Atlantic Press kiadótól 1-1 könyvsomag; 5 nyertes részére 1-1 db, 2024. évi Kincses Kalendárium előfizetés

A nyertesek névsorát a Kincses Kalendárium honlapján (kincses.hu) és a **Népszava 2023. március 8-i számában** tesszük közzé.

A 208. oldalon lévő SUDOKU rejtvények megfejtése soronként:

Sudoku 1: 756392841, 918574236, 243186597, 874629315, 125437689, 369851724, 432715968, 687943152, 591268473.

Sudoku 2: 368451279, 279368154, 514279386, 426185793, 951723648, 837946521, 183597462, 645812937, 792634815.

Sudoku 3: 618394752, 539726184, 247158396, 981245637, 452637819, 376981245, 863479521, 195862473, 724513968.

A 214. oldalon lévő SZÁM SZERINT rejtvény megfejtése:

Perczel Mór, Czetz János. Az egyes számokhoz tartozó betűk: 1–P, 2–E, 3–R, 4–C, 5–Z, 6–L, 7–M, 8–Ó, 9–Á, 10–A, 11–O, 12–V, 13–K, 14–D, 15–I, 16–N, 17–T, 18–B, 19–S, 20–H, 21–É, 22–F, 23–U, 24–G, 25–Ü, 26–J.

SZOMSZÉDOK
NYUGDÍJAS SZÖVETKEZET

**ISMERJE MEG
ÖN IS A NYUGDÍJAS
FOGLALKOZTATÁS
ELŐNYEIT!**

www.szomszedok.eu

Győr | Pápa | Sopron | Székesfehérvár | Szombathely | Tatabánya | Veszprém

KAVOSZ

Széchenyi Kártya Program

SZÉCHENYI KÁRTYA PROGRAM MAX

VÁLLALKOZÓI HITELEK ÁLLAMI TÁMOGATÁSSAL

FIX 0,5-3,5% KAMAT/ÉV

kavosz.hu

Ára: 1690 Ft